

Iványi Miklós

...FÁTÓL AZ ERDŐT

IVÁNYI MIKLÓS

... F Á T Ó L A Z E R D Ő T

Ajánlom fiaimnak, unokáimnak, barátaimnak és mindazoknak, akik megbecsülik másoknak is arca verítékével elért eredményét, akik látni akarják a fától az erdőt is, akik életük erdejében igyekeznek fölismerni és hasznosítani mindent, ami érték, akik törekednek jól sáfárkodni a talentumukkal.

Iványi Miklós

...FÁTÓL AZ ERDŐT

Czupi
Kiadó

Nagykanizsa, 2015

Hálásan köszönöm Czupi Gyulának, hogy sok kritikai megjegyzésével is segítette gondolataim kötetté formálását

ivanyimiklos@gmail.com

ISBN: 978-963-9782-45-7

Kiadja: Czupi Kiadó
8831 Nagykanizsa, Pityer u. 19.
Tel.: 93 320 766
www.czupi.hu

A borítót a szerző által átadott fotókból Tábori Zita készítette

Tartalomjegyzék

Előszó.....	7
A fától az erdőt.....	13
Arcod veritéke.....	17
Apám tucatnyi mestersége	30
Csábít, ami tilos	37
Életed erdeje.....	39
É(r)d(ek)es anyanyelvem	49
Férfiak védelme: házasság, gyermek, érintés.....	54
Felnőtt felelősség, közösségi érdek.....	60
Házépítés.....	65
Ingyen kapva nem becsülik.....	80
Jól sáfárkodj a talentumoddal!	82
Kolbászok, dalok, barátok.....	87
Kommunizmus megítélése.....	105
Kormányozni nehéz, önkormányozni güssingi módon.....	124
Közgazdálkodás, kiút az adósságcsapdából, boldogság	136
Közösségek, sport, virtus	152
Külhoni magyar példaképek	164
Mai példaképek.....	172
Mai magyar szentjeink.....	197
Magyar mecénások, a reneszánsz bölcsője Esztergom?	208
Magyar parancsolat.....	213
Mindent a maga idejében, soha ne unatkozz.....	217
Nádorváros	223
Osztálytalálkozó 2011	232
Technikumi találkozó 2012.....	241
Továbbtanulás – Díszkorsó alapítása.....	256
Talentumunk az ősnyelv és ősrás?.....	269
Sértés, sértődés, tudat és valóság, ítélkezés	275
Szabad akaratunk és érzékelésünk korlátai.....	281
Test-lélek-tudat kvantum	283
Világszabályok, világkép.....	290
Végösszegzés	300

Zárszó.....	303
Irodalomjegyzék	307
Képek jegyzéke oldalszám szerint.....	308
Versek és dalok jegyzéke oldalszám szerint.....	309
Hivatkozások	310

Előszó

Nyugdíjazásom után elgondolkodva életemről és unokáimról az jutott eszembe, amiről az *Ismerős arcok* együttes *Nélküled* c. dalában így énekelnek:

*Annyi mindent kéne még elmondanom,
S ha nem teszem, talán már nem is lesz rá alkalom,
Hogy elmeséljem, milyen jó, hogy itt vagyunk,
S mint a régi jó barátok egyet mondunk s egyet gondolunk.
(...)
Hogy: Történjen bármi, amíg élünk s meghalunk,
Mi egy vérből valók vagyunk! (...)*

Az előző rendszerváltás után, az '50-es években kisgyermekként *kettős nevelést* kaptam. A szülői ház, a múlt, a hagyományok és a vallás megbecsülésének példáját adta, a pártállam és az iskola viszont a *klerikális reakciót* és a *múltat végképp eltörölni* bízattak. Korán megtanultam alkalmazkodni ahhoz, hogy ha nem akarok a családomnak bajt (esetleg hortobágyi, vagy recski munkatábort), a diktatórikus hatalommal nem érdemes nyíltan ütközni. Ügyelni kellett arra, hol, mikor, miről lehet beszélni, miről nem, és mikor kell hallgatni. Ez változó mértékben, de érvényesült egészen az *1990-es rendszerváltásig*.

Amikor nyugdíjasként írásra adtam a fejem, ezért döntöttem úgy, hogy *többé nem hallgatok el semmit, nyíltan és őszintén írok* arról, amit fontosnak tartok, függetlenül attól, hogy kik vannak hatalmon és mi a véleményük. A *Füveskönyvben* leírva adtam át élettapasztalataimat fiaimnak és unokáimnak. Arra akartam irányt mutatni, hogyan lehetne szerintem a legjobb életet élni. Nem a gazdagságra, hatalomra, mások kihasználására törekvő, hanem a mások számára is hasznos, kiegyensúlyozott, harmonikus életre akartam példákat adni saját életemből is. De nem önéletrajz lett, hanem *önlélekrajz*, mert őszinte lélekkel beleírtam mindent, amit fontosnak és hasznosnak tartottam számukra átadni. A könyv kétszeri bővítése után úgy éreztem, sikerült is. Néhány hónap múlva mégis rájöttem, maradt ki belőle valami, aztán egyre több ilyen jutott eszembe, így született a második könyvem, az *Életed gyümölcsei*. Most pedig íme elkészült a harmadik, és ha a jó Isten ad hozzá időt meg egészséget, talán még újabb is születhet...

Miért írok és miről írok?

Azért, mert hasonló szemlélődéssel nézem a világot, mint *Marcus Aurelius* az *Elmélkedései* és *Antoine de Saint-Exupéry* a *Citadella* c. művében. Szemlélem a világ és az emberi viselkedés sokféleségét, keresem *a józan ész szerint és erkölcsileg is helyeset*, igyekszem megfogalmazni *a lelki megnyugvást adót*.

Minden ember mást lát a világból. Tapasztalataim szerint még az egy nyelven beszélő, egy országban élő, hasonló feltételek közt hasonló gondokkal küzdő emberek is sokféleképpen keresik, vagy csak véletlenszerűen próbálgatják, hogy milyen úton járják az életet. Sajnos a többség nem képes egymaga élete problémáit feloldani, *sérüléseit, veszteségeit feldolgozni*, harmonikus életet élni, inkább *mindenért másokat okol*. Pedig jelen körülmények között is sokkal kellemesebb lehetne az élet, ha betartanánk a bibliai eredetű népi bölcsességet:

Amit nem kívánsz magadnak, te se tedd embertársadnak!

Talán segíthet nekik az általam tapasztalt járható út ismertetése megoldást találni gondjaikra.

Írásra a felvilágosítás és ismeretátadás ingere késztet.

Őszintén akarok *tájékoztatni a valóságról*, ha tudomásom van olyanról, amiről hallgat, vagy szerintem helytelen ismeretet ad az oktatás, az érintett hivatalos szervezet és a média.

Igyekszem *jól sáfárkodni az ismeretekkel, amelyeket az életem során tapasztalataim, tanulás, olvasás stb. útján elsajátíthattam. Átadom a javát*, el ne kallódjanak, hogy mások is hasznosíthassák belőle, ami számukra is tanulságos, példaértékű, érdekes vagy élvezetes lehet.

Háromféleképpen írok általában:

Életeményeimről, a saját életemről, gyerekkorom helyszínéről, emlékeiről, iskoláimról, iskolatársaimról, a katonaságról, az erdészeti munkámmal, munkatársaimmal, közeli ismerőseimmel kapcsolatosan a zalai erdőkben és szőlőkben megtörtént emlékezetes, tanulságos eseményekről, valamint ezek tapasztalatairól.

Meglepő, különös, megbecsülendő dolgokról szerzett új ismereteimet örömmel adom tovább, főleg, ha *példaszerű* lehet a magyar ember számára, hogy mások is okuljanak belőle. Közismert mondás, hogy *egy újszülöttnak minden vicc új*. Amiről a hetedik évtizedem betöltéséhez közeledve is örömmel szerzek tudomást, ami újdonságként hat rám, és különlegességével, érdekességével, sajátos nemzeti vonatkozásaival felkelti érdeklődésemet, másokat is érdekkelhet.

Hiszek abban, hogy *a jó jóra vezet*, ha jóról írok, hasznosulni fog.

Közéleti visszasságokról is kell írnom, mert a közéleti intézkedések az ember életét tehetik kellemessé, bosszússá vagy nyomorúságossá. Az ember nem tökéletes, nem lehet tökéletes a munkája és annak eredménye sem, de természetes igény, ha azt várjuk el a *közszerepet vállalóktól és köztisztviselőktől*, akik a köz bizalmából és a köz pénzén látják el feladatukat, hogy legalább szándékukban törekedjenek arra, hogy cselekvésük az emberek többségének az *életét szolgáló, az életet építő* legyen!

Mások fölött nem helyes *ítélkezni*, de *közönyösen eltekinteni sem, mert a közönytől* elhal a jobbra törekvés, a fejlődést szolgáló cselekvés. Ezért ha valamilyen intézkedést, eljárást helytelennek vélek, a jobbítás érdekében *fölvilágosításra* törekszem (szóban vagy írásban).

A szólás szerint: *ízlések és pofonok különbözők*. Tudom, hogy mások *véleménye* lehet azonos az enyémmel, de lehet eltérő is. Az életünket érintő intézkedés, döntés, eljárás is lehet egyeseknek kedvező, másoknak káros, és mindenkit megillet a *véleménynyilvánítás* szabadsága.

Dalok, versek is megjelennek könyveimben, ezekkel csak kiegészítem írásaimat. A dalokat és a verseket nagyon kedvelem, főleg amelyik rimel és van mondanivalója is. Amikor írás közben életélményeimet, tapasztalataimat fölfrissítem, a hozzá kapcsolódóan eszembe jutó dalokat vagy verseket is rögtön idézem. Ezzel szeretném hozzásegíteni az olvasót, hogy az adott részt elolvasva a hangulatomat is átérezze. Azonos lelkiállapotban tudja leírt gondolataimat leginkább megérteni, átélni. Úgy lehetne teljes a hangulati azonosulása, ha ő is énekelné a dalt, vagy hallaná, amint én dalolom...

Életélményeim, meg a dalok, versek hangulata közvetlenebb, lírikusabb, remélem felém fordítja, megnyitja olvasóim szívét. Ha nyílt szívvel olvasnak tovább, elfogadóbbak lesznek a többi írásommal is.

Eddigi könyveimre a következő észrevételeket kaptam:

- Írásaim téma szerint látszólag összevissza váltakoznak, jobb lenne: *önéletrajzi-családi, munkahelyi-helytörténeti és a társadalomkritikai „témacsoportba”* rendezni egy-egy könyvön belül.
- A könyveimben található kor- és helytörténeti leírásokat valamelyik levéltár szívesen megőrizné.
- Nem mindenki ismeri a könyveimben idézett dalokat, jó lenne hanglemezen mellékelve megőrizni őket az utókornak...

Bevallom, amikor könyvet írok, először egy vázlatot állítok össze, milyen témákról milyen kapcsolódási sorrendben akarok írni. Egy témával kapcsolatban igyekszem egymás után leírni mindazt, ami gondolatot vagy emléket ébreszt bennem, függetlenül attól, milyen „témacsoportba” tartozna. Aztán ami erről jut eszembe, olyan fejezet következik. A fejezetek címei egy nyers tartalomjegyzéket adnak, amely az utolsó pillanatig folyamatosan változik. Amikor befejeztem a könyvet, a szerintem célszerűen egymást követő fejezetek címeit akkor úgy változtattam meg, hogy lehetőleg ABC sorrendben legyenek. Ezzel meg akarom könnyíteni a téma szerinti visszakeresést.

Javaslataimmal az *életet szolgáló*, társadalmilag is *hasznos* viselkedésre *buzdítom* olvasóimat és az ország vezetőit is, amely hosszú távon jólétet biztosít a családnak, a helyi közösségnek és a nemzetnek egyaránt.

Röviden összefoglalom az előző könyveimben is leírt alapelveimet, életviteli tanácsaimat, híres emberek gondolatait is idézve:

Az élet fenntartása a legfontosabb, ne veszélyeztess, ne pusztíts el más életet, csak ha szükséges! Lehetőleg ne bántsd mások életfeltételeit és tulajdonát! Ez az emberek békés együttélésének feltétele.

„Az élet tisztelete elv” Albert Schweitzer (*Életem és gondolataim*) szerint: *Az élet tiszteletének erkölce, a szeretet erkölcsének kiterjesztése az univerzálisba.*

Noszik B.: *Schweitzer c. könyvéből: Legyünk egyszerűek és jók, dolgozzunk magunk, és gondolkodjunk a saját fejünkkel.*

Élni és élni hagyni – törekedj a boldogságra, élheted az életed saját kedved szerint, ha nem mások rovására teszed. Nem lehet mindenkinek a kedvére tenni, de ahol tudsz, adj szeretetet, szeretetet kapsz cserébe! *Igyekezz szeretetre méltóan élni!*

Selye János (*Stressz distressz nélkül*) „önzetlen önzés” elvét tartom leginkább ésszerűnek és célravezetőnek:

Az önzés minden élőlény szükségszerű jellemvonása. (...)

Éljen mindenki úgy, ahogyan számára a legtermészetesebb, mindaddig, amíg viselkedésével nem okoz kárt másoknak. (...) a helyes viselkedés vezérelve: érdemeld ki felebarátod szeretetét!

Szent-Györgyi Albert tanácsa (*Az élet jellege* c. könyvéből):

Az életet nemcsak élni, de élvezni is kell, és az ember csak akkor tud jól dolgozni, ha jókat tud mulatni. Ha fel tud frissülni. Ha csak dolgozik, és nem tud felfrissülni, akkor dolgozni se tud.

Az élet folyamatos változás. Életed során folyamatosan változtatni, újat alkotni kívánsz, de el kell fogadnod, ami megváltoztathatatlan.

Speremus quae volumus, sed quae acciderint feramus.

– Reméljük, amiket akarunk, de amik megtörténnek, viseljük el.

Szendi Gábor pszichológus (M2 TV) szerint: aki depressziós, a környezetéhez való kapcsolatán kell változtatnia. A helyes szemlélet: ***Megváltoztatni, amit lehet, elfogadni, amit nem lehet megváltoztatni!***

Az élet senkihez sem kegyes, sem kegyetlen, csak te gondolod annak.

Marcus Aurelius (római császár i.u. 161-180) „*Elmélkedései*”-vel értek egyet, ami szerint:

A világ változás, az élet felfogás dolga.

(...) minden, ami van, valahogyan csírája annak, ami belőle lesz.

Életünk olyan, amilyenné gondolataink teszik.

A békesség pedig azonos a lélek harmóniájával.

Mindezeket két saját megállapításommal egészítem ki:

A dalolás a lélek gyógyítása, az érzelmi feszültség oldása.

Akik szeretik egymást, mindig arra törekszenek, hogy a másiknak jó legyen.

Itt kell írnom egy friss hírről: Két hete Zalaegerszegen egy érettségire készülő 18 éves lány „szakított” addigi barátjával (szerelmével?), ezért a 21 éves főiskolás fiú megölte őt...

Ha a fiú nem elmebajos, akkor ez, a médiában sugallt mindenáron győzni akarás és az önző birtoklásvágy korlátolatlan megnyilvánulása volt, a *veszteség elfogadásának, feldolgozásának elutasítása...*

Ezt a fiút főiskolás koráig, kik, mire nevelték?

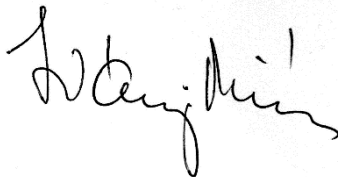
Kisgyerekként tanultam egy dalt édesapámtól. E dal utolsó sorából már 7-8 évesen megértettem és megjegyeztem egy életre, hogy ***az a valódi szeretet, amikor a jót inkább a szeretett lénynek akarjuk, mint saját magunknak!***

Íme, a dal:

*Ma este indulunk a frontra, búcsúzni jöttem kis Kató.
Ne félj, vigyázunk mi magunkra, velünk az Isten kis Kató.
Elkísér majd csókjaid emléke, az élet szép, szeretni jó,
Patyolatfehér ágyacskádban gondolj rám néha, kis Kató!*

*Ha vége lesz a szörnyű télnek és újra elolvad a hó,
Meglátod, visszajövök érted, s boldogok leszünk kis Kató!
De ha mégis elszólítna innen egy mennyországi behívó,
Akkor se sírj, feledj el engem, **légy boldog mással** kis Kató!*

Nagykanizsa, 2015. Gyümölcsoltó Boldogasszony napján

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Nagykanizsa' in a stylized, cursive script.

A fától az erdőt

Az emberek többsége élete nagy részében, mindennapi tennivalói sodrásában annyira figyelmetlen, elvakult, közömbös, fáradt, vagy igénytelen, hogy rosszabb hatásfokú (lelki örömeikben szegényebb, haszontalanabb, eredménytelenebb, boldogtalanabb) életet él, mint élhetne, mert az esetek többségében *nem látja meg a fától az erdőt*.

Aztán öszült fejfel életükre visszapillantva sokan úgy érzik, Szenes Andor róluk írta a nótában, hogy:

*Már megettem a kenyerem javát,
de nem tudom, hogy mi a boldogság.
Megálltam volna egy kislánynál én is,
de hát az élet csak sodort tovább.*

*Az ember mindig akkor látja meg
a szerencsését, mikor elveszett.
Öreglegénynek nem való a május,
és segíteni ezen nem lehet...*

Arra biztatom olvasóimat, hogy *lássák meg a fától az erdőt* is! Akkor lássák meg leendő szerencsájuk lehetőségét, amikor még elérhető. Álljanak meg érte még fiatalon, és küzdelemmel szerezzék meg, ne megöregedve sajnálkozzanak utólag az elszalasztott lehetőségen. Ennek fölismerését akarom segíteni gondolatébresztő írásaimmal. Ne ragadjanak le a napi feladatokkal vesződésekben, egyetlen fa egyéni sorsának részleteiben, *lássák meg az erdőt* is: jusson figyelmük, fogadó-készségük életük apró örömeinek észlelésére, életük valódi értékeinek megvalósítására, életük fontos összefüggéseinek fölismerésére is, és küzdjenek érte!

A fák *erdőrengenetégében* a felszínen uralkodó, rövid életű, haszontalan gyomok alatt évekig szerényen meghúzódó fényigényes tölgy csíracsemete erőt gyűjt. Amikor fényt és életteret kap, erőteljes törzset, hatalmas lombkoronát növeszt. Életében akár évszázadokig is véd a széltől, csendesíti a zápor erejét, árnyékot, oxigént, életteret ad rovarnak, madárnak, őznek, szarvasnak, vaddisznónak, gyöngyvirágnak, vargányának. Élete múltával fateste újabb évszázadokra hasznos társa az embernek, mint gerenda, bútor, boroshordó, bölcső, vagy koporsó.

Tollas Tibor: Erdő fohásza

*Föld ura, Ember, ki erre jársz,
ne emelj fáimra kezet,
dermesztő téli éjszakákon
én vagyok védő tűzhelyed.*

*Én vagyok forró nyári délben
tornácod árnyas fedele,
szomjad gyümölcsseimmal oltod,
kerted virágommal tele.*

*Holtan is téged szolgál testem:
házadat tartó oszlopok,
a megterített asztal lapja,
a szék, amin ülsz - én vagyok!*

*Álmod őrzője, a vetett ágy,
hol fáradt tested megpihen,
szép szerelem fűszeres fészke,
éden - s nem űz ki senki sem.*

*A küszöb, honnan utad indul,
a tárt kapu, mely visszavár,
a bölcsőd és koporsőd fája...
kísérlek élet és halál*

*ösvényein, mint hű cseléd, -
fizetség nélkül én leszek
a sírodon faragott fejfád,
amely megőrzi tűnt neved...*

Ne emelj hát reám kezet!

Amikor diákként érdeklődni kezdtem az erdész szakma iránt, már akkor találkoztam hasonló című és tartalmú írással, amely a fák hasznosságát méltatja és védelmét kéri. Majd erdőgazdaságnál dolgoztam három és

fél évtizedig, irodáink falára is ki volt függesztve a közismert változat, általában „szerzője ismeretlen” aláírással:

Az erdő fohásza

*Vándor, ki elhaladsz mellettem, ne emelj rám kezet!
Én vagyok tűzhelyed melege hideg, téli éjszakákon,
Én vagyok tornácod barátságos fedele,
melynek árnyékába menekülsz a tűző nap elől,
és gyümölcsöm oltja szomjadat.
Én vagyok a gerenda, mely házadat tartja,
Én vagyok asztalod lapja,
Én vagyok az ágy, amelyben fekszel,
a deszka, amelyből csónakodat építed,
Én vagyok házad ajtaja, bölcsőd fája,... koporsód fedele.
Vándor, ki elmegy mellettem, hallgasd meg kérésem:
Ne bánts!*

Tartalma hasznos, közismertté válásának örülök, de a hatszor megismélt *Én vagyok* kezdetű megfogalmazást németesnek éreztem. Éppen ezért tartottam fontosnak a Tollas Tibortól (1920-1997) származó, szinte azonos című és tartalmú verset idézni, mert jobban tetszik e közismertnél, szerzőjét is megnevezi, megtetszhet a más változatot ismerőknek is. A feltűnő hasonlóság viszont kíváncsivá tett, utána- néztem az interneten, és így ismertem meg a vers kalandos történetét:

Az eredeti verset **Hannes Tuch** (1906-1986) a vesztfáliai Wartburg mellett élő erdész, költő, író írta, aki állatregényei és természetleíró könyvei által volt ismert.

A vers Bajorországban egy frank újságban jelent meg először **1927-ben** *Az erdő kérése* címmel, íme:

Bitte des Waldes

O Mensch!

*Ich bin deiner Wände Wärme, wenn der Winterwind weht,
Bin schirmender Schatten, wenn die Sommersonne sengt!
Ich bin der hütende Helm deines Hauses,
Die Tafel des Tisches!*

*Ich bin das Bett, das dich birgt,
Bin das Holz deiner segelnden Schiffe!
Ich bin der Wächter des Wassers,
Der Hirte der Hindin,
Bin der Stab, der dich stützt,
Und der Wehrer des Windes!
Ich bin der Arm deiner Axt
Das Tor und die Tür deines Hauses
Ich bin die Wand deiner Wiege und das Brett deiner Bahre.
Bin raunende Rune
Und das klingende Klangholz der Klampfe
Ich bin das Brot und die Blüte
Das Gut und die Güte!
Erhör' meine Bitte:
Zerstöre mich nicht!*

A szerző tudta nélkül, de elég szöveghű francia fordításban megjelent egy francia újságban is, és így vált közismertté 1937-ben a párizsi világi kiállításon a jugoszláv pavilon falán. Franciából fordították le több nyelvre, **németre** is (a bieli technikum akkori igazgatója *H. Schöchlin: Gebet des Waldes címmel*).

Magyarra többen is lefordították, feltehetően:

Fekete István, Keresztesi Béla, Leopold Árpád, és mindezek alapján *Tollas Tibornak* is műfordítása, nem saját szerzeménye. Közülük Fekete István változata (három szótag rövidüléssel) vált legismertebbé.

Aki a gyomok között mélyebbre tekintve fölfedezi a hatalmas fejlődésre képes tölgycsemetét, benne az évszázadokra hasznosuló valódi értékeket, és segíti fényhez jutni, kibontakozni, megerősödni, egész életére szóló viszonzásban részesülhet. Nem csak a hosszú távú hasznosságot érdemes fölfedezni, valódi érték a pillanatot megszépítő virágok illata, az erdei gyümölcsök zamata is.

Az *emberrengetegben* hasonló szabályok és törekvések érvényesülnek, mint a fák *erdőrengetegében*: Aki az embergyomok között időben fölismeri a hatalmas fejlődésre képes egyedet és segíti kibontakozni, az nem csak saját, hanem az emberiség javára is cselekszik...

Nem érdemes felszínesen élni, az értéktelen reklámok, divat és politikai jelszavak szintjén!

Érdemes meglátni a felszín alatt csöndben meghúzódó, vagy az élet váratlan fordulatai által fölkinált értékeket, az általuk nyújtott pillanatnyi örömet, vagy a bennük rejlő jövőt! Megtalálni, fölismerni a lehetőségeket, hogy képességeink jobb kihasználása eredményeként örömben gazdagabb életre pillanthassunk majd vissza, derűsen élvezhesük életünk gyümölcseit...

Minden esetben meg kell ítélni, el kell dönteni, hogy a pillanat kínálta lehetőséggel élve képesek vagyunk-e változtatni saját javunkra, vagy be kell látnunk, el kell fogadnunk, ha most nem vagyunk képesek. Csak rajtunk múlik, hogy a változtatás lehetőségét a siker bizonytalansága ellenére tettekkel valósággá váltjuk, vagy küzdelem nélkül, lemondva a szebb és jobb világról, semmittevéssel bódultságba menekülünk *Seress Rezső* dalával:

*Én úgy szeretek részeg lenni,
Mert nékem akkor nem fáj semmi
De semmi, de semmi se fáj...
Én kerülöm a józanságot,
Mert keresek egy szebb világot,
Egy jobbat, hol csendes a táj.*

*Nem tudok élni én így józanul,
Szívemre száz bánat borul.
Csalfa itt minden és hazug a szó,
Részegnek lenni, de jó...
Én úgy szeretek részeg lenni,
Mert nékem akkor nem fáj semmi
De semmi, de semmi se fáj...*

Arcod verítéke

A keresztény kultúrkörben közismert kifejezés arra utal, amikor a Paradicsomban Éva és Ádám az Úristen tiltó parancsa ellenére ettek a jó és rossz tudás fájának almájából (*Biblia, Teremtés 3,16-19*):

Az asszonyhoz pedig így szólt:

„Megsokasítom terhességed kínjait. Fájdalmak közepette szülsz gyermeked. Vágyakozni fogsz férjed után, ő azonban uralkodni fog rajtad.”

Az embernek ezt mondta: „Mivel hallgattál az asszony szavára és ettől a fáról, jöllehet megtiltottam, hogy egyél róla, a föld átkozott lesz miattad. Fáradsággal szerzed meg rajta táplálékodat életed minden napján. Töviset és bojtorjánt terem számodra. A mező fűvét kell enned. Arcod verítékével eszed kenyeredet, amíg vissza nem térsz a földbe, amiből lettél. Mert por vagy és a porba térsz vissza.”

A Biblia szerint az Úristen, az emberpár bűnbeesését büntette azzal, hogy ettől kezdve fájdalommal szüljön és fáradságos munkával verejtékezzen a megélhetésért. Nagypapaink szavaival: *aki nem dolgozik, ne is egyék!*

Lehet, hogy az Úristen büntetése, hogy az élő szervezet működése, mozgása, energiafelhasználása közben hő keletkezik, aminek hűtésére a szervezet izzadással reagál. Úgy rendezte el a Teremtő, hogy a földi életben az egészség fenntartásának feltétele, egyik alapszabálya az emberi szervezet rendszeres működtetése, olyan mértékű megdolgoztatása, amely a szívverés, a pulzusszám jelentős fokozásával és izzadással jár. Az aktív tevékenységen túli nyugdíjas évekre is ezt tanácsolják az egészség karbantartására...

Fordítva, ugyanezt az alapszabályt érvényesíti a lustaság büntetése is, hogy amit nem működtetnek rendszeresen, használhatatlanná válik.

Igazolást nyer a népi tapasztalat: *a gazda szeme hízalja a jószágot.*

Használat (működtetés, gondozás) közben ugyanis a gondos gazda (mint a jó édesanya a gyermekét) annyira megismeri állatait, növényeit, eszközeit, hogy azonnal meglátja a rendellenes látványt, észreveszi a szokatlan hangot, viselkedést, és azt is tudja, mi okozta, hogyan háríthatja el. Azonnal helyreigazítja, ami az élet megszokott működéséhez szükséges (etetés, itatás, öntözés, gyümölcsös termőág metszése vagy alátámasztása, tetőcserép igazítása, tömítés, szigetelés, olajozás, csavar-megszorítás stb.) akkor, amikor még kevés ráfordítással, gyorsan helyrehozható.

Aki nem jó gazda módjára bánik gazdaságával, eszközeivel, nem *le-gelteti a szemeit* a jószágán, *nem látja meg a fától az erdőt*. Ha nem látja meg a rendellenes jelzéseket, nem látja át az egészet, hiába végez el

részfeladatokat, a lényeg elsikkad, az eredmény jelentős része kárba vész.

Amit nem használnak, azon nem észlelik időben a rendellenességeket, amik az idő múlásával, az időjárás és egyéb hatások, valamint a rendbetétel elmulasztása következtében fokozódva olyan mértékűvé válnak, hogy késői észleléskor már reménytelen megjavítani. Gyakorlati tapasztalat, hogy *minden tönkremegy, amit nem használnak*.

Ez a megállapítás az élőlényekre, a testünkre is igaz.

Ma a tv-műsorok „valóság show”-iban a *semmittevést és magamutogatást* állítják tűzijátékban tündöklő példának, amiért nagyobb elismerés (pénz-milliók, luxuslakás, autó, álomutazás, közismertség) járhat, mint egy világszínvonalú sport- vagy művészeti teljesítmény eléréséért.

Ezzel szemben én az *arcuk verítékével* eredményt elérőket becsülöm és tartom jó példának! Határozottan állítom, hogy a munka nélkül szerzett vagyon és a kétes „dicsőség” csak *pünkösdi királyság*, ami percörömtől nyújt csak, nem ad tartós boldogságot. Általában beigazolódik a népi bölcsesség, hogy *eből szerzett jószág eből vész el!*

Az Úristen ugyanis azt is elrendezte (jól tette!), hogy az ember ne tudja ugyanolyan felszabadult örömmel élvezni azt, a lelke ne érezzen ugyanolyan *megnyugtató elégedettséget* azért, amiért nem kellett verítékeznie, megdolgoznia. Olyan emberek, akiknek nem kellett küzdeniük, nélkülözniük, fájniuk vagy izzadniuk azért, amit elértek, nem is érzik saját eredményüknek. Ezért olyan rendkívüli feladatokba (vadászat, lovaglás, hegymászás, extrém sportok stb.) vágnak bele, amelynek során átélhetik a veszélyt, a küzdelmet, a fáradságot, és az így elért eredményeikre lesznek büszkék. Arra, amiért megizzadtak!

A közelmúlt szomorú eseménye, a soproni lőtérén középiskolások által elkövetett kettős gyilkosság is ezt látszik igazolni. Nem rászorultságból kezdett bűnöző életmódjuk folytatásához akartak a diákok fegyvert szerezni. A róluk nyilatkozó pszichológus szerint az motiválta őket, hogy kirívó cselekedetekkel igazolják maguk előtt rendkívüli képességeiket.

Csak az nem izzad, aki vízben van, aki nem él, vagy nincs teste.

Verejtékezni, izzadni többféle okból is lehet, pl.:

- A test mozgása, erőfeszítése, elfáradása munka, sport által,
- Vegyi anyag, gyógyszer, csípős paprika szervezetbe vitelétől,

- Külső hőség által: Szaharában vagy a kohó mellett. (Buga doktor tanácsa: jobb inni és izzadni, mert az izzadás hűti a szervezetet, *a párologtatás hőt von el*, rossz: nem inni és nem izzadni),
- Belső hatástól, betegségtől, változó korban a szervezet küzd a működés egyensúlyának fenntartásáért (meleg, hideg veríték),
- Tehetetlenségben hirtelen, szembesülve az elkerülhetetlennel,
- Vallatáskor, kínjában.

Izzadj inkább a fáradtság miatt, mint bármelyik más okból!

Tapasztalataim szerint a testi fáradtsággal járó izzadás kellemetlen, főleg ha porral vagy pelyvával keveredve csipőssé válik, de *nem büntetés*, hanem

- *testileg jól tesz*, mert egészségünkre hasznos,
- *szellemileg jó*, mert ésszerű, indokolt,
- *lelkileg is jó*, megnyugtató, mert a tevékenység fáradtsága adja meg az elért eredmény értékét.

Sajnos az elmúlt két évtizedben engedték a multinacionális cégek rendkívül olcsó, de ennek megfelelően silány termékeinek, áruinak és ezzel együtt a csak a fogyasztásra ösztönző reklámjainak térhódítását. Az idősebb, még az önellátó paraszti gazdálkodást ismerő és gyakorló falusiakat is megtévesztette, befolyásolta ez a rövidlátó szemlélet. A reklámozott könnyebb élet (vedd meg készen, olcsón, használat után dobd el) hitében sokan sajnos maguk is fölhagytak a háztáji gazdálkodással, konyhakertet sem műveltek, aprójószágot sem neveltek. Az ezzel járó még nagyobb baj, hogy át sem adták gyermekeiknek, unokáiknak az önellátó gazdálkodás ismereteit és az ehhez szükséges folyamatos tevékenységből fakadó, a jól végzett munka eredményeként élvezhető elégedettség örömének lehetőségét. Azt, hogy sokféle munka sok fáradtsága sok örömmel is forrása. A mai fiatalok már nem ismerik ezt. A kevesebb munkával járó könnyebb életben, megnövekedett szabadidejükben a tv-ben kultúrszemetet néznek, értéktelen szemetet esznek, az addig megőrzött sajátos helyi népi kultúra gyakorlása és a többletmunkával helyben előállított egészséges, ízdzús táplálék helyett.

Minden test fárad a tevékenység során, de a veritékes fáradtságot mégsem egyformán élék meg az emberek.

Egyesek igyekeznek *elkerülni a fáradtságot*, inkább nyomorognak, fagyoskodnak, családi pótlékra, segélyre várnak, lopnak, csak dolgozni ne kelljen. Elkerülik, de *nem lelnek örömet ebben*.

Mások *szükséges rossznak* tekintik, büntetésként veszik tudomásul, a megélhetés feltételeként elvégzik, és ha letudták, rá sem gondolnak, amíg újra sorra nem kerül. E „kényszermunkában” *nekik sincs örömük*.

Boldogok azok, akik *örömet találnak munkájukban* a fáradság és veríték ellenére, akiknek szerencsájukra a *kedvenc tevékenységük* gyakorlása adja megélhetésüket, vagy akikben tevékenységük *elégedettséget szül* különféle okokból, pl.:

- munkájukat szemlélve fölismerik annak *hasznosságát*, hasznosnak érzik magukat az emberek számára,
- bármilyen munkavégzésben meglátják annak *szépségét*, vagy
- látják munkájuk, *alkotásuk eredményét*, amiért érdemes fáradni,
- általa tudják teljesíteni családjuk *szükségeit*,
- érzékelik *saját készségeik fejlődését* a munkafolyamat során,
- *lehetőség saját ötletük megvalósítására*, általa könnyíthetik, vagy gyorsíthatják a munkaműveleteket,
- fogékonyak a *szakmai ismeretek, fogások, újdonságok* elsajátítására,
- a *testi fáradság* (fizikai munka, sport stb.) *elégedettségévé oldja az idegi, lelki feszültséget*.

Két ilyen, tiszteletre- és követésre méltó élő példát is ajánlok olvasóim figyelmébe: Csere Jánost és Lubics Szilviát.

Csere János Bugaszegen (Balatonboglár és Ordacsehi között a horgászto mellett) az egykori major egy kiemelkedő pontján, a valamikori cseléd unokájaként *téglagalériát és várat* épít. Egyedül építi használt téglákból és terméskövekből, kezdetben áram híján, még a maltert is kézzel keverte hozzá. Állítása szerint ez az alkotó munka jelent számára teljes kikapcsolódást, a nehéz fizikai munka nyújt neki megelégedést. *Megtekintésre érdemes!*

Lubics Szilvia a hosszútávfutás fizikai fáradságában éli meg a kikapcsolódás és a szabadság érzését. (*Bővebben a Mai példaképek c. fejezetben.*)

Az ember boldogságának két alapvető tényezője, ha az általa végzett bármilyen tevékenységért *saját maga elégedettséget érezhet, illetve kiérdemli mások elismerését, dicséretét, vagy köszönetét, szeretetét*.

Grandpierre Attila csillagász szerint az emberi boldogság:

50% boldogító tevékenység + 40% genetika, csak + 10% az anyagi javak.

Aki jó szakember és jó szülő, élete egyik legfontosabb feladatákként kell *gyermekét olyan felnőtté nevelni, aki fáradságos munkájában örömet leli*. Ezt nem szabad, nem is lehet kötelező feladatként, utasítgatással erőltetni! Legjobb tanítási-nevelési módszer a *személyes példamutató*. Minden kisgyermek erős vágyat érez arra, hogy ugyanazt csinálhassa, amit a felnőttek. Ezt a vágyat kell ügyesen fölébreszteni és fölhasználni arra, hogy felnőtt korára minél többet megtanuljon abból, amit szülei tudnak. Ilyen alapon alakultak ki nemzetközi hírű szakmai családi dinasztiák (kéményseprő, kőműves, építész, orvos, művész stb.). Ezek ott alakulhattak ki, ahol volt érzéke a szülőnek ahhoz, hogy nem parancsszóval, hanem kedvkeltéssel nőjön bele a gyerek a szakmába. Ha valamit csinál a szülő, nem kell elküldeni a gyereket onnan, hogy ne legyen láb alatt, vagy ne essék baja, hanem hasonló kis részfeladattal kell megbízni. Lehetőséget kell teremteni arra, hogy biztonságos helyen, hasonló anyaggal, hasonló szerszámmal, hasonló műveletet végezzen, és közben biztatással, dicsérettel buzdítani, javíthatni a mozdulatait, hogy büszke lehessen arra, amit ő végzett! *Így lehet kedvet ébreszteni benne az arca verítékével végzett munkához!*

Az élet hoz váratlan fordulatokat is, előfordul, hogy megtanulta szülei szakmáját, mégis más szakmára vágyik. Akkor sem veszett kárba, amit elsajátított. Lehet, hogy megpróbálkozik más szakmával, vagy külföldre megy tapasztalatot szerezni, mint a régi mesterlegények, aztán visszatér és folytatja a családi szakmát, vagy hasznosítja azt másik területen.

A munkában megtalálta örömről, a szakmai újdonságok iránti fogékonyságról meg a találékonyságról egy kedves erdőmérnök kollégám, B. L. édesapjának valós története jutott eszembe, amit jó szívvel ajánlok a mai fiatal kisvállalkozóknak is:

Az apja egy szabóságnál volt ifjú segéd 1924-ben a Balaton-felvidéken, amikor egy Amerikába kivándorolt férfi hazalátogatott városába. Az utazáson meggyűrődött elegáns, új divatú amerikai szabású öltönye. Hódítani akart vele, hát beadta este az öltönyt a szabóságra, hogy reggelig vasalják ki. A szabósegéd vállalta a feladatot, hogy zárás után bennmarad és reggelre újjávarázsolja. Amikor egyedül maradvához készült a vasaláshoz, nagyon megtetszett neki a legújabb divat szerinti öltöny, amelyet az ő szabóságuknál még sosem készítettek. Az egészséges szakmai kíváncsiság nem hagyta nyugton, elhatározta, hogy mindent

megtesz azért, hogy megszerezze magának a legújabb divat titkos receptjét, a szabásmintát. A nadrágról könnyű volt mintát venni, de a zakót teljesen szét kellett szednie a mintavételhez. Sikeresen levette a mintát, majd mindent ugyanúgy kellett újra összevarrnia, mintha semmi sem történt volna. Eközben megtapasztalta a bélés anyagait, azok kialakítását, elhelyezését, az új fazon új műveleti fogásait is. Egész éjjeli fokozott tempójú munka után reggelig még a vasalással is végzett. Mire a reggeli nyitáshoz érkezett a mester, boldogan mutatta neki az újjávarázsolt öltönyt. Alig kétévnyi anyagi erőgyűjtés közben letette a mestervizsgát is, 1926-ban önálló szabóságot tudott nyitni. Ő diktálta a városban a legújabb divatot, ezáltal annyira megkedvelték, hogy alig győzte a megrendeléseket teljesíteni. 1929-re már 7 segéddel dolgozott, vevői megrendeléskor katalógusból választhattak szövetmintát!

A jól végzett munka öröme ad legnagyobb önbizalmat, mert a feladat teljesítésének tudata és jóleső fáradtságérzet követi, amely megadja a lelki elégedettséget, megteremti belső békédet. Veritékes munkád terméke az igazi érték, azt érezheted magadénak! Az már ráadás, hogy szervezetünk egészséges működéséhez nélkülözhetetlen is az izzadás 3 fő szerepe:

- hűtés,
- méregtelenítés,
- a bőr pórusainak kitisztítása.

Ha az emberi test valamilyen okból izzadni kezd, az egészség fenntartása, a test természetes működése, sőt a testszag szempontjából egyaránt az a helyes magatartás, ha *segítjük az izzadás folyamatát* (folyadékpótlás a szervezetbe, réteges nedvszívó ruházat, izzadás után tisztálkodás), *hogy jótékony hatásai érvényesüljenek.*

Divatdiktátorok ennek éppen ellenkezőjét, „*izzadásgátlók*” használatát dicsőítik.

Onkológusok megállapították, hogy a dezodorok, testápolók, „*izzadásgátlók*”, egyes tusfürdők többnyire rákkeltő kőolajszármazékokkal tömítik el bőrünk pórusait, ezzel akadályozzák az izzadásgmirigyek kiürülését és a bőr természetes légzését. Akadályoztatás miatt a mérgeanyagok a hónaljon történő normális távozás helyett a mellbimbó felé akarnak távozni, ami egyik okozója lehet a férfiaknál egyre gyakoribbá váló mellráknak.

A divat és a hónalj kapcsán érdemes szót ejteni a *hónaljszőrzetről* is.

A divatot nem a józan ész, hanem az üzleti haszon vezérli. A jó üzlet érdekében időnként azt hozzák divatba, hogy a természetes emberi testnek vannak *fölösleges részei, illetve fölösleges funkciói*, amiktől meg kell válni. Aki nem távolítja el, nem szünteti meg: „ciki” (szégyenletes), maradi, ápolatlan, egészségtelen (!).

Volt már ilyen korábban is, pl.:

- a torokmandula korai „kivetetése” a torokgyulladás elkerülésére,
- a csecsemő tápszeres táplálása, hogy a szoptatás ne tegye tönkre a női melleket.

A divat beszedte vastagon a vámot követőitől, de ma már mindenki tudja, hogy mindkettő káros volt az egészségre. Most a hónaljszőr és egyéb emberi szőrzet eltávolítása a divat.

Tudjuk, hogy az izzadásnak nagyon fontos egészségügyi szerepe van.

Az izzadással jön a testfelszínre testváladék, aminek van szaga. A váladék és a szag mennyisége nem függ attól, hogy van-e ott szőr vagy nincs, sőt gyorsabban elpárolog, ha van.

A *hajlatokban* levő szőrzet elvezeti az izzadságot, megnöveli a párolgási felületet, így az gyorsabban szárad, nem pang, másrészt hűsítő hatású, tehát nem csak egészségesebb, hanem kellemesebb közérzetet is ad, mint ha eltávolítják.

Ha zavaró a szaghatás, nem a szőrt kell eltávolítani, hanem a váladékok! Legegyszerűbb tisztára mosni az izzadt testrészt, ha nincs mosdási lehetőség, nedves vagy száraz törléssel eltávolítani. Akinek nagyon érzékeny az orra, tegye gyakrabban. Ha izzadtságunkat a ruhánk fölszívta, ruhát kell cserélni, tiszta, jó szagút fölvenni, az izzadtságzagút kimosni.

Az *arcon, mellkason, karon, lábszáron* jól látható erős szőrzet viszont férfias külsőt mutat, szerepe itt a férfiak hidegtűrő képességének növekedése. Ha a nők ilyen helyről eltávolítják, az nem árt az egészségnek.

IZZADNI EGÉSZSÉGES és HASZNOS!

Nem csak a fizikai munkára igaz ez, a sport, a szellemi munka vagy egyéb tevékenység is eredményezhet olyan fáradságot, amely a jól végzett munka érzésével tölthet el, amit lelki megnyugvás követhet. A testi, lelki, szellemi *méregtelenítésre adta az Úristen még a táncolást, dalolást, sírást és nevetést is!*

Ne feledkezzünk meg arról sem, hogy az izzadás akkor hatékony, ha a szervezetben bőven van folyadék. A hűtéssel, méregtelenítéssel izzadáskor eltávozó mennyiséget pótolni is kell. Ezért kell napi 2-3 liter folyadékot inni, legkedvezőbb, ha ennek többsége rendes ivóvíz.

Aki fáradsággal, de saját ereje, képessége által elő tud állítani, be tud szerezni mindent családjá boldogulásához, sikere az önellátó család, joggal lehet öröme benne.

Saját példát is említhetek. 26 éven át hagyományos termelő erdészetenél dolgoztam. Az erdészetenél családias volt a légkör, a munkakörök pedig változatosak voltak, beletartozott a szakmai tervezés, a gépkocsi-vezetéssel és gyalogos helyszíneléssel végzett szakmai irányítás és ellenőrzés, sőt az esti, éjszakai, hajnali vadászatok is. Sokrétű munkavégzésünk során gyakran kritizáltam a központból kapott feladatot vagy adatkérést, ha nem vette figyelembe az erdészeti munkák gyakorlati sajátosságait, az erdei körülmények között a józan ész érvényesítését. 1998-ban aztán központi munkakörbe kerülve a minőségügyi (ISO) rendszer kialakítását, bevezetését kaptam feladatul a ZALAERDŐ-nél. A tanácsadó cégtől e-mail-en kapott általános minta szövegét a szabványelőírás alapján, előzetesen kitűzött határidőre nekem kellett az erdészeti szakmához és munkakörülményekhez alakítanom. Úgy jártam, mint *amikor a hóhért akasztják*, mert a központi intézkedések negyed évszázados kritizálása után szégyelltem volna, ha *központivá válva* én is megfeledeztem volna a *józan észről*. Ezért nagyon alaposan alakítottam ki az utasításokat. Ha a már elkészült részeknél jobb megoldás jutott eszembe, háromszor-négyszer is átdolgoztam, hogy egyértelmű legyen és kevés többletmunkát okozzon a gyakorlati alkalmazása. A határidőket szigorúan betartottam, az átdolgozások miatt inkább rendszeresen túlóráztam. Napi 11 órán át bővöltem a számítógépet, de nem sajnáltam a fáradságot, mert elégedettséggel töltöttem el, ha elértem munkatársaim megértését, elfogadását.

Amikor 2000. év húsvétján Győrből hazalátogattak felnőtt fiaink és érdeklődtek, hogy vagyunk, bevallottam nekik, hogy az erdőgazdaság központjában sokkal többet ülök, mint előtte az erdészetenél, még túlórázok is, hiányzik a mozgás. Botond fiam tízszeres maratoni futó, az „*apja fia*” szólás visszajaként megkérdezte: *Apu, te nem „fiad apja” vagy? Miért nem futsz?* Mondtam, hogy soha nem futottam, ennyi idősen kezdem el? Ő olyan egyenletes futáshoz szokott, hogy futóidejével távolságot lehet mérni. Edzőfutásra indult, hát kimérte, hogy az Erdész utcai

lakásunktól a Miklósfa község-névtábláig 3 km a távolság, oda-vissza 6 km, ez a távolság éppen jó lesz nekem.

Egy rádióműsorban *Monspart Sarolta* tájfutó világbajnok is azt tanácsolta, hogy egészségünk karbantartására rendszeresen meg kell dolgoztatnunk szervezetünket. Erre legalkalmasabb a hetente 1-2 alkalommal, legalább 40-50 percig tartó egyenletes mozgásos terheléssel (természetesen leginkább futással) okozott jelentős pulzusszám növelés és a velejáró izzadás, ami méregteleníti a szervezetet. Mozgásigény érdekében a futás a legkedvezőbb sport, egyrészt mert a „*láb mindig kéznél van*”, másrészt ha fárad valaki, bármikor átválthat sétálásba, nincs erőltetési kényszerhelyzet, *idősebbek is elkezdhetik...*

2000. Sokorói hegyi futás,
célba érés

2006. Nagykanizsa-Zalakaros
váltófutás, beérkezés előtt

Ennek megfelelően igyekeztem megfogadni a jó tanácsokat. Legelső próbálkozásnál a sörgyárig tudtam elfutni (kb. 800 m), onnan hazagyalogoltam.

Akkoriban szervezték Győr mellett a „sokorói hegyi futást” (a Tényőről a Sokorón át Ravaszd felé vezető úton). Fiaim meg a Pannonhalmán élő unokatestvérük családja is vállalkoztak a 16 km-es távra, sőt engemet is beneveztek a 6 km-esre. Nem akartam szégyenkezni, hát rendszeresen edzettem rá.

Aztán szeptember 24-én beálltam a versenyzők közé. Az első kilométer még sík terepen haladt, a résztvevők többségét adó általános iskolások mint a csikók szaladtak el mellettem. Amint kezdődött az emelkedő, én továbbra is a már begyakorolt ütemmel futottam, az ifjúság viszont lépten-nyomon leállt, mert nyilallt az oldala.

Így a jobbak között értem a fordulóhoz. A fiatalok a visszaút felénél kezdtek utolérni, hogy az utolsó negyeden újra megelőzzenek. Életem első futóversenyén a 106 indulóból 79.-ként értem célba, az 51-60 éves korcsoportban 4. lettem, 33:29 perc idővel a 6 km-en.

2006-ban *Polai József*, a kanizsai futóklub elnöke arra is rávett, hogy vegyek részt váltófutásban a régi 7-es úton a Nagykanizsa-Zalakaros 18 km-es futáson. Ő volt a váltótársam, nekem jutott a kendlimajori útelágazástól Galambokon át Karosig tartó 9 km. A dombokat nemcsak *arcom veritékével* küzdöttem le...

A 6 km-es távolsághoz vagyok szokva, néha részt vettem más távon rendezett „versenyen” is. Később sajnos a nekem kedvező távolságra már nem szerveztek versenyt.

Futóversenyeken elért eredményeim:

<i>S. sz.</i>	<i>Dátum</i>	<i>Futás neve, helyszíne</i>	<i>km</i>	<i>p:mp</i>	<i>p/km</i>	<i>Díj</i>
1.	2000.9.24.	Sokorói hegyi futás, Tényő	6	33:29	5,58	Póló
2.	2002.5.12.	CSÓ-FU-TÓ-NAP, Nagykanizsa	10			Emléklap
3.	2002.6.16.	Philips félmaraton, Győr	4	19:30	4,9	Emléklap
4.	2003.5.11.	CSÓ-FU-TÓ-NAP, Nagykanizsa	10			Emléklap

5.	2006.4.22.	NK-Zalakaros országúti verseny váltófutás: 9+9 km	9	53:24	5,93	Póló, emléklap
6.	2006.9.23.	Pannon-Work, Kiskanizsa	5			Póló, ajándék kosár
7.	2007.9.15.	Pannon-Work, Kiskanizsa	5	30:00	6,0	Póló

Mért eredményeimmel nem büszkélkedem, de nem is szégyenkezem, mert *arcom veritékével* is megdolgoztam értük. Amikor elkezdtem, 54 éves voltam, már több mint egy tucat év óta gyakorlom. Annyi engedménnyel, hogy hetente csak egyszer futok 6 km-t, és csak a nyári időszámítás 7 hónapjában, amikor a hőmérséklet eléri a +10 °C -t (hogy izzadtan ne kapjak hátfájást). A korral járó lassulást jelzi, hogy egész-ségőrző kocogásaimon ma már kb. 9 percbe telik 1 km...

Évente mégiscsak futok 170-180 km-t...

Úgy érzem, nálam beigazolódott, hogy *idősebbek is elkezdhetik*. Biztatom kedves olvasóimat példám követésére.

Izzadságos munkával, fáradságos testi, lelki, szellemi küzdelemmel elért eredményeid, alkotásaid, életed valódi értékei közé tartoznak. Saját munkád gyümölcse ad valódi megelégedettséget és útmutatást is arra, hogy a tartósan boldog, harmonikus élethez az *arcod veritékével* kell *kovácsolnod a szerencsédet!*

ARCOD VERITÉKE (Munkád!) HASZNOS és ÉRTÉKTEREMTŐ!

*

Aki a futást megerőltetőnek tartaná, annak is tudok ajánlani valamit. Nálunk most terjed, válik divatossá a gyaloglás egy kissé feszesebb módja, amit a sífutáshoz hasonlóan két bottal végeznek, a *nordic walking* („északi járás”). 13 jó hatását szokták felsorolni, most csak egyet említtek: még a látszólag fölsőleges botozás is fokozza a vérkeringést és az oxigénfelvételt a karok és a tenyerek mozgásával.

Végül, de nem utolsósorban, bár nem jár verejtékezéssel, mégis említésre érdemes a test karbantartásaként, hogy a rendszeres mozgáson kívül rendszeres *véradásra* is törekedtem.

Az ember társas lény, jó érzés megosztani embertársainkkal, amink van. Az ismert szólás-mondás szerint: *a megosztott bánat fele bánat, a megosztott öröm dupla öröm.*

Az élet egyik csodája, hogy az örömhöz hasonlóan a testünkben is adhatunk úgy másoknak, hogy nekünk is elegendő marad. Egyik ilyen a csecsemő anyatejes szoptatása, egy másik a véradás. A véradás az önzetlen emberi segítségnyújtás egyik legőszintébb és kézzelfogható módja az ismeretlen rászoruló megsegítésére. Olyan valóságos testi adakozás, amely ráadásul mindkét fél egészségére előnyösen hat. A *vért kapó* egészségét a vér, mint testi adomány kiegészíti, helyrebillenti, megmentheti életét is. A *vért adó* vérképző szerveit a segítségért jutalmul fokozott ütemben serkenti új vér képzésére, a szervezetét fiatal, friss vérrel látja el.

A *Füveskönyvben* említettem, hogy a 2008 végéig megtörtént 44 véradásom után szeretném még megérni, hogy 50-szeres véradó lehessenek. Hát örömmel írhatom le, hogy 2014 áprilisában *megtörtént a 60. véradásom...*

2013-tól véradás után szoktak adni egy kis „Legyél Te is őrangyal!” feliratú piros kártyát. A Lázár Vilmos, Gazdag Tibor Csaba, Nagy Feró és Dr. Mohácsi János által alapított Ments Életet Alapítvány Őrangyal oklevele a kártya száma alapján készült:

*Nem igaz, hogy az élet rút, kegyetlen,
sok öröme van, elveszíthetetlen.
Van öröm, amely mindörökre tart,
nem árt neki se szó, se tűz, se kard,
se fagy, se szélvész, átok vagy nyomor,
mitől a világ oly sokszor komor.
Van öröm, amely soha nem apad,
s ez az öröm: add másoknak magad!
Míg élsz, magadat mindig adhatod.
Adj szót, vigaszt, ha van falatot,
derűt, tudást, vagy békülő kezét,
mindez tied! Vesd másba s nézheted,
hogy nő vetésed, hozva dús kalászt,
s meggazdagítva lelked asztalát.
Csoda történik: minél többet adsz,
te magad annál gazdagabb maradsz.*

Apám tucatnyi mestersége

Édesapámat a háború után *B-listázták* (mivel továbbszolgáló katonaként nyugatról, amerikai hadifogságból hazatért), ezért hosszú ideig *munkát sem kapott, de segélyt sem*. Fiatal házasként egy kisgyerekekkel, a városzéli kertes házaknál kilincselve, alkalmi munkákból (kertészás, tűzifa fűrészelés és aprítás stb.) tartotta el családját. Amikor hajlandók voltak segédmunkásként alkalmazni, később is keveset keresett. Ezért otthon mindig dolgozott valamit, azzal egészítette ki, illetve pótolta szerény jövedelmét. Arra kényszerült, lehetőleg saját maga végezzen el mindent, amit tud, azért nem kell fizetni. Kérdeztem tőle, honnan ért ehhez is, ahhoz is? *Nagy úr a kényszer, megtanít, amire kell* – válaszolta. De nem bánkódott vagy kesergett ezen, inkább a gondok semlegesítését, feloldódását segítette számára a folyamatos tevékenység. Megtalálta örömét az *alkotásban*, munkája eredményében: lassabban, de gondosabban, megbízhatóbban dolgozott *ingyen*, mint a mesteremberek *pénzért*. A másik, ami oldotta a feszültségét, hogy amíg testével a „*kényszerszun-*

kát” végezte, a lelke közben szabadon szárnyalt a dalok szárnyán. Hal-
kan, szinte folyamatosan énekelt, leggyakrabban magyar nótát, operet-
tet, de tánczenei slágereket is. Kisgyermek koromban nem volt televízió,
lemezjátszót, magnetofont is csak felső tagozatos koromban vettünk. A
rádióban hallgattuk a „Jó ebédhez szól a nóta”, a „Szív küldi” és a köny-
nyűzenei műsorokat, de többet tanultam apámtól, mint a rádióból.

Édesapám legalább egy tucat mesterséget gyakorolt a szemem láttára.
Sok olyan műveletet, eszközt, alkatrészt láttam közben, amelyet kevés
gyerek láthat. Talán nem haszontalan, ha visszaemlékezem rá, a mai fi-
ataloknak is érdemes elgondolkodni azon, hogy mi mindenre képes lehet
az ember, ha rákényszerül (nem segélyért kell sorban állni).

Kerékpár- és villamossági szerelést tanult az üzletben, ahol kezdetben
dolgozott. Ezt követték a KERAVILL (Kerékpár Rádió Villamossági)
szaküzletek az 1950-es évektől. Ha a vevő kerékpárt vagy csillárt vásá-
rolt, a kérése szerint szabályozta be, illetve szerelte föl. Később szükség
szerint meg is javította. Gyerekkorunkban kis háromkerekű biciklink
volt először, később rollerozni is nagyon szerettem. Aztán ahogy nőt-
tünk, nagynénénk kétkerekű „háromnegyedes” (26 colos) női vázas bi-
ciklijén is megtanultunk hajtani. Szerettünk volna hasonló nagy biciklit
magunknak, de akkor egy új bicikli ára 1400 Ft volt, alig kevesebb, mint
apánk havi fizetése. Következő nyári szünetben a szomszédunk vett egy
új biciklit, mert a kb. 4 éve minden gondozás nélkül használt régi bicik-
lijének már minden baja volt. Nálam két és fél évvel idősebb bátyám
alkudozni kezdett a szomszédal, és sikerült megegyeznie, hogy az el-
használt biciklit fél áron megvehetjük. Azon a nyáron addig jártunk ka-
pálni a TSZ-be, amíg ketten meg nem kerestük a 700 Ft-ot. Megvettük
és hazahoztuk, Csepelen gyártott, Csoda típusú, női vázas „egész” (28
colos) kerékpár volt. Édesapánk apró darabokra szétszedte, olajban áz-
tatta, tisztára mosta, és elkezdte összerakni. A hajtókar, a pedál és főleg
a kontrafékes hátsó kerékagy golyóscsapágyában pótolta, illetve kicse-
rélte a csapágygolyókat, majd újracsírozva, beszabályozva szerelte ösz-
sze. A kerekek szemből nézve nem kört, hanem „nyolcast” mutattak. A
görbült, néhol hiányzó küllőket újra cserélte, és csavarozással, a feszes-
ségük állítgatásával eltüntette belőlük a *nyolcast*. A világítás nem mű-
ködött, a rozsdásodás miatt nem volt elektromos érintkezés. Új dina-
móra volt szükség, természetesen az első és hátsó világítás villanyveze-
tékeit és az égőket is újra kellett cserélni. Az egyszerűbb munkákban mi
is tudtunk segíteni.

A sárhányókról, kerékabroncsokról drótkéfével és „smirglivel” tüntet-
tük el a rozsdát, aztán a vázzal együtt fekete zománccfestékekkel lefestet-
tük. Hagyományos görbített kormányja volt, de a műgumi markolatok
már elhasadtak, amit vaslemez gyűrűvel szegélyezett fából esztergált
markolattal pótolunk. Az első fékben újra cseréltük a fékpopát. A nye-
reg elrongyolódott műbőr borítása helyett édesapánk valódi bőrből kéz-
zel varrt újat. Női vázas kerékpár volt, könnyen hajtottuk addig is, amíg
még nem tudtunk a nyeregbe fölülni. Az alapos munka meghozta a gyü-
mölcst. Elnyűhetetlen jármű lett. A környéken minden gyerek tudta,
hogy ennek a biciklinek a legjobb a kontraféke. Kb. 6 évig ketten nyúz-
tuk, érettségi után a bátyám dolgozni kezdett, akkor újat vett magának.
Utána én még legalább 25 évig használtam, naponta munkába is jártam
vele évekig. Nagy karbantartás nélkül továbbra is működőképes maradt,
a kontrája valóban *csoda* volt. Később is csak az okozott gondot, hogy
„gumi-falcos” kerekei voltak, de már csak „drót-falcos” külső gumikat
árultak az üzletekben. Más méretű drót-falcos gumival mégis használ-
ható volt még. Aztán megjelentek a „*mountain bike*” kerékpárok, és en-
gedtem a csábításnak, kb. negyven éves koromban megvettem életem
első új kerékpárját. Attól kezdve nem használtam a régit, de a kontrája
még mindig kiváló volt, aminek hiányát azért is sajnálom, mert néha
még ma is kontrázni akarok, de az újnak nincs kontraféke...

Villanyszerelésre minden háznál szükség van. Kiegyezett a biztosíték
(még nem volt lekapcsolós automata), elromlott a kapcsoló, új lámpát
kellett felszerelni, stb. Amikor építettünk egy „nyári konyhát”, az új
épület teljes villanyszerelését apánk végezte. A falakba csatornákat vé-
sett, abba fektette a „bergmanncsöveket” (kátránnyal impregnált papír-
cső fémburkolattal), majd cementhabarccsal rögzítette. Ezekbe kellett a
szigetelt alumínium huzalokat behúzni. A vezetékek elágazási avagy
találkozási csomópontjaiba hengeres dobozokat kellett sülyeszteni, az-
tán figyelni kellett arra, hogy melyik vezetéket melyikhez csatlakoz-
tatja.

Kőműves munkákat végzett a már említett nyári konyha építésekor.
Csak megkérdezte a kőművestől, hogy az alapozáshoz meg az aljzatbe-
tonhoz milyen arányban kell a cementet a betonba keverni, a falazáskor
pedig a malterhoz az oltott meszet. Aztán maga oltotta a karbidmeszet,
együtt készítettük az alapozást (*fundamentumot*), a falazást, az ablak és
ajtó fölötti beton áthidalást, a felső betonkoszorút is.

Ezután következett a fagerendás stukatúrdeszkás és stukatúrnádas mennyezet kialakítása, majd a falak és mennyezet vakolása, valamint az aljzatbeton. Csak a tető ács munkájához hívtunk szakembert.

Szobafestő és mázoló munkát akkor végzett, amikor kiszáradtak a falak, a falfestéssel és az ajtók, ablakok mázolásával. Akkor még nem használták a festőhengert, a nagy felületeket tenyérnyi átmérőjű *korongecsettel* kellett lefesteni.

Asztalos képességeit akkor gyakorolta igazán, amikor megszületett a kishúgunk és 5 főre bővült a családunk. Az addigi 4 db konyhai ülőke („*stokedli*”, „*hokedli*”) kevés lett, természetesen nem vásárolt, hanem készített egy ötödiket. Szemre ugyanolyan, de erősebb lett, mint a többi, mert minden porcikája válogatott, göcsmentes tömör fából készült. *Épületasztalos* feladatot is végzett, mert csak a bejárati ajtó külső és belső ajtószárnyait vettük meg, az ajtó- és ablaktokokat ő készítette el. A spájzajtóra, padlásajtóra az ajtószárnyat is ő gyalulta, csapolta, ragasztotta. Akkor láttam először a „*sikattyú*” (*kézi satu*) és a *kézi gyalu* használatát. Ma is előttem vannak apám lendületes mozdulatai. Ahogy a fenyődeszka gyalult, szőke göndör forgácsfürtjére gondolok, most egy dal jut eszembe Sarkady Sándortól (régí német céhdal alapján), amit akkor még nem ismertem, de teljesen ide illő:

*Hej, víg legény a fás legény, hej én is az vagyok,
Víg nóta közben gyártok ajtót, rácsos ablakot.
Míg zeng a fűrész, peng a szög, hej, minden egybe áll,
És ládikó, vagy lóca lesz a szőke deszkaszál.
Hajhó, hajhó a szőke deszkaszál,
Hajhó, hajhó, a szőke deszkaszál.*

A *háztartási kisérszerelő* mesterséget is űzte, mert az elromlott villanyvasalót és a „*rezsót*” (villamos főzőlapot) is természetesen megjavította, nem vettünk újat. Fél évszázaddal ezelőtt a rezsó főzőlapja még nem ilyen zárt fémlap volt, mint ma, hanem egy kerámia lap, amin felül nyitott párhuzamos csatornában vezették végig a cekászt (spirálos elektromos ellenállás-huzal, fűtőszál), kerámia gyöngyöket fűzték rá, de köztük szabadon látszott használat közben a pirosan izzó vezeték. Ha főzéskor *kifutott* a leves, forraláskor a tej, az izzószál gyakran elpattant, lehetett újra cserélni.

Ha édesanyám lábhajtásos SINGER varrógépe meghibásodott, azt is ő javította meg, tartotta karban.

Suszter munkához sokféle felszerelése volt. *Szőgező ár* a talpaláshoz (fa nyélben rövid, vastag tű), *varróár* a bőrvarráshoz (fanyélben vékonyabb, hosszabb, íves tű), *suszterkés* (*knájb?*), kalapács, kaptafák, tűk, méhviasz. Munkában mindig, ősztől tavaszig hétköznapi közlekedésre is bakancsot hordott, annak kopott el leghamarabb a talpa. Megtalpalta!

Dal jut eszembe erről a mesterségről is, amit kivételesen nem édesapámtól és nem gyerekkoromban tanultam (többféle szövege közül most két strófát idézek):

*Suszter legény akart hozzám járni,
Ki akarta a csizmámat sámfázni.
Suszterlegény, nem vagyok én dáma,
Verjed a faszöget az anyád piros papucsába!*

*Országúton mennek a katonák,
Jaj, de szépen fújják a trombitát.
Elöl megy a hadnagy aki vezet,
Gyere kislány, fogjál velem kezét!*

No itt kell most tisztáznom, van-e köze a sámfának a faszöghöz, és mi a különbség sámfa és kaptafa között.

A *kaptafa*, a cipészek segédeszköze, lábfejhez hasonlít, fából faragott és három részből áll. A középső rész felülről beütve, ék alakúan feszíti szét az első és hátsó részt, ezáltal több cipőmérethez alkalmazható. Megtámasztja a talpat, hogy jól szögelhető legyen.

A *sámfa* nem cipésmunkához használatos, csak arra szolgál, hogy amikor nem viselik a cipőt, feszesen tartva kisimuljon az orra és a fűzőrész közötti ráncosodó bőrfelület. Ez is fából faragott lábfej formájú, de nincs sarokrésze és középrésze, helyette csak egy erős rugó feszíti a farészt (újban műanyagot) a cipő orrába.

A *cipőtalpaláshoz* apám felkötötte a *suszterkötényt*, leült a *sámlira*, *kaptafát* tett a bakancsba és ölébe vette. Egy előre megvásárolt talpbőrre körülrajzolta a cipőtalpat és kivágta. Az új talpat először vízben áztatva rugalmasabbá tette, majd gondosan ráillesztette a régre, azután körben a talpszél közelében végiglyukasztgatta a *szögező-árral*, kb. 1-1,5 cm-re egymástól. A lyukakba rövid, négyzet keresztmetszetű faszögeket tett

és körbeszőgelte. A talpra a cipő orrához keskenyebb, a sarkára szélesebb új sarokvasat helyezett, azt apró tömzsi, rovátkolt vasszőgekkel (*bőrszőgek*) szőgelte föl. Ezután a suszterkessel a talpat még egyszer gondosan körülnyesegette, végül a talp vágott oldalélét a kalapács talpával dörgölve körbefényesítette. Ezáltal már nem volt szemmel megkülönböztethető a régi és az új talp egymástól, hanem egyrétegű vastagabb talpnak látszott. Megkérdeztem, honnan tudja, hogy így kell cipőt talpalni? *A honvédségnél láttam, hogyan talpalják a kopott bőrcsizmákat* – válaszolta...

Bőrdíszműves, szíjgyártó munkával cipőfelsőrészt, iskolatáskát, női táskát, övet, késtokot, biciklinyerget is varrt, javított. Varrás előtt a varró spárgát a markában előzetesen már megpuhított méhviaszon húzta át annyiszor, amíg eltűntek róla a szöszök és vízhatlanná vált, ezután fűzte az ívesre görbített bőrvarró tübe. A két bőrt varróarral átszúrta, szép egyenletes apró öltés-távolságra, hogy a gépi varrástól szinte nem is különbözött. Egyszer végigvarrta, amit kellett, utána visszafelé is végigvarrta, hogy egyforma legyen a két oldala. Ezt hamar eltanultam tőle, 10-12 éves koromban varrtam magamnak hegesztő bőrkötényből oldaltarisznyát...

Kárpitos munkát akkor gyakorolt, amikor bátyám heverőjén (*sezlon*) gödrök keletkeztek és nagyon kényelmetlenné vált. A textil borítása is eléggé elhasználódott már, ezért megvette a bútorszővetet és anyám varrógépén megvarrta. A régi szövetet lefejtette, alatta láthatóvá váltak a sokat használt rugózat hibái. Kb. araszos nagyságú homokóra alakú spirálrugók voltak, amelyek több irányból egymáshoz kötözve egységes hálózatot alkottak valamikor. Időközben elszakadt néhány összekötés, több rugó elferdült, volt köztük törött is. A törötteket, ferdéket újra cserélte, aztán a teljes kötözési hálózatot is felújította. Ezután ráfeszítette az új szövetet, és félgömbfejű kárpitosszőgekkel sűrűn egymás mellett végig hozzászőgezte a fakerethez. Szilárdabb és tartósabb lett, mint új korában volt.

Állattenyésztéssel (disznó hizlalás) és földműveléssel is foglalkozott éveken át. Tavaszi, nyár eleji állatvásáron „választási” (a szopástól elválasztott, vagyis már mással etethető) malacot vettünk és hizlaltuk a december közepi disznóvágásig. Többes számban írom, mivel a családomra vonatkozik, de főleg apám, részben anyám dolga volt a nevelése. A malacot, hogy disznóvá nőjön, naponta kétszer etetni kellett, az ólat pedig ki kellett „ganézni”. A moslékot kukoricadarából, krumpliból,

ételmaradékból főztük. Drága volt a kukorica, hogy ne kelljen venni, fél hold (800 négyszögöl) földet béreltünk a várostól, azon termeltünk kukoricát. Valódi nadrágszíjparcella volt, talán 8-10 sor kukorica, de a sorok végét nem lehetett látni. Minden munkát kézzel végeztek, a szántás és boronálás kivételével. Ha kapálni kezdték, nem akart a sornak vége lenni. Mi gyerekek is megpróbáltuk, de nagyon hamar beleuntunk. Az érett, csöves kukoricát a csuhéból kifejtve kellett letörni, a szarát is le kellett vágni és kúpokba rakni. Otthon a nagyapám által készített kukoricagóréba tettük száradni, aztán téli estéken az egész család kukoricát morzsolt. A morzsolt kukoricát a szomszéd utcába áttalicskázva, villanymotoros darálóban daráltattuk.

Hentesmunkára disznóöléskor került sor. A *leszúrás* nagyapám feladata volt. Utána a disznó szőrének lepörzsölése következett, amiben mi gyerekek is szívesen részt vettünk. A *böllérmunkát*, a disznó kettéhasítását *rendfán* még a nagyapám végezte. A féldisznók földarabolása nagyapám, nagybátyám és apám munkája volt. A fő darabok (sonka, szalonna, zsírszalonna, oldalas, sütni való húsok) kialakítása után a többi hús, bőr, belsőség és vér feldolgozása disznósajttá, hurkává, kolbásszá, „köveszteni” és kocsonyába valóvá már apám dolga volt. A zsírszalonnából zsírt és töpörtyűt az asszonyok készítettek.

Kötni is megtanult apám, bár ezt csak a háború végén gyakorolta, amikor uszályon vontatták az utászokat családotul a Dunán föl Passauiig. Útközben érte őket a háború vége, amerikai hadifogságba kerültek. Velük volt az 1 éves bátyám is, aki éppen menni tanult, de nem volt miben. Az uszályon nem volt gyerekruha, de volt idejük készíteni. Apám kézzel varrt kis bőrcipőt. Aztán egy kötött pulóver felbontásából nyert és fölgombolyított fonalból megtanult zoknit kötni. Kötött a fiának, saját magának, meg másoknak is.

Azt már nem is mesterségként, inkább érdekes elfoglaltságként említem meg, hogy a húgunk születése után kézzel írt *falinaptárt* is készített a következő évre.

A legfontosabbakat felsoroltam, később talán más is eszembe jut még. Édesapám soha nem unatkozott, és mindig dalolva dolgozott. Engem az élet eddig nem kényszerített arra, hogy mindent magam csináljak. Annyi azért ragadt rám apámtól, hogy dalolni én is szeretek, néhányszor töltöttem kolbászt is, a varrást, bőrvarrást, a lakás kisebb festési, villanszerelési, szögezési, csavarozási ügyeit is el tudom végezni...

Nótás kedvű volt az apám, de e nóta többi sora már nem illett rá. Inkább egy másik a nóta kezdő és záró sora jellemezte, derűsen nézett a jövőbe:

*Úgy még sosem volt, hogy valahogy ne lett volna,
Én sem búsulok, hogy nem szeretsz tegnap óta.
Nincs már divatban csalódáskor gyászban járni,
Egy ha meg is csal, mindig lehet mást találni.*

*Én már találtam, édes annak minden csókja,
Régi galambom, nem ölelhetsz két karodba.
Szíved ha fájna, vigasztaljon ez a nóta,
Úgy még sosem volt, hogy valahogy ne lett volna.*

Csábít, ami tilos

A tiltással együtt született a tilalom megszegésére csábító vágy is.

Így volt ez már a Bibliában Évánál és Ádámnál is, a *tiltott fa gyümölcsével*. Vajon miért pont a tudás fájának gyümölcse volt tiltott?

Hiszen a kisgyerek is így ismeri meg az addig ismeretlent, így szerez tapasztalatot, hogy mindent megkóstol, megnyal, megtapogat, kipróbál, és a tapasztaltak alapján maga akarja eldönteni, mit/kit kedvel, akar, szeret, tesz ezentúl.

Elődeink, apáink bölcsessége is kétfélére buzdít:

Legjobb az arany középut. Járt utat járatlanért el ne hagyj! De erre is: Varietas delectat. – A változatosság gyönyörködtet (Cicero).

Ha soha senki nem tért volna még járatlan útra, semmi föltalálás, fölfedezés, újítás nem valósult volna meg...

Élete során minden ember számtalan alkalommal kerül választás elé, hogy a járt utat elhagyja-e járatlanért, megszegjen-e tilalmakat, előírásokat, ha ez könnyebb megoldást ígér. Mikor tesz helyesen?

Az a lényeges különbség, mi az *indítéka* a tilalom megszegésének. Ha az indíték:

- a megismerési vágy, akkor bővíti a tudást, ártatlan, sőt *hasznos*,
- kíváncsiság, tapasztalás, változatossági igény, *megbocsátható*,
- a kötelező hatalom elleni lázadás, ellenkezés, *érthető*,
- kapzsiság, irigység, a másé megszerzésének vágya, *bűnös szándék*.

Az „arany középút”-ra, a szélsőségeket elkerülő józan életvitelre buz-
dító intelmeket könnyebb elfogadni, betartani akkor, amikor már *benőtt*
az ember feje lágya. Amikor már kipróbálta, előzetesen megtapasztalta
néhányszor az ismeretlen megismeréséhez vezető gyötrelmes utat, a
szélsőségek veszélyeit, a bizonytalan jövő félelmét. De *öregem erköl-
csösnek lenni nem nagy érdem* (amikor a test már alkalmatlan a kicsa-
pongásra).

Azt is a tapasztalat által fogadja el az emberek többsége, hogy van ami
nem tilos, de kárt okozhat saját maga vagy mások egészségében, emberi
kapcsolataiban, illetve vagyonában.

A józan ész szerint az embernek korlátoznia kell saját lehetőségeit,
cselekedeteit, hogy

- tilalom megszegéséért ne kapjon büntetést, családjá ne szenvedjen,
- károkozással ne veszélyeztesse maga és mások egészségét, emberi

kapcsolatait, vagyonát...

Mire felnő az ember, azzal szembesül, hogy gyakran éppen, ami na-
gyon jólesik, azt nem szabadna megtennie, vagy nem érheti el.

Blaha Lujza (mások szerint Murphy) megállapítása:

Ami élvezetes az életben az: tilos, vagy erkölcstelen, vagy hizlal.

Karády Katalin (Mihály István dalszövege) szerint:

*Mindig az a perc a legszebb perc,
Mit meg nem ád az élet,
Az a legszebb csók, mit el nem csókolunk.*

*Mindig az az álom volt a szép,
Mely gyorsan semmivé lett,
Amit soha többé meg nem álmodunk.*

Az az ember él helyesen, aki testi, lelki, szellemi téren is talál elegendő
lehetőséget és módot arra, hogy *ártalmatlanul élvezze a saját életét*:
hogy ne kelljen katasztrofálisan ütköznie a tilalommal, ne szakítson csa-
ládtagjaival, ne okozzon magának, se másoknak károsodást, se bánatot,
de ne tévessze meg egy csábító lehetőség, vagy kínáló alkalom sem,
amivel végül saját maga járna rosszul.

Mint a nótában Sárival:

*Jártam sárban, Abasárban, csikót vettem a vásárban.
Bort is ittam abasárit,
megismertem ott a jó bort meg a Sárit,
Megismertem ott a Sárit.*

*Megszerettem én a Sárit, de jobban az abasárit.
A jó bortól jól eláztam,
Abasáron a Sárival de megjártam,
A Sárival de megjártam...*

*(már) Nem ihatok abasárit, mert elvettem én a Sárit.
/:Pincénk kulcsát zsebben hordja,
(hogy) Ne a bornak néki legyek a bolondja,
Néki legyek a bolondja.:/*

Életed erdeje

Már elmúlt *jégtörő Mátyás*, feltörte a jeget, amit még talált, előcsalta a napsugarakat, megenyhült az idő. Nemrég érkeztél e világra, már *kezdted észlelni*, de még *nem tudod*, mi van körülötted. Melletted fiatal bokrok, fák, most bontogatják friss, lágy leveleiket. A napfénytől sárgászöld az új fű, ilyenkor a tehenek tejének is új zamata, szokatlan íze van. Lassan ismerkedsz a világgal. *Zsibavirágtól* (szártalan kankalintól) sárgul a domboldal. A piros pajzson fekete halálfejes *bodobácsok* „pótkocsisan” tolatva sütkéreznek a napon. A *mogyoróbokor* barkái körül keringő *méhek* zümmögése betölti a napsugarak melegétől remegő levegőt. Később *böjti szelek* szárítják a nyirkos földet, a *fecskehajtó Gyümölcsoltó Boldogasszony és húsvét* közelít. Tavasszal érkeztél fiatal erdőd szélére, ha kitarasz, télen aggastyánként lépsz ki belőle.

Áprily Lajos: Tavaszi vizek

*Zsong a szigetcsúcs barna berke,
a harkály részegen nevet.
Az ifjú nap: Dávid, leverte
a lomha Góliát-telet.*

*Állok a vadvizes tavaszban,
bódít a szagja, mint a bor,
kedvemben egy füttyös kamasz van,
aki voltam valamikor.*

*Vizek futnak, jegek ropognak,
dudorászom, kurjongatok -
Lelkemben patakok zuhognak,
patakok, patakok, patakok.*

Továbbhaladsz, újabb állatok, növények válnak ismerőssé. A fák magasabbak, erősebbek lesznek, és meglátod köztük a legelésző őzgidát, az avarban turkáló csíkos vadmalacokat, a repülő rovarokért kapdosó, ugrabugráló rókafiakat. A bükkfák alatt fényes zöld levélszőnyegben égszínkék, ötszirmú, kerék alakú virágok, a *kis télizöld meténg*. Szent György napja körül, amikor az állatokat már a legelőre hajtják, a tölgyesben fenséges illatot áraszt a *szentgyörgyvirág* (gyöngyvirág), az akácos erdei tisztásokon boszorkánykörökben seregesen jelenik meg a *szentgyörgygomba* (májusi pereszke). Amikor már az *akácvirág* mézédéses illatát hordja a szél, megjelenik a ligetes részeken az *őzláb gomba* is. A levágott erdőrészek aljnövényzetében piroslik az *erdei számóca*, és a királyok illatát ontja a *hárs*.

Már az erdő sűrűjében jársz, egyre több, egyre nagyobb fák közt visz az utad, a fák, virágok, állatok ismerősként üdvözölnek.

Magad is az életerdő fája vagy, megerősödtél, gyökereid elegendő tápanyaghoz és nedvességhez jutnak, törzsed erős és magas, koronád ki-magaslik a fiatalok és öregek közül, napfényben fűrésztöd lombodat. Aratják a búzát. Nem zavar a tikkasztó nyári hőség, ki tudsz tartani a következő esőig, és ha zivatar, vihar támad, attól sem félsz. Eltölt saját erődből fakadó biztonságérzeted, nem foglalkozol apró-cseprő lényekkel és változásokkal körülötted.

Az erdő árnyasabb, hűvösebb részén csodás friss illat árad, zöld levelek közt kis lila virágok, ciklámen. Aztán egyszer csak azt veszed észre, nem olyan élesek már a távolabbi fák kéregrajzolatai, mint máskor. Erőteljes szomszédodat villám hasítja szét, másik társadon rákos sejtburjánzás keletkezik.

Enyhül a hőség, érik a dió, gyülekeznek a fecskék, mert *kisasszony napján megy a fecske, jön a vadlúd*. A hajnalban és este ködös erdőszéli nyirkos réteket lila virágok tömege lepi el, őszi kikerics. A szarvasbikák orgonaszóval keresnek párt maguknak, agancscsattogás veri föl a csendet, mire kellemessé válik *Szt. Mihály-nyara*, a szelídgesztenye hasadt fondorral potyogtatja termését, a nagy fák mintha ritkábban állnának egymástól...

A szőlők felől mustillatot hoz a szél, a hajnalok hűvösek, elszíneződnek a falevelek.

Weöres Sándor: Ballada három falevélről

*Lehullott három falevél
észrevétlen az őszi ágról.*

*És jött a szél, a messzi szél,
egy messzi, másik, új világból -*

Elröpült három falevél

*Az egyik magasba vágott:
talált a felhők közt új világot,
emelte, emelte a szél.*

*A másik rohanni vágyott:
magasba hágott és mélybe szállott,
sodorta, sodorta a szél.*

*Harmadik szédülni vágyott:
szemét lehunyta, semmit se látott,
kavarta, kavarta a szél.*

*Lobogott három falevél.
(...)*

Esők, szelek váltakoznak, a fák többsége elhullatta lombját, a mezte-lenné vált fák, bokrok összehúzzák magukat. Régen délceg társaid

többsége megrokkant, akik még álltok egyre ritkábban, egyre meszszebb kerültek egymástól. A kiritkult tisztásokon már fiatal csemeték bújtak elő az avarból, teret foglalnak maguknak. *Mindenszentek* ködös egeről *vadludak* kiáltását hallod. Emberi településeken gyertyák pislogó lángjai imbolyognak a temetőben, elhaltak lelkeit idézik...

A pincékben gyertyafénynél kóstolják az *újbor*t, *Márton libasültje mellé*. *Katalin* táján aztán szitálni kezd az első hó, ami rendjén is van, mert *Szent Andrásra a disznótorhoz* kell egy kis fagy is. *Szent Miklós*, vagy *Luca* után az emberek már *betlehemezésre* készülődnek...

Bizony megöregedtél, ha végére érhetsz életed erdejének, fogytak társaid, számot vetsz életeddel...

Áprily Lajos: A csavargó a halálra gondol

(...)

*Térdelt a nép, én álltam egyedül,
úgy hallgattam, amit beszélt papod:
„Ez világot szívedben megutáljad
és úgy menj ki belőle meztelen –”*

Uram, te ezt így nem akarhatod.

(...)

*... ha tavaszod jó, enyém az erdő,
és jó hozzám az erdő: ennem ad,
rigószavaddal kelt a kora-reggel
s odvamba surran este sűnfiad.
Gazdám, a nyár, az ősszel hullt levéllel
új őszig minden gondot eltemet:
mezítláb járom harmatos meződet
s verőfényed fűrösztli mellemet.
S ha kóborolni küld a nyugtalanság
s nótázva fut mellettem patakod,
kurjantással köszöntöm kék lakásod,
s fűtyörésem s Uram, te hallgatod.
Zöld asztalomon vadgyümölcs az étel,
otthon-kínáló tűz nem int felém,*

*de mondd, volt-e valaha szép világod
valakié úgy, ahogy az enyém?*

*Ha menni kell, vállamról rongy-ruhámat
egy rándítással elhullathatom,
saruim szíja sem marad velem.
Uram, utálni nem tudom világod,
de indulhatok, amikor kívánod,
igéd szerint: egészen meztelen.*

* * *

Óvodás koromban megkérdezte a nagyapám:

– *Tudod-e, hogy meddig fut a nyúl az erdőbe?* – *Nem.*

– *Hát csak a feléig, mert azután már kifelé fut belőle...*

Így haladunk életünk erdejében is. Addig igyekszünk egyre beljebb és beljebb, amíg váratlanul azt vesszük észre, hogy már kifelé tartunk belőle. Ilyenkor önkéntelenül végiggondoljuk, hol tartunk, mit valószínűsítünk meg abból, amit kamaszként elterveztünk, a *Mi lesz, ha nagy lesz?* kérdésre válaszolva, vagy könyvolvasás közben álmodozva felnőtt életünkről.

Áprily Lajos: Vadludak

*Az ablakom a szürkületbe tárom
s szemem kiáltó hang után kutat,
de pára-kendős égen nem találom
az éjszakába szálló vadludat.
(...)*

*S be jó a csendes óceán-fenéken
e félálomba zsibbadt öntudat,
ha vágya fenn a láthatatlan égen
vadludat ríkat, újra vadludat.*

*Ó, hányszor hittem, szárnyamat kibontom,
ha hívó szél jön, messze tengeré,
és átrepülök túl a horizonton
távol derengő tengerek felé.*

*Késő. Meddő csatán a szárny kifáradt,
tél jön, fojtó, didergető homály.
S a pince torkán édes illat árad:
sötét mánost kínáló muskotály.*

Az egészséges ember élete ma Európában eltarthat egy évszázadig is, ritkán azon túl. Ezalatt elhasználódik a test, megkopnak a szervek, lelassul, akadozik a működés. ÉL-ni addig érdemes, amíg a testnek kellemes ÉL-mény, ÉL-vezet. Ahogy a test tehetetlenné, fájdalmassá lesz, *már nyűg az élet, hiába ép a tudat és kortalan a lélek...*

Vannak, akik a lehetséges kornak a felét sem érik meg, a többség túljut a felén, kevesen még a test elhasználódásának korhatárát is túlélnek, ritkán telik örömük benne.

Áprily Lajos: Túl ötven erdőn

*Fogy az ösvény, fogy a napfény,
hideg árnyék hull a hegyre.
Áll mögöttem ötven erdő,
ötven évem rengetegje.
Torkomig ver csorba szívem,
tűz a talpam, seb a térdem.
Annyi rémtől megfutottam,
míg a ritkulásig értem*

*Seb a szívem, seb az arcom,
vadtvövistől vér az ingem.
Aki erdő-járni küldött,
az ha megismerne engem.
Sűrűsége átfutottam,
avarának vért is adtam,
ami bennem fiatal volt,
rohanásban elhullattam.
Szívem szárnya, szemem fénye,
kurjantásos fiú-kedvem,
férfi-sorsom mély zenéje
elveszett a rengetegben.*

*Csudaváró esti lázban
fekszem itt a ritkulásban
meglazulva, szerteesve,
s nincsen, aki megkeresne.
(...)*

*Fekszem itt a szürkületben,
túl a rétnak nagy a csendje.
S zúg mögöttem ötven erdő,
ötven évem rengetegje.*

Az ember élete során rengeteg emberrel találkozik, a sok ember között, mint erdőben fák a fák között, szinte *ember-erdőben* éli napjait. Az *emberek* többségét nem is ismeri, csak kevés az, akit legalább látásból ismer, még kevesebb, akikkel személyes kapcsolata keletkezik. Legkevesebb, akikkel testi érintkezésbe is kerül, a velük átélt kapcsolat során kölcsönösen befolyásolják egymást életük további alakulásában. E kapcsolat által kölcsönösen hasznosabbá, örömtelibbé, vagy sivárabbá, avagy zaklatottabbá válik életük.

Életedet végigélni számtalan változat lehetséges. Minden új egyeddél találkozástól egy következővel való találkozásig új irányt választhatsz, új szakaszt élhetsz. Szembe jönnek veled: gyerekek játszópajtásnak vagy barátnak, egészséges törekvő ifjak, szelíd szolgálatkész vagy csinos csábító és kimeríthetetlen nők, tapasztalt megbízható férfiak, akiktől tanulhatsz, gondoskodó asszonyok, akikre életedet bízhatod, bűnözők, szélhámosok, bölcs öregek...

Rajtad múlik: melyikkel kötsz ismeretséget, észreveszed-e, elfogadod-e, amit kínál, bátortalan vagy lusta vagy-e a változtatásra, ha együttműködsz vele, ha irányt váltasz, hasznodra vagy károdra válik.

Az embert a napi feladatok egyhangúsága, a családfenntartás hétköznapi küszködése hajlamossá teszi arra, hogy fáradt, eltompult idegekkel és érzékszervekkel szinte csak a nap elteltét várja. Megfeledkezik arról, hogy örülnie kellene minden új napnak, amit megél, amit a természet szépségei között, szabad akaratában nem korlátozva, békében, egészségben, jó közérzettel, kedve szerint tölthet el.

Az élet során megtámadhat betegség is, testi kínok gyötörnek, ami megfoszt az élet élvezetétől. Az ellene való küzdelem minden energiádat

leköti, pedig ilyenkor tudod igazán értékelni, egyre jobban látod, milyen szép és kellemes lenne az élet e kínok nélkül.

Devecseri Gábor: Erdő

*Az emberélet útjának felén
egy nagy sötét erdő jutott belém:
a születő halálnak tudata.
Sok ágbogával, árnyával növekszik;
s én hordozom – ha nem tetszik, ha tetszik –.*

*Nem szarv, maszk, lópata,
kívülről leső rém ez a tudat:
erdő a szívem égboltja alatt;
susog szeliden, mert hálás nekem:
egy levele sem sarjad nélkülem.*

Az egészséges, életerős ember a hétköznapiak taposómalmában elfá-
sulva hajlamos arra, hogy nem észleli maga körül sem a szépségek, sem
a kínáló lehetőségek többségét, vagy észleli, mégis bátortalan, vagy
nem szán rá fáradságot, hogy megtegye azokat a lépéseket, amelyek
megváltoztathatnák életét: *Nem látja meg a fától az erdőt...*

Pedig nemcsak minden találkozás, hanem élethelyzeted (lakóhely, ta-
nulmány, munkahely, beosztás, családi állapot, egészségi állapot stb.)
változása is több lehetőséget hordoz magában. Neked kell fölismerned
és döntened: melyiket szalasztod el, melyik lehetőséggel élsz, melyikből
lesz csak ismeretbővülés, melyikből egész életre szóló kapcsolat, amitől
életed fordulatot vesz.

Lásd meg a fától az erdőt is! Amivel, akivel találkoztál, abban *akard*

- *észlelni, meglátni* a szépet, a jót, a hasznosat,
- *fölismerni a lehetőséget* (barátságra, szerelemre, új nyelv vagy új
szakma elsajátítására, képességeid, testi, szellemi tudásod fejlesz-
tésére, új megélhetési esélyre, jövedelemforrásra stb.),
- *fölmérni, mit lehet megváltoztatni*, amit nem lehet, *akard elfo-
gadni, és hozz döntést* az irányváltásra ezek alapján.

Ha így teszel, életed erdejének végére érve nem sajnálnod kell az eltékozolt lehetőségeket, hanem derűsen mesélheted példaként unokáidnak, mely lehetőségek hasznosítása milyen kedvező fordulatot adott életednek. Mert aki megélhette élete őszét, végül mind az erdő sorsát követi:

Ősszel a lomb visszatér a gyökerekhez.

*

Élete végén az *emberek/fák teste* összeroskad, hogy visszatérjen a földbe, újra részt vegyen a természetes körforgásban.

Nyugati kultúrákban azonban általában úgy akarják az elhunyt emléket megőrizni, hogy olyan tartós síremléket igyekeznek állítani, amely hosszan védi az elmúlástól a testét is. Meg akarják „óvni” a testet az enyészettől, kővel, üveggel, fémmel körülbástyázva akadályozzák, hogy a természetes folyamat érvényesüljön, a talajjal egyesülve hasznosuljon.

Ezáltal az elhunytak maradványai egyre zsúfoltabb vas- és kőrengtegben sínnyelődnek és egyre nagyobb területet foglalnak el.

Zöld temetőket az USA-ban kezdtek először kialakítani, ma már Magyarországon, a Tata melletti ***Agostyánban*** is működik egy kegyeleti célra elkülönített ***Emlékerdő***. A kijelölt területen, az előzetesen kiválasztott *erdei fa vagy cserje* gyökereihez *környezetbarát urnában* helyezhetik el a hozzátartozók az elhunyt hamvait, kis tábla emlékeztet a megboldogultra. A fa gyökerei a lebomló urnából és a hamvakból felszívják a még értékesíthető anyagokat. Beteljesül az élet természetes körforgása, lehetővé válik az egykoron élő egyesülése a természettel. Nem csak szimbolikusan, hanem a valóságban is, és oly módon, hogy legkevésbé sem ütközik a kegyeleti szokásokkal sem.

Áprily Lajos: Szeret az erdő

*Engem az erdő véd s szeret,
utaimon erdők kísérték:
bükkök, gyertyánok, égerek,
tölgyek. Fenyők is. Égig értek.*

*Most is, hogy visszagondolok
hajdani erdeim sorára,
a hegy felől gyönyörűen
zúg bükkös erdők orgonája.*

*S ha majd mélyebbre költözöm,
érzéstelen rommá omoltan,
egy hang közelről súgja még:
En is az erdő fája voltam.*

*

Az ember élete során folyamatosan kapaszkodik, egyre följebb is halad élete hegyén. Minél magasabbra jut, egyre fáradtabb lesz, de visszatekintve annál többet lát, annál többet ért meg abból, amin már túljutott.

Akinek nem töri derékba életét váratlan tragédia, feljuthat a csúcsra, és számot vehet életéről. Erre utal egy temetésre készült bölcs idézet is. Ausztriában Bécsújhely közelében Gutenstein városában temették Dr. *Wolfgang Houska* vadászt. Tiszteletét tette

ott *Páll Tamás* vadászati felügyelő is, tőle tudom a temetésre készült emlékkártyára írtakat:

*Én a csúcsokra feljutottam,
Ám ez út fáradsága még előttetek.
Szeretteim, ne sírjatok hát,
Az Úr igazságosan cselekedett.*

Nagy Gáspár (*Egy alul is múlhatatlan polgár felülmúlhatatlan sírfelirata*) pedig így fogalmazta meg:

*„Mert egyszer mindenkire sor kerül,
Lám, így végződik életünk balul...
És színről színre minden kiderül,
Ha majd a föld felül... és én alul.”*

É(r)d(ek)es anyanyelvem

Nem vagyok nyelvész, nyelvtanár, sem illettanár, nem is akarom a kegyerüket elvenni, önszorgalomból sem tanultam meg a helyes szakkifejezéseket ahhoz, amiről most írok. Egyszerűen csak kikívánczik belőlem anyanyelvem néhány érdekessége, ami tetszik és megörvendeztet, vagy éppen bántja magyarul értő és érző fülemet és lelkemet. Remélem, az olvasónak is hasznára válik.

Anyai ágon Győr környékéről, Szentmártonból (ma: Pannonhalma) származott a nagyanyám, Csanakról (ma: Ménfőcsanak) a nagyapám, tőlük tanult beszélni édesanyám, én meg tőle.

László napon nagyapámtól így tanultam ezt a nótát:

Ídésanyám kössön kendőt, selymēt a fejíre,
Menjēn el a legszēbb lányhoz, a falu vígíre.
Mondja mēg a legszēbb lánynak, hogy el akarom vēnni,
Kérdezze mēg, akar-ē a felesígēm lēnni.

Ídēs fiam azt a kislányt verd ki a fejedbű,
Nem érdēmlí hogy szeressed szivedbű, lelkedbű,

A minap is azt üzente szébb is, jobb is írte.
Ídésanyám fáj a szívem, majd meghalok érte...

A dunántúli kétféle *e* hangot használok ma is: az egyik a „szabályos” „nyílt” *e* hang, a másikat „zárt *e*”-nek nevezik, ez olyasminek hangzik, mint egy rövid *é* (általában *ë*-vel szokták jelölni, Szeged környékén ugyanezeket ejtik *ö*-vel). Pl.: *ënni*, *mënni*, *vënni*, ez, *embër*, *elmëgy*, *mëgëtte* a fene, *ëgy* *mëg* *ëgy* az kettő.

Ha a szó utolsó két szótagjában *á* után van, akkor azt *o*-nak ejtettük: pl.: Pápo, hátro, járdó, sánto, pálmó, kályho.

Az *é*-t általában *í*-nek ejtettük. Csak az iskolában írástanuláskor derült ki, hogy pl.: a *vír* = vér, *ílet* = élet, *míz* = méz, *píz* = pénz, *víge* = vége, *mír* = mér, *míreg* = méreg, *nímet* = német, de az is, hogy a *kilaméter* = kilométer, a *kilo* pedig azt jelenti: ezer.

Nem csak a családban, hanem minden odavalósi így beszélt egész szülőföldemen, kivétel volt az édesapám, aki a Salgótarjánhoz tartozó Baglyasalján született, kiskoromban még palócos kiejtéssel beszélt. Mivel egyedül csak ő beszélt úgy, rajta kívül senki más körülöttem, én akaratlanul is a többséghez igazodtam. Így esett, hogy ami édesanyám szerint *sirhakni*, apám szavával *kutács*, (nem *kutacs*, ami a csecsemő „fejelágya”), arról az iskolában tudtam meg, hogy *piszkavas*. (Németül: *schüren* - szít, *Hacken* - sarok, kapa.)

A salgói kiejtésre legjellemzőbb, hogy az „*a*” hang helyett rövid *á*-t az *á* helyett pedig hosszú *a*-t vagy inkább *ó*-t lehet hallani: Sálgótarjón.

A helyesírás ismeretében tudom, hogyan kellene helyesen beszélni, figyelmet is fordítok rá hivatalos ügyeknél (nyilvános szereplés, vizsgázás stb.). Amikor viszont nem törekszem a helyesírás szerinti kiejtésre, érdekes, hogy a tudatalattim hallás után automatikusan hozzáigazítja kiejtésemet a körülöttem hallható beszédhez. 1971 óta Zalában élek, már kezdetben is önkéntelenül visszafogtam a jellegzetes győri kiejtésemet, mert zavar, ha föltűnően kirívok a többiek közül. Aztán kb. egy év után, amikor találkoztam továbbra is Győrben élő testvérbátyámmal, váratlanul ért, amikor ő megállapította, hogy már zalai kiejtéssel beszélek. Perse azonnal átváltottam győrire.

Egyébként a zalai kiejtést nem tudom olyan pontosan és jellegzetesen meghatározni, mint a kisalfldit. Nekem inkább néhány, számomra új, de itt gyakran elhangzó kifejezés volt szokatlan és érdekes.

Pl.: az autó „partnak” (= lejtőn fölfelé) nehezebben megy. Azelőtt én csak a folyópart fogalmát ismertem, és azon nem szoktunk autózni.

Legjobban tetszik ez a szólás:

„*ollik ember mind egyforma*” – mondják az asszonyok arra célozva, hogy a nők szempontjából általában *egyik férfi sem különb a másiknál (italozásnak, vagy női csábításnak nem tud ellenállni)*, avagy: *minden férfi ugyanazt akarja a nőtől.*

*

Már nem tájjellegű, de a számomra érdekesek közül néhány:

– Egyik ilyen elgondolkodtató a SZÁR jelentése, pl.: pipaszár, csizmaszár, lábszár, cseresznyeszár (fekete szárú cseresznye), tollszár, kukoricaszár, nadrágszár, kötőfékszár, (rab-)vezetőszár, és vajon ezek: szárad, szárít, száraz, származik, szárny?

– Másik még érdekesebb, ami valószínű a ZAB szótőből származhat:

Zab a ló kedvenc eledele, *zabla* nélkül *zabol*hat, ha túl sokat *zabál*, *zabos* lesz. A *zabol*átlan szerelemből *zabi* gyerek születhet.

A magyar nyelv érdekessége azok a szavak, szövegek is, amelyek oda-vissza olvasva ugyanazok.

Legismertebbek: GÉZAKÉKAZÉG, INDULAPAPALUDNI

Talán a leghosszabb ilyen szöveget a Zalai Hírlapban olvastam:

KIS EREK MENTÉN LÁP SÍK ÖLÉN ODA VAN A BÁNYA
RABJA JAJ BARANYÁBAN A VADON ÉLŐ KIS PÁLNÉT NEM
KERESIK

*

Néhány példát a hivatali nyelvhasználatból, a közéletből is érdemes megemlíteni, a jobbítás szándékával.

Fontosnak tartom, hogy a józan ész szerint fogalmazzunk akkor is, amikor hivatalosan kell nyilatkozni szóban vagy írásban. Ne kövessétek a tv, rádió és a hivatali levelezés gyakran bosszantó példáit.

A „szocializmus” idején könnyű volt fogalmazni, mindenkit elvtársnak, elvtársnőnek, esetleg kartársnak, kartársnőnek neveztek és szólítottak, legfőljebb a lelkésznővel jöttek zavarba.

A rendszerváltás után káosz keletkezett, aminek több oka volt:

– nem akarták használni az elvtársat, kartársat, de az 1945 előtti cifra címekhez kötött megszólításokat sem,

- hivatalos szervek ki akarták fejezni, hogy a magyar demokráciában is tiszteletben tartják a személyiségi jogokat, az egyenjogúságot, és érvényesítik az ártatlanság vélelmét,
- próbálták követni a nyugat-európai mintát, de azok a nyelvek him-nem, nőnem, semlegesnem szerint másképp fogalmaznak, magyar nyelvben viszont nincsenek nemek,
- a címzésekre, megszólításokra *a polgári életre vonatkozóan tudomásom szerint nincs hivatalos állami állásfoglalás.*

Szerintem különbséget kell tenni a megnevezés, megszólítás, kijelentés között!

Megnevezés tekintetében legfeltűnőbb éppen az állami, hivatalos szervek levelezési címzései, jegyzőkönyvei, írásos és szóbeli nyilatkozatai során használt kifejezések helytelensége. A személyekre időnként olyan kifejezéseket alkalmaznak, ami nyelvtanilag helytelen, fölösleges, értelmileg zavaros, pontatlan, bosszantó, vagy nevetséges. Pl.: Újságcikkben, értekezlet jegyzőkönyvében:

Kis Józsefné, a kereskedelmi osztály osztályvezetőnője...

Szerintem: Kis Józsefné, a kereskedelmi osztály vezetője...

Megszólítás, honvédségi, rendőrségi levél címzésénél (a fegyveres testületeknél talán előírás?) erőltetett, mesterkélt modorosságnak érzem:

Kovács János Úr, Kovács Jánosné Úrhölgy (néha: Úrnő, Úrasszony)
(Foglalkozásuk segédmunkás is lehet! ☺)

Helyes lehetett volna, amikor a várúrnő parancsolt az alattvalóknak, amíg a várúr távol volt a keresztes háborúban. Ebben az esetben a megnevezés a feladatkört és a társadalmi hatalmat, rangot fejezte ki, nem a tiszteletet. A mai átlagemberek udvarias *megszólítására*, a férfiakat megtisztelő *úr* kifejezésnek inkább az *asszony*, esetleg *hölgy* a megfelelője. Pl.: *Háziúr, háziasszony, gazduram, gazdasszony.*

Szerintem: Kovács János Úr, Kovácsné Tóth Ilona Asszony.

Megszólítás levélben: a névhez, vagy foglalkozáshoz csatolom a nemet megtisztelő *úr*, *nő* vagy *asszony* kifejezést:

Tisztelt Nagy Péter Úr! Tisztelt Polgármester Úr! Tisztelt Tanár Úr!

Tisztelt Nagy Petra Asszony! Tisztelt Polgármester Asszony! Tisztelt Tanárnő!

Kijelentés, rendőrségi beszámoló, bűneset elbeszélésében a tv-ben:

Az úriember fejsszével széthasította az édesanyja fejét.

Szerintem: A *gyilkos* széthasította... (a *gyilkos* tette, aki ilyet tesz, nem úriember)

Ha bizonytalan még a tettes, vélelmezem az ártatlanságát, akkor:

Feltehetően ő volt a *gyilkos*, aki széthasította...

A *férfi, nő, ember, asszony, fiú, lány* szavakat szinte sosem használják, pedig tárgyilagos, az ártatlanság vélelmét is fenntartja, nem sérti a személyiségi jogokat, de nem is nevetséges, nem rasszista és *megnevezésre, kijelentésre* tökéletes szavaink.

Nemre utalni magyar nyelvben szerintem elég egyszer:

Megnevezés, kijelentés, elbeszélés esetén a tevékenységet, foglalkozást férfinél vagy nőnél azonos szóval jelölhetem, a *keresztnevéből* kiderül a neme. Csak *keresztnev nélkül* kell a nemére utalni, pl.:

A főorvos/főorvosnő vizsgált meg.

Tóth Gábor/Gabriella fogorvos vizsgált meg.

Tóth doktor/doktornő vizsgált meg. (Itt az orvos/orvosnő lenne a helyes, mert lehet valaki a nyelvészet vagy csillagászat doktora is!)

A *foglalkozást* jól alkalmazhatjuk a kor, a nem, rang vagy politikai, vallási különbséget kiiktató megnevezésre, de ügyeljünk az egyszerű és érthető kifejezésekre. Elrettentő példaként említem azt, akinek a munkaköre: kereskedelmi „*bonyolító*”!

A *bonyolult* jelentése: összetett, szövevényes.

A *bonyolítani*: összetetté, szövevényessé tenni valamit.

A *bonyolító* teszi szövevényessé az ügyintézés, feladatmegoldást?

Az *ügyintéző* vagy *üzletkötő* (kereskedelmi, műszaki stb.) az a munkatárs, aki járatos az adott szakterület tevékenységeinek eredményes levezetésében, segíti a nehezen áttekinthető (bonyolult) ügyeket jól elvégezni, leegyszerűsíteni, levezeti, *lebonyolítja* a feladatot.

Reményik Sándor: Az Ige

*Vigyázzatok ma jól, mikor beszéltek,
És áhitattal ejtsétek a szót,
(...)*

*E drága nyelvet porrá ne törjétek,
Ne nyúljon hozzá avatatlanul
Senki: ne szaggassátok szirmait
A rózsafának, mely hóban virul.*

*Úgy beszéljen ma ki-ki magyarul,
Mintha imádkozna,
Mintha aranyat, tömjént, myrrhát hozna!*

*És aki költő, az legyen király,
És pap, és próféta és soha más,
Nem illik daróc főpapi talárhoz,
S királyi nyelvhez koldus-dadogás.
Vigyázzatok ma jól, mikor beszéltek,
Vigyázzatok: a nyelv ma szent kehely,
Ki borát issza: Élet borát issza,
Előre néz s csak néha-néha vissza -,
S a kelyhet többé nem engedi el!*

*

Érdemes odafigyelni a magyar szavak *hangulatfestő* és a vele járó *gondolattársító* hatására is. Gondold végig, mennyivel szívesebben kívánczunk a *Szépasszony völgyébe*, mint *Búslak pusztára*!...

Férfiak védelme: házasság, gyermek, érintés

Kissé furcsa ez a cím, szokatlan ez a fogalmazás, mert megszoktuk, hogy *a házasság, a gyermek, a család* az anyához, az asszonyhoz kötődik ezer szállal. Ősidők óta az asszony a családtagok napi igényeinek ellátója, a családi tűzhely őrizője. Cselekvő szeretettel szüli, szoptatja, gondoskodó kézzel eteti, ápolja, tisztán tartja a gyerekeket és a lakóteret, étellel, tiszta ruhával látja el a felnőtteket is. A férfiak általában a családi tűzhelytől távolabb harcoltak, vadásztak, végeztek fizikai erőt igénylő tevékenységet. Amikor hazatértek, a *háziasszony* kínálta őket meleg étellel, mint *családanya* látta el odaadó kedvességgel, és *nőként* kötötte magához vágyaik kielégítésével. Nem véletlenül alakult ki az a megálapítás, hogy *az asszony a család összetartója* (anyai szeretetével, szolgálatkész gondoskodásával és női vonzóerejével), a *férfit* többnyire az asztal és az ágy örömei kötik inkább a családhoz.

Az asszony, amikor feltétel nélkül adja anyai, házastársi szeretetét, nem mérlegeli, *hiszi*, hogy hasznosul a gondoskodás, amelyben apránként fölemésztí életét.

A férfi vajon hogyan *sáfárkodik e talentummal*, az asszonytól ajándékkal kapott, szerető gondoskodásba befektetett energiával?

Van, akinek szárnyakat ad, szellemi vagy fizikai csúcsokat hódít meg, amire e nélkül nem lett volna képes.

Van, aki testi-lelki biztonságot, újra és újra erőt merít belőle, amivel élete gyümölcsét borrá nemesíti.

De van, aki csak jóleső lustasággal fürdözik a szeretet langymeleg poshadó vizében, ahogy *Benjamin László* fogalmazott a *Két évized c.* versében:

(...) *Ó, asszonyi karok, lábak, ti kulcsolódók,
összefogók a férfit, mint abroncsok a hordót!
Lágy voltál és megedzett, fonódtál rám tüzesen,
magad hajlítva hozzám, tartottál: szét ne essem!
S mivel tölt meg a kor? szerelmed mire őriz?
nemes bor lesz-e életem vagy poshadó esővíz?*
(...)

Közismert szólás: *az öregség második gyerekkor*. Ahogy a „nagyon anyás” kisfiúk állandóan igénylik anyjukat, a nőt, az öregedő férfiak is egyre jobban igénylik a nő szerető gondoskodását és együttlétét.

Jelenkori hazai és amerikai tudományos kutatások azt állapították meg, hogy a férfiak ki nem mutatott érzelmei, lelki kötődése, lelki támaszra, lelki társra való igénye sokkal erősebb, mint eddig föltételezték, és idősödve fokozódik. Az *érzelmi együttműködésnek és a testi érintésnek a hiánya* okozza elsősorban a férfiak korai elhalálozását.

A nők az alkalmazkodó asszonyi szerepek gyakorlása során az élet viharában nádszálként hajladoznak, de nem törnek el. A férfiak kemény kiállással nem hajlanak meg az élet viharában, hanem túlterhelés (stressz) esetén derékba törnek.

Pedig jobb lenne belátni, elfogadni az időskori változásokat is, ahogy *Erdélyi Mihály* nótaszövegéből hallhatjuk:

(...) *Nem vagyok én már az, aki voltam,
Néha-néha úgy fáj a szívem.*

*Az életemet régen eldaloltam,
Nem segít már rajtam semmi sem.*

*Szerelmes vagyok a holdas éjbe,
Elbúcsúszom és megyek tovább.
(mert,) Nem vagyok én már az, aki voltam,
Szép asszonyok, szép jó éjszakát!*

Kopp Mária (1942–2012) orvos, a pszichológiai tudományok akadémiai doktora, a Semmelweis Egyetem Magatartástudományi Intézetének tudományos igazgatóhelyettese volt, sajnos már elhunyt. A tőle hallottakat (2011. április Kossuth Rádió, DUNA TV) igyekszem idézni, részben saját szavaimmal átadni.

Kopp Mária és Skrabski Árpád magatartáskutatók vizsgálatai alapján Magyarországon a 40–65 éves férfiak halálozása magasabb, mint az 1930-as években volt. Annak a valószínűsége, hogy egy *férfi* hazánkban túléli a 65. életévét, ma csupán 59%!

A vizsgálatból az is kiderül, hogy a szokásos veszélyek – alkohol, dohányzás, munkanélküliség – mellett az anyagi helyzettel való elégedetlenség stresszával *gyakran maguk a nők okozzák vagy segítik elő párjuk korai halálát*. A férfiak úgy érzik, felelősek az egész családjukért, ezért nagy trauma, ha munkanélkülivé, fölöslegessé válni érzik magukat. Fokozza ezt a traumát, ha a *párjuk állandóan ezt emlegeti*. Kedvező viszont a férfiaknak a feleség magasabb iskolázottsága, mert aki tájékozottabb, az figyelmesebb, megértőbb a másikkal szemben. Csökkenti a férfiak halálozási kockázatát a lelki kapcsolatok megoszlása is, pl. a *gyerek* a családban, vagy valamilyen *civil szervezetben részvétel*.

A *bipoláris* (nem depressziós!) lelkiállapot a magyar emberek többségére jellemző. Két végletre hajlamos: nagyon tud összefogni vagy keseregni. (Ez egyébként a tehetségesekre jellemző.) A bipoláris lelkületűnek arra kell törekednie, hogy sokkal többet legyen az örömteli állapotban, mint a kesergőben!

A *modern* fogyasztói társadalomban az *egyedülálló* ember szorongó!

A családok közül sokkal egészségesebbek azok, akiknek a *belső harmónia*, az *egészség* és az *együttműködés* a fontos, mint akiknek a *gazdagság*, a *jó megjelenés* és a *hatalom*.

A gyermek számára kifejezetten hasznos, ha nehéz körülmények között, de jó szülőkkel él!

Aki gyerekként mindent megkap, önzővé válik, és nem tud a nehézségekkel megküzdni. Gyerekeknél fontos hatású a közösségekben való részvétel, valamint az agresszivitás, a drogozás elkerülése.

A *szorongás* nemcsak pszichológiai, élettani hatás is! *A jó családi légkör szorongásfeloldó* hatású (oxitocin szabadul föl), fontos *a testi érintés*, pl. amikor *megölelik* a gyermeket, vagy két öreg kézen fogva sétál.

A család ezért *egészségvédő* szerepű: Férfiaknál a 69. életév megélésének esélye ötszörös, ha *házasságban*, négyszeres, ha *gyermekével* él.

Nőknél ugyanezek a tényezők kisebb szorzóval növelik a túlélés esélyét, ők könnyebben helyettesítik az egyik jó kapcsolatot egy másikkal. Nőknek a *jó életkapcsolat* adja azt, amit a férfiaknak a házasság.

A házasság, a gyermek, az életkapcsolat, a jó közösségi együttélés igazán nem is *védő*, hanem *jelző* tényezők. Jelzik, elárulják, hogy a kapcsolatban működik az *érzelmi intelligencia*, a *valódi védő tényező*, mert annak következménye e kapcsolatokban a hosszú együttélés.

Az érzelmi intelligenciát, konfliktuskezelést, viselkedést tanítani kellene már az óvodától kezdve!

Magyarországon a nők átlagosan 8-10 évig élnek özvegyen. Pedig a család gondjait sokkal könnyebb lenne ketten viselni, mint egyedül. Vigyázzunk a párunkra! *Mentsük meg a férfiakat! Üzenem a nőknek, hogy tegyék elégedett emberré férjeiket, szeretteiket!*

Felmérések tapasztalatai (Zalai Hírlap 2011. július 21. és internet) szerint:

Amerikában a *Kinsey Bloomington Intézet* (az USA-ban és 4 másik országban) ezer pár részvételével végzett felmérésének tanulságai *el-lentmondanak* annak az általánosító megítélésnek, hogy *a férfiaknak a testiség fontosabb, a nőknek az érzelmek*. A kutatók megállapításai:

- *A férfiak szívesebben bújnak oda társukhoz egy kis simogatásra, érintésre vágyva, mint a nők.*
- *Az ölelések és csókok megmutatják, mennyire boldog a férfi az adott párkapcsolatban.*
- *A férfiak a hosszú távú kapcsolatokban teljesednek ki igazán.*
- *A férfiak szexvágya is csillapodik az öregedéssel, mégis egyre fontosabbá válik a nő testi közelségének, érintésének szerepe.*

Az *érintés* a minket körülvevő környezettel való kapcsolatteremtésre szolgál. Kutatások igazolják, hogy a *testi érintés* a szociális, érzelmi hatáson kívül fontos egészségügyi szerepet is hordoz magában.

A *simogatás* különleges hatással van az egész szervezetre. A finom, puha, ismétlődő bőringert az idegek a gerincagyba, azon át a közérzetet befolyásoló központba vezetik. Még mielőtt az ingerület az agykéregbe kerülne – azaz mielőtt tudatossá válna –, megindítja a közérzetjavító hormonok fokozott termelését, ez pedig erősíti a simogatás kellemes, nyugtató, izom- és érgörcsoldó hatását.

A *masszírozás*: enyhíti a reumás izom- és ízületi fájdalmakat, ha a beteg területet – ujjat, nyakat, vállat – rendszeresen masszírozzák. A fejfájást gyakran megszünteti a homlok vagy a halántéktáj masszírozása. Nagyobb fájdalom esetén is jó hatású a simogató masszírozás. A *szívritmust és a vérnyomást csökkenti* és szerotonin hormont termel, amelytől, ha megfelelő mennyiségben termelődik, higgadtak, nyugodtak leszünk és lelkiállapotunk is javul.

Homlokot és tarkót, mellkast és hasat egyaránt lehet simogatni. A hátat és a végtagokat egyedül már nehezebb masszírozni.

A *társ közreműködése* azért is eredményesebb, mert érezni lehet a keze melegét, a jelenlétét, az együttérzését.

Az indiai masszázs szerint ***naponta 17 érintés kell az embernek ahhoz, hogy boldog és kiegyensúlyozott legyen az élete.***

Az *érintés hiánya* legyengítheti az immunrendszerünket, gyerekek esetében pedig megállhat a növekedés. Kimutatták, hogy azok a betegek sokkal hamarabb gyógyulnak meg, akiket rendszeresen megérintenek, simogatnak. Azok az újszülöttek, akiket szüleik gyakrabban vettek kézbe, sokkal gyorsabban fejlődtek, mint azok, akiket nem. A rendszeren simogatott, érintett gyerekek sokkal élénkebbek és szellemileg fejlettebbek.

Egyhetes ikreket inkubátorba kellett tenni, és úgy volt, hogy csak az egyik marad életben. A kórházi nővér szembeszállt a szabályokkal, és a babákat közös inkubátorba helyezte. Miután betette őket, az egészségesebb baba átvette karját testvérén, és átölelve tartotta. Erre a kisebbik szívverése stabilizálódott, és testhőmérséklete is normálisra emelkedett. (Esti Judit interjúja nyomán.)

Dr. Ludwig Löwenstein pszichológus szerint a boldog és kiegyensúlyozott párkapcsolat titka is az ölelésekben és az érintésekben rejlik. Naponta átlagosan négy, de legalább 2 ölelés szükséges hozzá.

Ahhoz, hogy kiegyensúlyozottak legyünk, naponta 17 érintésre, közülük 2 ölelésre van szükségünk!

Érvényes ez az öregedő férfiakra is, ahogy a nótában van:

*Nem vagyok én csapodár, csak a szívem, a betyár,
szerelmes egy simogatós asszonyba.
Kígyót-békát szórnak rám, mert az asszony csinos ám,
ölel-csókol, elbújik a karomba'.*

*Mindenkinek csak énvélem van gondja,
mintha más baj a világon nem volna...
Nem vagyok én csapodár, a hajam is őszül már,
Öreg legény nem sokat nyom a latba'.*

*Tavaszi után jön a nyár, abból nekem nem jut már,
hátat fordít a sok asszony, meg a lány.
Az is lassan elfelejt, ki szeretett, ki ölelt,
asszony, meg lány, mind huncut az valahány.*

*Mégis akadt valaki az utamba,
aki szeret és megcsókol titokba'...
Ha **megölel** a babám, hiába is mondják rám:
(hogy) Öreg legény nem sokat nyom a latba'.*

Az érintés, a simogatás a szeretetet, a közelséget fejezi ki, aminek az érzésére mindnyájunknak szüksége van.

Ne felejtjük el megölelni, akiket szeretünk!

A nőknek ez sokkal könnyebben megy: szokásos napi tevékenységük (öltöztetés, etetés, ápolás), találkozáskor a puszi, egymás ruháinak tapintása, igazgatása is sok érintéssel jár.

A férfiak ritkán érintenek érzelmek hatására, mert a tőlük elvárt nemi szerep szerint nem szokás kimutatni, szégyellnék érzelmeiket.

A férfiaknak *érintéshiányuk* van, ezért vágynak jobban az érintésre, mint a nők.

Ne adjuk tovább azokat a hibákat a gyerekeinknek, amiket annak idején mi kaptunk! Válhassanak nálunk boldogabb felnőttek! *Kiegyensúlyozott felnőttként ne szégyelljük érzelmeinket kimutatni és kimondani a gyerekek előtt, fejezzük ki feléjük is és egymás felé is, ha fáj, ha jól esik, és ha szeretjük egymást!*

Jó példánkat követve nem lesznek érzelmi gátlásaik, sem párkapcsolatukban, sem szülőként.

Felnőtt felelősség, közösségi érdek

A *vezetők felelősségével* többször foglalkoztam már eddigi írásaimban. Nagyon fontosnak tartom, mert ha a vezetők felelőtlenek, tönkreteszik az országot. Meggondolatlan (vagy szándékosan nemzetellenes?) cselekedeteikkel a lakosság tömegeit érintő hatalmas károkat okoznak. Ha ezért meg sem büntetik őket, akkor továbbra is hatalmon maradnak és kártékonykodnak a nemzet, a haza ellen. A vezetők felelőssége a meghatározó, de jó döntéseik is csak *felelős egyének* által valósulhatnak meg jól.

Az *egyén felelőssége* a felnőtt ember józan ész szerinti felelőssége saját cselekedeteiért!

A szocializmus idején a munkásosztály hatalmát és érdekeit képviselve hozzászoktatták a dolgozókat ahhoz, hogy róluk és helyettük mindenről mások gondoskodnak, nem kell felelősséget viselniük semmiért, ezt érvényesítették a munkavédelmi szemléletben is. Megtörtént, hogy egy erdőművelő brigád ment a kövesúttól az erdei munkaterületre. A brigádvezetővel az élen libasorban haladtak az erdei gyalogúton, kezükben vitték a munkájukhoz aznap szükséges sarlókat, fejszéket. Egyszer csak az egyik munkás fölajdul: *Jaj, a kezem!* – és mutatja a vérző kezét a többieknek. Senki sem értette, mi történt, de először el kellett állítani a vérzést, be kellett kötözni, majd fölvenni a baleseti jegyzőkönyvet. A jegyzőkönyvvezetéshez megkérdezték, hogyan érhetett baleset, hiszen még el sem kezdték a munkát, és az ő kezében szerszám sem volt? Kiderült, hogy túlságosan közel ment az előtte haladó munkás mögött. Ahogy az előtte levő menet közben lóbálta kezében a fejszét, úgy vágott bele a szorosan mögötte haladó kezébe.

A jegyzőkönyvet követő baleseti kivizsgálás eredményeként:

– elmarasztalták a balesetes előtt haladót, mert nem volt élvédő a fejszén,

– felelősségre vonták a kerületvezető erdészt (aki nem is volt jelen), mert mint munkairányító előzetesen nem elég alaposan oktatta ki a dolgozókat a szerszámokkal való közlekedésre.

A balesetet saját gondatlanságával okozó munkást nem tekintették felelősnek, pedig annyira figyelmetlen és meggondolatlan volt, hogy még egy lépés távolságot sem tartott az előtte szűrő-vágó szerszámmal haladó munkatársa mögött!

Ma is vannak még, akik semmiért sem érzik felelősnek magukat. Ha velük bármi történik, ők bármit okoznak, *mindig magukon kívül keresik a felelőst*. Ők nem tehetnek semmiről, más személy vagy a sors az oka mindannak, ami rosszul sikerül.

Zerkovitz Béla dalszövegével:

*Az egyiknek sikerül, a másiknak nem,
A sors olykor nem tudja, mit akar...
Az egyiknek kiderül, s a nap fénylik fenn,
A másiknak nem jut, csak zivatar.*

*Az én szívem nem sejtí, mi a csókos napsugár,
Mert nekem nincs senkim, ki szívdobogva hazavár...
Az egyiknek sikerül, a másiknak nem,
A sors olykor nem tudja, mit akar...*

Pedig az egyén nem tehetetlen és tudatlan báb, aki nem tehet semmiről, hanem igenis ő maga is felelős saját boldogulásáért.

Az egyén felelős (többek között):

- saját tanulmányai befejezéséért,
- saját egészségügyi állapotáért (hízás, dohányzás, alkohol, drog),
- családja megélhetéséért,
- gyermeke egészségéért,
- gyermeke iskoláztatásáért, képességeinek kibontakoztatásáért,
- kiskorú gyermeke neveléséért, az általa okozott károkért, bűncselekményért,
- tulajdonában levő vagy gondozására bízott állatok normális (kínzásmentes) állapotáért, az általuk okozott kárért,

- a rábízott munkaeszközök helyes kezeléséért, működtetéséért, a vele okozott kárért, balesetért,
- az általa végzett tevékenység következményeiert,
- szerződéses kötelezettségei teljesítéséért,
- bármely közösség tagjaként (család, lakóház, iskola, munkahely, szervezet, község, város, nemzet) a közösség szabályainak betartásáért.

A normális ember a gyermekkori fejlődés során érik felnőtté, nagykorúvá, aki már teljes jogi felelősséggel tartozik tetteiért. Aki normális felnőtté érése előtt kerül jogi felelősségű döntések elé, vagy sajnálatos módon kiskorúan vagy szellemi fogyatékos felnőttként, azt *gondnokság alá helyezik*, hogy helyette más döntsön *felnőtt felelősséggel*.

A kisbaba, ahogy eszmélni kezd a világra, először *azt hiszi*, minden az övé, amit a kezével, szájával el tud érni. Amikor már kisgyermekként nyiladozó értelemmel megtapasztalja, hogy saját akarata és saját tulajdona is lehet, akkor már *azt akarja*, hogy minden az övé legyen: *én akarom, enyém* – mondja mindenre, amit el akarnak venni tőle.

Előbb alakul ki a saját akarat és saját tulajdon igénye, mint a *felelősségérzet*. A felelősségérzethez még hosszú idő alatti több ezer figyelmeztetés, az életterében levő élőlények, tárgyak, eszközök viselkedésével, működésével, tudatos használatával való ismerkedés által szerzett tapasztalat kell. Ha a kiscicával játszik, mindent kipróbál, és a karmolások árán tanulja meg, hogy nem tehet meg mindent büntetlenül. Tapasztalta, vagy látta, hogy a kutya harap, a kakas megcsíp, a ló megrúg, a kályha meg a gyertyaláng meleg vagy megéget. Van, amit kellemes, érdemes, szabad, de van, amit kellemetlen, fölösleges, vagy nem szabad megtenni. A kisgyermek még tapasztalatlan, ezért *felelőtlen*.

Még fél évszázada, míg *felnőttek* a gyerekek, aközben váltak felelős *felnőtt* emberré. Aki saját tapasztalatain felül megfigyelte életterében a célszerű viselkedést, meghallgatta, elfogadta a nála idősebbek figyelmeztetéseit, tanácsait, felnőtt korára felelősséggel viselkedett.

Megtanulta, melyik állattal, eszközzel hogyan kell bánni, mit nem szabad tenni, mert testi vagy vagyoni kárt okoz. Azt is megtanulta, hogy milyen hosszú idő alatt, mennyi munkával és gondoskodással lehet fölnevelni egy állatot, megművelni a földet és létrehozni a növényi termést, vagy használható állapotban tartani a gépi eszközöket, és mindezt pillanatok alatt használhatatlanná lehet tenni figyelmetlenség, meggondolatlan vagy ügyetlen mozdulat által. Aki vagyoni (állat, termés, eszköz,

épület stb.) kárt okoz, a befektetett munkát semmisíti meg, tisztességes, becsületes ember ilyet nem tesz, mert:

amit nem kívánsz magadnak, te se tedd embertársadnak!

Aki nem figyelte és nem fogadta meg ezeket a tapasztalatokat, figyelmeztetéseket, az lépten-nyomon kezét-lábát törte, csonka, nyomorék testtel érte meg, vagy meg sem érte a felnőttkort.

Gyermekeket nevelni a szülők kötelessége. Nem csak etetni, itatni, ruházni, vásárolt eszközökkel ellátni kell, hanem viselkedésüket is kell formálni, hogy felnőtt korukra képesek legyenek *önálló* megélhetésre, családfenntartásra és a társadalomban hasznos együttműködésre.

Nem jó szülő az, aki *mindent megad* a gyermekének. Az ilyen gyermek azt hiszi, neki minden ellenszolgáltatás viszonzás nélkül „jár”, a családon kívül ez sok konfliktusnak lesz forrása.

Az sem jó, ha valaki csak a *sikerre*, a mindenáron való győzelemre neveli gyermekét, *meg kell tanulnia veszíteni is!* Minden versenyen csak egy lehet győztes, az összes többi vesztes, *többször kell átélnünk veszítést, mint győzelmet.*

A jó szülő arra törekszik, hogy gyermeke *boldog ember* legyen. A boldogság pedig nem az anyagi javak, nem a sikerek halmaza, hanem az elégedettségéeké.

Meg kell tanítani minden élethelyzetben való viselkedésre, „*boldogulásra*” és a munkálkodás örömére. ***A jól végzett munka gyümölcseinek megbecsülése és élvezete az elégedett boldogság forrása.***

Felelős viselkedésre nevelni a gyerekeket kétszeresen is fontos:

Egyrészt célszerű a szülőnek a család gazdaságos és egészséges fenntartása érdekében, hogy a munkákba betanítva, abban együttműködve a család megélhetése, vagyona biztonságban legyen, és egészséges, önelátásra alkalmas felnőtté érjenek.

Másrészt kötelessége is, hogy a társadalomba beilleszkedni képes, abban hasznos tevékenységre alkalmas és hajlandó, nem pedig összeférhetetlen, kártékony felnőtté váljon.

Az tud ütközések nélkül beilleszkedni a társadalomba, akit már gyermekkorában arra nevelnek, hogy *mindennek megvan a maga ideje, és mindenkinek van főnöke*, vagy egyéb korlátozó körülmény, *amihez igazodnia kell.* Az ember nem tehet mindig és mindenkivel szemben azt, amit akar. Már a gyermeket meg kell tanítani arra, hogy különböző helyeken, helyzetekben, időszakokban különböző mértékben, de *korlátoz-*

nia kell magát, nem tehet, nem élhet mások rovására! Ne vegye el, ne tegye tönkre mások tulajdonát, munkájának eredményét!

Ezzel szemben sokszor akarátának, vágynak mindennel szembeni győzelmes érvényesítésére kap példákat a fiatal, mintha ez lenne a társadalom egészséges működésének rendje. Ilyen társadalomban mindenki, minden eszközzel csak a saját sikerére, érvényesülésére, anyagi hasznára törekedne mindenki mással szemben, nem lenne a társadalom más tagjai, elesettjei iránti szolidaritás, együttérzés és együttműködés, felelősségvállalás, kötelességteljesítés.

Felelőtlen társadalom az, amelyik nem neveli embereit saját és a társadalom problémáinak, *konfliktusainak kezelésére és elfogadására.*

Egy 17 éves fiú megölte volt kedvesét, mert elhagyta őt.

Nem tanította meg senki arra, hogy lehet szerelmi bánattal is élni, amit az alkotó munka és az idő múlása szépen gyógyít.

Az egyén számára kellemetlen, szerencsétlen vagy vesztes állapot tudomásulvétele után a nehézségekkel szembeni tartós küzdelemmel lehet és kell újból talpra állni.

Arra sem tanították meg, hogy az őt ért kudarcért nem másokon kell levezetni a haragját, nem veheti el mások életét. Sőt ő is követhetett el hibát, azt a hibát kell elkerülnie, hogy a következő társa ne hagyja el. A sportolók közül is az lesz sikeres, aki tanulni tud saját hibáiból.

Amelyik szülő a társadalom számára közveszélyes, hasznos munkára alkalmatlan, élősdí vagy kártékony felnőtté engedi nőni, vagyis *rosszul vagy nem neveli gyermekét, nem teljesítette szülői kötelességét!* Véleményem szerint *mulasztásos jogsértésével a társadalom gondatlan veszélyeztetését követi el!*

Sajnos, ma a gyerekek jelentős része nevelés nélkül nő fel.

Felnőtt felelősség: előbb meggondolom, azután cselekszem.

Változatlan körülmények és feltételek között lehet megszokott módon végezni valamit. A körülmények, feltételek azonban gyakran változnak. Ha észlelem a változásokat és tudom annak következményeit, akkor annak megfelelően cselekedhetek, de ha nem tudom a várható következményeket, akkor előbb meg kell ismernem, az új helyzet mit okozhat. Nagyon egyszerű példa: Megszoktam, hogy az állatkert bizonyos részében a zsiráfok éltek, benyújthattam a rácsok között egy leveles ágat, és szépen lelegelték. Észre kell vennem, ha a zsiráfok helyén oroszlánok vannak, mert ha benyúlok a rács között, leharapják a karomat! Ha észreveszem, hogy nem zsiráf, hanem oroszlán, de nem ismerem, és nem

tudom, hogy mit eszik, akkor meg kell kérdeznem attól, aki tudja, azután döntöm el, hogy bedugom-e a karomat.

Ez a felnőtt ember *önmagával szembeni felelőssége*...

Felnőtt felelősséget, meggondolt előrelátást várnék el az önkormányzatoktól, a hatóságoktól, az államtól is.

Felelőtlen, hűtlen kezelőnek tekintem azt az önkormányzatot, azokat a közművállalatokat és a hatóságokat is, akik hagynak összkomfortos lakásban élő lakásbérlőket a lakbér, közös költség és közműdíjak nem fizetésével több milliós adósságot fölhalmozni, aztán emiatt embertelenül *kilakoltatni*, ahelyett, hogy az adósságfölhalmozás elején *átlakoltatnák* őket komfort nélküli lakásba.

Véleményem szerint amelyik országban a kormány nem bünteti, hanem eltűri azt a bűnt, hogy a megrendelő az elvégzett munkáért, az előállított termékért nem fizet (libatenyésztők, pulykatenyésztők, M0-s megyeri hidjának alvállalkozói stb.), ott *nem csak megélhetési biztonság nincs, hanem jogbiztonság sincs*. Ahol a visszaélők mások tönkretételével büntetlenül meggazdagodhatnak, a jogsértéseket hallgatólagosan tudomásul vevő kormány cinkosságot vállal, maga is vétkes a jogsértő állapot fönntartásában!

Babits M. (*Jónás könyve*) szavaival: *Vétkesek közt cinkos, aki néma*.

Házépítés

Az Észak-Zalai- és a Dél-Zalai Állami Erdőgazdaság összevonása után Nagykanizsa lett a nagy cég központja. Növekedett a központi munkahelyek száma, az erdőgazdaság bérlőkijelölési jog vásárlásával biztosított tanácsai bérházakat a dolgozóknak egy 1970-ben épült tömbház 3. és 4. emeletén. Kezdő mérnökként ezek közül kaptam én is az egyiket 1971 nyarán. Ebben a kétszobás lakásban laktunk, egy évtizeddel később már négytagú családként, a nagyobbik fiam harmadikba járt, a kisebb akkor kezdte az elsőt. Ébredett már egy halvány gondolat bennem, hogy ki kellene alakítani két tanulószobát nekik, de a szobájukban szűk volt ehhez a hely. A családban még nem vitattuk meg, nem éreztem még sürgősnek a változtatást.

M. János szomszédom, szintén erdőgazdasági dolgozó, 1981 őszén arról tájékoztattott, hogy kapott a cég a minisztériumból egy pénzkeretet,

amit elsősorban lakásépítés támogatására lehet fölhasználni, de ha év végéig nem hasznosul, vissza kell adni a minisztériumnak. Megkérdezte, nincs-e kedvem házépítéshez, most nagyon kedvező feltételekkel kaphatnánk vállalati kölcsönt. Váratlanul ért a kérdés, hogy építkezéssel oldjam meg a nagyobb lakás kérdését. A lakásbővítés lehetőségeként addig föl sem merült az *építés*, mert nem volt meg akarított pénzem. Legyünk pontosak, volt egy *ötezer forintos* autónyermény betétkönyvem. Az elmúlt harminc évben annyit változott a pénz értéke, hogy ennek az akkori értékét majd még kézzelfoghatóvá teszem.

Azt mondtam Jánosnak, hogy nincs pénzem, néhány nap gondolkodási időt kérek. Ezalatt megérdeklődtem az építési engedélyeztetés szabályait és az építési kölcsönök előírásait, aztán így válaszoltam:

– Nem volt szándékom építkezni, nincs rá indulótőkém sem, de akkor bele merek vágni és bízom benne, hogy sikerülni is fog, ha el tudod fogadni a feltételeimet:

1. Legnagyobb kölcsönt a „telepszerű többszintes” (legalább 4 lakásból álló és legalább kétszintes társasház) épületekre adnak. Ezért ne családi házat építsünk, hanem telepszerű többszintest.
2. A négy lakáshoz már vagyunk ketten. Mivel nincs pénzem, csak úgy tudom fedezni a saját költségeimet, ha a többi építőtárs olyan, akik tudnak is és hajlandók is időnként kölcsönözni nekem. Két ilyen munkatárs kell még lakástársnak, B. Lacira és F. Zolira gondoltam.

Elfogadta javaslataimat, megegyeztünk. Megbeszéltem a két leendő társasházi taggal is, ők is elfogadták, belevágtunk. Az építkezés tervezett költsége 60 m² alapterületű (két szinten 120 m²) lakásonként 730 ezer Ft volt, de a tényleges bekerülési költség a többletmunkák miatt kb. 950 ezer Ft lett. Ez bizony *az induló tőkémmek csaknem 200-szorosa!!!* 1981 őszén igényeltük a vállalati kölcsönt, következő tavasztól őszig felépítettük, tető alá hoztuk az egész négylakásos, kétszintes épületet, '83 Szt. Iván éjszakáján már az új lakásban aludtam családommal (mi voltunk az első beköltözők)...

Ha nekem mesélte volna valaki, hogy ötezer Ft induló tőkével két év alatt kis híján egymilliós lakást lehet építeni, nem hittem volna el! Nekem sikerült, és azért írom le, hogyan, hogy arra adjak biztatást, ha nagyon akar valaki valamit (és segítő társakra is számíthat), a hihetetlennek tűnő dolgok is teljesülhetnek!

Amikor megkezdttük a házépítés munkálatait, elhatároztam, hogy minden munkaféleségben részt fogok venni. *Érdekeltek a házépítés szakmukái, meg akartam tapasztalni a gyakorlati fogásait is.*

Ki akartam próbálni magamat is, fizikailag mire vagyok képes, és milyen érzésem van a különböző műveletekhez a gyakorlott szakemberekhez viszonyítva. Akartam dolgozni a házamért arcom veritékével is, hogy majd valóban magaménak érezhessem. (Annyira magaménak éreztem, hogy újabb ötleteim megvalósításáért el is tértem néhány helyen a tervrajztól, szerencsére nem akadályozta a lakhatási engedély megadását.)

Végül a pénzhányom is ösztönzött, hogy az építkezésen minél több munkával csökkentsem építőtársaimtól kapott kölcsönömet.

Minden megoldásnak van előnye és hátránya is. A négylakásos társasház építésének hátránya, hogy nem dönthetsz magad, hanem többségi véleményt kell kialakítani, de előnye, hogy lehetőséget ad a munkamegosztásra. Mindenki abban igyekezett hasznosítani magát, amihez leginkább volt érzéke. Már az indító lépésnél János szerezte az üzletet, a továbbiakban is ő volt az *anyagbeszerző, üzletkötő, áruellenőr, az anyagfajta és árak fő ismerője. Zoli a műszaki kialakítás, műveletek, eszközszervezés és használat felelőse lett. A jogszabályi lehetőségek, előírások, tervrajz, terveztetés, engedélyeztetés lehetőségeinek föl kutatója és a hivatali szerveknél, hatóságnál (Városi Tanács Műszaki Osztálya), OTP-nél lerázhatatlan és kitartó ügyintézője* én voltam. Lacival meg azért jártunk jól, mert kerített és megfizetett maga helyett egy jó dolgos és munkabíró segéd munkást, akit bármikor igénybe tudtunk venni, aki fizikai munka terén sokkal többre volt alkalmas és többet teljesített, mint amire Laci lett volna képes.

Az építési kölcsönöket lakásonként külön szerződéssel az OTP ügyintézésében vehettük igénybe. A maximális 360 ezer Ft/lakás összegben főül segített még az erdőgazdaság 80 ezer Ft/lakás összeggel a telekárba. Ha ezeket levonjuk a 730 ezer Ft tervezett összegből, 290 ezer Ft összeget kellett még lefedeznünk ahhoz, hogy az OTP megkösse a kölcsön szerződéseket. Fedezetként 3 lehetőséget fogadtak el: készpénzt, a kölcsönadás előtt saját kivitelezésben elkészült épületrészt, vagy előzetesen megvásárolt számlával igazolt építőanyagot.

Megbeszéltük, hogy az építkezés fő műveleteit (alapozás, falazás, nyílászárók, tetőszerkezet, tetőfedés) az egységes költségfelhasználás és külső megjelenés biztosítására közösen végeztetjük el ugyanazokkal a

szakemberekkel, egy-egy fő művelet után részelszámolással föl vesszük a költségvetés szerint érte járó összeget. A többi munkát mind a négy lakásnál külön végezteti mindenki, akivel akarja. Az OTP-nek készpénz helyett előre megvásárolt építőanyagot és előre elvégzett munkát mutatunk be.

Három társam megvásárolta a négy lakáshoz szükséges összes téglát, betongerendát és fagerendát (a földszint földemje betongerendákkal, az emeleté fagerendákkal készült). *Az én részemét megelőlegezték nekem, amit az építkezés végéig adtam vissza nekik.*

Az alapozást (fundamentumot) még együtt készítettük, a pincét már külön építettük. Az OTP ellenőre elfogadta a pincefödémig kész alapozási munkákat és az előzetesen megvásárolt építőanyagot is lakásonkénti fedezetként, megkötötték velünk a kölcsönszerződéseket.

Térjünk rá a tényleges munkavégzésre.

Kitűztük az alapokat, és nekiálltunk négyen ásni, csákányozni. Egyik szomszéd föl hívta a figyelmünket, hogy vigyázzunk, mert a háború alatt a vasút bombázásakor a mi mostani építkezési telkünkre is dobtak bombát, a bombatölcsért a telek előző tulajdonosa, a DÉDÁSZ temette be. Egy órán belül mind a négy csákányunk nyele törött volt, akkor beláttuk, hogy ehhez a munkához gépre van szükség. Ha megrendeltük volna, akkor se jöhetett volna jobbkor, ekkor állt be esti pihenésre az utca túloldalán a vasúti konténertelepen egy nagy kanalas erős Poclain árokásógép. Perceken belül megegyeztünk a vezetőjével, hogy másnap este munkaidő után kiássa az alapokat és a pincéket. Meg is tette, akkor láttuk meg, hogy a DÉDÁSZ a bombatölcsérbe villanyoszlopok vasbeton talpait, törött vasbeton oszlopokat is betemetett, nem csoda, hogy csákánnyal nem lehetett kiemelni. Ezek után már csak ásóval pontosítottuk, szépítettük a gödrök oldalait.

Az alapok betonozásához betonkeverő gépet használtunk, és hívtunk egy kubikos brigádot. Tőlük tanultam, hogy sokkal könnyebb a betonnal teli *talicskát pallókon tolni*, mint a girbe-gurba, különböző puhaságú talajon, sárban vagy kövek között. Tapasztalatból mondhatom, beálltam közéjük és végigdolgoztam a napot.

Megegyeztünk az építőtársakkal, hogy aki valamelyik segédmunkában részt vesz, a segédmunkásoknak fizetett összeget számára is elszámoljuk. Így nem kellett vitatkozni, egyezkedni, ki mikor ér rá, vagy éppen egészségileg mennyire alkalmas, aki nem dolgozott, fizette maga helyett a segédmunkást.

Én inkább igyekeztem minden munkában dolgozni, így apránként ezzel is törlesztettem a kölcsönömet...

A falazást Kobra József kőművesmester és brigádja (3 kőműves és 1-2 segédmunkás, a párhuzamosan végzett munkák miatt változó létszámmal) végezte Lentiből. A három kőműves folyamatosan falazott, segédmunkásaik velünk együtt, folyamatosan téglával és malterrel láttuk el őket. Ha nagy szárazságra panaszkodott valamelyik kőműves, akkor a mesterrel előzetes egyeztetés szerint 1:4, vagy 1:5 bor:szódavíz arányú „nagyon hosszú-lépést” adtunk enyhítésül üvegben.

A falazás kezdetén kértem a mestert, szeretnék eltérni az alaprajztól. Tartófalat nem érintett a javaslatom, csak válaszfalakat, beleegyezett. A tervrajz szerint a földszinten az előszobában szabadon ment volna föl az emeletre a lépcső, a másik oldalon fal és ajtó választotta volna el az étkezőtől meg a konyhától. Ehelyett átterveztem a lépcsőt kissé enyhébb emelkedésűre, az oldalát befalaztatva, alatta beépített szekrényt meg lomkamrárt alakítottunk ki. Az étkező oldalán viszont elhagytuk a válaszfalat, így az előszobával egybenyitva tágasabbá vált, és még egy beépített szekrényt ki tudtunk alakítani.

Villámgyorsan haladt a falazó munka, csak az lassította, amikor a nyílászárók fölötti vasbeton áthidalásokhoz kellett zsaluzást készíteni. Ez 2-3 hetes kényszerpihenőt is adott, mert utána várni kellett a beton szilárdulására. A nyílászárók fölött gyorsan elértük a földszinti lakások tetején a *betonkoszorú* szintjét.

A betongerendákat rakodógéppel emeltettük föl a fal tetejére, de itt még pontosan a tervrajz szerinti helyére kellett igazítani mindegyiket. Kobra Jóska szólt, hogy a helyüket már bemérték, bejelölték, csak a fal tetején sétálva helyére kell vinni őket. Az egyik főfalon ő viszi, melyikünk viszi a másikon?

Két építőtársam azonnal kijelentette, hogy ők a fal tetején nem, valami miatt a harmadik sem jöhetett számításba, ha én sem vállalom, szegyen szemre elakadt volna a munka. Előbb kipróbáltam, a földre egymás mellé helyezett két B30-as téglán elférek-e (kötéltáncos nem akartam lenni), éppen hogy csak keskenyebb volt, mint a cipőm. Gondoltam, ha 15 cm magasságban elférek rajta, el kell férnem 4 m magasán is, hát vállaltam. Közben Jóska előkészítette a gerendavég emeléséhez és cipeléséhez szükséges eszközöket. Kiderült, hogy az erre a célra készült, megfelelő hajlításokkal kialakított speciális emelő-cipelő eszközt otthon felejtette. Helyette egy-egy darab önmagába visszakapcsolható láncot

használtunk, amelyen egy egyenes fogantyút átdugva emelhattunk. Fölmentünk a falra, egyikre Jóska, szembe vele én. Megállapítottam, jobb, ha nem nézegetek le, mert arról a szédülés jut eszembe. Nem kellett erről sokáig gondolkoznom, mert Jóska már szólt is, hogy vigyük az első betongerendát. Először a legtávolabbi helyre kellett vinni, hogy a későbbi gerendákat ne kelljen majd átemelni az előtte már lerakottakon. A gerendavég alatt áthúztam a láncot, majd a végét beakasztottam önmagába, a nyelet átdugtam a láncgyűrűn, aztán Jóska „*hó-rukk*” vezényszavára egyszerre emeltük és apró lépetekkel elvittük a kijelölt helyre. Közben nem is tudtam foglalkozni a mélységgel, a gerendába kapaszkodva nem is tudtam volna máshova lépni, csak a falra. Amikor letettük, meg kellett fordulni és szabadon visszasétálni a többi gerendához. Igyekeztem csak a fal tetejét nézni, hogy hova kell tennem a lábam. Aztán így folytattuk tovább, egészen jól együttműködtünk. Már csak egy gerenda volt hátra (így szokott ez lenni), amelyiket a legközelebb kellett vinni. Beakasztottuk a láncot, átdugtuk és megmarkoltuk a nyelet, de mielőtt emeltük volna, az utcáról valami különleges, erős hangot hallottunk, és mindketten odanéztünk. Addig leengedtük a karunkat is és váltottunk néhány szót a látottakról, majd Jóska *hó-rukk* vezényszavára két kézzel jól megemeltük a láncot tartó nyelet, és hátrabukfenccel röptünk le mindketten a kb. 4 m magas falról...

A beszélgetés közben ugyanis mindkettőnkénél kiakadt a lánc, és az erőteljes emelőmozdulat által elvesztettük egyensúlyunkat, a gerenda meg maradt a helyén. A kőművesmesternek eltört a lába, *hat hétre* gipszbe került. Nekem az volt a szerencsém a szerencsétlenségben, hogy körülöttem mindenütt téglák meg betondarabok hevertek, de nem azokra estem, puha talajra érkeztem. A bal lábam alá került, és nagyon fáj a bokám, amikor fölálltam. Világos volt még, ki akartam használni az időt, fájó lábbal talicskáztam még 1-2 órát. Addigra annyira fáj és bedagadt már, hogy nem akartam gyalog hazamenni, föl hívtam telefonon a feleségemet, jöjjön értem autóval. Neki gyanús volt már, hogy valami nincs rendben, mert ilyen még nem fordult elő. Aztán amikor meglátta, milyen a bokám, és megtudta, miért, azonnal a kórházi ügyeletre vitt, ahol megállapították és helyrerántották a bokaficamomat...

Az egyetlen gerendát a segítők igazították helyre, és elkészítették a koszorú zsaluzását, mi beleszereltük a tervrajz szerint előre összedrótolt betonvasakat is, *hat hét* után indulhatott a *koszorú* betonozása. A

mester szólt, hogy másnapra úgy állítsunk munkaerőt, hogy folyamatosan, egyszerre kell elkészíteni a koszorút a teljes 4 lakásra a kb. 80 fm hossza, hogy jól egybekössön. Az elektromosan hajtott betonkeverővel a földön kevert betont 10-15 literes vödörkben kézzel kellett fölhúzni a fal tetejére szerelt csigáig. Ott le kellett hajolni, lekapcsolni a kapocsról és fölemelni a teli vödört, majd helyére akasztani az üreset leengedéshez. Egy ember a teli vödörrel hordta a betont a koszorúba a mesterhez. A fönti csigához kerültem, egész nap hajladoztam, akasztottam le és emeltem föl a 15-18 kg-os teli vödörket, amíg a 80 m hosszú koszorú el nem készült. Nem voltam szokva ilyen megterheléshez, bevallom, a *fizikai teljesítőképességem határát* súroltam, mire végeztünk. Utólagos fejszámolással, kb. 2,5 t betont emeltem meg aznap, nekem éppen elég volt...

A nagyfokú fizikai fáradtságról két hasonló eset jutott még eszembe:

A második ilyen eset ugyanezzel az építkezéssel összefüggésben, néhány hónappal korábban történt. M. János, az *üzletkötő* szólt, hogy megrendelte a betongerendák közé beépítendő beton béléstesteket (kefniket), teherautóval kell érte menni néhány nap múlva, vállalom-e a kísérését, mert neki más elfoglaltsága van akkor. Kertából, a beton-elem üzemből kell elhozni, ott fölterhelik a pótkocsis gépkocsira, majd itthon kell csak lerakni, de amint hazaérek, szóljak nekik, és ők is jönnek segíteni. A leszervezett pótkocsis teherautónak volt aznapra egy korábbi fuvarja, délután indultunk, be kellett mennünk Kiszgörbőn (Zalaszentgróttól keletre) a kőbányába is. Én nem tudtam, hol van Kerta meg Kiszgörbő, a sofőr sem nézett térképre, emlékezetből vezetett Keszthely, Balatonederics, Sümeg, Kiszgörbő, Sümeg, Jánosháza, Kerta (Bobától keletre) útvonalon, és kevéssel az üzem zárása előtt értünk oda. Még fogadtak bennünket, az anyagot is átadták és raklapokon felrakták targoncával az autó meg a pótkocsi platójára, de segéd-munkást már nem tudtak adni a gépkocsi platóján rendezéshez. A tehergépkocsi-vezető derékfájásra hivatkozva nem tudott segíteni, hát egyedül raktam. Egy kefni tulajdonképpen nem volt nehéz (talán 20-30 kg), és az autó végétől csak néhány métert kellett előre vinni, de több réteget kellett egymásra rakni ahhoz, hogy a 4 lakáshoz 240 m²-re megvásárolt kb. 1200 db egyenletesen terhelje az autó és a pótkocsi platóját. A sokszázadik, sőt ezren fölüli darabot padlószintről a fölső

sorba, mellmagasságba emelni már nagyon nehezemre esett. Egyre lassultam, néha pihenni is meg kellett állnom, órákba telt, mire az összest elrendeztem a járművön. Kertától Kanizsáig is több órás volt az út (aközben pihenhettem, erőt gyűjtöttem a lerakodáshoz), közel 10 óra volt, besötétedett, mire megérkeztünk. Nem akartam az építőtársakat ágyból kikeltetni, hogy jöjjenek segíteni, nekiálltam ismét egyedül. Ezt már a sofőr is megleélgelte, szeretett volna minél előbb hazamenni. Inkább segített fájó derékka lerakodni az autóról, így még éjfélt előtt végeztünk. Akkor a pótkocsit leakasztotta és otthagyta, hogy másnap délig rakodjunk le róla. Otthon fürdés után olyan álomba zuhantam, hogy reggel a feleségemnek kellett ébresztenie...

A harmadik (időrendben valójában az első, hisz éppen 20 évvel korábbi) ilyen eset a *középiskola első- és másodéve közti nyári szünetben* történt. Itt érdemes néhány szót ejtenem arról, hogy szüleink tudatosan törekedtek arra, hogy gyerekkorunkban növekedve fokozatosan tanuljunk meg dolgozni, pénzt keresni, hogy megismerjük a pénz munkaértékét. A hatodik és hetedik tanév után a TSZ-ben kapáltunk, nyolcadik után a Lakatos Ktsz-ben voltam segédmunkás, gépipari technikumban első év után két hét kötelező ingyenes műhelygyakorlat volt a technikum műhelyeiben, másod- és harmadév után egy-egy havi fizetett üzemi gyakorlat. A technikum befejezése után marósként dolgoztam három műszakban a Vagongyár hadiüzemében két hónapig, amíg katona nem lettem egyetem előfelvételiaként. Az egyetem első éve után a győri étolajgyárban kazánfűtő-segéd voltam, a továbbiakban szakmai gyakorlatok: másodév után erdőrendezés a Balaton-felvidéken (Kapolcs, Taliándörögd, Monostorapáti, Monoszló, Köveskál, Tagyon, Zánka), harmadév után az NDK-ban, Drezda mellett Dippoldiswalde erdőszetében öt hétig fakitermelés fenyő törzskiválasztó gyérítésben Bärenfels in Erzgebirge környékén, negyedév után diplomatervmunka: úttervezéshez terepi felmérés a szentgotthárdi erdőszetnél, Szakonyfalu és Apátistvánfalva között.

Szóval a technikum első éve után csak két hét gyakorlat volt, amivel pénzt sem kerestünk. 1962-ben Győr még nem volt rákötve a földgáz hálózatra, a belvárosban, ahol volt vezetékes gázellátás, „városi gáz”-zal működött, a város nagy részén meg a környező falvakban szénnel fűtöttek. B. Peti osztálytársammal, barátommal hasonló korú srácoktól azt hallottuk, hogy nagyon jól fizetnek *vasonkirakásért*. Felnőtt magasságúvá nyurgulva annyira feszített bennünket az ifjúság ereje, hogy úgy

éreztek, a hegyeket is képesek lennénk odább rakni. Mi is ki akartuk próbálni, egyik nap ebéd után jelentkeztünk a TÜZÉP-nél. A főnök ránk nézett, aztán bölcsen azt mondta, érkezett szenesvagon elég, de először rakjunk ki *ketten egy kocsit*, aztán utána még vállalhatunk, amennyit akarunk. Választhattunk lapátot, aztán átadta a vagonot:

– *Az oldalajtót ki lehet nyitni, de amennyi szén kiborul, odébb kell lapátolni úgy, hogy a vágányhoz 1 méternél ne legyen közelebb! Ha végeztetek, leellenőrzöm, azután fizetem.*

Nekiálltunk. Az ajtót még nem tudtuk kinyitni, mert támasztotta a szén. Fölmásztunk a szénnel színültig töltött vagon tetejére. Középről indultunk két irányba az ajtó mellett, hogy nyitható legyen. Úgy kellett az oldalfalon átlapátolni, hogy messzebb dobjuk 1 méternél. Lassabban haladtunk, mint gondoltuk, nagyon mély volt a vagon, meg hosszú is. Messziről a vagonok sokkal kisebbnek látszanak... Na végre ki tudtuk nyitni az ajtót. Ami magától kiborult, azt távolabbra kellett lapátolni, a földről nehezebb volt, mint a vagonból. A vagonból jobb volt lapátolni: a padlón tolhattuk a lapátot, és a nyitott ajtón szórhattuk a szenet kifelé. Az idő telt, és a lapát egyre nehezebb lett. Amikor választottuk a lapátot, csupa *szívlakát*, meg szintén nagyméretű szovjet lapát volt csak, normális magyar lapát egy se. Beszélgettünk is róla, miért kell a ruszoknak mindenből nagyobb (a vágányuk is szélesebb, a vödrük, a lapátjuk is nagyobb), mint az európaiaknak. Pihenőt is kellett tartanunk. Aztán mikor a félvagonnyi saját adagomnak *már csak* (inkább *még!*) a negyed része volt hátra, *az ujjaim nem akartak engedelmeskedni*. Ha a teli lapátot akartam emelni, szétnyíltak az ujjaim, a lapátnyel nem emelkedett. *A markolásomban nem volt már elég erő*. Kénytelen voltam félig rakott lapáttal dolgozni, úgy viszont lassabban fogyott a szén a vagonból. Így Peti barátom előbb végzett. Pihent egyet, aztán segített még az utolsó néhány talicskányi szenet kidobni. *Szégyelltem elfogadni, mégis jólesett a baráti segítség*. Ránk sötétedett, mire a vágány melletti 1 méteres ürszelvényt kilapátoltuk és megkaptuk a pénzt.

Azóta sem vállaltam vagonkirakást...

No, térjünk vissza a házépítéshez! A következő szakmunka a felső födém és a tető gerendáinak ácsolása volt. A munkát jó ismerősöm, a nyugdíj-közel korú tapasztalt ácsmester, L. Gyuri bácsi végezte. Már egy évvel korábban megvásároltuk a lenti fűrészsüzemnél a tervrajz szerint szükséges faanyagot, amit hézaglécekkel egymásra rakva, tetején

letakarva, két végén szabadon hagyva a természetben szárítottunk. Az ácsmester a segédeivel először hosszasan válogatta hosszúság, vastagság, egyenes- vagy ferdeszálúság szerint, és külön rakta a különböző célra szánt darabokat. Utána a földön kimérték a padlás alapterületét, azon a megfelelő helyre helyezték az odaváló faanyagot, aztán motorfűrészsel kiszabták a hosszukat, végükön kialakították a csapolási, lapolási alakzatot.

Amikor ezelőtt testközelből láttam ácsokat dolgozni, akkor egy 6x4m-es (=24 m²) nyári konyha féltetőjének ferde tetőszerkezetét az épület tetőjén alakították ki és szerelték össze, meglepő gyorsasággal. Most igaz, hogy jóval nagyobb (a négy lakás együttes padlás alapterülete 10x25m=250 m², több mint tízszer akkora felületen és nem féltetőt kellett készíteni), de olyan hosszadalmas volt ez a földön végzett előkészület, hogy magamban már arra gondoltam:

– *Majdnem eltelt a nap, és még föl se mentek a tetőre. Ha így haladnak, hány napig fognak ezek itt dolgozni?*

Jó, hogy nem mondtam ki, amire gondoltam, mert megbántottam volna őket, meg magam is megbántam volna! A hosszás, alapos, csön-des előkészület, majd motorfűrész farigcsálás után szépen sorban, ütemesen tették a földről a tetőre az anyagot, csattogtak a szekercék, az ácsok közben füttyörésztek. A lenyugvó Nap vörös sugarai már az elkészült új tetőszerkezeten bukdácsoltak, az ácsok szedték össze szerszámaikat és a lepottyant szögeket, másnapra már nem maradt más munkájuk, csak a leendő palatető aládeszkázása...

Eddigi munkájukba nem tudtam besegíteni, de másnap a napsütésben füttyörészve szögező ácsokat szinte megirigyeltem. Ez a deszkázás olyan könnyű, vidám munkának tűnt, és a tető síkja sem volt meredek, hát kipróbáltam. Saját szekercémel kértem helyet, és örültem, hogy beállhattam közéjük. Aztán kiderült, hogy *a szögek nálam gyakrabban görbültek*, mint náluk, fél óra múltán azt is megállapítottam, hogy az én *ruszki szekercém (amivel a szöveget is vágni lehetett) nehezebb*, mint az ő magyar, vagy német szekercéjük...

Közben végezni kellett egyéb segédmunkási teendőimet is, így (szerecsémre) csak néhány félóra alatt tapasztaltam meg az ácsmunkát, mégis tanultam belőle:

– *A jó munkához idő kell (és a hamar munka sosem jó)* népi bölcsesség beigazolódott, mert az alapos, gondos előkészület gyors, pontos, határozott, jó kedélyű munkát eredményezett.

– Az ácsok félmeztelenül sétálnak a háztetőn a gerendákon, szögelnek, faragnak reggeltől estig, ha kell, és képesek közben vidáman fütyörészni, de nem szégyellik a földön való alapos előkészítés kevésbé látványos munkáját sem.

Említettem, hogy az ácsmesterrel szinte baráti jó viszonyban voltam, ennek a tanulságos története az olvasónak is hasznára válhat:

Néhány évvel az építkezés előtt, egy reggel bejött az erdészeti irodámba a homokkomáromi kerületvezető erdész. Jelentette nekem, hogy előző este a szőlőhegy közelében az erdőből két férfi több építkezéshez alkalmas fát vágott ki és el is vitték a faanyagot egyikük közeli borospincéjéhez, meg is nézhetjük a helyszínen. Az erdész föl is mérte az anyagot, a pontos mennyiséggel ki is számította a befizetendő összeget. A férfiak testvérek, mindkettőnek ott van szőlője és pincéje az erdőhöz közel. Ismeri is őket, eddig nem volt velük semmi problémája.

– *Talán kaptak engedélyt mezőgazdasági szerfára, csak őt, az erdészt elfelejtettük értesíteni róla?* – kérdezte.

– *Nem kértek, nem kaptak és nem is fizettek be rá* – válaszoltam.

De elgondolkodtatott az eset, rendes embernek mondta az erdész – főleg az egyiket – az ácsot, ne kapkodjuk el a dolgot.

Azt mondtam az erdésznek, aludjunk rá egyet, ha 24 órán belül nem jönnek be az erdészethez magyarázkodni és a faanyag árát befizetni, elküldjük a rendőrségre a feljelentést a faanyag-lopásról.

Ha jönnek, hogy rendezni akarják, a magyarázatuktól és a viselkedésüktől függ, hogyan rendezzük. Azóta sem kérdeztem meg az erdésztől, szólt-e valamelyiknek, de még aznap este eljött a lakásomra egy számomra ismeretlen ember. Bemutatkozott:

– *L. György ácsmester vagyok. Nagy hülyeséget csináltunk az este meg éjszaka, azt szeretném becsületesen helyrehozni, de szégyelltem az erdészetre bemenni. Szeretném tároló melléképületet készíteni a hegyen, megbeszéltük Ferkóval, a testvéremmel, aztán úgy beittunk, hogy meg is vágtuk hozzá az erdőn az anyagot. Segítsen rajtam valahogy! Hogyan hozhatnám rendbe ezt a disznóságot?*

– *Amiért ilyen őszintén bevallotta, nem csinállok belőle ügyet. Holnap reggel fél nyolckor nyit az erdészeti pénztár, ha azonnal befizeti az árát, írok majd a számla mellé egy engedélyt mezőgazdasági szerfa vásárlására...*

Gyuri bácsi – attól kezdve hívtam így – nem győzte megköszönni a jóindulatomat. Gyanúsán csillogó szemeit törülgetve fölajánlotta, hogy bármikor ácsmunkára lesz szükség, őrá mindig számíthatok. Az én igényemet mindig soron kívül fogja teljesíteni, és biztos lehetek, hogy megbízható, kitűnő minőségű munkával.

Az erdészet számára többször is végeztettem vele munkát mindenki meglegegedésére. Valóban megbízható, rendes ember volt, betartotta az ígéretét. Az obornaki erdészeti istálló melletti erdő beszögellésébe benyúló homokkomáromi szőlőhegyben (Új hegy), az erdőtől talán második pince volt a testvéréé, az övé meg alig száz méterrel odébb. Könnyű volt megtalálni, mert fölszentelt kőkeresztet állíttatott a pince elé. Előfordult, hogy ott dolgozott a közelben, és ha arra jártunk, behívott bennünket a pincéjébe, megkínált a borával. Akkor még nem magunk vezettük a szolgálati GAZ kocsit, megkóstolhattuk, kitűnő bora volt. Valamit mesélhettem rólam a feleségének is, mert amikor Kiskanizsán a lakásán kerestem, de nem volt otthon, a felesége azonnal, kedvesen borral kínált.

Ezek után került sor a házépítésünkre, természetes, hogy őt bíztam meg az ácsmunkákkal. Főállásban az Ingatlan Kezelő Vállalatnál (IKV) dolgozott, hétvégeken vállalt magán-munkát.

Megismerkedésünk történetét igyekeztem elhallgatni, hogy mások előtt ne szégyenítsem, most azért mesélhettem el, mert már az égiek háztetőin végez ácsmunkát, Szent Péter meglegegedésére. Szívinfarktus vitte el, Kiskanizsán temették. Elégedetlen voltam a pappal, mert neki tudnia kellett a hegyen *fölszentelt keresztről* is, meg arról is, hogy akit temet, *ács* volt, akárcsak Szent József, amiről én az ő helyében biztosan megemlékeztem volna, de ő egyiket sem említette...

A bedeszkázás után a palás tetőfedés és a bádogos munka volt a következő külső művelet, ezekhez más mesterek jöttek. A palázásba nem engedtek beleavatkozni, a bádogosok meg méret szerint előre elkészített anyaggal érkeztek, szinte csak fel kellett szerelniük.

Tető alatt már az épület, ilyenkor szinte késznek látszik a ház, pedig a munkák fele még hátra van. A belső munkák következtek: az aljzatbetonozás, víz- és gázvezeték, tv- és villanyvezetékek bevésése, szerelése, majd a belső vakolás.

Még a vakolás előtt kellett az emeleti mennyezet stukatúrdeszkázását és stukatúrnádazását elvégezni. Ezt és később az étkező és a lépcsőház

faburkolatát újra az ácsok készítették, szintén fűtőréssze, néha még dalolva is. Örömmel álltam be ismét közéjük, és ismét meglepődtem. Ezt már kisebb szögekkel és könnyebb kalapáccsal is lehetett végezni, szinte játéknak tűnt. *Akkor tapasztaltam és jegyeztem meg magamnak egy életre, hogyan hat a gravitáció.* Fölfelé szögezéskor nem kap elég vért a kézfej, a kalapács meg egyre nehezebb. Kiderült, hogy fölfelé a kalapálás legalább ötször annyi energiát igényel és fáradtságot okoz, mint lefelé. Fél óra múlva már úgy éreztem, mintha órákat dolgoztam volna, de *szégyelltem bevallani* a mesterek előtt, és fellélegeztem, amikor időnként elhívtak tőlük más munkára.

A hidegburkolást: járólapozást és a csempézést Gyuri bácsi javaslatára egy munkatársa és barátja, M. József végezte. Nagyon szépen, de lassan dolgozott, ez nem volt probléma, mert teljesítményre fizettük, nem órábérben. A járólap kiválasztásánál sikerült olyat találnom, amelyik nem fénylő, barna, zöld színfoltos tarka alapon vadgesztenye *falevél mintázatú* volt, *hasonló az őszi erdei avarhoz.* Az előszoba, étkező és konyha küszöb nélkül összefüggő területére ez került.

Okkal választottam ilyet, mert eszembe jutott egy eset:

1971-73 között az erdőgazdaság központi épületének földszinti irodáiban dolgozott erdészetünk is. Az épület első emeletén volt az igazgató szobája és a tanácskozó terem, ahol külföldi meg miniszteriális vendégeket is szoktak fogadni, ezért igyekeztek e vendégfogadáshoz illő rendet és tisztaságot tartani. Egy tavaszi reggel Attila munkatársam, a fahasználati műszaki vezető, korán kiment valamelyik fakitermeléshez intézkedni. Szép idő volt, nem is húzott gumicsizmát, cipősen ment a brigád a lovak és traktorok közé. Amikor visszaért, rögtön ment a Fahasználati osztályra, föl a második emeletre. Beszámolt arról, mit intézett, aztán lejött az irodánkba papírmunkát végezni.

Csöndben végeztük a munkánkat, egyszer csak nyílt az ajtó, belépett az igazgató és fölháborodva kérdezte: Ki sároztta össze az egész lépcsőházban a szőnyeget? Könnyen kitalálta, hol kell keresnie a tettest, mert a sáros lábnyomok hozzánk vezettek. Én azt sem tudtam, miről van szó, Attila meg ártatlan tekintettel válaszolt:

– *Hát tudod, hogy van az: a pék lisztes, az erdész sáros... Ha vendég jön, legalább látja, hogy az erdőn jártunk...*

Erre gondoltam, amikor a járólapot választottam. Magam is sárosan szoktam hazajönni az erdőről, meg erdőjáró emberek jöttek időnként a lakásomhoz, többnyire gumicsizmában. Ha beengedem őket, ne a szőnyeget vagy a parkettát sározzák össze, a járólapról a lábnyom könnyebben törölhető. *Erdei embernek erdei avaron a helye, mint a mezei virágnak a kunyhóban...*

*Bokrétát kötöttem, mezei virágból
Küldeném is, nem is, messze-messze távol.
Nagy sötét hegyen túl, fényes úri házba,
Aranyos kehelybe, szép lány asztalára.*

*Nézek, nézek az én tarka bokrétámra,
Jobb lesz neked itthon, kis üveg pohárba'...
Hervadj el, epedj el, szép ibolyám kelyhe,
Mezei virágnak kunyhóban a helye!*

Elkészült a ház, de a nappali sarkába egy *kandallót* is építettünk.

Akkor nálunk még nem lehetett kész kandallóbetétet kapni, Horvátországból meg nehéz lett volna áthozni, hát ajtó nélküli nyitott kandallót

készítettünk, amit még szalonnasütésre is használtunk a fiainkkal. (Szelőztetés ellenére a nejem a szagát még két hét múlva is érezte!) Francia lakáskultúra újság kandallós kiadványából vettem ötleteket. A hátlapja mögé és a belső tér fölé a süvegrészbe egy csőkipót helyeztünk el, ez melegedett át leghamarabb, és keringésre készítette a szoba levegőjét. A kandallóhoz szükséges tűzszerszámokat Sormáson az erdészeti kovácsmester, Konkoly János keze alá dolgozva közösen készítettük el.

Az erdészetnél a kovácsnak a lovas kocsi és szán, a *csuszkó* (szántalp az 1 m-re vágott faanyagának erdőben fák közti lovas vontatására) vasalatainak elkészítésén kívül a *lovak patkolása* volt a fő feladata. Ha a patkolókovács az elszarusodott pata helyett élőhúsba, az „*elevenébe vág*” vagy szögel, hosszú távon munkaképtelenné, használhatatlanná teheti a lovat. Ezért patkolásnál nem csak a vas alakításához kell értenie, mert a *lópedikűröstől* függ a ló munkaképessége, egészsége is. Nem csoda, ha a biztos kezű mestereket néha igénybe vették embergyógyításra, még szem operálására is („hályogkovács”!).

Az üllő csilingelése és a tüzes patkóval égetett pata disznópörzsölésre emlékeztető szaga pedig feledhetetlen...

A kovácsolásról külön fejezetben emlékeztem meg az *Életed gyümölcsei* című előző könyvemben, de kimaradt belőle a lényeges személyes motiváció, hogy egyik dédapám kovácsmester volt Gömörben.

Ingyen kapva nem becsülik

Munkám mellett többféle szakszervezeti szerepre megválasztottak, amelyeket évtizedeken át végeztem. Így többek között kirándulásokat is szerveztem éveken át, amiből sok tapasztalatot szereztem.

Egyik legfontosabb tapasztalatom a következő:

A kirándulásokat nem csak a szakszervezeti pénzből lehetett fizetni, hanem a vállalat is támogatta. Ha ügyesen szerveztem, olyan is előfordult, hogy a szakszervezeti tag dolgozónknak teljesen ingyenes volt, a nem szakszervezeti tag kb. felét fizette, csak a családtagok és a nem nálunk dolgozó más személyek fizették a teljes összeget. Ilyen alkalommal azt tapasztaltam, hogy az ingyenes résztvevők közül egyesek még arra se méltatták a szervezőt, hogy akadályoztatásukat, távolmaradásukat előre jelezzék, hogy az éjszakai szállás és az étkezés létszámát módosíthassuk. Ha fizetni kellett a kirándulásért bármilyen keveset, akkor már

jelezték előre a távolmaradást, hogy pénzük ne vesszen kárba. A létszámváltozást 1-2 nappal előbb általában még elfogadták a vendéglátóhelyek, de ha előre nem jeleztük, a megrendelt létszámra kellett kifizetni, függetlenül attól, hogy hányan vettük igénybe. Az emberek amit ingyen kapnak, ami nekik nem került költségbe, azt *értéktelennek tekintik*, az számukra olyan, vele kapcsolatban úgy viselkednek, mintha annak egyáltalán nem lenne költsége. *Amit értéktelennek tekint valaki, az azal nem gazdálkodik takarékosan, azt elpocsékolja!*

Ezért ha felelős állami vezető vagy egy kormány ad ingyen valamit, ez szinte az állami vagyon hűtlen kezelésének felel meg!

Amikor évtizedeken át mesterségesen alacsony áron tartották a kenyér és tej árát, azzal etették az állatokat, mert olcsóbb volt, mint az állateledel. Fordítva ezt igazolja az is, hogy a vízdíj, szemétdíj emelkedése után a felhasznált, illetve kibocsátott mennyiség csökken.

Ingyen holminak (jószágnak, szolgáltatásnak) nincs becsülete.

Ebül szerzett jószág ebül vész – mondja a népi bölcsesség.

Másik fontos tapasztalatom, hogy az emberek többsége hajlamos arra, hogy egy pillanatnyi kedvezményért, ingyen ajándékért, ingyen juttatásért lemondjon a jogairól, későbbi lehetőségeiről.

Egy tál lencséért eladja a jövőjét, mint Ézsau Jákobnak a Bibliában. (Teremtés 25, 29-34)

Ezt az emberi gyarlóságot akarják a hatalmon levők kihasználni, amikor valamilyen néprétegnek ingyenesen adnak valamit.

Ennek a legritimálisabb módja volt (ahol legjobban kilátszott a lóláb) választás előtt a szavazók „*lekenyerezése*”, etetése, „*kortesbor*” itatása. Ez ellen vezették be az alkoholtilalmat a választás előtt és alatt. Hasonló az is, ha *tankönyvet, tornacipőt* vagy *tömegközlekedési utazást* adnak ingyen a népszerűségért cserébe.

Nem célszerű ingyen semmit adni, mert aki kapja, nem becsüli eléggé, hanyagságra, pazarlásra készteti, hasznosítása nem hatékony.

Aki valóban segíteni akar, de józan ész szerinti gazdaságos felhasználással, nemtörődöm hanyagság és pocsékolás nélkül, adjon nagy százaléku (pl. 90%-os) kedvezményt. A százalékos arányos költségtérítés a rászorulót, igénybe vevőt valóban, hatásosan megsegíti, de takarékos gazdálkodásra készteti, és folyamatosan szembesíti a kapott segítség értékével is.

Harmadik fontos tapasztalat: Kölcsön kenyér visszajár.

Amit kapsz, azt vissza kell adnod, vagy helyette adnod kell valamit. Ha ingyen kapsz valamit, légy résen, nézz mögé, hogy mit várnak ezért cserébe tőled, és gondold meg, elfogadod-e!

Ingyen ne várj semmit, de te dolgozhatsz „ingyen”, ha akarsz: számodra kedves, fontos személy, szervezet megsegítésére, ügy iránti tiszteletből, elkötelezettségből, viszonzásképpen, vagy hálából.

Önkormányzati képviselő is lehetsz ingyen, patriotizmusból!

Jól sáfárokodj a talentumoddal!

A *sáfár* szó az értelmező szótár szerint régies kifejezés, eredeti jelentése *anyagi javak felügyelője, gondnoka, gazdatiszt, ispán*.

Irodalmi, átvitt értelemben eszményi értékek gondviselője, gondnoka.

Sáfárokodni: felelősséggel gazdálkodni valamivel, gondoskodni valamilyen *érték* hasznosításáról.

Talentum: ókori tömeg- és pénzegység, a zsidó ezüsttalentum értéke 43,65 kg volt, egy talentum 60 minát, egy mina pedig 60 sékelt ért.

Átvitt értelemben szellemi tehetség, igen tehetséges ember.

A Bibliában (Mt. 25,13-30) Jézus Krisztus példabeszédében egy ember idegenbe készült menni, vagyonát, minden pénzét szolgálira bízta, hogy gazdálkodjanak vele. Egyiknek öt, másiknak kettő, harmadiknak egy talentumot adott, mindegyiknek a kereskedői rátermettsége szerint, aztán útra kelt. Aki az ötöt és aki a kettőt kapta, megduplázta a pénzt kereskedéssel. Aki egyet kapott, elásta a pénzt, hogy jól megőrizze. Hosszú idő után visszajött gazdájuk és számon kérte őket, hogyan sáfárokodtak a rájuk bízott vagyonnal.

Akik megduplázták a pénzt, azoknak ezt mondta:

Hűséges derék szolga vagy, mivel kevésben hű voltál, sokat bízok rád.

Aki elásta, annak meg ezt: *Lusta szolga vagy. Ha nem kereskedtél vele, legalább adtad volna oda a pénzváltóknak, akkor most kamatostul kaptam volna vissza.*

– *Vegyétek el tőle az egy talentumot, és adjátok oda annak, akinek tíz talentuma van. Mert annak, akinek van, még adnak, hogy bőven legyen neki, akinek meg nincs, attól még amiye van is, elveszik.*

A haszontalan szolgát vessétek a külső sötétségre, ott sírás lesz és fogcsikorgatás. *Legyetek éberek, mert nem tudjátok sem a napot, sem az*

órát, amikor eljő az ember Fia, és számon kéri tőletek, hogyan sáfárkodtatok a talentumaitokkal.

A történet tanulsága:

Azért kapták a talentumot, hogy felelősséggel gazdálkodjanak vele, rátermettségük szerint, különböző mennyiségűt kaptak, aki hasznosította, jól sáfárkodott, jutalmat kapott, aki nem hasznosította, büntetést kapott.

Valaminek a létrehozásához kell egy kiindulási alap, ami lehet: munkaötlet, gondolkodás, tanulás, tudás, képesség, vagy valahogyan már megszerzett pénz, vagyon, információ, egyéb *előny* másokhoz képest.

Ha már van valami *előnyöd*, azt előzetesen létre kellett hozni.

Ha te hoztad létre, ha te alkottál valamit (tárgyat, művészeti vagy szellemi művet, kifejlesztetted valamilyen képességedet stb.), már te is hasznosítottad adottságaidat az emberiség számára.

Ha nem te hoztad létre, nem adtál a megszerzéséért sem fáradságot, sem pénzt, sem mást cserébe, akkor *ajándékot kaptál* a Teremtőtől vagy a Sorstól.

Ha neked adtak, neked is adnod kell az egyensúly fönntartásához.

Csak azt, annyit remélhetsz az élettől, amit, amennyit te is adsz.

Czeizel Endre orvos-genetikus szerint (Zalai Hírlap 2011. 05. 21. A génusz génjei c. cikk alapján):

A gének a fogantatás pillanatában az adottságok birodalmát határozzák meg, de hogy mi valósul meg e lehetőségekből, az már a külső körülményektől, elsősorban a neveléstől függ.

Tehetséges az a gyerek, akinek valamilyen adottsága az átlagosnál két nagyságrenddel jobb, ő a lehetőség ígérete.

Talentum: *(a géniusz, zseni,) lángész, a valóra váltott tehetség.*

Az a lényeg, mit valósít meg valaki a tehetségéből, de ez függ:

- a család társadalmi rangjától, anyagi és szellemi színvonalától,*
- a szülői felelősségtől,*
- iskolája színvonalától, fölismerik-e a tehetségét,*
- a kortárs csoporttól, amelyben él.*

A kivételes tehetségek nem mindig a jó tanulók, hanem inkább a más-ként gondolkodók közül valók.

A férfiak és nők közt nem minőségi, hanem a biológiai sajátosságukból adódó eltérés van.

A nőkre a jobb beszédképesség és a részlet-érzékenység jellemző.

A férfiak a térlátási tájékozódásban, a geometriában, matematikában és a globális gondolkozásban jobbak.

Ma az ifjú tehetségek külföldre mennek tanulni. A nemzet akkor becsüli meg a talentumokat, ha olyan feltételeket tud teremteni számukra, hogy visszajöjjenek. Az emberi tehetség a legnagyobb természeti kincsünk, a kivételes talentumok megérdemlik a társadalom védelmét, tördését.

Jékely Zoltán: Profán Angelus

*Páratlan nyugalom s békesség napja volt,
egy-egy pillanatát úgy éltem: hogy örök!
Amde az alkonyat túl gyorsan beköszöntött,
illendőképp még búcsuzni se tudtam*

*Isten napjától a domb tetején.
Késő bánat! ... Hogy köszönöm meg
vígaszt osztogató, krózsusi kedvét?*

*Csillámló gyermek-mosolyok, csipogások
kínálták örömet, értelmét a világnak.
Reggel a horgomon szép hal akadt fenn,
hála a mesterségnek, amit még*

*páfrányos ereknél tanultam apámtól –
abból telt mai, gazdag ebédem.
Nyomtatásul cirmos-piros alma
bukdácsolt a küszöbre arról a fáról,
melyet hajdan anyám nevelt, kiswa korától...*

*Így táplálnak még most is a holtak,
s élnek – amíg emléküket áldjuk.
Kárba nem vész a vetőmag jó földbe hullva,
és a tálentumok is csak sokasodnak
mélto kezekben!*

*Vajha mind így sáfárokdtam volna
a rámbízott táluentumokkal!
Sokkal tisztább volna most az álmom,
(...)*

Szentgyörgypusztá, 1974

Akik vezető, uralkodó szerepet kaptak, a hatalmukkal kell jól sáfárokodniuk. A hatalmukban álló területen határozott, gyakran kemény döntéseket kell hozniuk, ítélezniük kell mások felett. Az emberek lelkükben *vagy bírónak, vagy ügyvédnek* születnek. Aki ügyvéd hajlamú, megértő a felekkel szemben, ezért nehezen hoz döntéseket. A bírói hajlamú nem lehet megértő mindenkire, a rend és működés fenntartása érdekében néha úgy kell döntenie, amivel a szíve szerint maga sem értene egyet.

Bevallom, én *ügyvéd lelkűnek* születtem, már tízévesen elgondolkoztam azon, vajon István király helyesen tette-e, amit Koppánnyal és Ajtonnyal tett. Még ma is vannak kételyeim. Az ő helyében én valószínűleg nem tettem volna ugyanazt.

Szt. László, a lovagkirály ezért írta a montecassinói apátnak 1091-ben levelében a következő vallomást:

„Bűnös ember vagyok, mivel nincs lehetőség a földi hatalomban sáfárokodni igen súlyos bűnök nélkül.”

Emberi őszintesége tiszteletre méltó, mert általában minél magasabb szerepű valaki, annál nehezebben látja be, ismeri el tévedését, hibáját.

A vezető nem lehet moralista, a moralista nem tud jó vezető lenni!

Túrmezei Erzsébet: Életünk aranya

*„Sáfárait!” – intett az Úr.
S ma olyan gazdagok vagyunk.
Percet, órát kezünkbe számolt.
Sok láthatatlan aranyunk.*

*Olyan csodálatos vagyom.
Mire való? Meddig elég?
Míg aranyat aranyra költünk,
soha nem sejtjük, van-e még? (...)*

*boldog felfelé szárnyalás...
bilincses, átkos kötelék...
Odaadhatjuk játszva semmiért –
– és lehet mindenre elég.*

*Életet nyerhetünk vele,
s szétszórhatjuk haszontalan...
...De soha egyikünk se tudja,
melyik az utolsó arany.*

Amikor elindul egy új, önálló emberi élet, mindenki kap egy cseppet a lelkek tengeréből és mellé valamennyi, valamilyen *talentumot* (az átlaghoz képest nagyobb, másoktól különböző adottságot, képességet, lehetőséget). Elkezdődik a lélek-csepp kalandja, amikor az újszülöttbe költözik, mert még ő sem tudja, mivé fejlődik földi hajléka, a test. Olyanná, amelyik megmássza a Himaláját, vagy bányák mélyén, a Föld gyomrában dolgozik, művész lesz, tudós, vagy éppen utcaseprő, de bármelyik lesz, föl kell ismernie és kamatoztatnia kell talentumát.

Amikor valahol fölsír egy újszülött, akkor költözik testébe a lélek-csepp, és a test földi pályájának végén, az utolsó sóhajrással tér vissza a lelkek tengerébe. A lélek-cseppel együtt azért kaptad a talentumot, hogy hasznosítsd, és életed végén arról kell számot adnod, hogyan hasznosítottad, kamatoztattad, megsokszoroztad-e?

Minden embernek *küldetése hasznosítani, megsokszorozni mások javára is* a talentumot, amit a Teremtőtől, avagy a Sorstól kapott.

Óriási szerepe van annak, hogy amit valaki elkészít, előad, bemutat, másoknak javára szolgál-e, kedvére van-e, mert az ember lelki egyensúlyának *legfontosabb támasza, ha érzi, hogy rá, a tevékenységére szüksége van másoknak!*

Az sáfárkodik jól a talentumával, aki olyat alkot, olyan tevékenységet folytat, ami hasznosul, javára szolgál magának és másoknak is!

A rossz sáfárt, aki nem szaporította talentumát, megbünteti az Isten a fölöslegesség érzésével, hogy rá nincs szüksége senkinek, ami elmagányosodáshoz, elsorvadáshoz, akár öngyilkossághoz vezethet...

A jó sáfárt viszont háromszorosan is megjutalmazza:

– már cselekvés közben *a hasznosság megnyugtató érzésével*, hogy rá szükségük van másoknak,

– bárminek az adása után azonnal, az örömtől csillogó szemek, vagy hálától fátyolos tekintetek által keltett lélekmelengető érzéssel, *Böjte Csaba* szavaival: *Jónak lenni jó.*

– végül a jó gazda, avagy a szülő örömeivel, aki láthatja, ahogy az általa elvetett mag termést hoz, ahogy *talentuma megsokszorozódik.*

Élete őszén az embernek még fokozottabb lelki igénye van arra, hogy érezze, rá szüksége van valakinek. Erről, az idősödő ember párra-találásáról eszembe jutott *iffjú Magyar Imre és Ságodi József* nótája:

*Hűvösebb van már, ősz kezd lenni,
kívüled nem kell nékem senki.
Érzem, hogy szebb lesz véled az életem,
mert így még senkit nem szerettem.*

*Nem szólsz egy szót sem, mégis érzem:
életem útján eljössz vélem.
Vállamra hajtod szép fejed csendesen,
könnycseppet érzek a szememben...*

Kolbászok, dalok, barátok

Amikor 1971-ben a Nagykanizsa Északi Erdészethél kezdtem dolgozni, tíz erdészkerületet és tíz kerületvezető erdészt ismertem meg. Az erdészek közül kettő volt nagyjából apámkorabeli, ők 30-35 évvel, a többiek 10-20 évvel voltak idősebbek nálam. Közülük az egyik legbarátságosabb és ezáltal számomra az addig ismeretlenek közül a legszimpatikusabb is *Rákos Jóska* volt. Fűzvölgyön lakott, az apósa, Hantos Pista bácsi kőművesmester családi házában, és a szomszédos erdészkerületet vezette.

December elején értesítettük, hogy másnap az ő kerületében folyó munkákat fogjuk ellenőrizni, reggel 7-kor föl vesszük a lakásán és a GAZ kocsival közösen bejárjuk a kerületet. Amikor *Attilával* (23 évvel idősebb közvetlen munkatársammal) együtt odaértünk, kint a kapuban várt bennünket, de elnézést kért, hogy pár percig legyünk türelemmel, mert éppen disznóölés kezdődik, neki is részt kell vennie a disznó lefogásában a leszúrás idejéig. Megkínált bennünket is a disznólefogóknak

erőt adó házi szilvapálinkával. A reggelihez megivott tejszóra nem kívántam a pálinkát, amúgy is borkedvelő vagyok, első kínálásra el sem fogadtam. De olyan őszinte jószándékkal biztatott a kóstolásra, hogy hallgattam a szavára, és nem bántam meg! Az apósa által főzött házi szilvapálinka nem volt túlzottan erős, inkább selymesen simogatta a szánkát, torkunkat, gyomrunkat. Az íze és illata pedig ahogy áradt szét bennünk, mintha friss szilvát ettünk volna. Mínusz 4-5 fok lehetett, be kell vallonom, pillanatokon belül nagyon kellemes lett a közérzetünk, és szinte kedvet kaptunk, hogy mi is részt vegyünk a disznóölési munkákban. Azóta sem a kedvenc italom a tömény szesz, de azt már tudom és elismerem, hogy fagyos téli reggelen nincs barátságosabb ital, mint a disznóölés előtti házi szilvapálinka...

Percek alatt leszúrták a disznót, az asszonyok sietve keverték a tálakban, melencékben a sózott vért, már jött is Jóska, hogy mehetünk. Kérdeztük tőle:

– Ne halasszuk el másik napra az erdőszkerület bejárását, hogy te se hiányozz a disznóölési munkákból?

– Nem hiányzom én most, úgyis apósom végzi a böllérmunkát, a darabolást, mire a kolbásztöltésre kerül sor, addigra meg hazaérek és tudom már végezni, ami az én dolgom.

Valóban így történt. Mire végigellenőrizve a fakitermelő meg az erdőművelési munkákat és területeket hazavittük az erdészt Füzvölgyre, már a kolbásznak való hús, szalonna megdarálása is megtörtént, és éppen Jóskára volt szükség, hogy a speciális fűszerezést meg az alapos többszöri átkeverést elvégezze, és kezdődhessen a kolbásztöltés. Javasolta, hogy várjunk egy keveset, amíg bekeveri, és egy előkóstolással ellenőrizzük a tölteléket, jó-e az ízesítés, vagy kell még hozzá valamilyen fűszer.

A garázs volt berendezve a disznóölési munkákhoz, a dobkályhában vígan duruzsolt a tűz. Hogy könnyebben teljenek a várakozás percei, apósa, Pista bácsi most már ráért arra, hogy szóval tartson és megkínáljon bennünket a homokkomáromi Kurta-hegyről hozott borával.

Jóska közben az ívelt fenekűre faragott cigányteknőben bekeverte a darált húsba a fűszereket, aztán kivett a kész keverékből néhány marokra valót, és pogácsává lapítva pillanatok alatt megsütötte a dobkályha tetején egy serpenyőben. Kenyérrel meg hordós ecetes paprikával kínálta, csodálatos, friss fokhagymás házikolbász íze volt. Megállapítottuk, hogy a fűszerezés jól sikerült, kezdődhet a belekbe töltés.

A frissen sült kolbászra persze újra inni kellett, és kiderült, hogy nóta is van a Kurta-hegyi borban, mert Attila rákezdett egy dalra, amit én Sopronban tanultam, de ő is nagyon kedvelte:

*Mindnyáján voltunk egyszer az akadémián,
Letettünk minden vizsgát, no egy-kettő híján,
Megittunk jó pár eks-et, s jó néhány létra bort,
S a dicső firma az volt, ki szerte udvarolt.*

*Szép idő volt, jó idő volt, kár hogy elmúlt, jaj, be kár,
Feleségünk lesz majd nekünk, aki számon kéri majd, hogy
Sopron, Sopron, sáros Sopron, te vagy az oka mindennek,
Sopron, Sopron, sáros Sopron, hogy a fene egyen meg!*

*Szép idő volt, jó idő volt, kár hogy elmúlt, jaj, be kár,
Feleségünk van már nekünk, aki számon kéri majd, hogy
Sopron, Sopron, sáros Sopron, te vagy az oka mindennek,
Sopron, Sopron, sáros Sopron, hogy a fene egyen meg!
Hogy az Isten áldjon meg!*

Akkor még nem tudtam, csak később értettem meg, hogy ő is szívesen emlékezett az akadémiára: míg én az erdészetre, ő a *Ludovikára, amiről az 1970-es évek elején jobb volt hallgatni..*

A bor megoldotta a nyelveket is. Elárultam, hogy otthon édesapám volt a kolbászmester és én is szoktam segíteni neki, szívesen vállalkoznék közös kolbászkészítésre. Azt is megbeszéltük, hogy érdemes lenne a zsíros házi disznóhoz fiatal, zsírmentes vadhúst keverni. Kolbászhoz vaddisznót veszélyes felhasználni, mert ha esetleg trichinellózis betegsége volt, az nyershúsban az emberre is halálos lehet, márpedig a házi füstölt kolbászt nyersen is szoktuk fogyasztani. Megegyeztünk, hogy a jövő télen, amikor szarvasborjút lövünk, megvesszük, és ahhoz egy házi feldisznó húsát feldolgozva készítünk közösen kolbászt. Helyben készre is füstölhetjük, mert a ház mellé húsfüstölőt is kialakított Pista bácsi.

Akkor még nem gondoltam, milyen fontos, hosszú távú döntés volt ez. Fiatal házasemberként Kanizsára kerülve még akkor alakígtattuk a saját háztartásunkat, és ezután tán egy évtizedig így készítettünk telente füstölt házikolbászt.

Balról: Iványi M., Szüreti Jóska, Bodnár Attila, Takács Tamás,
Sárkány Laci, Rákos Jóska, harmonikával Lengyel Jóska
1987. Kurta-hegy

Hantos Pista bácsi is dolgozott az erdészetnél, forrásfoglalást épített az újudvari tv torony alatt a csibiti mesterséges tavacskánál. Kedveltem józan paraszti észjárású szókimondó természetével, de alig néhány évvel később meghalt, és Jóska vette át Kurta-hegyen a szőlő és a pince használatát és feladatait. Jóska szeretett énekelni, időnként még hegedült is, de szívesen ájtott a hegyszomszéd, a vasutas *Lengyel Jóska* is hegedülni vagy harmonikázni, aki azt állította magáról, hogy ő a *Kombiné, kombiné, csipkés kombiné* c. dal szerzője.

Évente többször nótáztunk együtt Rákos Jóskával Kurta-hegyen, több kedves dalt tanultam tőle, most csak a kettő legkedveltebbet említem:

*Ha majd egyszer légy esik a boromba,
megiszom én, nem akad a torkomra.
Lement azon hat pár ökör, meg egy házsor,
így hát ez a légy se ártson,
a jó Isten tartsa meg a szokásom!*

*Eresz alatt fészket rakott a fecske.
Szeretőnek, legjobb csak a menyecske,
Mert ha egyszer baj történne, baj történne:
gólya szállna a házára,
mosolyog és ráfogja az urára.*

*Cserfa, bükkfa, mandulafa most virágzik,
Az én kedves kisangyalom mással játszik
Játsszál kedves kisangyalom én nem bánom,
Csak hogy eddig szerettelek, azt sajnálom.*

*Szép a bimbó, de még szebb, ha kivirágzik.
Szép a kislány tizenhat éves koráig,
De már akkor édesanyja sirathatja,
Mert a lánya egy legénynek lett a rabja.*

Jóska tanított arra is, hogy tartsuk tiszteletben a népi bölcsességet:
„*ha tok ennyi, tok innya*” (ha tudok enni, tudok inni), éhgyomorra nem kellemes borozni, attól csak berúgni lehet. A pincében először enni kínált bennünket töpörtyűvel, szalonnával, füstölt kolbásszal, **csúcsos** (sós, csípős-paprikás, fokhagymás) **füstölt túróval**, erre megszomjaztunk, akkor töltött bort, az meg étvágyat csinált. Így aztán eszegetéssel, iszogatással és persze nótázással úgy röpült az idő, hogy észre sem vetük, amíg ránk esteledett.

Az evésről meg a szíves kínálásról kedves emlékek jutottak eszembe. Életem első autója meg két próbaútja.

Előbbre kell kezdenem, hogy érthető legyen a helyzet. Sopronban jártam egyetemre, ahol a géptan tanszék áldott emlékü vezetője, dr. *Káldy József* professzor úr csodálatos ajándékkal lepte meg az erdőmérnök hallgatókat. Elintézte, hogy az egyetem saját keretein belül gépkocsivezető oktatást végezhesen. A harmadik év első félévében a robbanómotoros járműveket oktatta, és följánlotta, hogy aki legalább közepesre vizsgázik, annak elfogadják *gépkocsivezetői műszaki vizsgának* is.

Előterminusban 1968 karácsonya előtt vizsgáztam jelesre géptanból, a vezetési gyakorlati órákat februárban elkezdhettem. A vezetési gyakorlat céljára igénybe vehettük az egyetem öreg GAZ terepjáróját (a C

kategóriához fejenként egy órára teherautót, az A-hoz meg egy motorbiciklit is) úgy, hogy havonta kiszámolták az oktató összes órájának díját, aztán visszaosztották a hallgatókra az általuk levezetett óra arányában. Az oktató is nagyon jó szándékú volt, hogy ne fizessünk fölöslegesen, mindenkinek szólt, amikor úgy tapasztalta, már nem ügyetlenkedik, hogy elég, nem kell több vezetési órát vennie. Így az akkor kötelező vezetési gyakorlat minimuma helyett csak *13 órát kellett vezetnem! (Örültem neki, mert így olcsón megúsztam.)*

A vezetési vizsgát Budapestről (a közlekedési minisztériumból, vagy főfelügyeletől?) jött vizsgabiztosok jelenlétében kellett letennünk. Végül is a következő vizsgahónap elején, 1969. június 1-jén levizsgáztam, A, B, C kategóriára kaptam jogosítványt.

Egyetemi tanulmányaim végén megnősültem, és kezdő erdőmérnökként Nagykanizsán kaptam munkát és szolgálati lakást. Két fiunk '73-ban és '75-ben született, és mi a távol (Sopronban illetve Győrben) élő nagyszülők nélkül igyekeztünk minden feladatnak eleget tenni. El tudom képzelni, milyen kellemes életet lehet élni két gyerekkel nagyszülők távollétében is, pld.:

– *autó nélkül* egy erdőben vagy csendes kisfaluban, ha nem kell utazni sehova és a gyerekek még nem járnak iskolába,

– vagy máshol is, de *autóval*.

Ha viszont utazni is kell néha, éppen azért, mert a nagyszülők távol élnek, akkor autó nélkül elég nehézkes. Mi a két gyerekkel megtapasztaltuk az autó nélküli utazások minden variációját. Például amikor '76 nyarán kaptam egy szakszervezeti beutalót 3 főre Budapestre, a Kertészeti Egyetem Kollégiumába. Úgy gondoltuk, a nagyobbik fiút érdekelné már az állatkert, meg mi is ritkán jártunk a fővárosban, hát igényeltük, és így játszottuk le: Vonaton elutaztunk Nagykanizsáról négyesben, babakocsival együtt Sopronba, és anyósomra bíztuk a kisebb gyereket. Sopronból vonatoztunk Budapestre. Az üdülés után, hogy nyerjünk egy kis időt, Pestről feleségem Sopronba utazott a kisebb fiunkért, én meg a nagyobbbal Kanizsára. Aztán Kanizsán kimentem az állomásra eléjük, amikor érkeztek Sopronból a babakocsival együtt...

Akkor már befizettük egy autó előlegét, és nagyon vártuk, mikor kaphatjuk meg. A '70-es években még úgy történt az autóvásárlás, hogy évekkal előbb be kellett fizetni a vételár egy részét előlegként, aztán amikor értesítettek, lehetett érte menni általában Budapestre. Ilyenkor meg szoktak kérni egy ismerőst, aki jól tudott közlekedni Budapesten,

vegyen ki egy nap szabadságot, ő autóval fölvitte a vevőt az átvevőhelyre. Ott kb. 2 óra alatt elintézték az átadást és az okmányokat, megtankoltak a legközelebbi benzinkútnál, utána megebédeztek valahol. Aztán a vevő átült az új autójába, és hazafelé már vezethette úgy, hogy az ismerőse a saját autójában elől haladva kivezette Budapestről hazáig.

1977-ben kaptam az értesítést, hogy karácsony előtt átvehetem a Skoda S 100 autót, szerencsémre Győrben, a szülővárosomban. Így volt helyismeretem, de a vonatkozlekedés olyan volt, hogy azzal az átvétel nem fért volna bele a munkaidőbe, ezért kénytelen voltam én is ismerőssel, autóval utazni érte. Karácsonyra megvolt életem első autója, de majdnem 9 évvel a jogosítványszerző 13 órányi vezetési gyakorlatom után nem mertem azonnal egyedül vezetni a téli útviszonyok között. Beszélgettünk róla ismerőseimmel, aztán egy volt kamionsofőr, *Simánszky Miklós*, az erdészeti mikrobusz vezetője följánlotta, hogy elkísér az első próbaútra.

Karácsony és Szilveszter közötti munkaszünetben kerítettünk rá sort, és összekötöttük rokonlátogatással is. Az egész család együtt, Balatonföldváron meglátogattuk feleségem nővérét és családját. Magam akartam vezetni, csak arra kértem Miklóst, hogy ha rosszul teszek valamit vagy veszélyes helyzet következhet, akkor szóban figyelmeztessen, adjon tanácsot. Aránylag jó időben indultunk, aztán közben megeredt a havaseső, és kitartott, amíg esti sötétben haza nem értünk. Hát valóban sikerült föllevenítenem a vezetőkészségemet, méghozzá kedvezőtlen út- és látási viszonyok között. Amikor hazaértünk, ki is jelentettem, úgy érzem, ezek után van elég gyakorlatom a vezetéshez.

Azért a téli utakon nyári gumival nem törekedtem a vezetésre. Egy tavaszi vasárnap délután gyönyörűen sütött a nap, már nem bírtunk ott-hon maradni, egy kicsit autózni akartunk. Ezen a második próbaúton már teljesen egyedül vezettem, és nem akartam messzire menni. Egy kevés városi kocsikázás után arra gondoltam, Rákos Jóska nem lakik messze Füzvölgyön, és talán nem zavarjuk meg a családot sem, ha családommal egy pár percre beköszönünk hozzájuk. Így is lett. A család nagyon barátságosan fogadott, és finom házi sütésű süteményekkel is megkínáltak bennünket. A két család kölcsönös ismerkedése után, búcsúzáskor nagyon köszöntük a váratlan látogatás ellenére szívélyes vendéglátást.

Jóska a háziak nevében udvariasan biztatott bennünket:

– *Ha erre jártok, gyertek be máskor is!*

Ákos fiainak nagyon ízlett a sütemény és jól érezte magát az őszintén barátságos családnál, teljes elégedettséggel az ötévesek öntudatával válaszolt:

– *Ide máskor is eljövünk!*

Ezt a *dicséretet*, azt hiszem, a vendéglátók azóta sem felejtették el...

Az élet úgy hozta, hogy Ákos fiam ígéretével inkább én éltem, mert Jóskával a baráti kapcsolat továbbra is fenntartottuk, egészen nyugdíjazásáig, azon túl sajnos nem sokáig, mert egy bokatörést követően elszabadult vérrög végzett vele.

Már a mennyei erdőket vigyázza, és Szent Pétert kínálja a mennyei disznóölésen saját ízesítésű házikolbásszal...

Most már azzal sem ártok senkinek, ha a receptjét elárulom.

A Rákos Jóska-féle házikolbász összetétele 10 kg húshoz:

*10 m disznóbél
6 kg disznóhús,
3 kg szarvasborjúhús,
1 kg zsírszalonna,
25 dkg só,
10 dkg pirospaprika,
2 dkg őrölt bors
4 dkg fokhagyma
1 dkg majoránna*

Ahogy teltek az évek, a két legöregebb erdészünk (Kele János, Jámbor Jóska) már korábban nyugdíjba ment, kezdtek nyugdíjra készülni a többiek is, és ifjú erdészek érkeztek utódlásra. Köztük volt *Gál Sanyi* is, egy vékony szemüveges fiú Jászberény közeléből, aki akkor Murakeresztúron a bővérű *Kertész Feri* erdészünk mellett beosztottként kissé bátortalannak látszott. Azóta sem kérdeztem tőle, milyen képességek lappangtak már akkor is génjeiben és mi ragadt rá a „*Kertész erdész*”-től, de bárki meggyőződhet róla, hogy mára nem csak *derékban emberesedett meg*, hanem *derék ember*, talpraesett erdész lett belőle. Galambokra nősült és ott lett kerületvezető erdész a Csikótilos kerületben.

Amikor Rákos Jóska már nyugdíjba ment, egy téli vadászaton szóba került Sanyival a saját készítésű házikolbász.

A vadászat után Sanyi behívott a lakására, hogy galamboki bor mellett beszéljük meg a részleteket. Akkor tudtam meg, hogy ő is szeret sütni-főzni, és szokott kolbászt is készíteni, ha akarom, készíthetünk közösen. Megegyeztünk, és a következő években vele együtt készítettük a házidisznával kevert szarvasborjús kolbászsunkat.

Gál Sándor fiaival a fúvószenekarban

Azóta azt is tudom már róla, hogy gombaszakértő, egyaránt jól kezeli a puskát, a zsigerelő kést, a főzőkanalat, a fényképezőgépet, a számítógépet és a fúvós hangszereket, szereti a nótákat és a bort, és feleségével, Judittal négy fiúgyermeket adtak a hazának és nevelnek becsületes életre. Sanyi három fiával együtt tagja a zalakárosi fúvószenekarnak, 2010-ben pedig országos szakmai versenyen első helyezettként elnyerte az év erdésze címet! Galambok és Zalakáros térségében minden rendezvénynek cselekvő részese, ha kell, faanyagot intéz, ha kell, főz, ha kell, a zenekarban játszik. Örülök, hogy barátaim között említhetem.

Nyugdíjazásom után szabadidőmben Nagykanizsán a Honvéd Kaszinó énekkarába jártam, egy darabig nem találkoztunk.

Később befogadtak a Zalakarosi Dalárdába is, és a 2009. évi *Szent Márton napi* libatoros vacsorán a zalakarosi iskola épületében találkoztunk. A *libasülthöz* kínált *új bor* hamarosan előcsalta a nótákat.

Zalakarosi dalárdatagok a Parkerdőn

Amikor már emelkedett a hangulat és a Dalárda kezdett kifogyni a közismert helyi dalokból, Sanyi elénekelt néhány olyan dalt, amit alig ismertek, aztán együtt énekeltük az *erdész dalokat*, végül a jelenlévő német vendégekkel közösen, ezzel fejeztük be:

*Trink, trink, Brüderlein trink,
Laß doch die Sorgen zu Haus!
Trink, trink, Brüderlein trink,
Laß doch die Sorgen zu Haus!*

*Meide den Kummer und meide den Schmerz,
Dann ist das Leben ein Scherz!
Meide den Kummer und meide den Schmerz,
Dann ist das Leben ein Scherz!*

Magyarul kb. ennyit jelent: igyál, igyál a barátságra, hagyd a gondokat otthon, kerüld el a bánatot és a fájdalmat, akkor az élet egy tréfa.

Zalakarosi Dalárda főzőcsapata 2011 Zalakomár

**

A német dalról egy másik német dal jutott most eszembe, amit még óvodás koromban apámtól tanultam, de többször hallottam II. világháborús filmekben is. Tájékozatlanság, félreértelmezés, általánosítás következtében egyesek szerint *náci háborús propaganda dal*, mások szerint meg *angol népdal*...

Valójában egyik sem, története éppen azt bizonyítja, hogy *áthatolt a háború korlátaín, halhatatlan lett, mert a dal nem ismer határokat!* Igaz, hogy a nácik által vált világhírűvé, de a katonákat a *háborúra nem buzdította*, hanem vele szemben *emberi érzéseket ébresztve* vált szinte *nép-dallá*, a második világháború leghíresebb katonadalává, amit az ellenség is megkedvelt. A szövege egyszerű, dallama fülbemászó, a története hasonló a népmesei hőséhez, *aki minden akadályt képes legyőzni*. Akik még nem tudták róla mindezt (*bevallom, nekem is pontosítanom kellett részleteket az interneten*), tán nem veszik rossz néven, ha továbbadom. Ha legközelebb meghallják vagy dúdolják, ez is eszükbe juthat:

Hans Leip (1893-1983) pacifista érzelmű német költő *az első világháború idején*, 1915-ben 22 éves volt, amikor közvetlenül a frontra indulása előtt megírta *Lied eines jungen Wachtpostens (Az ifjú őrszem dala)* című verse első három versszakát. Az ifjú verse természetesen a búcsúzkodó katonáról, szerelemről, vágyódásról és a visszatérés bizonytalanságáról szól. Arra a pillanatra emlékezik vissza, amikor a kaszánya előtt esti lámpafényben őrségben álló katona mellett, a takarodót elrendelő kürtjelzés közben még búcsúcsókra ölekezett a szerelmes pár. A költő ebben az egy versben egybeolvasztva megörökítette két szerelme nevét is: a német szövegben minden versszak ismétlése a **Lili Marleen** névvel végződik, később a dal is e néven vált világhírűvé...

A vers 22 évig pihent, 1937-ben hozta csak nyilvánosságra *Die kleine Hafenorgel (A kis kikötő-orgona)* című kötetében. 1938-ban egy másik ifjú, a 27 éves *Norbert Schultze (1911-2002)* a második világháborúra készülés hangulatában, hasonló lelkiállapotra ráérezve zenésítette meg, és elküldte *Lale Andersennek*. A népszerű sanzonénekesnővel készített lemez 1939-ben jelent meg, de nagy nyilvánosság előtt először szinte véletlenül hangzott el a belgrádi német katonai rádióban, amikor 1941-ben a németek elfoglalták Jugoszláviát.

Goebbels propagandaminiszter szerint a dal hazafiatlan, rossz hatással volt az otthonuktól távol lévő katonákra, le is vetette a műsorról, az énekesnőt pedig átmenetileg eltiltották a fellépésektől. A fronton levő katonák és aggódó hozzátartozóik tiltakozására később visszakerült a belgrádi rádió műsorába, sőt *minden este ezzel zárták az adást*, miután fölolvasták a szerbiai német hadsereg katonáinak üzeneteit és az otthonmaradtak válaszleveleit.

1941 májusában a német Afrika-hadtest és a brit nyolcadik hadsereg állt szemben Tobruknál. Egy anekdota szerint az arcvonalak nagyon közel, néhol alig 80 méterre voltak egymástól. A katonák csak esténként tudtak egy kicsit előbújni az állásokból kinyújtózni. A német oldalon ilyenkor várták az est csúcspontját, a rádió belgrádi adását, melyben tíz óra körül a Luftwaffe zenekarával és Lale Andersennel felhangzott a *Lili Marleen*. Csendben ülve hallgatták, áthallatszott a másik oldalról a kiáltás: „*Bajtársak, hangosabban!*” Az angoloknak is megtetszett! Így esténként, *már a háború vége előtt fegyverszünetet, békét teremtett a dal*, amíg szólt, még egy kicsit tovább is...

A szövetségesek katonai vezetőit a front túloldalán az nyugtalanította, hogy katonáik egyre lelkesebben énekelték az ellenség kedvenc dalát. Először ők is tiltották, majd inkább megjelentették az angol nyelvű változatát Anne Shelton énekével, ezt a londoni rádió is sugározta...

Íme a ***Lili Marleen*** német és legismertebb magyar változata:

Vor der Kaserne
Vor dem großen Tor
Stand eine Laterne
Und steht sie noch davor
So woll'n wir uns da wieder seh'n
Bei der Laterne wollen wir steh'n
|: Wie einst Lili Marleen. :|

Kívül a kaszárnyán, kint a kapunál,
Lámpa lángolt árván, most is ottan áll.
Szívembe zárna két karom,
A lámpás égne a falon,
Mint akkor, angyalom!
Én édes angyalom.

Unsere beide Schatten
Sah'n wie einer aus
Daß wir so lieb uns hatten
Das sah man gleich daraus
Und alle Leute soll'n es seh'n
Wenn wir bei der Laterne steh'n
|: Wie einst Lili Marleen. :|

Kettőnknek árnya egybeolvadt,
És a vén kaszárnya csak egyre hallgatott.
Hozzád repül ma kis dalom,
De el nem ér a két karom.
Mint akkor, angyalom!
Én édes angyalom.

Schon rief der Posten,
Sie blasen Zapfenstreich
Das kann drei Tage kosten
Kam'rad, ich komm sogleich
Da sagten wir auf Wiedersehen
Wie gerne wollt ich mit dir geh'n
|: Mit dir Lili Marleen. :|

Emlékezel még, drága kedvesem?
Trombitált az őrség! Én szerelmesem!
Mért is csitult el halk dalom?
Be kellett volna vallanom:
Szeretlek, angyalom!
Én édes angyalom!

Deine Schritte kennt sie,
Deinen zieren Gang
Alle Abend brennt sie,
Doch mich vergaß sie lang
Und sollte mir ein Leids
gescheh'n
Wer wird bei der Laterne stehen
|: Mit dir Lili Marleen? :|

Száll a szél a szárnyán, vaksötét az ég,
S otthon a kaszányán régi lámpa ég.
Jaj, hogyha éltem itt hagyom,
A láng csak ég a kőfalon.
Mint akkor angyalom!
Én édes angyalom!

Aus dem stillen Raume,
Aus der Erde Grund
Hebt mich wie im Traume
Dein verliebter Mund
Wenn sich die späten Nebel drehn
Werd' ich bei der Laterne steh'n
|: Wie einst Lili Marleen. :|

Úgy fáj a lelkem, mit felelhetek?
Lámpaként, szerelmem, mindig ott le-
szek.
Távol boríthat sírhalom,
Örökké rólad álmodom,
Mint akkor, angyalom!
Én édes angyalom.

*Az amerikai frontokon turnézó Marlene Dietrich 1943-tól angolul énekelve **lelkésítette a katonákat a nácik elleni harcra...***

(1946-ban születtem, az 50-es években apám még gyakran énekelte.)

A dalt kb. 50 nyelvre lefordították, több filmet is készítettek róla, Wilhelmshaven közelében, az Északi-tenger azonos nevű kis szigetén, *Langeoogban áll Lili Marleen és Lale Andersen emlékműve...*

A dalocska Magyarországon is népszerű lett. Egyszerre öt divatos dívozó dalolta: Nagykovácsi Ilona, Kelly Anna, Rácz Vali, Ania Suli és Gervay Marica, ötféle szövegváltozattal. Peres úton a bíróság döntötte el, hogy azt a kettőt szabad énekelni, amelyekhez a kottakiadás jogát is biztosították: a Kelly Anna által énekelt *Én édes angyalom* refrénű (szöveg: Liszt Nándor, a Nemzeti Színház titkára), valamint a Nagykovácsi Ilona *Márikám* refrénű, magyarított szövegváltozatot.

Szerintem hangzásra talán a Rácz Vali által énekelt változat refrénje volt a legszerencsésebb, mert magánhangzóival leginkább hasonlít az eredeti németre: *Mint rég, kicsiny Mari – Wie einst Lili Marleen*

Ez a kis dal azért vált kedvelté világszerte, azért tudott legyőzni minden tiltást, mert szövege és dallama is őszinte mély emberi érzéseket érint *a háborúval szemben: az ifjúság egész világon azonos halálfélelmet, és vágyát a beteljesülő szerelem, boldogság, a béke iránt.*

Békés védeltséget kapott érte a zeneszerzője, Schulze is, aki a náci időben háborús dalokhoz is szerzett zenét. A náci propaganda-zene tiltásakor nem bántották a Lili Marleen zeneszerzőjét...

*

A német dalos kitérő után térjünk vissza a dalos erdészekhez. A *Füveskönyv*-ben írtam már a szomszéd erdészkerületet vezető, ma már nyugdíjasként Nagyradán élő másik *Gál erdész barátomról, Pistáról*, Pogányvárral kapcsolatban. Pista szigorú rendet tartott a kerületében, de időnként alkalmat kerestünk lazításra is.

Azonos évben születünk, azonos évben mentünk nyugdíjba, azonos igényünk volt arra, hogy a monoton munkanapok sorát megszakítva találjunk lehetőséget a nótázásra. Orosztony és Pogányvár is a kerületébe tartozott, jó barátságban volt az orosztonyi postással, Simon Tiborral, akinek a pogányvári hegyre vezető út nyugati oldalán volt szőlője és pincéje.

Egy alkalommal úgy szerveztük a napot, hogy a munkánk befejeztével jusson idő egy kis beszélgetésre is borospohár mellett. Mivel Orosztony közelében dolgoztunk, az orosztonyi postás pincéjét látogattuk meg. A borospincében a hordók megtekintése után a pince fölötti épületrészben telepedtünk le. Oldaltáskánkból megettük a maradék elemőzsiánkat, aztán megkóstoltuk a borát. Két decis poharakból, nagyon kedvesen kínált bennünket, nem sajnálta tőlünk. A szükségesnél kissé savasabb, de olyan testes és tüzes vörösbora volt, hogy szinte harapni lehetett, és a második, harmadik pohár után már az erejét is megéreztük.

Köztünk volt N. Imre erdőmérnök kollégánk is, aki a harmadik pohár után úgy érezte, újra harapni kellene még valamit, meg ne ártson a bor. Körülnézve a fönti két helyiségben, megkérdezte a házigazdát:

– Tibi, vághatok egy darabot a vastagkolbászból, a másik szobában?
– Ha találtál, persze, hogy vághatsz – válaszolt Tibor ártatlan képpel, aztán csöndben fölállt és követte Imrét, hogy lássa, mi történik.

Imre határozott léptekkel ment a szomszéd szoba sarkába, ahol a félárnyékban a téliszalámihoz hasonló vastagságú és penészfehér színű, de rövidebb *vastagkolbász* lógott a gerendáról. Élesre fent bicskájával le akart vágni egy darabot belőle, de úgy érezte, nagyon keményre száradhatott már, mert első vágással csak a héját tudta átvágni, hát újra vágott, de ismét sikertelenül.

Ekkor aztán már megszólalt a házigazda:

- Hé, a sodrófából nehogy vágjál!
- Sodrófa? Úgy néz ki, mint egy nemes-penészes szalámi!
- Vászonzsákban kötöttem föl a gerendára, hogy ne piszkolják össze a bogarak, így bármikor tisztán vehetem elő, ha használni akarom. Most meg majd varrhatok, mert elvágta a huzatot...

Pista hahóti gyerek volt, testvérbátyja Marci, ott élt Hahóton, az iskolában tanított éneket meg más tantárgyakat, természetesen nagyon szeretett nótázni. Pista is jó nótás, de azt mondta, Marci sokkal többet tud, és meghívott bennünket a család hahóti pincéjéhez, egyeztessünk majd időpontot, mikor tudnánk Marcival együtt tartani egy nótaestet.

Bedő Zsiga kollégámmal jártunk egyszer Pistánál, amikor alkalom nyílt erre. Munka végeztével Hahóton fölvevük a kocsiba Marcit is, aztán négyesben mentünk Gálék családi pincéjébe. Főztünk is, jól is laktunk. Jó volt a bor, gyakori volt a kínálás, Marci és Pista pedig annyi nótát tudott, hogy észre sem vettük, hogy ránk esteledett. A testvérek, úgy emlékszem, ott aludtak, de nekünk még haza kellett jutnunk, nehezen tudtunk elköszönni. Ott, akkor tanultam tőlük ezt a dalt (*Buday Dénes dallamára, Füredi Imre szövegével*):

*Orgonavirág, orgonavirág
gyógyítsd meg a lelkemet!
Mert akire vár, nem jön soha már,
nem szeret az engemet.*

*Nincs énnekem semmi örömöm,
két szememből csak pereg a könny.
Orgonavirág, orgonavirág
gyógyítsd meg a lelkemet!*

*

Vili bácsiról a Gál erdészekkel készült közös fotó miatt kell itt írnom, kolbászokhoz nem kötődik a története. E könyv profiljába viszont nagyon is beleillik. *Ő meglátta a fától az erdőt is* (megértette saját bajából mások segítségére szorulását), és nagyon is jól tud sáfárkodni kényszerű

talentumával (hogy a szeme helyett a szívével lát), segitendőből segítővé fejlesztette magát!

Horváth Vilmos 1935-ben született a Murarátka melletti Szentmargitfalván. A nyolc osztályt ott végezte, utána Vácott öntőipari iskolát. 1955-ben a katonaságnál bányaszolgálatra jelentkezett, így csak egy évet kellett szolgálnia. Komlón 1956 novemberéig volt katona, decemberben átment a befagyott Murán Jugoszláviába. A lágerban belga delegáció bányamunkásokat keresett, vállalta, 1971-ig ott dolgozott. A feleségével a lágerben ismerkedett meg, három lányuk született.

Balról Vili bácsi, Néber András Zalakarosi Dalárda-beli barátom a házigazda, Gál István és Gál Sándor erdészbarátaim.

Baleset miatt 1968-ban a bal szeme látását veszítette el, 1971-ben a jobb szemét ki kellett venni. Erős akaratral elfogadta a vakságot, és igyekezett teljes életet élni. Felesége, aki ebben nagy segítségére volt, 1993-ban meghalt. Nagykanizsai rokonai segítségével hirdetés útján talált ismét párt magának.

Vaksága következtében sokat hallgatta a rádiót, ebből ismerte föl küldetését. Úgy döntött, hogy hátralevő életében másokon akar segíteni, ekkor fogadta jelmondatává a *Kis herceg*-ből Saint-Exupery megfogalmazását:

„Jól csak a szívével lát az ember. Ami igazán lényeges, az a szemnek láthatatlan.”

Elsősorban a magyar nyelv és a magyarság megmaradásának érdekében, bányászati kiemelt rokkantnyugdíjából anyagi segítséget nyújt, ahol kell. Könyveket, majd a Duna tv adása vételére alkalmas antennákat szerzett be és juttatott el a rászorulóknak. Felvette a kapcsolatot a rádió Miska bácsi levelesládája c., a Szülőföldünk c. és a Duna tv Postabontás c. műsorával. Második felesége, Ötves Erzsébet, nagyváradi magyartanárnő új lendületet adott neki, segített kiterjeszteni tevékenységüket a Trianonban elcsatolt országrészek magyarságára is, és nagy odaadással irányítja utazásaikat a Kárpát-medencében. Színházbérletek vásárlásával és a *Hét ország, hét iskola* c. magyar nyelvű szavalóversenyek szervezésével is támogatta a határon túli magyarokat. Önzetlen tevékenységét sokféle módon elismerték. Közülük a legfontosabbak: 2002. Juliánusz-díj, Szentmargitfalva díszpolgára, 2008. a Magyar Kultúra Lovagja, a Vitézi Rend tagja, annak nemzetvédelmi keresztje és érdemkeresztje.

Amikor a Tüttő János nótaklubban megkérdezték, milyen dalt szeretne hallani, Vili bácsi, a *marginai gyerek* ezt a Zerkovitz Béla – Kulinyi Ernő dalt választotta:

*Ez a föld a hazám, itt élt az apám,
Itt tanított nótaszóra édes jó anyám.
Ez a föld, ez a táj, drága hű barát,
Ez kísér egy életen, a nagyvilágon át.*

*Az estharang, ha kong a néma csendben,
Akárhová sodor az életár,
Szülőfalum emlékével szívemben,
Fölötte leng, a méla holdsugár.*

*Szülőfalum akácvirágos tája,
A kis harang tenéked énekel.
Szülőfalum, te egyetlen, te drága,
Giling-galang, te ringass egykor el!*

*Gyönyörű a világ, hej de bármily szép,
Többet ér a kis falumból egy szál margarét.
Csodaszép a világ, mennyi pompa, fény,
Akáclombos kis falum, nem adlak érte én.*

*Az estharang, ha kong a néma csendben,
Akárhová sodor az életár,
Szülőfalum emlékével szívemben,
Fölötte leng, a méla holdsugár.*

*Szülőfalum akácvirágos tája,
A kis harang tenéked énekel.
Szülőfalum, te egyetlen, te drága,
Giling-galang, te ringass egykor el!*

Bis orat, qui bene cantat. – Kétszeresen imádkozik, aki jól énekel.

Kommunizmus megítélése

E könyvet is fiaimnak és unokáimnak ajánlottam elsősorban a családi emlékek megőrzésére, de meg akarom könnyíteni az eligazodást az elmúlt több mint fél évszázad eseményiben is. Azért tartom fontosnak, de éppen ez kissé feszélyez is, hogy olyan dolgokról akarok írni, amit se nekem, se a fiaimnak, de ha elég jól értesült vagyok még az unokáimnak sem tanítottak, mégis jó lenne helyesen megítélni. Úgy gondolom, hogy az adott korban általam és mások által **átélt tapasztalatok alapján** megbízhatóbb képet alkothatunk a valóságról, mint azok, akik **nem szereztek tapasztalatokat** a létező szocializmusról fiatal koruk, illetve földrajzi és katonapolitikai helyzetük által.

A *Füveskönyv*-ben már írtam a kommunizmus bűneiről és áldozatairól, mégis újra írnom kell róla, mert az Európai Unió, az EU strasbourggi

bírósága *nem tapasztalta meg* és meg nem történtnek tekinti a kommunizmus népellenes bűneit.

Magyarországon 1993-ban tiltott önkényuralmi jelképpé nyilvánították többek között a vörös csillagot is.

A Büntető Törvénykönyv 269/B. § (1) bekezdés szerint:

„Aki horogkeresztet, SS-jelvényt, nyilaskeresztet, sarló-kalapácsot, ötágú vöröscsillagot vagy ezeket ábrázoló jelképet a) terjeszt; b) nagy nyilvánosság előtt használ; c) közszemlére tesz; ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, vétséget követ el, és pénzbüntetéssel büntetendő.”

2004. május 1-jén egy pécsi szakszervezeti rendezvényen a zakóján ötágú vörös csillaggal nyilatkozott a helyi televíziónak Fratanolo János. Az önkényuralmi jelképek használatának tilalma megsértéséért 2007-ben büntetőeljárás indult ellene, és a bíróság megrovásban részesítette. Fratalono a strasbourgi bírósághoz fellebbezett.

Az Emberi Jogok Európai Bíróságának (EJEB) csütörtökön Strasbourgban kihirdetett ítélete szerint megsértették Fratanolo János (...) szabad véleménynyilvánításhoz való jogát, amikor jogerősen elmarasztalták vörös csillag viselése miatt. (MTI 2011. nov. 03.)

A magyar állam kifizette az Emberi Jogok Európai Bírósága által jogerősen megítélt 6 400 euró kártérítést és perköltséget Fratanolo Jánosnak. (MTI 2012. július 18.)

A magyar bíróság magyar jogszabálynak megfelelő döntését az EJEB felülbírált, a Magyarországon élő jogsértőnek adott igazat, és a magyar államot megbírságolta a jogsértő javára.

2013. február 19-én az Alkotmánybíróság megsemmisítette az önkényuralmi – nemzetiszocialista és kommunista diktatúrákkal kapcsolatos – jelképek használatát tiltó büntető törvénykönyvi paragrafust.

KI ÍTÉLT HELYESEN, az EJEB vagy a magyar állam?

Egyik *nem látja a fától az erdőt*, nem tudja tárgyilagosan megítélni, hogy a vörös csillag viselése tömegek előtt *véleménynyilvánítás* vagy *önkényuralmi jelképpel való visszaélés*.

Elméletben a szocializmus szépeket ígér, ezért vonzó a kisembernek. *Gyakorlatban* ahol megvalósult a *vörös csillag hatalma*, erőszakkal érvényesítette a proletár*diktatúrát*: elvenni attól, akinek van, kiirtani a másként gondolkodókat. Hatalom megragadása választási csalásokkal, koncepciós perek, ideológiai ellenfelek B-listázása, kitelepítése, deportálása, internálása, vagyonek kobzása, bebörtönzése, megölése.

Fejtő Ferenc állítja: „József Attilával együtt 1934-ben ábrándultunk ki a kommunizmusból”.

József Attila: Világosítsd föl

*Világosítsd föl gyermeked:
a haramiák emberek;
a boszorkák – kofák, kasok.
(Csahos kutyák nem farkasok!)
Vagy alkudoznak, vagy bölcselnek,
de mind-mind pénzre vált reményt;
ki szenet árul, ki szerelmet,
ki pedig ilyen költeményt.*

*És vigasztald meg, ha vigasz
a gyermeknek, hogy így igaz.
**Talán dünnyögi egy új mesét,
fasiszta kommunizmusét –**
mivelhogy rend kell a világba,
a rend pedig arravaló,
hogy ne legyen a gyerek hiába
s ne legyen szabad, ami jó.*

*S ha száját tátja a gyerek
és fölnéz rád, vagy pityereg –
ne dőlj be néki, el ne hidd,
hogy elkábítják elveid!
Nézz a furfangos csecsemőre:
bömböl, hogy szánassa magát,
de míg mosolyog az emlőre,
növeszti körmét és fogát.*

(1936. július-október)

A népellenes bűnök nagyságrendjének megítéléséhez néhány hazai adat az internet következő forrásai alapján:

Kommunizmus áldozatainak emléknapja – számokban –

mkdsz.hu/index.php?option=com_content..

(MTI-Népszava nyomán 2008. február 25.)

Hány magyar áldozata volt a kommunizmusnak?

m.hvg.hu/app/itthon/20080225_magyar.../3

hvg.hu (2008. február 25.)

– 1919. március 21. és augusztus 1. között a Tanácsköztársaság proletárdiktatúrája alatt mintegy 300 embert végeztek ki. A politikai bebörtönzöttek, internáltak, túszok számát 2-5 ezer főre becsülik.

– A Rákosi-korszakban az „**Aki nincs velünk, az ellenünk van**” elv alapján halálos ítélet vagy a börtönviszonyok miatt kb. kétezeren haltak meg, a polgári bíróságok 387 ezer embert ítélték szabadságvesztésre. A népbíróági törvénnyel 1945. február 3-tól 1950. április 1-ig

– bíróság ítélt el 26 997 főt,

– 189-et kivégeztek,

– B-listára tettek 86 530 főt,

– Internáltak 45–60 ezer főt,

– kitelepítettek városi lakhelyükről körülbelül 15 ezer embert,

– Kitelepítettek az országból kétszázezer németet.

A második világháború után

– szovjet hadifogságba esett 400-430 ezer magyar katona,

– 200-220 ezer civilt pedig kényszermunkára vittek vagy internáltak.

Sokan voltak koholt vádak alapján elítéltek és a GULAG táboraiába zártak is. A hadifoglyokat és a civil internáltakat a háború lezárta után is évekig dolgoztatták a Szovjetunió munkatáboraiiban. Az utolsó nagyobb fogolyszállítmányok csak Sztálin halála (1953) után, 1955-ben érkeztek haza. A kiszállításakor, a gyűjtő-, tranzit- és a kényszermunka-táborokban több mint 200 ezer magyar állampolgár halt meg.

– Az 1946-ban megalkotott „hőhértörvény” (a demokratikus államrend és a köztársaság büntetőjogi védelméről) nyomán 1956-ig közel 42 679 embert marasztaltak el, túlnyomó többségüket itt már egyértelműen koncepciós eljárás keretében, pártutasításra.

– A kivégzettek száma megközelíti az ötszázat.

Tollas Tibor: Bebádogoztak minden ablakot

*Az életből csak ennyi fény maradt,
Csillagos ég, tenyérnyi napsugár.
Ezt vártuk nap-nap, homályos falak
Üregéből esténként-délután.
S elvették ezt is, a tenyérnyi napot:
Bebádogoztak minden ablakot.*

*Tágult szemekkel kék tengerét látom
Nápolynak, s fénylő partjai felett
Még vár a Vezúv, pipál és a tájon
Barnára lesült boldog emberek.
Látjátok? Éjben élünk, mint vakok,
Bebádogoztak minden ablakot.*

*Tizen fekszünk egy fullasztó szűk lyukba',
A szánk kapkodja be a levegőt,
Mint partra vetett halak kopoltyúja
Tátogunk némán – s érzed, nincs erő
Szívni az étel s ürülék szagot:
Bebádogoztak minden ablakot.*

*Az Alpeseeknek fenyves illatából
Míg csokrot küld a hús nyugati szél
És lelket öblít fenn a tiszta távol
S mosolygó hegyek hószaga kísér,
Itt tegnap társam tüdőbajt kapott,
Bebádogoztak minden ablakot.*

*Csendet hasít a sétahajó kürtje.
A falon sikló leánykacagás
Nem visszhangzik már zengőn a fülünkbe,
S az ezersípú nyár nem orgonáz.
Süket a cellánk, minden hang halott,
Bebádogoztak minden ablakot.*

*Túl Barcelona kertjein szitálva
Egy barna asszony meleg hangja bűg
És alkonyatba pendül a gitárja.
Hol táncolóktól tarka még az út;
S fülünkbe folynak az ólmos napok...
Bebádogoznak minden ablakot.*

*Tapintanánk a bársonyos egekbe,
Ujjunk hegyéből kiserken a vér.
Mint koporsóba, be vagyunk szegezve,
Csak daróc szúr, vagy poloska ha ér.
Simogatnánk a sugaras napot –
S bebádogoztak minden ablakot.*

*Londonban bál van, sima termén siklik
A sok selyembe öltözött leány.
Puha hajuknak hamvassága izzik
Lágy bútoroknak tükrös hajnalán.
Nyugat táncol – tán végképp eladott?! ...
S bebádogoztak minden ablakot.*

*Nyelvünket mosta friss tavasz zamatja
Most nyögve nyeljük nyirkos kortyait
Az alvadt bűznek, hol minden falatra
Émelygő gyomrod felfordulna itt.
De lenyeljük e végső falatot:
Bebádogoztak minden ablakot.*

*Az éhség marta testünket telt álom
Lakatja jól – és ingyenc ételek
Ízét kínálja Párizs – szinte látom,
Hogy kúszik el a neonfény felett
A Néma Rém – s nem lesz több hajnalod ...
Bebádogoznak minden ablakot!*

*A rádiók csak üvöltsék rekedten
A szabadságot s az ember jogát.
Itt érzi csak befalazott testem
A milliókkal Moszkva ostorát.
S Váctól Pekingig zúgják a rabok:
– Ha nem vigyáztok, az egész világon
Bebádogoznak minden ablakot!*

Vác, Fegyház 1955

*Az 1956-os forradalom és szabadságharcnak a nemzet ellen behívott
szovjet hadsereg általi leverése után mintegy*

- négyszáz embert végeztek ki,*
- 16 ezret ítélték fegyházra,*
- 13 ezer „megbízhatatlant” internáltak (Kistarcsa, Tököl),*
- fegyveres harcokban és a sortüzekben 2652-en haltak meg,*
- 1957 májusáig 182 ezren emigráltak (disszidáltak).*

1956 megtorlásaként Kádár János kivégeztette azokat, akik ellene voltak (1958. június 16-án Nagy Imrét, Gimes Miklóst és Maléter Pált is), majd 5 év vérengzés után, 1961 decemberében Jézus szavaival hirdetett megbékélést: **„Aki nincs ellenünk az velünk van”** (Biblia, Márk 9,40). Ettől kezdve **„puha diktatúra”** folyt, fizikailag kevésbé brutálisan még haláláig 1989-ig, sőt a többpárti parlamenti demokrácia visszaállítása után is, amikor újra előkerült a „tettlegesség”. Az *56-os forradalom fél évszázados jubileumán* azzal ünnepelt a szocialista kormány, hogy hagyományaihoz híven *ismét a tömegre* (az ünneplőkre) *lövetett*, igaz, ennyi év után már kifinomultan *gumilövedékkel*. Az Országos Mentőszolgálat, illetve az ÁNTSZ szerint az utcai támadásokban *134 civil sebesült meg súlyosan, közülük 14 volt szemkilövés, 39 fejlövés, 39 nyak-, nyakivéna-, és 16 gerincsérülés.*

A kommunizmus áldozatairól nagyon nehéz tényanyagot gyűjteni:

- a hortobágyi, recski táborokat túlélő áldozatoktól örök hallgatást követeltek, fokozott büntetés rémével fenyegetve,
- a kommunizmus ellenségeivel szemben alkottak jogszabályokat is, de bármilyen törvénytelen eszköz alkalmazható volt, gyakran nem vezettek nyilvántartást sem,
- ha vezettek nyilvántartást pl. a recski táborban, nem név szerint, hanem számokkal, és ezek azonosítása utólag nehéz,

– a *kommunista diktatúra* elveit gyakorlatban megvalósító réteg 1919-től kis híján *egy évszázad során*, ha bajba került, **a párt nevét megváltoztatta (de a vagyonát megtartotta)**, a bűnöket ráfogta elődeire, és a dokumentumok megsemmisítésével igyekezett a bizonyítékokat eltüntetni.

*Érthetetlen számomra, hogy ilyen párt utódpártjának hogyan lehet tagja emlékezőtehetséggel bíró, értelmes, jóézésű ember, szégyenkezés nélkül!? A legutóbbi névváltoztatáskor létrejött szocialista párt azzal nyilváníthatta volna ki a **jogfolytonosság megszakítását**, hogy a jogelőd állampárt **vagyonából nem vesz át semmit**, hanem visszaadja jogos tulajdonosának, az államnak. Ehelyett a párthatalom főszereplői a párt kezelésű vagyon többségét a „rendszerváltás”-kor *ügyeskedve saját magánvagyonukká tették*. A kapitalisták volt adáz ellenségei így **kapitalistává lettek, de szocialistának nevezik magukat...***

Péntek Imre: *Ügyes fickók* (2004)

*'45-ben – így szól a fáma,
hazatértek a kommunisták,
a demokráciát lenyakasták,
s vasfüggönyt húztak a határra.*

*'56-ban kélt némi lárma
ellenük – törött a vaspánt,
volt, ki Nyugatra kúszott hasmánt,
aztán nyakunkon Kádár járma.*

*Rendszerváltás jött: ó, mi álság,
övék maradt minden kiváltság.
S azok „visznek” Európába,*

*kik bezártak e kis hazába,
vidám barakkba, mint a disznót.
Mondhatom, ügyes fickók.*

Ezért nem is akartam dokumentumokat, adatokat gyűjteni. A történelmi visszapillantáshoz néhány nemzetközi hírű könyvet ajánlok:

- *Hantó Zsuzsa: Kitiltott családok*
- *Hantó Zsuzsa szerkesztette Haramiák és emberek*

– Erdey Sándor: *A recski tábor rabjai* („Kényszerszártartózkodási helyre” vagy internálásra szinte azt vittek, akit akartak. *Nem kellett hozzá ítélet*, csak kitöltötték a VÉGHATÁROZAT űrlapját.)

– Arendt, Hannah: *A totalitarizmus gyökerei* (Nincs alapvető különbség a **nemzeti és a nemzetközi szocializmus** között)

– Courtois, Stéphane: *A kommunizmus fekete könyve* c. művében: *A genocídium* (a faji alapon elkövetett tömeggyilkosság) kifejezéssel párhuzamba állítva, a kommunizmus által elkövetett gyilkosságokra a **politicídium** (politicide) terminust javasolja: *politikai okokból elkövetett tömeggyilkosság* a burzsoázia elpusztítása.

– Gulyás testvérek: *Törvénysértés nélkül* (dokumentumfilm és könyv)
Az „osztályharc éleződésével”, az osztályellenséggel való kényszerítő elbánás három jellemző formája volt:

Kitelepítés, kitiltás (1951-ben Budapestről), kulácsaládokhoz, vagy nem jelölték meg, hol kell laknia.

Deportálás (főleg a jugoszláv határszélről) legtöbbször *családostul*, *teljes vagyonekobzással*, kijelölték, hogy hol (általában hortobágyi istállóban, juhhodályokban) kell tartózkodniuk.

Internálás munkatáborba, börtönbüntetéshez hasonló állapot, de a családtagok gyakran lakásukban maradhattak.

„A táborokból hazatértek idegen lakókra letek házaikban, ingóságait széthordták vagy a „nép ajándékeként” birtokolták mások. Munkahelyeiket betöltötték. (...) A túlélők pusztá léte újra és újra kínos figyelmeztetés. S a megbánásra képtelenek (elkövetők) számára újra és újra önigazolási kényszer – a megbüntetettek bűnösök, törvénysértés nem történt. S ha így van, bűnhődniük kell továbbra is: nincs továbbtanulás, nincs képzettségükhöz, tehetségükhöz méltó munka, nincs lakás, nincs nyugalom, nincs joguk a „hőbörgésre”. S ha ezt nem látják be, újra a büntetés. Hogy maradjon csöndben, s ne figyelmeztessen egyenes gerinccel és bátor szóval a „botlásokra”. (...)

A megbékéléshez így nem lehet eljutni. Ahhoz önvizsgálat, bűnbánat és vezeklés is kell. (...) a sértettek a bosszúról lemondtak. De feloldozást nem adhatnak, ez nem az ő dolguk. Ők csak emlékezhetnek és emlékeikkel figyelmeztethetnek.

A Törvénysértés nélkül... c. film szereplői lelkében nincs béke. És hogy is lehetne? Minden emberi érték tagadása lenne, egyszer s mindenkorra,

ha a humánus parancsait megsértők, egy ilyen kurzust eltűrők és elszenvedők pusztán az idő gyógyító hatására megbékélnének, mert ezzel elfogadnák, mintegy természetesnek vennék, hogy ilyesmi megtörténhetett. És akkor bármikor újra megtörténhet.” (Törvénytörés nélkül 142. oldal)

E könyvek alapvető célja, hogy a kényszermunkatáborok valóságával elrettentse és meggyőzze az olvasót, hogy *soha, sehol ne legyen többé rabszolga kényszermunka- és haláltábor. Még köztünk élnek (egyre kevesebben) az áldozatok, de az elkövetők, a haramiák is.*

Az *áldozatok* anyagi hátrányt (sokan teljes vagyoneklobzást) szenvedtek, megbélyegzettek maradtak egész életükre, még a gyerekeiket is büntették, el sem követett bűneikért, a másként gondolkodásért...

Az *elkövetők* pedig jutalmul (a kommunizmus érdekében ártatlanul büntetett emberek őrzéséért, szadista kínzásáért, halálba kergetéséért) jó állást, jobb fizetést, kiemelt nyugdíjat kaptak!

A kommunista kényszermunkatáborok testi terheit, nélkülözését, kínjait, lelki megaláztatásait és terrorját átélők tapasztalatai megegyeznek abban, amit a GULAG-ot túlélő két író, az *Életem gyümölcsei* c. könyvemben méltatott Galgóczy Árpád és Rózsás János is megerősített: *A túlélés elsősorban nem a testi képességek, hanem*

- a *tudás* (találékonyság, szakismeret, nyelvtudás stb.),
- a *hozzáállás* (emberi tartás, kitartás, türelem)
- és *hit* (az igazságban, emberségben, szabadságban, Istenben) *erősségétől függött.*

Az anyagi, testi adottságok romlandók, veszendők, a szellemi (tudás) és lelki képességek (emberség, jóság, szeretet) az ember valódi és tartós értékei. Ezek fejlesztésére érdemes gondot fordítani!

Ezzel egyetértenek a rendkívüli testi teljesítményt elért sportolók is! (Mai példaképek c. fejezet)

Éppen ezáltal a Kádár rendszer a testi terror lazítása után, a szellemi és lelki „puha diktatúra” idején még nagyobb károkat okozott a magyar nemzet szemléletében és lelkében, mint előtte.

Negyedszázaddal az 1989 évi „rendszerváltás” után még nem büntettek meg senkit több tízezernyi ártatlan magyar ember és családja meghurcolásáért, vagyonvesztéséért, kényszermunkatáborba, Hortobágyra, recski kőbányába, Szovjetunióba a GULAG-ba küldéséért.

A jogászi csűrös-csavarás, a korabeli törvények szerinti megítélés, az ELÉVÜLÉS A BŰNÖST VÉDI AZ ÁLDOZATTAL SZEMBEN!

Szerintem: *Az elévülés a törvényesített büntetés-elkerülés!* Mert:

A bűn akkor évül el, amikor a bűnös letöltötte érte járó büntetését.

Hiába reménykednek az elkövetők, a másként gondolkodók vagyonát megszerzők, az ártatlanokat megalázók, megkínzók, halálba küldők! Lehet, hogy a földi jogszolgáltatás nem kéri számon őket, de *karmájuk elől ők sem menekülhetnek, minden tettük visszahat rájuk...*

Meglepő a visszaemlékezők (áldozatok, illetve elkövetők) véleménye, az ártatlanok büntetése és az embertelen bánásmód utólagos emberi megítélése, *furcsa fordítottja a szemet szemért elvnek:*

Haragszom arra, akinek ártottam, mert miatta bánt a lelkiismeret.

A jogtalan megaláztatást, a hatalommal indokolatlan visszaélést, embertelen kegyetlenkedést, kínzásokat

– *elszenvedő áldozatok nem felejtene, de megbocsátanak* általában, nem akarnak bosszút állni,

– *elkövetők felejténe, de nem tudnak megbékélni* áldozataikkal, mert az áldozatok pusztá léte is emlékezteti őket elkövetett bűneikre, általában nem hajlandók beismerni viselkedésük helytelen, bűnös voltát. Néhányan vallásos életbe menekülve igyekeznek korábbi tetteiket feledtetni. De az *elkövetésre testileg már alkalmatlanná válva, öregem nem érdem erkölcsös életet élni*, arra hivatkoznak.

François de La Rochefoucauld(t) (1613-1680) már tudta ezt:

Az ember nem feledkezik meg csak úgy egyszerűen a jóról és a rosszról, amit tettek vele: gyűlöli azt, aki lekötötte, és megbékél azzal, aki megsértette.

Az a fáradtság, hogy a jóért jóval fizessen s a rosszért bosszút álljon, robotnak tűnik fel a szemében, s ezt nehezen viseli el.

Nagy Gáspár: Magyar abszurd

Nálunk
– két vállrándítás között –
történelmileg úgy alakult
hogy a hóhérok
a vérbírák
a sortűz-vezénylők
a szadista államvédelmisek

*a legfőbb ügynökök
és a megzsarolt kis besúgók
sem tudnak (képtelenek)
megbocsátani
áldozataiknak*

A náci háborús bűnökkel kapcsolatos megfogalmazások gyakran helytelenek, sajnos még az emléktáblákon is, mert összekeverik a *fasizmus* és a *nácizmus* kifejezést. A keveredés abból származhat, hogy az 1930-as években a szovjet típusú *szocializmus* elhatárolása érdekében Sztálin állítólag megtiltotta a *nemzeti szocializmus* kifejezést, helyette a hitlerizmus illetve *fasizmus* volt használandó.

A „német fasiszta” kifejezés helytelen, mert Hitler és a németek ideológiája a *nemzetiszocialista (Nationalsozialistische)* „náci” ideológia, a *fasizmus* az olasz Mussolini ideológiája volt.

A totalitárius diktatúrák:

Hitlerizmus	Sztálinizmus
Nemzeti szocializmus	Nemzetközi szocializmus
Nationalsozialist	Internacionalista szocializmus
„NÁCIZMUS”	Kommunizmus
	„INTERNÁCIZMUS”

A „*kommunista holokauszt*” több áldozatot követelt, mint a 20. századi háborúk összesen.

A tények ellenére a nemzetközi közvélemény még nem olyan egységes a kommunizmus elítélésében, mint a nácizmuséban, de a történelmi tények és a nemzetközi híru gondolkodók, írók hatására azért ***emléknepok már születtek***, hogy ne felejtjük el ezeket a bűnöket.

A *Kommunizmus Áldozatainak Emléknepja* 2000 óta február 25. Magyarországon. Annak emlékére, hogy a Független Kisgazdapárt (FKGP) főtitkárát, Kovács Béla országgyűlési képviselőt mentelmi joga ellenére letartóztatták 1947-ben ezen a napon és a Szovjetunióba hurcolták, ahol 25 év kényszermunkára ítélték.

A *Totalitárius diktatúrák áldozatainak európai emléknepja: augusztus 23.*, a Molotov-Ribbentrop-paktum 1939. évi megkötése napja.

A *kommunizmus áldozatainak emlékműve* (2007.) Washingtonban

„A kommunizmus több mint százmillió áldozatának” állít emléket, egyben függetlenséget és szabadságot követel „valamennyi rab nemzetnek és népnek”.

Hazánkban is állítottak a Kommunizmus Áldozatainak Emlékművet pl.: Budapest VIII. kerület József körút – Krúdy Gyula utca sarkán, Csömörön, Nyíregyházán.

*Közép-Európában a nemzetek saját életükkel **megtapasztalták** a vörös csillag valóságát, a nemzetközi és a nemzetiszocializmus közötti hasonlóságot. Megélték gyakorlatban is, szinte mindenkinek voltak személyes „kisnyilas” ismerősei, akik átöltöztek kommunistának.*

Az emberek többsége jelleme szerint, szokásból viselkedik: gerinces vagy gerinctelen, kevésbé kötődik elvekhez vagy személyekhez.

Aki kiszolgálja az egyik hatalmat/idegen érdeket, az a másikat is.

Aki szembeszegül egy hatalommal/idegen érdekkal, az másikkal is!

Hannah Arendt véleményével értek egyet, aki szerint: *Nem számít, hogy valaki a nemzeti vagy a nemzetközi szocializmus áldozata volt, hogy azért hurcolták meg, mert zsidó, vagy azért, mert kulák.*

*Nyugat-Európában, ahol **nem tapasztalták** meg a kommunista diktatúrával működő állam lelki és testi terrorja valóságát, nem is akarnak tudni róla. Főleg a francia és olasz szocialista pártok nem hajlandók elismerni a megvalósított szocializmus tényeit. Szemükben a **kommunista** Szovjetunió harca a **náci** hadsereg **ellen** pozitívum volt, pedig szerintem **vetélytársak harcoltak a hatalomért!***

A Francia Kommunista Párt „házi” története, Roger Martelli nem vitatja a tényeket, mégis az olasz *Primo Levi*-vel ért egyet, hogy:

„A náciizmus elgondolhatatlan a gázkamrák nélkül, a kommunizmus viszont nagyon is elképzelhető a GULAG nélkül.”

Gondolatban tegyük mérlegre az EU és a magyar jogi döntést:

*A mérleg egyik serpenyőjében a Primo Levi féle **feltételezés** van:*

...a kommunizmus ... nagyon is elképzelhető a GULAG nélkül.

*A másik serpenyőben a **valóság**. A kommunista hatalommal (diktatúrával) működtetett államokban minden törvénnyel szembeni visszaélés: a másként gondolkodók kiirtása, tönkretétele, megfélemlítése.*

*Courtois szerint: a kommunista államok bőségesen kimerítették mind az **emberiség elleni büntett**, mind a **háborús büntett**, mind pedig a **béke elleni büntett** fogalmát. Miért használjuk ezeket a kifejezéseket*

*csak a náciizmus áldozatai, illetve különböző etnikai indítékú mészár-
lások kapcsán? Hiszen a számok magukért beszélnek, a náciizmus
számlájára mindent összevetve körülbelül 25 millió áldozatot írhatunk,
míg a kommunizmuséra ennek majdnem a négyszeresét.*

Székely János: **Semmi soha**

*Miniszttereket rehabilitálnak, kiket
golyók vagy más sérelmek értek.
Dicsőség nekik, nem pedig gyalázat!
Derék dolog, helyeslem, egyetértek.*

*Csakhogy emlékszem másra is.
Agyamban túlkölnnek, konok
lidércekként kísértének
holmi fekete autók.*

*Emlékszem trógerekre,
kik szavazni rángatták kezem.
Reflektorfényben villogó
börtönökre emlékezem.*

*Egynéhányszáz családra, mely
elszállt a szélben, mint a polyva.
A Gecse út pincéiből
feláradó halálsikolyra.*

*Egy-egy sovány parasztra, kit
úgy győztek meg, hogy főbe verték.
A rabszolgákra, akik
a Duna-csatornát építették.*

*Emlékszem szólamokra
és kulák-perekre.
Táborokra, felbontott levelekre,
és lehallgatott telefonokra.*

*Népre, melyet a félelem
rábírt, hogy gyilkosát imádja.
Emlékszem életemre, és
emlékszem rabruhás apámra.*

*S mivel csak én emlékezem,
s nem fogja senki más a pártját,
javaslom, hogy a népet is
azonnal rehabilitálják!*

*Hát tőlem név szerint ki kér
bocsánatot? Vigaszt ki ád,
hogy végig kellett néznem
az apokalipszis iszonyát?*

*A meddő férfi-évekért,
a rettevésért, melyben éltem.
A meg nem írott versekért,
a versért, melyet összetéptem!*

*A pimasz hazugságokért,
amelyeket le kellett nyelnem.
A szégyenért, hogy máig is
szégyellnem kell anyanyelvem.*

*Az átokért, hogy tollamat
tudatlanok terelték, lesték,
hogy agyamban turkálhatott
a bőgő tehetségtelenség!*

*Hogy nem lehettem az, aki
lehettem volna, akit vártak!
Mi kárpótolhat mindezért,
és mikor rehabilitálnak?*

(Írta 1968-ban – az íróasztalának, megjelent 1981-ben)

A felsorolt tények, számok alapján érthető (ha a büntetettek és megfigyeltek akkor átlagosan 4 fős családban éltek, $4 \times 1,5$ millió = 6 millió), reális arány, hogy családján keresztül Magyarországon a lakosság 2/3-át (ez még a parlamentben is minősített többség!) személyesen is érintették a kommunista diktatúra és terror hatásai.

A *lakosság kétharmada* a családja valamely tagjával a valóságban megélte a kommunista diktatúra ártatlan *áldozatainak* valamelyik szerepét: gyilkosságot, börtönt, kényszermunkatábor, vagyoneklobzást, emberi megaláztatást, sokszor egy élethosszig tartó és gyermekeire is örökölődő hátrányos megkülönböztetést.

Tőlük nem várhatják el sem az *elkövetők* és hozzátartozóik, sem az Európai Unió, hogy az emberélet, a szabadság és a vagyon ellen a **vörös csillag** jelképével elkövetett BŰNÖK VALÓSÁGA nélkül képzeljék el a kommunizmust *Primo Levi* szavai szerint!

A *létező szocializmus* történelme során elkövetett emberiség elleni bűnök megcáfolták a szocializmus vonzónak tűnő elméletét, a diktatórikus hatalom *bemocskolta* a vörös csillag meg a sarló és kalapács *jelképeket*. Ha olyanok döntenek (EU) ezzel kapcsolatban, akiknek nincs erről tapasztalatuk, égbekiáltó ellentmondással *ítélik a rémuralmat idéző jelképeket szelíd véleménynyilvánításnak!*

Minden magyar középiskolással meg kellene látogatni a recski emlékhelyet, hogy minden kétséget kizáró saját tapasztalatot szerezzenek a valóságról!

*

Voltak *személyes tapasztalataim*, sőt a feleségem családtagjaival kapcsolatban is a vörös csillag uralmáról:

- Apámat „Horthy tiszt”-nek minősítve, amerikai hadifogságból hazajöve B-listázták (politikai okokból kiválasztottak listája volt, akiknek a sorsa a munkából való elbocsátás, akadályoztatás és hátrányos megkülönböztetés lett), ezért

- évekig munkanélküliként tengette a családunk életét, a hadifogságból Amerikába kivándorolt nővére által küldött használtruha csomagokból öltözködtünk,

- a B-listára kerülést megelőző, demokráciaellenesnek ítélt tevékenységéért (előző munkahelye megszűnése miatt továbbszolgáló tiszthelyettesként írnok volt a honvédség GH irodájában) nem járt nyugdíj: sem a munkaviszony, sem a kereset szempontjából,

– három gyermeke „x”-es lett az iskolában, a rendszer számára megbízhatatlanok, mellőzendők.

– Kulákok internálásáról is van emlékem, óvodás koromban, valószínűleg 1952-ben történt. Győr város szélén, lakóhelyünk közelében, szüleim számára ismerős család paraszti gazdálkodásból élt. Megtagadták a *beszolgáltatást* a sokadik alkalommal, amikor már a család megélhetéséhez szükséges élelmiszert is el akarták vinni tőlük. Éjszaka az ÁVH-sok „elvitték” az egész családot, nem tudtuk, hova. Elrettentő példaként előre kihirdetett nagy nyilvános bemutatót tartottak a nép elől rejtegetett, fölhalmozott vagyonukból, amit elkoboztak tőlük. Még újságcikkekben is leírták, hogy a család minden tagjának fejenként 5-6 pár cipője volt, mikor a proletárnak csak 1 pár van! Édesanyám elment a bemutatóra. A városszéli „parasztháznál” volt néhány földművelő gépi eszköz, két tehén, egy disznó, fél zsák liszt, néhány zsáknyi krumpli, és füstölt sonka, kolbász, szalonna a padlásról. Cipője valóban több volt minden családtagnak: egy pár ünnepös „templombajáró”, egy pár normál állapotú „hétköznapi”, ezen kívül 3-4 pár olyan elnyűtt, amit a kerti, szántóföldi munkában használtak. Azért volt több, ha egyik nap átázott a sárban, másnap szárazba bújhassanak. A városi proletár már rég szeméttbe dobta volna őket...

– Ezek után mi is titokban, „feketén” vágtuk le a disznót évente egyszer, hogy ne kelljen beszolgáltatnunk a család téli húsellátását.

– Apósom még az előző rendszerben tanult jogot és szerzett diplomát, semmi bűnt nem követett el, de a népi demokrácia ellenségének tekintették, nem vállalhatott jogászai munkát kis híján két évtizedig, amíg Kádár ki nem hirdette, hogy „*Aki nincs ellenünk, az velünk van*”. 1963-tól engedték tsz jogtanácsosi munkát végezni a szili és szanyi tsz-ben.

– Anyósom szüleinek tulajdonát, a *Fangler-házat* (Zalaegerszegen a Kazinczy tér és a Sütő utca sarkán), a benne jól működő fűszer- és csemegeüzletükkel és a lakásukkal együtt 1950-ben államosították, teljes vagyonukat és munkájukat elvesztették.

– Anyósom testvérbátyját, Fangler Imrét, aki a családi élelmiszerüzletben kereskedőként dolgozott, a „nemzeti ellenállásban részvétel” miatt, 1948-ban letartóztatták, 1 év múlva már Szibériában, Vorkután, a Gulág lágerében élt kényszerszermunkán 6 évig.

Sztálin 1953. március 5-i halála után két évvel engedték magyar földre lépni, de Eger mellett tartották még 1 évig gyűjtőtáborban. Ajánlották

neki, hogy nyugatra távozzon, de nem volt hajlandó, csak 1956 szeptemberében engedték haza Zalaegerszegre. Ellene a legfőbb vádpont az volt, hogy szervezet tagjaként olyan területeket jelölt meg az amerikai hírszerzés számára, ahová fegyvereket dobhatnak le repülőgépekről, az illegális szervezet felfegyverzésére, valamint burgonyabogaraknak a Szovjetunió területére való átdobását készítette elő. A szovjet katonai bíróság emiatt ítélte *25 év szigorított munkatáborra*.

(Zsitnyányi Ildikó: Egy „titkos háború” természete)

Még megélhette, hogy a „rendszer váltás” után ártatlanként rehabilitáltak, városszerte újra köztisztletnek örvendhetett, több diplomatervezéssel forrásul szolgált a kereskedelemmel kapcsolatban.

*

Személyem ellen is folytattak vizsgálatot, ennek érdekes története van. 1953-61-ig jártam általános iskolába, éppen 10 éves voltam az '56-os forradalom idején. Arra emlékszem, hogy *Győrben* az addig ott szolgáló orosz katonák nem léptek föl a forradalom ellen, ezért sürgősen elvitték őket, és azonnal hoztak helyettük újakat, akik azt hitték, a Szezei csatortánál vannak. A forradalom leverése után el kellett dugnunk a Kosuth címeres jelvényeinket meg a *Hazánk* című napilap példányait, mert az „ellenforradalmároknak” ezekért is büntetés járt, a levelek végére az üdvözlés mellé odaírt **MUK** rövidítés pedig arra biztatott, hogy: Márciusban Újra Kezdjük (a forradalmat)!

Ezután kezdődő barátságaim a mai napig is élnek. Egyik osztálytársamat elvált édesanyja egyedül nevelte Győrben 14 éves koráig, akkor választhatott, akar-e az apjával élni. Úgy döntött, a középiskolát az apjánál végzi, Budapesten. 1961 nyarán elköltözött, néhány hét után levélben tájékoztattott a körülményeiről. Gépipari technikumba én is akkor kezdtem járni, válaszlevélben írtam arról, mi történt itt nálunk. A levél végén akkori szokásunk szerint köszöntem el tőle: **Hau Kola**. Barátom apja a BM-ben (belügyminisztérium) volt alezredes. Nem tudom, hogy a lakáscímére érkező leveletem már előzetesen olvasták-e el, vagy miután a barátom fölbontotta, de az aláírás melletti különös „rövidítés” miatt azonnal nyomozni kezdtek utánam. Feladóként nevem, címem rajta volt a borítékon, gyorsan rájöttek, hogy egy B-listás, volt „Horthy tiszt” x-es fia vagyok, ekkor már szinte biztosra vették, hogy ellenforradalmi ösz-

szeesküvésre bukkantak. Azonnal megbízták a *rejtjelező csoportot* a titokzatos szavak értelmezésével. A titkos írárok nagymesterei minden általuk ismert kombinációt kipróbáltak, több heti véres-verejtékes kínlódás után sem voltak képesek megfejteni a két szó jelentését. A BM-es főtitst most már kénytelen volt más módszerhez folyamodni. A fia iránt érdeklődő gondos apa módján barátságosan elbeszélgetve kikérdezte a barátomat, kik a barátai, kikkel és miről leveleznek egymással. Így véletlenül fedezte föl a *rejtjelfejtő csoport* tagjainak azt a szégyenletes tudatlanságát, hogy nem olvasták *Fehér Szarvas: A Sziklás hegyek varázslója* c. könyvét, amely egy magyar fiú (Borvendég Deszkáss Sándor) titokzatos indiánná alakulásáról és az indiánokról szól. Abból megtudhatták volna, hogy az indiánok így köszöntik egymást, a *Hau Kola* nagyjából azt jelenti: *Üdv Testvérem...* Így sikerült elkerülnöm az ellenforradalmi összeesküvés vádját és büntetését...

Sajnos mindig voltak és lesznek minden hatalomnak együttműködő kiszolgálói, **kollaboránsai**, akik a népükkel szemben az elnyomó hatalmat szolgálják. Vannak emberek, akik kedvelik és szinte igénylik, hogy az emberi kapcsolatok, az életvitel, a hatalom kényszerítő parancsára történjenek, ne önkormányzattal, ne a kölcsönös együttműködés érdekét szolgáló önkorlátozással, főleg akkor, ha ők is fontos emberként részesei lehetnek a hatalomnak és a hatalom hasznának. Szívesen veszik a főntről kapott parancsot (nem kell se gondolkodni, se indokolni), ők is szívesen parancsolnak és alkalmaznak kényszert lefelé és a szervezeten kívüli cívilekre.

Iluh István szavaival:

*Jézus markába szöget vertél,
Dózsa húsából ebédeltél.
Hitler-taktusra meneteltél
Nemet mondani sose mertél.*

*Jézus markába szöget vertél,
Dózsa húsából ebédeltél.
Hitler-taktusra meneteltél
Nemet mondani ma se mernél.*

Az 1970-es évek végén, '80-as évek elején találta ki és vezette be valaki, hogy Forradalmi Ifjúsági Napok (FIN) néven együtt ünnepelje az ifjúság a 3 tavaszi ünnepet, március 15-ét, az 1848-as forradalom, március 21-ét, az 1919-es Tanácsköztársaság, és április 4-ét, hazánk 1945 évi felszabadulásának ünnepét (hogy összemosás azok értékrendjét). Mint párton kívüli, de megyei szakszervezeti vezetőségi tag, *ifjúsági felelős*, feladatul kaptam, hogy tartsak ünnepi beszédet több ifjúsági rendezvényen. Olyan beszédet írtam, amelyben néhány mondattal föl-vázoltam a három esemény és a három nap legfontosabb történelmi tényeit, mindegyiknek a forradalmi jellegét, külön politikai méltatás nélkül. Utána azt javasoltam a hallgatóságnak, hogy forradalmi ifjúi hévvel olvassák el és gondolják végig *Petőfi Sándornak A kutyák dala* és *A farkasok dala* című versét, aztán mindenki válasszon, hogy melyik minta szerint akar élni: aki az odadobott falatért megalázkodik, vagy aki a saját maga által helyesnek tartott úton akar járni, akkor is, ha ezért nélkülöznie kell!

A fiataloknak tetszett, másokat meg nem kérdeztem...

Kormányozni nehéz, önkormányozni güssingi módon

Tudom, hogy nem könnyű most kormányozni, főleg a nagy adósság törlesztése miatt. A gazdasági bajok, az ország működési hibáinak kijavítása a kisemberek tömege számára csak fájdalmas műtéttel gyógyítható. Az elkerülhetetlen műtét fájdalmát az emberek megértően fogadják, de jogos a fölháborodásuk a fölösleges (meggondolatlan, téves, figyelmetlen) ártalom fájdalmán.

A sikeres kormányzás előfeltétele a szavazók bizalmának, együttműködési készségének megőrzése a józan ész alapigazságai szerint:

– Eladósodott, szegény országban fokozott követelmény: a **közpénzekkel takarékosan és becsületesen bántni**.

– *A vezető viselkedésével (jó vagy rossz) példát mutat*, akkor is, ha nem akar! Ne élj vissza a hatalommal, tartsd be ígéreteidet!

Az érintettek meghallgatásával együttműködést nyerhetsz. A néppel azonos adó- és munkaügyi szabályok vonatkozzanak a vezetőkre is!

– *A kivételezés negatív indulatokat kelt és korrupciót szül!* *A gazdagokat* megvesztegetésre ingerli hasonló kivételek eléréséért, a *szegényeknek* fölháborodást ébreszt.

– *Öndicséret bűdös* – tanultam még gyerekkoromban az öregektől. Úgy viselkedj, úgy cselekedj, hogy ***mások dicsérjenek*** érte!

– Ha egy országban *van bőven jó termőföld, vannak munkanélküliek, mégsem művelik meg még a házi kiskertet sem, mert „nem érdemes”, a kormány a bűnös, mert nem biztosít olyan feltételeket, hogy megtermeljék saját élelmüket.*

– *Dijaknál, adónál kedvezményt a lakossági átlagos mérték alatt* célszerű adni mindenkinek. Ez a kisjövedelműeken segít, de mindenkit ***takarékosságra ösztönöz!*** Az átlag fölötti fogyasztásra adott kedvezmény a gazdag nagyfogyasztóknak kedvez!

A nagyfogyasztó jár jól, a kisfogyasztó *pórnép* pedig *póru*l jár a „***két-tényező***s” ***díjszámlázáskor*** is, amikor a tényleges *fogyasztásarányos* díj mellé állandó díjat (alapdíj, készenléti díj) számolnak el akkor is, ha nem történt fogyasztás. *Szégyenletesnek tartom, hogy pl. a hulladéktörvény is előírja ezt!* Az üzemek ugyanis úgy értelmezik, hogy még a halottaktól is követelhetik, megtörtént esetet említék:

Egyedül élő háztulajdonos halála után továbbra is számláztak szemétdíjat. A távol élő örökös azt hitte, nem tudják, ezért bejelentette a hulladékszállítónál, hogy az ügyfél fél éve meghalt, nem vette igénybe a szolgáltatást, ne számlázzanak. Azt válaszolták, az ő hulladékgyűjtő autójuk azóta is végigmegy abban az utcában, *rendelkezésre áll*, fizetni kell a díját, ha meghalt a tulajdonos, fizessen az örökös...

Szerintem a szolgáltatók minden költségét ***fogyasztásarányosan*** kellene számlázni, mint tankoláskor az üzemanyagkútnál! ***Másként kisfogyasztó-ellenes:*** a kis Polski Fiatnak sokszorosába kerülne 1 liter üzemanyag, mint a kamionosnak! ***Ha üzemanyagnál helyes a fogyasztásarányos díj, másnál miért nem?***

Így nehéz kormányozni? IGEN! Kormányozni nehéz, de nem kötelező senkinek sem. Aki így nem képes rá, ne foglaljon el vezetői szerepet az elől, aki képes lenne. Politikai és állami vezetők *hatalmat, népszerűséget és kiemelkedő jövedelmet* csak nehéz tisztességes munkáért és felelősségvállalásért cserébe érdemelnek!

A hosszútávú fenntartható fejlődés érdekében szerintem a társadalommal is hasonlóan kell *gazdálkodni*, mint a természettel:

Csak annyit szabad belőle elvonni, amennyi a működéshez kell!

Nem szabad többet elvonni, a *többletből* a kormányzás tüzénél melegezőknek aránytalanul sokat juttatni, a *maradékból* pedig atyáskodva (*részrehajlóan*) visszapottyantani a tönk szélén állóknak valamicskét...

A kormány *önfenntartó rendszerűvé* alakíthatná az önkormányzatokat, költségvetési szerveket (oktatás, egészségügy, tömegközlekedés stb.), amelyeknek szabályozott *bevételeik fedezik kiadásait*, hogy „atyai” beavatkozás és csőd nélkül működhessenek!

Országunk egyes vezetői az 1989-90-es „rendszerelváltás” óta újra meg újra elkövettek szinte kísértetiesen ugyanazokat az óriási hibákat:

Olyan politikai/gazdasági egyezményt/üzletet kötöttek, ami *egyoldalúan a másik félnek* hasznos, a magyar népnek ráfizetés. A biztos meg-egyeződésre törekedve elfogadtak *hátrányos szerződéseket*, nem küzdöttek eléggé az *azonos feltételekért*, az arányos ellentételezésért. Újra meg újra olyan helyzetet teremtettek, hogy leegyszerűsített és sarkított példával: az országok *kötetlen gazdasági futóversenyén* mi *önként vállalt zsákban futással* vettünk részt.

Meg is lett az eredménye: a „rendszerelváltás” óta eltelt negyedszázad alatt a szomszéd államokhoz képest a gazdaságilag jók közül a legrosszabbak közé küzdöttük magunkat. Pedig az akkori körülmények között is az egyensúlyhoz közelebb álló, számunkra kedvezőbb egyezségekre lehetett volna jutni, ügyesebb vagy kivárásos taktikával. Az okát nem *tudom*, csak *sejtem*, hogy saját kormányzásuk *rövid távú sikerét* akarták bebiztosítani a magyar nép számára *hosszú távúan hátrányosabb*, de könnyebb, gyorsabb megegyezéssel. Néhány példa:

Rendszerelváltás, többpártrendszerre visszatérés (1990, *Antall-kormány*) békés politikai hatalomátvétel, a régi politikai tényezők félreállítása nélkül. Közismert minden kertészkedő, vagy beteg ember előtt, hogy ha új vegyszer (gyógyszer, módszer) hatását akarja tapasztalni, az új alkalmazásától kezdve *a régi hatótényezők hatását ki kell zárni*, egyébként nem lehet tudni, mit hatott a régi, mit az új.

Úgy kellett volna kötni az egyezséget a békés átmenet feltételeként, hogy *a régi rendszer hatótényezői*, a volt politikai vezetők (országgyűlési képviselők, kormánytagok, pártvezetők) számonkérése azzal a feltétellel marad el, ha egy időszakra nem avatkoznak bele (az általuk okozott állapot javítását célzó) vezetésbe, pl. az országgyűlési választások következő négy ciklusában lemondanak a jelöltségről.

Európai Unióba (2004, *Horn-kormány*) másodrendű tagként, az addigi tagoknál sokkal kevesebb joggal léptünk be. Piacainkat *azonnal teljesen* vámmentesen megnyitottuk, de mezőgazdasági stb. támogatást csak *részlegesen* kaptunk évekig a régi tagokhoz képest. Ezért érezték

úgy a magyar gazdák, hogy *NEM ÉRDEMES dolgozni* mezőgazdaságban, mert az előállítási költség több, mint a jobban támogatott országokból érkező termékek TESCO ára!

Ha egy országban a termőföld nagy része parlag, ott változtatni kell a politikán akár *adómentességgel* is, hogy *dolgozni érdemes* legyen!

Egyenjogú egyezséget kellett volna kötni a kölcsönösen szükséges átmeneti időszakra, hogy kölcsönösen azonos időtávokon, azonos %-os mértékben növekedjen:

- a magyar piac átadása (vámok csökkentése) az EU-nak,
- az EU-s támogatás mértéke a magyar gazdálkodóknak.

Stratégiai ágazataink megfelelő feltételek nélküli kiárúsítása:

Energiaellátásunk eladása úgy, hogy az energiaárakat nem, csak a szolgáltató hasznát garantálták. *Az élelmiszeripar (malomipar, tejipar, söripar, cukor, étolaj, hús, konzervgyártás)* eladása úgy, hogy az üzemek további működtetését nem kötötték semmihez.

Bűn volt az eladás, de legalább ki kellett volna kötni az eladás feltételeként szerződésben, hogy az üzemeket 15 évig működtetni kell, az energia-, illetve az élelmiszerárak pedig az európai átlagárnál magasabbak nem lehetnek.

Gyurcsány-kormány: hatalmas IMF hitelek felvétele és eredménytelen elköltése olyan szerződési feltételekkel, hogy a visszafizetés a következő kormányt kényszeríti zsákban futásra.

*

Másik jellemző, ismétlődő hiba a hatalommal visszaélés és az elvtelen, ***feltétel nélküli személyi kapcsolatok*** érvényesítése:

Egy nagyjából apám korabeli kedves ismerősöm, Herczeg Karcsi bácsi 1940-ben a második bécsi döntés alapján magyar katonaként vonult be Észak-Erdélybe. Homokkomáromban az Alsó-Csinga szőlőhegyen levő pincéjében hagymás tejfölös túró és helyben termelt kiváló bora kínálása mellett, saját tapasztalatai alapján hívta föl nekünk, fiatalabbaknak a figyelmét, hogy csak *megfelelő képességek és teljesítmények alapján szabad elismerést vagy hatalmat adni valakinek*, enélkül, protekcióval nem, mert az szegényt és ellenállást szül.

Bevonuláskor sírtak az erdélyiek örömeükben, egymást túllicitálva kedveskedtek a magyar katonáknak, mert hitték, hogy most a magyar lakosságra jobb világ következik. Közismertek voltak köztük azok a vezetésre termett személyek, akik az elmúlt két évtizedben a „román világ”-ban is kiálltak a magyarok igazáért. Az anyaországi politikai hatalom azonban nem ezekre a lakosság bizalmát élvező, helyben jól bevált személyekre bízta a helyi ügyek irányítását, hanem „uram-bátyám” alapon a budapesti tűzhöz közel állók gyenge képességű rokonaira, ismerőseire... Nem csoda, hogy szerencsétlenkedésük ellenszenvet és ellenállást váltott ki a lakosságból.

Összecseng ezzel az, amiről *Pongrátz Ödön*, az 1956-os pesti srácok egyik vezéralakja vall az életéről írt könyvben (Kozma Huba: Pongrátz Ödön, Kiskunmajsa, 2006).

A rádió 1940. augusztus 30-án ismertette a második bécsi döntést, Szamosújváron szeptember 9-én hálás ünneplés fogadta a magyar katonákat. De később visszatetszést váltott ki, hogy a Magyarországon „alkalmatlannak tartottakat lesöpörték Erdélybe, megszabadultak a haszontalan köztisztviselőiktől. Látványos pályamódosítások is történtek, újságírókból polgármesterek lettek, a rendőrfogalmazókból szolgabírók (...).

„(...) amikor a magyarok bevonultak Szamosújvárra (...) minden nemzetiségi a magyarok ellen áskálódott, a magyarok ellen fordult.”

*

Az EU támogatások felhasználását *költekezéssel*, a városközpontok felújításával kezdték, pedig a józan ész szerint:

- **kezdeni** példamutató megtakarítással, az önkormányzati/állami költségek csökkentésével kell, és **utána** a megmaradó pénzből
- **bővíteni** lehet új vállalkozásokkal is munkahelyeket, a több jövedelemből pedig az adóalapot,
- **ebből** származó többletadóból lesz lehetőség a városkép, a közterületek rendezésére.

Alapvetően hasonló szemlélettel kell a közösségeket is fenntartani, mint a családot. Először a fogyasztás visszafogásával és többletmunkával többletjövedelmet kell előállítani, utána ebből lehet a külső megjelenésre költeni, nem hitelből és nem fordított sorrendben!

*

Aki kormányzást vállal, annak kötelessége a közpénzek megfelelő hasznosítása: ***jól kell sáfárkodnia hazája talentumaival!*** Sokszor elgondolkodtatott már, hogy nagyapáink még malmokkal hasznosították a víz és szél erejét, és ebből szorgalmas munkával meg is tudtak élni! Mi miért hagyjuk kihasználatlanul? Sőt, még jogszabályi előírásokkal, meg „pénzbírsággal” (adó, illeték, járulék stb.) akadályozzák is a természeti energiaforrások magáncélú működtetését. Nagy energiainportra szoruló országban éppen támogatni kellene adó- és illetékmentességgel az ilyen megoldásokat, mert az ország összes energiainportját, a monopol eladóktól való függőségét csökkentené.

A vízi energia hasznosításához patakoknál duzzasztással biztosítottak állandó üzemeltetési vízmagasságot még a malmoknál is. Nagy folyó, pl. a Duna esetében a hatalmas gátak megépítése óriási költséggel és a természetes táj átalakításával történhetne meg. Eddig is az volt a véleményem, hogy duzzasztás nélkül is lehetne víz alatti több kisebb *turbinával* áramot fejleszteni, de nem valósították meg. Példaértékűnek tartom, hogy *Fontányi Gábor* újbudai mérnök-közgazdász feltaláló nagyapáink folyón *úszó vízimalmaiból* nyert ötlete alapján Zajzon Imre mérnök megtervezte és 2013.4.18-án a Murába helyeztek Tótszerdahelynél, természetvédelmi területen egy a folyóparthoz rögzített ***úszó vízierőművet***. A víz hátára épített létesítmény semmi káros hatást nem gyakorol a természetre, mégis folyamatosan biztos az üzemeltetési vízmagasság. Hatalmas gátak helyett 12 m hosszú uszálytestek közé szerelt, 5 m átmérőjű, 6 m széles, 12 lapátú vízkerék generátort hajt meg és 10 kW/ó áramot termel. Ez a település közvilágításához elegendő, a beruházás kb. 4 év alatt megtérül.

(*Erőmű a Murán, Zalai Hírlap, 2013.4.19.*)

Le kell írnom szülővárosommal, Győrrel kapcsolatban támadt gondolatomat: *Győr a folyók városa* volt eddig, itt a lehetőség, hogy fenti módon a környezetbarát vízierőművek városává is váljon...

*

Jó példa volt ez a törpe vízierőmű is, de még jobb is van a közelben.

A magyar politikai és állami vezetők Dél-Amerikába, Japánba, Ausztráliába, de minimum a Kanári-szigetekre utaztak tanulmányutakra, összehasonlításra, pedig csak a Trianonban elszakított magyar Örvirdékre (ma Burgenland), Németújvárra (ma Güssing), Szentgotthárdtól egy kakasugrásnyira kellett volna.

Ugyanis a *güssingi modell* éppen Magyarország közismert problémáira, az *energiafüggőség*, a *munkanélküliség*, a *hulladékkezelés* megoldására jó példa. Elég beütni az interneten a városka nevét, és egy halom ismertetőt ajánl.

Ezekből idézek néhány mondatot:

GÜSSING, a dimbes-dombos vidéken fekvő kisváros 1990-ben fogadta el az ambiciózus koncepciót: 10 év alatt teljes egészében megszabadulni a fosszilis energiahordozóktól. A helyi adottságokra épülő alternatív projektek révén azóta megvalósult a „güssingi csoda”, a város energetikailag önálló lett. Az elégetett faaprítékból, napenergiából, erjesztett zöldnövényekből áramot, hőt, gázt és biodízeltermelnek, a többletenergiát pedig értékesítik. A saját energia felfrissítette a helyi gazdaságot: ötven új üzem települt a város ipari parkjába, ahol több mint ezer ember számára nyílt új munkalehetőség, ami természetesen a helybéli szolgáltatásoknak is kedvezett.

Güssingben évente 210 millió kilowattóra fűtőenergiát és 45 millió kilowattóra villamos energiát állítanak elő, mindezt környezetbarát módon. A fűtőműben a fát nem levegővel, hanem vízgőzzel égetik el. Káros anyagokban szegény, de magas fűtőértékű gázt nyernek így, melyből nem keletkezik kátrány, és csak hamu marad az égetés után, amit a mezőgazdaság hasznosíthat.

A Kárpát-medencében Güssing a legsikeresebb példája annak, miként veheti egy önkormányzat saját kezébe az energiaellátását. A beruházások révén az energia ugyan nem lett olcsóbb, ám az energetikai szektor több száz főt foglalkoztat, az fűtésszámlák pedig a helyi közösséget, nem pedig az olajexportőr államokat gazdagítják. Polgárai megvalósították, hogy az energia ráfordítására szánt összeg ott marad helyben. Nem kell igénybe venni a gázszolgáltatót mint monopóliumot, a villamos áram előállítását is helyben megoldott. Mindenki jól jár, hiszen helyben az embereknek van munkája (1100 fő), és a munkabérüket valószínűleg ott helyben is fogják nagyrészt elkölteni. Nincs energiafüggőség, az energiaárat kedvezményesebben kapják.

Ma Magyarország legfontosabb természeti kincse a geotermikus energia: a Föld hője és a termálvíz (mert a földkéreg itt a legvékonyabb). Hazánkban kb. másfél ezer forró vizes kutat tartanak számon, de a jogszabályok a közelmúltig ennek a hasznosítását is gátolták. Az EU előírta az *alternatív energia* felhasználási arányának növelését, de nálunk környezetvédelmi *bírsággal büntették* a felszíni vizek *szennyezése* miatt a termálkutakat, és inkább *atomreaktor bővítési szerződést kötöttek*. Kuantiként kellene megállapítani, melyik ártalmas valójában, és csak azokat bírságozni, korlátozni vagy lezárni.

Csoda történt 2013. Szilveszter napján: megszületett végre egy olyan kormányrendelet, amely az addigi vízügyi rendeleteket módosítva **gazdaságossá teszi a termálvizek többcélú hasznosítását**.

Ez a termálvízzel rendelkező településeknek és összességében egész hazánkunknak lehetőséget ad a gyógyfürdői hasznosításon túl munkaigényes belterjes tevékenységre, gazdasági fellendülésre, évszázados álmunk, Kert-Magyarország megvalósítására.

A termálvizes települések adottságaiktól függően hasznosíthatják

- *fűteni* közintézményeket, sőt még a járdáit is,
- *zöldségtermelésre*, időjárástól független biztonsággal,
- *intenzív haltenyésztésre*, időjárástól független biztonsággal,
- *pulykatenyésztés segítésére stb.*

Ezek kedvezően hatnak a nemzetgazdaságra, *erőteljesen csökken:*

- *az önkormányzatok intézmény-fenntartási költsége,*
- *az energiahordozók behozatalának mértéke, a földgáz és kőolaj függőségünk,* sőt az atomreaktor bővítés szükségessége is kérdésessé válik,
- *a munkanélküliség a nem iparosodott térségben.*

Mindezek növelik a hazai összterméket, a lakosság jövedelmét és az adóbevételt.

Ennek megvalósításához jó példaért még Güssingbe sem kell elmenni, mert a termálvíz többcélú hasznosítását már évek óta gyakorolják: *Veregyház, Kistelek, Jászkisér, Tura, Szentes stb. településeinken.*

Aki a nemzet hosszú távú fennmaradására, a nemzeti érdekek és értékek megőrzésére, továbbfejlesztésére törekszik, a nemzet egészséges élete, szaporodása, természetes fejlődése, a történelmi és kulturális hagyományainak megőrzése érdekében tevékenykedik. Ez az életet támogató, a *nemzet számára hasznos* értékrend.

Aki ezek ellen tesz, életellenes, a *nemzetnek káros*.

Ennek megfelelően szerintem a világban ma létező rengeteg politikai nézet, szervezet, párt értékrendje is alapvetően kétféle lehet: elsősorban *nemzeti (hazai, helyi) érdekek érvényesítésére*, vagy *idegen érdekek érvényesítésére törekszik*.

Véleményem szerint egy jó vezető, egy „*honatya*” a hon javára törekszik, *nem lehet értékesleges!*

Értékesleges az a *viselkedés* lehetne, amelyik arra törekedne, hogy intézkedéseiben ne engedje érvényesülni a különböző értékek egyikét sem. Márpedig országos, állami szinten ez a gyakorlatban csak addig valósulhat meg, ameddig az állam (anyagi, fizikai és rendvédelmi) fenntartását vállaló emberek érdekeivel nem ütközik jelentősen!

Egy *állam fenntartása* a tevékenységük jövedelméből adózó állampolgárok *adójából*, a *belső és külső rend védelmével* (rendőrség, honvédség) valósul meg. Az állam vezetésének állást kell foglalnia azon értékek mellett, meg kell védelmeznie azt az értékrendet, amelyet az adózó tömegek, a választópolgárok kívánnak. Ha az állam vezetése ettől jelentősen eltér, akkor a tömegek törvényes vagy törvénytelen módon lecserélik az állam vezetőit olyanokra, akik érvényesítik az állam működését biztosító emberek értékrendjét.

Tapasztalhattuk, amikor az állam fenntartásához jelentékenyen hozzá nem járulók (jelentéktelenül adózók) követeltek *az államot fenntartó adózók* értékrendjétől eltérő sajátos igényeket, az állam határozottan állást foglalt velük szemben (pl. a párizsi, londoni munkanélküli ifjúsági zavargások elfojtása).

Demokratikus körülmények között *sincs értékeslegesség*, a demokratikus úton *hatalmon levők értékrendje* érvényesül elsősorban, másoké néha csak az „*élni hagyni*” szintjén.

Akik individualista *értékeslegességet* követelnek a hatalmon levőktől, ezzel tulajdonképpen maguk is állást foglalnak a *sámukra legfontosabb* érték mellett: mindenki azt tehesse, úgy élhessen, ahogy akar (az adózók költségére!). Ők sem értékeslegesek!

Ahhoz, hogy jól kormányozzon, vezessen valaki, nem elég megszerezni, elérni a hatalmi szerepet, *vezetési-szervezési képességű tevékeny alkatra* van szükség. Ez a képesség és tevékenység pedig nem az előzetes ígérgetésekben, sem a pozícióbeli magyarázkodásban, hanem rendkívüli akadályoztatás alkalmával nyilvánul meg.

Jó példa erre Napóleon, aki az oroszországi sikertelen háború, majd a lipcsei „népek csatájában” az orosz-német-angol-svéd szövetséges haderőktől elszenvedett vereség után, Elba szigetén nem csak búslakodással, bosszankodással és a visszatérésre készüléssel töltötte idejét. Alig tíz hónap alatt (1814. május 4-től 1815. február 26-ig) megtervezte és megszervezte a sziget addig elmaradott közigazgatási, közlekedési és csatornázási hálózatát.

Villa San Martino – Napoleon vidéki rezidenciája Elbán, Portoferraio fővárostól 5 km-re

Kilátás a villából

Aki kiemelkedő képességeket kapott az élettől, vagy magas vezetői beosztásra, mások érdekeinek a *képviselőtére* vállalkozik, annak kötelessége képességeivel, hatalmával, a rá bízott javakkal, ügyekkel *jól sáfárkodni*, úgy gazdálkodni, hogy az általa befolyásolt embereknek hosszú távon bővítse életfeltételeit és javítsa életét.

A bibliai talentumos példához hasonlóan a nemzeti érdekeket és nemzeti vagyont *nem elég megőrizni*, hanem cselekvő küzdelemmel fel kell karolni, ki kell bontakoztatni, fejlesztve és megsokszorozva meg kell erősíteni!

Ugyancsak ki kell bontakoztatni a nemzet szellemi vagyonát: a nemzetet alkotó emberek képzettségét, képességeit, életfeltételeit, hogy létszámában is bővüljön, erősödjön a nemzet!

Rossz vezetők, akik visszaélnek a hatalommal, becstelenség, ha nem képviselik választóik érdekeit, nem tartják becsben a nemzeti értékeket, eltékozzolják a nemzet vagyonát, akik saját jövedelmüket növelik, de intézkedéseik többsége a családoknak, helyi közösségeknek működési, megélhetési bizonytalanságot okoz, ezáltal a nemzet hosszú távú fennmaradását veszélyeztetik...

A régiek is így tartották helyesnek, már a 15. században, pl. a Raguzai Köztársaságban. A Raguzai Köztársaság történelmi városállam volt a mai Horvátország déli részén, 1358-tól 1808-ig. Arisztokrata köztársaság volt, amelyet a Nagytanács irányított. Vezetőjét, a herceget (latin nevén *rector*) 1 hónapra a Nagytanács választotta meg. Ragusa (ma Dubrovnik) a 15. században 40 000 lakossal Európa egyik legnagyobb városa volt.

RAGUZA rektora mindössze egy hónapos mandátuma alatt a palotában lakott, amely helyet adott a Kis- és Nagytanács termeinek, az ítélő-teremnek, a közigazgatási irodáknak, a fogdának, illetve a fegyver- és lőporraktárnak is. A Rektori Palotából lehet átjutni a Nagy Tanács palotájába. A bejárati ajtó fölött ma is olvasható latinul a közalkalmazottaknak szóló intelem: *Hagyd a magánügyeid, szolgálj a közt!*

"OBLITI PRIVATORUM PUBLICA CURATE"

*

Jó tanácsként őszinte szívvel ajánlom minden közszereplő figyelmébe a régi bányászdal, amit *Der Mensch soll nicht stolz sein...* című eredetijéből Puskás Endre régies fordításában dalolnak még a soproni egyetem hagyományörző erdőmérnök hallgatói:

Ember ne légy büszke!

*Ne légy büszke hirre és kincsre soha!
A sors szeszélyétől függ élted sora.
Az egyik kap bőven ezüstöt, aranyt,
/: A másik azt ássa a földben alant. :/*

*Ne ítél el társad, ha más úton jár,
Az élet leckéje tán épp órá vár.
Sorsa az egyiknek nagy tisztet adand,
/: Mig küszköd a másik a földben alant. :/*

*Ne gyűlölködj pajtás, oly kurta e lét!
Nyújtsál jobbot annak, ki ellened vét!
Hány volt, ki haraggal társára rohant,
/: S barátok levének a földben alant. :/*

*A nap útja jelzi világunk rendjét,
A bányásznép sorsa sem fordul másként.
Az óra üt egyszer, s ott borítja hant,
/: Hol életét tölté – a földben alant. :/*

Közgazdálkodás, kiút az adósságcsapdából, boldogság

Pénzzel bánni mindig becsületbeli ügy, a közpénzzel még kényesebb. *A közpénzekkel való visszaélésnek, korrupciónak, hűtlen kezelésnek és a pénzpazarlásnak egymással összefüggő fő területei:*

- a *pártok és választási kampányok* pénzforgalma,
- az állami és nagyvállalati *közbeszerzések* pénzforgalma,
- valamint az *adózás nélküli pénzforgalom* (titkos külföldi bankszámlák, offshore cégek).

A *választásokon indulás követelményeit* szigorítani kellene a pártoknak és a képviselőjelölteknek is a felelőtlen pénzpazarlás gátolására. *Pártnak* igazolnia kellene a választás előtt, hogy: pénzforgalmáról legalább kétszer adott már az adóhatóságnak éves beszámoló zárójelentést és pl. legalább 1000 tagja fizetett már 2 év óta tagdíjat. A *pártprogram*

az ország működtetésének, a lakosság megélhetésének elősegítésére vonatkozzon a pénzügyi források megnevezésével. Az Országos Választási Bizottságnak kellene jóváhagynia (ne legyen vicces hülyeség, értelmetlenség, haszontalanság, irreális, megvalósíthatatlan ígéretes stb.).

Személyt választásra jelölni csak olyant szabadna előzetes átvilágítással, aki ellen nem folyik bünyügyi eljárás, akinek nincs adótartozása.

A politikusi feladatra **vállalkozók**, hasonlóan az egyesületek és gazdasági társaságok vezetésére **vállalkozókhoz**, legyenek visszahívhatók, ha választottak. *Mentelmi jog nélkül feleljenek döntéseikért magánvagyonukkal is, vagyonosodásukat rendszeresen vizsgálják meg! Akit büntető eljárásban elítélnek, azonnal törölni kellene a képviselők közül, mert nem méltó a köztiszteletre!*

Önkormányzati képviselőknek csak költségtérítést helyes adni, fizetést, tiszteletdíjat kimondottan káros. Sokan a pénz miatt lesznek képviselők, aztán az önkormányzati döntéseken is miatta civakodnak állandóan a lakóhely és a lakosság érdekei helyett. Ha a költségtérítésen felül nem kapnának mást, akkor érvényesülne a közérdek: valódi lokálpatrióták lennének csak önkormányzati képviselők!

A **közélet, a közvagyonnal való gazdálkodás területén**, akik közszereplést vállalnak, az őket megválasztó, megbízó köznépre jogi és gazdasági döntéseket hozhatnak, **egyenjogúan, becsületesen és jól sáfárkodjanak a rájuk bízott hatalommal, közpénzzel, közvagyonnal:**

– *korlátozzák önző hajlamaikat, ne a globális pénzvilág közszereplőjéhez, hanem saját népük jóvedelméhez arányos jóvedelmet akarjanak,*

– *adjanak ugyanannyi (vagy több) kedvezményt (ingyen területet, évekig adómentességet, vissza nem térítendő támogatást) a hazai vállalatoknak, kereskedőknek, üzlethálózatoknak, bankoknak, mint a tőkeerős multinacionálisoknak,*

– *aki előző közszerepében jogsértést követett el a társadalom vagy a közpénz ellen (bűncselekmény, adósság), bűne ne évüljön el addig, amíg büntetését le nem tölti, adósságát vissza nem fizeti, addig ne vállalhasson újabb közszereplést,*

– *minden vállalkozónak* évente gazdasági mérleget (bevétel, kiadás, jóvedelem) és adóbevallást kell készítenie, *készítsenek az ország kormányzására vállalkozók is* (az óriási költségű önfényező, öntömjenező plakátok és reklámhirdetések, névre szóló levelek helyett).

Évente, adóbevallás idején a napilapokban megjelenő egyszerű fekete-fehér táblázatban szeretném látni az *ország előző évi mérlegét*, azon belül:

- EU tagságunk évi összes kiadását és bevételét,
- a multinacionális üzlethálózatoknak és vállalatoknak adott vissza nem térítendő támogatás összegét és fajlagos mértékét 1 dolgozójukra vetítve, és mennyi hasznot hagytak itt érte cserébe,
- a hazai vállalatok 1 dolgozójára jutó fajlagos támogatását.

A gazdálkodásról eszembe jutott a szakmérnöki képzésen a vállalkozás-gazdaságtan tanárunk, Maczó Kálmán, aki szerint: *minden magyarázatnál többet ér a példa*. Közgazdálkodók figyelmébe ajánlom.

Az *első előadása példájában* három személy ugyanakkora pénzüsszeget fektetett be:

1. Földművelésben, állattenyésztésben 100 dolgozóval a vállalkozás éves eredménye nulla lett.
2. 20 fővel szolgáltatást végzett, éves eredménye nulla.
3. Bankba tette a pénzt, éves eredménye 2% kamat.

Köztük ki volt a legjobb gazdálkodó?

Kézfeltartással kellett szavazni az elsőre, majd a másodikra, végül a harmadikra. A hallgatók túlnyomó többsége (én is) a harmadikat, **a leg-eredményesebbet tartotta legjobbnak**, mert gazdálkodása 2% kamatot eredményezett.

A vállalkozás sikerét eredményével, a haszonnal legkönnyebb mérni.

DE: *nem szabad csak az eredmény alapján megítélni a gazdálkodást!*

A vállalati gazdálkodást is a mutatószámok hosszú sorával értékelik.

Mit tett a 3 vállalkozó (az év végi eredményen túl)?

Az 1.: Megművelte, hasznosította a földet, sok munkával, nulla eredménnyel, de *öneltartóan működtette a gazdaságot*, munkát, megélhetést, adózó jövedelmet biztosított 100 embernek és 200-300 családtagjának. Terméket állított elő (növelte a nemzeti vagyont), aminek feldolgozása, kereskedelme további több száz főnek adott munkát.

A 2.: Szolgáltatással 20 főt foglalkoztatott adózó jövedelemmel, nekik és családjuknak megélhetést biztosított, terméket nem állított elő, kevesebb gondnal, nulla eredménnyel, de *öneltartóan működött*.

A 3.: Nem működött! Semmittevással növelte jövedelmét, amiért kamatadót fizetett, de bankcsőd esetén mindent elveszthetett volna.

Az első a legjobb gazdálkodó!

Az ország *működtetése és fejlődése fenntartása érdekében* az sáfárhozik jól a talentumával, aki

- önellátó, nem veszteséges (nem kell támogatni),
- növeli a nemzeti vagyont (hazai terméket állít elő),
- foglalkoztatja az embereket, ezáltal a lakosságnak
- megélhetést biztosít (az európai átlaghoz közeli életszínvonalon) és
- adóbevételt biztosít az ország működtetéséhez!

KÖZ-gazdálkodás, köz-élet, köz-össég összefüggenek egymással.

Minden önálló életre képes szervezett embercsoport (klub, egyesület, vállalat, állam) úgy alakult ki, hogy emberek kisebb-nagyobb csoportjának valamilyen *közös érdeke, a közérdek* céljából összefogott. Összeadta fizikai erejét, szellemi képességeit, szakmai ismereteit, eszközeit, szerzőségeit, pénzét, ami szükséges volt ahhoz, hogy megvalósítsanak valamit, amire mind vágytak már, de egyenként nem voltak rá képesek.

Önfenntartó célközösségek jöttek létre így, amelyeknek tagjai a közösségben *önként korlátozták egyéni jogait* a közös cél érdekében, hogy a létrehozott és fenntartott csoport, szervezet, céh, üzem stb. jól működhesse, ők pedig ennek eredményeit élvezhessék.

Az iparosok céhei, vagy a hegyközségek szigorú szabályokat hoztak, amit a tagoknak be kellett tartaniuk. Aki nem tartotta be, kizárták! Ez nem diszkrimináció, hanem a tagság feltételeinek megkövetelése.

Aki tagja volt egy ilyen közösségnek, tudomásul vette, hogy szükség van önszabályozásra, és a közösséget fenntartó szabályok magasabbrendűek, erősebbek a benne részt vevők egyéni jogainál.

Ha pedig valaki a köz pénzét nem a közösség céljainak megfelelően, nem a közösség javára használta föl, *hűtlen kezelés* bűnéért vonták felelősségre és kizárták a közösségből.

A **hosszú távú önfenntartó működéshez, függetlenségük megőrzéséhez** a résztvevőknek bizonyos szabályokat be kell(ett) tartaniuk.

Ezzel szemben a fogyasztói társadalom **rövidtávú, pénzfüggő** életmódjára akar szoktatni az országok többségét uraló *multinacionális magántőke*, a „*vedd meg, használd, dobd el, vedd újat*” életszemléletre. Erre akar nevelni a média segítségével, a termékek rövidített élettartamú kialakításával, reklámozásával, a kereskedelem szabályozásával, a javítási, szervizelési lehetőség megnehezítésével, hisz a *kereskedelemből* kap közvetlen hasznot, forgalmi adót is, a többi tevékenység számára *haszontalan*.

Sokoldalú függőséget kínál: havi bér, bérlakás, hitelek, vezetékes ivóvíz, vezetékes gáz, villanyáram, kábel-tv, internet, mobiltelefon, valamint a multinacionális áruházak *zöldsége, élelmiszere*, a saját előállítású ízű és megbízható helyett! (Ezek közül minél többet veszel igénybe, annál *függőbb*, minél kevesebbet, annál *függetlenebb* vagy!) *Pillanatnyi egyéni érdeked* szerint akár hitelre is vedd meg, edd-idd-fogyaszd, amit reklámoznak, akkor minden cselekedetteddel pénzt termelsz. A média pedig azt sulykolja folyamatosan, hogy ez az egyén önmegvalósítása, életének kibontakoztatása, aki nem így él, elmaradott, műveletlen. Az utóbbi néhány évtizedben ezekben az országokban oly mértékben sikerült az embereket rászoktatni erre az életmódra, hogy ma már emberi kapcsolatainkban is a „vedd meg, használd, dobd el, vedd újat” elvet gyakorolják.

A globalizált egyén így annyira elidegenedett a kreatív munkától, az önálló gondolkodástól, a mesterségbeli tudás és a másik ember megbecsülésétől, hogy már nem is érzi ennek fontosságát. Azt sem vette észre, hogy mindent készen kapva annyira *kiszolgáltatottá, függővé* vált, hogy szorult helyzetében alkalmatlan az önálló életre.

A *függőség ad lehetőséget a kizsákmányolásra* a pénzügyi hatalom érvényesítésére folyamatosan növelt *adósságcsapda* által: az egyénre, a *kisebb közösségekre, önkormányzatokra* vagy egy egész *államra* is.

A *függetlenség visszaszerzése a kiút az adósságcsapdából*, csak az tudja *függetleníteni* magát a világot irányító pénzügyi hatalom válsága hatása alól, aki nem veszi igénybe szolgáltatásaikat.

Hitel nélkül mit tehet az egyén, önkormányzat, vagy ország, hogyan élhet? Két alapelvet kell betartani: Csak annyi pénzt költhet, amennyi van, a további igényeket ***pénzhelyettesítő***kkal kell kielégíteni.

- „Addig nyújtózkodj, ameddig a takaród ér!” – tanított apám, amikor a háború után munkanélküliként pénzhányban tartotta el családját. Felül kell vizsgálni és be kell látni, az életmód milyen változtatásával, hogyan kell *csökkenteni a kiadásokat*. Csak annyi pénzt szabad költeni, amennyi van.
- „Magad uram, ha szolgád nincsen” – mondta apám, és lehetőleg maga végzett el, készített el mindent, amit lehetett, hogy ne kelljen pénzt kiadni. *Munkával helyettesítette a pénzt*.
- Amikor a Pengő teljesen értéktelenedett, az emberek *csereke-rekedelemmel, árucserével (barter-ügylet) helyettesítették a*

pénzt. Kértek attól, akinek volt, és adtak érte azt, amijük volt. Ez ma is segítheti a pénzzavarból kilábalást.

- A világot jelenleg uraló „*rablókamatos*” *pénzrendszert* ahol lehet, *más elven működővel* kell *lecserélni*, **helyettesíteni** önkormányzati, illetve országos hatáskörben, pl.: *élelmiszerjegyek* (tejjegy az '50-es években is volt), **utalványok**, „*szelíd pénz*”, **helyi pénz**. (Ezekről később lesz szó.)

Az egyén kiszolgáltatott függőségi helyzete megszüntetésének, függetlensége visszaszerzésének egyik módja éppen az, hogy megfelelő ismeretek megszerzésével, begyakorolásával lehetőleg *magad állítsd elő szükségleteidet. Ne csak szemléld, éld át alkotóként az életed!*

Nagyszüleink a lakóházuk kertjében maguk állították elő élelmük többségét (zöldség, gyümölcs, baromfi, nyúl, disznó, tej, tejföl, túró, kenyérsütés), az erdőn vagy saját birtokukon gyűjtötték a téli tüzelőt (kiszáradt fák, gallyak, szőlőtőke, venyige, szőlőkaró, kukoricaszár, kukoricacsutka stb.). Ma a városhoz közeli szőlőhegyen, faluban olcsón kapható házak kínálják szinte ugyanezen lehetőségeket. Ha valóban akarsz változtatni, **több munkával sokat segíthetsz magadon** ma is. Ez azzal az előnnyel is jár, hogy ismét megtalálhatod, fölismerheted az alkotás örömét, a saját termék biztonságát és zamatát.

Az önkormányzat függőségének fölszámolására ismét ajánlom a Güssingi modellt, ahogy már a *Kormányozni nehéz...* fejezetben leírtam, alapelvük is követendő példa:

Abból kell élniük, amijük van... (nem hitelből!)

A kiindulási helyzet nálunk is hasonló, és e modell éppen hazánk közismert problémáira, az *energiafüggőség*, a *munkanélküliség*, a *hulladékkezelés* megoldására jó.

Bár nálunk további rontó tényező, hogy szabályok, adók akadályozzák a hazai kisüzemi energiatermelést és gazdaságos felhasználást (szél-, nap- és vízenergia, biogáz), a lakosság jelentős része pedig leszokott a termőföldről, sőt a kiskertek megműveléséről, már nem akar sok munkával kevés jövedelemből megélni.

Ezeket a sajátos eltéréseket *gyorsan és erélyesen meg kell változtatni*, azután követhetjük a jó példát!

Az állam megszabadulása a függőségből nem csak a gazdasági, hanem a *politikai* szabad cselekvésének is feltétele! Nagyfokú pénzügyi függőség esetén a *multinacionális pénzügyi hatalom magánérdekének érvényesítése erősebb a demokratikus államhatalomnál!*

Szerintem: A **multinacionális**, globális pénzügyi világhatalom, világ-*oligarchia* stb. kifejezések az egész földre kiterjedő hatáskörű legnagyobb tőkések nemzetközi tevékenységük által összefonódó érdekközössége. Egy gyékényen árulnak, vagyonuk szabad kereskedelem (a tőke és az áru szabad áramlása) általi *korlátlan* növelése fonja őket világhatalmú érdekközösségbe. Szabad működésüket, növekedésüket a nemzeti hazafias (**nacionális**, patrióta) és helyi érdekű elhatárolódás (vámok, adók, hagyományok, szokások) akadályozzák, ezért a nemzetgazdaságok lebontására törekednek. Az USA és az EU parlamentjében az emberi szabadságjogok, a demokrácia, a sajtószabadság stb. *álarcában* támadják a nemzeti és helyi érdekeket képviselőket, *valójában* magánvagyonuk korlátlan növelése érdekében. Ez a valódi vízválasztó ma a sok *politikai párt és a politikusok között is: a nemzetközi tőkést szolgálja, támogatja, vagy a nemzeti, helyi érdekeket.*

Ma farkastörvények uralkodnak a világon, mert a multinacionális tőke magánérdekeit a pozitív kamatozású „farkaspénz” avagy „rablópénz” szolgálja! A globális pénzügyi hatalom magánérdeke: a *rablópénzt* csak ott forgatja, oda fekteti be, ahol biztosan hozza a *rablókamatot*. Ha bizonytalan a *rablókamat*, akkor nehézkes, szigorú feltételekkel kevés hitelt nyújt, inkább csak gyűjti, *felhalmozza* a pénzt, ez *akadályozza a cserét, a gazdaság működését.*

Az elmúlt évtizedekben kialakult globalista pénzügyi uralom legfőbb jellemzői (Drábik János szerint):

- A dúsgazdag hitelezők *pénzéhsége végtelen: rablókamattal, uzsorakamattal* egyre több pénzt akarnak.
- A pénz és vagyon (a velejáró hatalommal együtt) globális eloszlása rohamosan koncentrálódik, egyre nagyobb hányadát egyre kevesebb család birtokolja. 1906-ban Pareto szerint Olaszország vagyonának még 80%-a volt a lakosság 20%-áé. 2000-ben a világ vagyonának már 99%-a a lakosság 10%-áé volt.

E két alapvető tény ellentmondása miatt szerintem nem tartható fenn már hosszútávon a *rablókamatos* pénzrendszer:

Egyrészt a hitelből befolyó pénz *rablókamattal nem növelhető korlátlanul*. Egyre több ember egyre fokozottabb mértékben, egyre hosszabb távra adósodik el, de végtelen mértékű hitelért *örökké tartó kamatrabzoltság* nem tartható fenn...

Másrészt a Földön az összes vagyon *véges*, nem végtelen. Ha 2000-ben már az összes vagyon 99%-a a lakosság 10%-áé volt, nagyon rövid

időn belül megszerezhető a maradék 1%. A vagyonkoncentráció **nem növelhető korlátlanul** tovább: elfogy a megszerezhető vagyon! Végül már minden a *Rotschild* családé lesz, és ezt a vagyontalanná váló 7 milliárd ember majd tudomásul veszi?

Amikor nem lesz már kitől és mit rabolni, összeomlik a rendszer...

*

A pénz szerepét szükségesnek tartom és elfogadom a ***nyílt üzleti tevékenységnél***. De ellenzem és *elvetem*, szigorúan büntetném mindenütt, ahol a ***jogkövetőkkel szembeni előnyszerzésre, kivételezésre, az egyenjogúság, esélyegyenlőség kijátszására***, a szabályozott rend, a munka, a teljesítmény, a sorban állók ***megkerülésére, korrupcióra használják!***

Amikor valaki normál ügyintézésben, normálszolgáltatásban az ügyintéző lefizetésével jut előnyhöz pl. egészségügyi alapellátásban!

A ***nyílt luxusüzlettel*** egyetértek, ami az átlagszolgáltatáson fölüli luxusigény luxusra való nyílt megvásárlása, a többletszolgáltatásért többletdíj megfizetése pl. magánklinikán.

De ez csak úgy becsületes, ha intézmény, épület, szervezet tekintetében egyértelműen elkülönül, melyik melyik!

A kamat akkor fenntartható, olyan mértékig helyes és jogos, amíg a hitelnyújtó költségeit fedezi, valamint elvégzett munkamennyiségével és teljesítményével arányos jövedelmét biztosítja. *Szerintem* az éves ***hitelkamat*** mértékét a betéti kamathoz kellene kötni. Pl. A bank ***hitelért kapott kamata*** ne legyen több, mint a ***betéért adott kamatának kétszerese***. Így a hitelkamat fele fedezné a ***betétesek kamatát, fele a bank kölcsönzött pénzének kamata***, működési költsége és haszna. Jogilag szabályozni kellene, hogy az ennél nagyobb hitelkamat ***uzsorakamat***, amit olyan szigorúan kellene büntetni, mint az adócsalást!

2011. november 25-én Nagykanizsán a Magyar Műveltség Kincses-tára Szabadegyetem keretében volt szerencsém hallgatni *dr. Drábik János: Az emberiség jövője egy új pénzrendszertől függ* c. előadását, decemberben pedig az ATV-ben nyilatkozatát, ezeknek a lényegét igyekszem átadni.

Drábik János szemlélete az „*univerzális erkölcs*” (a *korrektség elve*):
– *kölcsönösen tiszteletben tartani egymás igényeit: (...) lehet, hogy nem vagyunk különbek más nemzeteknél, de alávalóbbak sem vagyunk.*

Az előadás szellemében ehhez azt teszem hozzá: megérdemeljük (mint más nemzetek is), hogy saját teljesítményünk gyümölcseit saját magunk élvezhessük.

Drábik szerint ma a kötvénypiacok határozzák meg a legerősebb országok mozgásterét is!

A kötvénypiacot, a Valutaalapot (IMF), a Világbankot (Nemzetközi Újjáépítési és Fejlesztési Bank) és a hitelminősítő intézeteket mind a pénzügyi világoigarchia magánérdeke irányítja.

*A Nemzetközi Valutaalap washingtoni székhelyű szervezet, melyet 1945-ben többek közt az árfolyamstabilitás elősegítése céljából alapítottak, illetve azért, hogy átmeneti **pénzügyi segítséget nyújtson** fizetési mérleggel kapcsolatos problémákkal küzdő tagországainak.*

Bogár László közgazdász az IMF szerepét a védelmi maffiához hasonlította (nem szó szerint idézem):

Bemegy egy vendéglátóhelyre a környéken uralkodó védelmi maffia néhány bőrfejű tagja, és védelmi ajánlatot tesznek a vendéglősnek:

– Uram! Ha a bevételének egy jelentős részét átadja nekünk havonta védelmi pénzként, megvédjük a vendéglőjét, hogy semmi baj ne érje.

– De kitől kéne a vendéglőmet megvédeni, hiszen senki haragosom nincsen, nem is akar senki bántani? Akkor meg miért fizessek? – kérdi a vendéglős.

– Hát tőlünk! – válaszolják a bőrfejűek.

– Nem értem – mondja a vendéglős.

– Majd mindjárt megérted! – mondják a bőrfejűek, aztán összetörik a berendezés felét és így folytatják:

– Na látod, ha havonta fizetsz nekünk, akkor nem fogsz így járni!

A vendéglős végre megértette, nincs más választása, azóta fizet...

Erről nekem az agglegények Murphy-törvénye is eszembe jutott:

A házasság olyan problémák megoldására alkalmas, amelyek a házasság nélkül nem jönnének létre.

Komolyra fordítva a szót, az IMF tagországai meghatározott kvóta (gazdasági súlyuk) szerint járulnak hozzá az alaphoz, és a szervezettől kölcsönöket vehetnek fel adósságaik törlesztéséhez. A tagországok befizetéseiben közreműködő magánbankok működtetői hatalmas nemzetközi tőkével rendelkező magánszemélyek, akiknek alapvető céljuk a tőkéjük kamatoztatása, hasznuk növelése, és ezt kíméletlenül meg is valósítják. Nem jótékonysági ajándékkal segít a rászorulónak.

Az általuk adott kölcsön pillanatnyi mentőöv a csőd ellen, de nehéz olyan országot mutatni, aki IMF hitel fölvétele után az általa követelt beavatkozásoktól kievickélt volna a bajból.

Adósságcsapdáját folyamatosan működteti, hasonlóan mint a közismert „MALOM” társasjátékban a „csiki-csuki” malmot (amikor két egymás melletti malomban egyik nyitásával zárom a másikat), minden lépéssel *növekszik az adós adóssága, a hitelező haszna.*

Amíg még működik a rablókamatos rendszer, addig is élnünk kell. Ha forinttal fizetünk, annak ma kb. háromnegyede az adósságtörlesztésre megy a magyar államadósság miatt. Ez nem forog tovább itt a magyar gazdaságban, másrészt csak negyedével fizetek azért, amit érte kapok. Vagyis mindenért többet fizetek, mégis kevesebb pénz forog a gazdaságban, mint kellene.

Korlátozni kellene a rablókamattal sújtott *Forint használatát:*

A külkereskedelemben vegyük csak igénybe, ahol föltétlen szükséges, a nemzetközi hitelek törlesztésénél, a kötvénypiacon sajnos továbbra is ki leszünk szolgáltatva a Valutaalapnak.

A belföldi termék és szolgáltatás kereskedelmében helyettesíteni kell!

Aki teheti, csökkentse a függőségét a pénzügyi világhatalomtól!

Erre többféle elméleti és gyakorlati lehetőség kínálkozik:

*

ELMÉLETI megközelítések kínálta lehetőségek:

– *Luigino Bruni és Stefano Zamagni: Civil Gazdaság – hatékonyság, méltányosság, köz-jóllét* (Bolognai Egyetem)

– *Silvio Gesell* már 1906-ban *A természetes gazdasági rend* c. könyvében megalkotta a *freiwirtschaft* (szabad gazdaság) elméletét, amely *negatív kamattal* biztosít fenntarthatóságot (a *pozitív kamat* destabilizál, mert a nyereség határtalanul növekszik).

– *Szalay Zsuzsanna: A szelíd pénz forradalma. Közbirtokosságon nyugvó pénzrendszer megteremtése* (Műhelytanulmány, 2008 Vállalatgazdaságtan Intézet, Budapest) Az általa javasolt *szelíd pénz negatív kamata* büntetné a pénztartást, biztosítaná a pénzforgást.

– *Baritz Sarolta Laura OP: „Ti vagytok a föld sója” A globális válság alternatív megközelítése* (A TÁVLATOK cikke nyomán)

A neoliberalis rend végtelen növekedés, fogyasztás logikájának gátat szab a környezet korlátossága.

– Az AT Kearney menedzsment tanácsadó cég kutatása szerint „a jelenlegi gazdasági recesszió alatt azok a cégek, amelyek „igazi” elköteleződést mutattak a **fenntarthatóság** iránt, jobban teljesítettek a pénzügyi piacokon iparági társaiknál.”

Elméleti javaslataik lényege, hogy a gazdasági válság túléléséhez az eddigi *határtalan rablókamat* neoliberais farkastörvényei helyett:

1. Szükség van a pénzügyi intézmények állami és globális **szabályozására**, „tévhit, hogy a piacok képesek az önkorrekcióra, ezért nem kell szabályozni őket.”

2. A **társadalmi hasznosság maximálására, hosszútávú eredményességre, a fenntarthatóságra kell törekedni, profitmaximalizálás helyett!** Ehhez pedig be kell tartani

3. az üzleti etika,

4. az átláthatóság,

5. az emberi jogok,

6. a környezet kémelése,

7. a korrupció elleni fellépés stb. követelményeit.

Ezek által az üzleti partnerek kölcsönös megbecsülésének, a gazdasági tevékenységgel érintettek figyelembe vételének, a **közjóllétre törekvésnek kell érvényesülnie!**

A **közjóllét** fontos jellemzője a **boldogság**, hogyan mérhető?
Arisztotelész szerint:

Az emberi javak közül a boldogság a legkíválób.

A boldogságra törekvés három jellemző életformája, embertípusa:

A *tömegember*, az élvhajász, külső javakra törekszik („fogyasztó”).

A *közügyek embere*, külső elismerésre törekvő (*ma: politikus*).

Az *elmélkedő ember*, saját belső fejlődésében keresi a boldogságot.

Kempelen Farkas ars poeticája:

„A boldogsághoz nem kell sok biz’ám,

Sőt nagyon kevés, kettő kell csupán:

A kenyér és a lélek nyugalma.

A munka adja meg a napi kenyeret,

S ki uralkodik vágyai felett,

Lelkének nyugalma megtarthatja.”

A buddhista szemlélet is figyelemre méltó. Nagykanizsán 2013-ban a Honvéd Kaszinóban hallgattam Valsicsák Zoltán a Magyar – Bhutáni Baráti Társaság elnöke előadását, tőle hallottam:

Amikor a '70-es években Bhután GDP-je, Bruttó Hazai Terméke után érdeklődtek, Bhután negyedik királya azt válaszolta, hogy számára *nem a GDP*, hanem a **GNH Gross National Happiness, azaz a Bruttó Nemzeti Boldogság** számít. Ami fontos az életben: *az emberek boldogsága, kiegyensúlyozott élete és a természet megóvása.*

- A boldogság:**
- közösségben élni,
 - harmóniában a természettel,
 - belső fejlődést elérni, és
 - az értékekben fejlődni.

Ők a társadalmilag, lelkileg, szellemileg hasznos és a természettel összhangban álló gyarapodást, fejlődést helyezik előtérbe.

OKTATÁS 1. Írástudás 2. Végzettség 3. Általános műveltség 4. Értékek	EGÉSZSÉG 5. Önbevallás szerint 6. Havi egészséges napok száma 7. Hosszú távú fogyatékoság 8. Mentális egészség	ÖKOLÓGIAI DIVERZITÁS 9. Szennyezés 10. Személyes környezeti felelősség 11. Károkozás 12. Városiasodási jellemzők
KORMÁNYZAT 13. Politikai részvétel 14. Szabadságjogok 15. Szolgáltatások elérése 16. Kormányzati teljesítmény	IDŐBEOSZTÁS 17. Munkaórák száma 18. Alvási idő	KULTURÁLIS DIVERZITÁS 19. Nyelvtudás 20. Kézműves készségek 21. Részvétel 22. Önkéntesség
KÖZÖSSÉGI ÉLET 23. Társadalmi támasz 24. Közösségi kapcsolatok erőssége 25. Család 26. Biztonság	PSZICHOLÓGIAI JÓLÉT 27. Elégedettség 28. Pozitív érzelmek 29. Negatív érzelmek 30. Spiritualitás	ÉLETSZÍNVONAL 31. Bevétel 32. Vagyontárgyak 33. Lakhatási feltételek

A buddhista- és az ökológiai közgazdaságtan értelmében *a fejlődés az értékekben való fejlődésről szól, nem az anyagiakról és a korlátlan növekedésről.*

A Bruttó Nemzeti Boldogság indexet Bhután 2005-ben kezdte átültetni a gyakorlatba, 2008-ban összeállították a módszert és elvégezték a felmérést, majd 2010-ben ismételték. 9 területen 33 *indikátorral* vizsgáldtak, az úgynevezett nyugati tudomány eddig mindet alátámasztotta és igazolta! Amennyiben 9 tényezőből 6-ban jól teljesít a megkérdezett, vagyis 33 indikátorból 23 esetében limit felett válaszol, akkor „boldognak” mondható.

Jellemző, hogy a nemzeti boldogság mérésére és megvalósítására:

- nem a *legmagasabb életszínvonalú* országok valamelyike,
- nem a *legkellemesebb éghajlatú* üdülőparadicsomok egyike,
- hanem egy szerény buddhista szemléletű ország törekszik.

*

GYAKORLATI PÉLDA (Drábik János előadásából és internetről):

Svájc, a pénzügyi stabilitás fellekvára *helyi pénz* alkalmazására mutatott példát. A svájci frank mellett Bazel központtal kamatmentesen működtetik a *WIR* („wirtschaftsring”, kb. „gazdasági gyűrű”) *szövetkezeti pénzt* a helyi gazdálkodók körében. Ez a *helyi pénz* gyakorlatilag kamatmentes, lehet ebben hitelt felvenni és visszafizetni is.

Svájc a pénzvillág európai központja, mégis itt, a nagybankok árnyékában 80 éve működhet egy olyan pénzintézmény, amely a válság idején védi a nehéz helyzetben lévő ügyfeleit, egyébként pedig segít vállalkozásokat indítani. Ezzel a szociális filozófiával indult el 1935-ben a WIR, a jó svájci frank melletti pénzhelyettesítő. Az alapítás óta szövetkezeti formában működő bank központja ugyan Basel, a WIR nevű *számlapénzt* mégis alternatív pénzként emlegetik Svájc-szerte, sőt, egyesek markánsan a Svájci Frank mellett lévő második svájci valutának tartják.

A vállalkozó vásárláskor először az árra alkuszik, aztán kérdezi csak meg, hogy hány százalékat fizetheti WIR-ben.

Ha versenytárgyalást hirdetnek valamilyen munkára, akkor pedig az a vállalkozó jut megbízáshoz, aki fizetségül minél nagyobb százalékban fogad el WIR-t, vagyis a számlapénz elfogadása előnyt jelent.

Az elmúlt 80 év tapasztalata bizonyítja, hogy a WIR-t nem fenyegeti a válság, sőt, éppen a válságban nő meg a forgalma. Hiszen ez a helyi

pénz jó eszköz arra, hogy elhatárolódjanak a multiktól és a globalizmustól. Ügyfelek között Svájc-szerte több mint 60 ezer kis- és közepes vállalkozás található, és mintegy 30 ezer magánszemély, ugyanakkor magát a szövetkezetet 2200 tag alkotja, a bankot pedig a szövetkezet működteti. A WIR rendszer tagjai helyi szinten ismerik egymást, és saját körükön belül vállalnak munkát vagy adnak megbízásokat, rendelnek árut vagy szolgáltatnak. A rendszer, bár zártan működik, mégis nyitott, bárki csatlakozhat hozzá megfelelő ajánlással. Ennek a WIR elfogadása mellett egyetlen kritériuma van: a megbízhatóság.

A hitelfelvételnél az ügyfél maga dönti el, hogy milyen legyen a hitel Svájci Frank és WIR aránya. A hitel WIR-ben felvett részét WIR-ben kell visszafizetni, csupán a kamatokat Svájci Frankban. A WIR csupán számlapénz, nem jelenik meg papír alapú bankó formában. Ugyanakkor a bank is lépést tart a korrallal, és bevezette a kártyarendszert, valamint az elektronikus számlavezetést is.

*

Magyar vállalkozók is fölismerték, hogy a kis és középvállalkozások szövetkezésével arra kell törekedni, „kiegészítő, helyi pénz” (complementary currency) bevezetésével függetlenítsük a belső gazdaságunkat és belkereskedelmünket, vonjuk ki a pénzügyi világhálózat hatásköréből. A gazdaság élénkítése, bővítése érdekében elkezdődött Magyarországon is a helyi pénzek kialakítása:

– 2009-ben megalakult a HA-MI-ÖSSZEFOGUNK EURÓPAI SZÖVETKEZET. (Sopron, Széchenyi tér 12. info@kekfrank.hu)

– 2010-ben a Nyugat-magyarországi Egyetem Közgazdaságtudományi Karán bemutatták a szövetkezet tagjai az új soproni fizetőeszközt, a **Kékfrankot**.

– 2013-ban megalapították a **Helyi Pénzek Szövetségét** a soproni **Kékfrank**, a **Balatoni Korona** és a **Bocskai Korona** kibocsátói, működik már **Rábaközi Tallér** és **Piliscsabai Korona** is!

– A HA-MI-ÖSSZEFOGUNK EURÓPAI SZÖVETKEZET tagjai el látogattak Baselba, hogy megismerjék Európa legöregebb létező pénz-helyettesítőjének a működését, és a tanulságokat, a tapasztalatokat hasznosítsák a soproni Kékfrank rendszerében.

*

Ha van már **helyi pénz**, az ad lehetőséget a *helyi gazdaság* élénkítésére. De kikre lehet számítani, kik alkalmasak összefogni, szövetkezni a helyi pénz létrehozására, működtetésére, a gazdaság fellendítésére?

Az **önmegvalósító egyéneket** állítja az Európai Unió értéksemleges példaképnek, tekinti a társadalom alapjának. Ők voltak alkalmasak a rablókamatú rablópenz felhalmozását végző pénzügyi világhálózat kiszolgálására, a neoliberais profitmaximalizálásra. Az egyének erőszakosan törekszenek saját boldogulásukra, de nem kötődnek senkihez. Ilyenekből álló közösség olyan, mint *egy vödör csonthéjas dió*.

Az **öntevékeny kisközösségek** szerintem az *önfenntartó, önkezelő társadalom* építőelemei, nem az önmegvalósító egyének. Hazánkban ennek a történelmi előzménye a *nagycsalád* volt.

Faluban, mezőgazdaságban az egészséges középkorúak végezték a munka nehezét, az idősek a ház körüli könnyebb munkát és a kisgyerekek felügyeletét, nevelését. Amikor évek teltevel valakinek megváltozott a helyzete, addigra beletanult már az új szerepébe.

Iparos, kereskedő, szolgáltató tevékenységet végzőknél is gyakran öröklődött a szakma, a legjobbaknál nemzedékről nemzedékre szakmai „dinasztiák” alakultak ki, pl.: pék, cukrász, hentes, vendéglős, orvos, tanító, kéményseprő. A családban a gyerekek belenőttek a szakmába, felnőtt korukra nem csak a szakmai ismereteket sajátították el, hanem az erényetikai magatartást is, a vállalkozók egymás közti kölcsönös bizalomra épülő, a lakossághoz pedig felelősségteljes és udvarias viselkedést. Ennek természetes velejárója volt az is, hogy aki megszegte a közösen betartott etikai szabályokat, azt *kiközösítették*, megszüntették vele a kölcsönös kapcsolatokat. Aki így ellehetetlenült a munkájában, szinte munkanélkülivé vált, hogy tiszta lappal újrakezdhesen szakmát, lakóhelyet kellett váltania.

Öntevékeny kisközösség szerveződhet nem csak a család, hanem az egymás közelében élők közös tevékenységére is. Például: a szőlő- és bortermelés, sörfőzés, tej-sajt előállítás, állattenyésztés, füstölthús készítés, gyümölcstermelés, szörp, lekvár, pálinka előállítás, termékbolt és hűtőtaroló közös létesítése, üzemeltetése, vendéglátás, alkatrész előállítás, műszaki szerviz és javítóműhely stb.

Az *együttműködő* egyének szervesen kapcsolódnak egymáshoz, kölcsönösen segítik és érelik egymást, végül olyan közösséggé válnak,

mint egy *vödör jól összeérett csalamádé*. Ők alkalmasak az összefogásra, a ***hosszútávon fenntartható, a közjóllétre törekvő szemléletű gazdaság*** megvalósítására. Remélem, hogy egyre többen meg is valósítják.

*

A kisközösségen belüli *munkamegosztásnak* is jelentős szerepe van. Kévs ember között is mindig van, akinek valamely tevékenység vagy annak néhány művelete könnyebben, gyorsabban vagy tetszetősebb külalakokkal sikerül, mint a többieknek. Ilyenkor az a célszerű, ha a különféle tevékenységeket, műveleteket lehetőleg az végzi, aki a legkedvezőbben tudja megoldani.

Erdészejjel a természetből veszem a legjobb példát, mert az állatok (élőlények) ösztönösen helyesen cselekszenek az élet fenntartása szempontjából. Ez közgazdasági ismeretek nélkül is jól érthető.

A vadludak önfenntartó kisközösségének a kanadai kutatók megállapítása szerint szigorú szabályai a következők:

1. A vadludak V alakban, *csapatokban szállnak, az első „töri az utat”*. Repülés közben szárnyukkal úgy kavargatják a levegőt, hogy a másik mögött haladó már kisebb energiával tud repülni, mint az első. Így 71%-kal *hosszabb távot tudnak megtenni*, mint ha egyedül repülnének.
2. Az élen röpködő vezető lúd, aki az „utat töri”, hamarabb elfárad, ilyenkor *átadja másoknak a vezető szerepet*.
3. Ha egy hátrább levő kirepül a sorból, lelassul, érdemesebb visszatérnie a csapatba, mert *a közösség erőt és biztonságot ad*.
4. Repülés közben a hátsók hangos gágogással *biztatják, segítik az el-sőt erőfeszítésre*.
5. Ha egy lúd megbetegszik, *a közösség nem hagyja magára*. Két társa leszál vele, és együtt maradnak, amíg meggyógyul, vagy elpusztul. Ezután igyekeznek utolérni saját csapatukat, eközben *másik csapathoz is csatlakozhatnak*.

Áprily Lajos: Vadlúd voltam

*Valamikor vadlúd voltam,
Vadludakkal vándoroltam.
Nagy tavakért lelkesültem,
Tengeren is átrepültem.*

*Őszi fényben és homályban,
Fel-feltámad régi vágyam:
Társaimmal útra kelni,
Fényt és felhőt úszva szelni.*

*Majd ha végem itt elérem,
Vadlúd formám visszakérem.*

*Jó barátok, ismerősök,
Hogyha jönnek bíbor ősök,
Nézzetek fel majd az égre,
Égen úszó vadlúd-ékre,
S azt mondjátok eltűnődve:
Újra vadlúd lett belőle,
S most ott száll a V-seregben,
Hangja szól a fellegekben.*

Közösségek, sport, virtus

Hazánkban a II. világháború óta kívülről diktált irányzatok, a kommunista-szocialista *internacionalista* politikai hatalom, majd az azt követő globalista *multinacionális* pénzügyi hatalom egyaránt ellenségnek tekintette és tekinti a *nacionalista*, vagyis nemzeti öntudat mindenféle megnyilvánulását. (Hazaszeretet, nemzeti szimbólumok és hagyományok tisztelete, megőrzése, elevenen tartása.)

Különböző eszközökkel, de mindkét irányzat folyamatosan harcol a *nemzeti azonosságtudat* (identitás) ellen, mert hatalmuk *nemzetközi* érvényesítését akadályozza minden azonosság alapján tevékenykedő csoportosulás sajátosságának hangsúlyozása, önálló véleménye, elkülönülő

céljai. A nemzettelenbe beolvasztott, önálló vélemény és értékítélet nélküli egyedekből álló, azonosságtudat nélküli laza tömeg könnyebben befolyásolható politikai vagy üzleti célból egyaránt.

Eppen ez mutatja a helyi rendezvények, helyi szervezetek, helyi sport erejét és fontosságát!

A helyi közösségeknek szinte bármilyen tevékenysége, rendszeres találkozója alkalmas erre: dalkör, tánckör, sportkör, hagyományörzők, kertbarátok, szőlősgazdák, bélyeggyűjtők, önkéntes tűzoltók, polgárőrség találkozói, rendezvényei, közös munka (házépítés, tollfosztás, disznóölés, kukoricamorzsolás, kapálás), közösségi vagy családi ünneplés (bál, lakodalm, keresztelő, halotti tor) stb.

A helyi közösségekben való személyes részvétel nagyon fontos, ezért több okból is javasolom:

- megerősíti a résztvevők azonosságtudatát,
- növeli a résztvevők ismereteit, műveltségét,
- összehasonlítás által javítja az önértékelést,
- közös célért együttműködő viselkedésre szoktat, nevel,
- hasonló érdeklődési körű emberekkel ismertet meg, barátságot is teremthet,
- kellemes és hasznos időtöltés, megóv a magányosságtól,
- közös tevékenység során az egyenként vagy közösen átélt sikerek és a kudarcok elviselését segítik, tanítják egymásnak,
- kölcsönös megértésre, elfogadásra, toleranciára készítet,
- az érzelmeket közösségben megosztani, megértő társakkal megbeszélni előnyös, mert a népi bölcsesség szerint: a megosztott bánat fele bánat, a megosztott öröm dupla öröm!

A helyi társas összejövetelek közül kiragadok most néhányat.

Kegyes hozzám a sors, hogy Zalakarosban a dalárda tagjaként énekelve évente 15-20 alkalommal részese lehetek olyan ünnepségnak, rendezvénynek, amelyeken kézzelfogható élő valóságban találkozhatok népviselettel, néptáncsal. A helyi néptáncosok óvodás, általános iskolás és felnőtt csoportja gyönyörű ruhákban, hozzá illő egyéb néprajzi elemekkel kiegészítve adják elő műsorukat, a karosi, galamboki, zalakomári hagyományörző dalkörök asszonyai is népviseletben és csodálatos „gyöngyösnecc” főkötőben szerepelnek. Csak dicsérni tudom a kultúrcsoportok művészeti vezetőit, a műsorok szervezőit és természetesen a költségek többségét viselő önkormányzatokat is ezért!

KARPATI MEGENCE
Magyarok és Gyűlése
Virtusfesztivál

Az Új 2011. évben, Napisten (Június) hava
18. és 19. napja, Miháld
kézművesek, őstermelők bemutatója,
és a parasztvirtus nemzeti versengése

Szombat:
 Kisbíró falujárása
 Őkemenikus istentisztelet
 Magyar keresztelő
 A falu rovástartáblájának felszentelése
 Tündérkert szentelés
 Települések zászlós felvonulása
 Megnyitó
 Déli harangszó szertartás
 Íjászverseny és fogathajtás
 Kovács gyula előadása
 Népdalkörök, néptáncosok
 Óvodaudvar megnyitása dr. Bogár László
Szkitia koncert
Bolondos lakodalmom
 Szertűz, parázsönjárás

Vasárnap:
 Baranta bemutató
 Miháldi tűzoltók hagyományörző szerelése
 Várostrom, bajvívás
Virtusfesztivál
 Solymászat
 Papadimitriu Athina
 Népi gyógyászat
 Magyar lo- és kutyafajták bemutatója
 Népdalkörök, néptáncosok
 Kivállat simogató- és vásár
 Mass Albert szavalóverseny
 Könyvvásár
 Drábik János előadása
 Régi kályhák kiállítása
 Veradás
 Lovagoltatás
 Fesztivál zárás
 Táncházt hajnalig

Tudakozás: 06 30 519 1109, www.karpatmedencevirtus.hu, E-mail: kapcsolat@karpatmedencevirtus.hu

Programváltási jogát fenntartjuk!

Szala MIHÁLD
 Zala-székelyek
 Pat
 Várogyógy Baranta Kőszeg
 Magyar lo- és kutyafajták bemutatója
 Népdalkörök, néptáncosok
 Kivállat simogató- és vásár
 Mass Albert szavalóverseny
 Könyvvásár
 Drábik János előadása
 Régi kályhák kiállítása
 Veradás
 Lovagoltatás
 Fesztivál zárás
 Táncházt hajnalig

Virtusfesztivál Miháldon, plakátja magáért beszél. TETSZIK, mert a helybeliek adottságainak régi versengését eleveníti föl.

Örömmel tapasztalom, hogy hazánkban is egyre több helyen fölismertik és gyakorlatban is megvalósítják a *güssingi szemléletmódot*:

Azt kell megbecsülnünk, amink van!

Nem kell idegen eseményt vagy terméket utánozni, elevenítsük föl a helyi hagyományokat, és igazítsuk hozzá a mai feltételekhez, igényekhez (falusi vendéglátás, őstermelői piac támogatása stb.).

A helyi adottságok felhasználása (kastély, várrom, lejtős hegyoldal, termálvíz, bányató, kavicsbánya, kőbánya, terméskő, agyag, fa) nagyon népszerű lehet a helyi ünnepek, helyi szokások, hagyományos népi ételek készítésének felelevenítésével: friss zöldségfélék, paprika, gyógynövény, szőlő, bor, gyümölcs, szörp, lekvár, pálinka, tök, tökmagolaj, tejtermékek, sajt, hal, nyúl, birka, kecske, szürkemarha, ló, bivaly, mangalica, füstölt hús, disznótor, krumpliprósza, rétes stb.

A legegyszerűbb példa lehet, hogy a világszerte közismert és divatos *olasz pizzával* ma már a *magyaros ízesítésű kenyérlángos* (pl. a „*töki pompos*”) állja a versenyt hazai rendezvényeken! Dicsérendőnek tartom a *gyulai kolbászfesztivált*, a *bajai halászléfőző-versenyt*, a *szilvágyi szilva napokat*, a *kanizsai dödöllefesztivált és fánkfesztivált* is.

A helyi szokások és a magyar hagyományok megőrzéseként érdemes megemlíteni a *Keszegfesztivált* Gyenesdiáson. Ahol a szerényebb, munkaigényesebb, de hazai, jóízű keszeget megbecsülik a szálkamentes külföldi halakkal szemben, és hagyományos elkészítési módját népszerűsítik.

Éppen ezért érthetetlen és elfogadhatatlan az, hogy 2013 decemberétől nem halászik a tóból a Balatoni Halgazdaság (akkor miért ez a neve?), nem tudnak Balatonból származó halat kínálni a Balaton parti vendéglők. Már nem is keresik. Szégyenletes, mert ahogy a *Balaton, a balatoni bor és hal is hungarikum!* Valódi balatoni halakat kellene kínálni a környék vendéglőiben, akár oly módon is, hogy a Balatonból egy kis részt elkerítve működne a halgazdaság!

*

A helyi sport az 1950-es években hazánkban a helyi ifjúságnak:

- a magyar *virtus* megnyilvánulási lehetősége,
- az emberi *versengés lehetősége* kulturált feltételek között,
- a *testi képességek* szabályozott bemutatása,
- a vidéki élet egyik fontos *közösségformáló* szerveződése,

- a helyi büszke *lokálpatriotizmus* kifejezésének tere,
- a falvak egymás közti *vetélkedésének* színtere volt.

A falu magáénak, „közülünk valónak” érezte a sportolót. Az idegen betolakodót nehezen fogadták el, sportban ugyanúgy, mint udvarlóként a falubeli lányoknak.

A falu **büszke** volt eredményeire, ha úgy érezhette: „a mi ifjaink, a mi falunk lakói, tettei különbek a szomszédokénál”.

Versenyezni a minden résztvevőre, sporteszközeire és sportlétesítményre egyaránt érvényes szabályok, **azonos feltételek, esélyegyenlőség** mellett tisztességes. Mivel az ember teljesítőképessége a **testsúlyától, a korától vagy nemétől** is függhet, ennek megfelelő csoportokban mérhetők össze képességeik!

Szerintem *sportversenyeken* nem szabad a *helybéli amatőröket* a *profikkal* egymáshoz mérni, ugyanúgy, mint a *szépségversenyen* a született testüket a *plasztikai műtésesekkel*!

Ha ettől az elvtől eltérünk, akkor valakik nem a természetes adottságaikat, kifejlesztett képességeiket mérik össze mások adottságaival, képességeivel, hanem anyagi lehetőségeiket!

Ma már csak pénzmennyiség kérdése, hogy képességeik fejlesztése *helyett* megvásárolják a győzelmet *plasztikai műtéttel* vagy az idegenlégios *zsoldos focistával*. Ma az orosz milliárdosnak is lehet már angol csapata, de hiába jó ez a csapat, ez nem dicsekvésre méltó, mert ez csak pénz kérdése.

Csak azok lehetnek büszkék az eredményeikre, akik saját képességeikkel és saját verítékükkal érték el azt, nem pénzért vett idegenekkel!

NEM TETTSZIK nekem a vásárolt játékosokkal történő mérkőzés, mert már nem azt mutatja, melyik falu csapata képes többre, hanem azt, kinek volt több pénze. *Zsoldosokra ne legyen senki büszke!*

NE ÉKESKEDJÜNK IDEGEN TOLLAKKAL!

Ma már a magyar bajnokságban résztvevő csapatokban is gyakori a külföldről nagy pénzért vásárolt játékos. Az eddigi elvi és lelki tiltakozásomat még gyakorlati, gazdasági indokkal is aláírom:

Egy gazdasági válságban levő, eladósodott országban ne szórjuk a pénzt („*hűtlen kezelő*” módján) arra, hogy a teljes NB I-es foci- és kézilabda sportot vásárolt játékosokkal, profi módon fizetve fenntartsuk. Feltételezem, ezt a magánvállalkozók közül is csak a kiugróan magas jövedelműek hajlandók a saját pénzüikkel fedezni.

Stadiont építeni pedig józan ésszel akkora városban érdemes, amelynek legalább ötször annyi lakója van, mint a stadion befogadóképessége, mert az üres stadion fenntartása gazdasági csőd!

Ha valaki szigorúan ellenőrizné a sportegyesületek pénzügyi működését, attól tartok, kevés kivétellel a számviteli előírások megszegése, korrupció, a közvagyon hűtlen kezelése derülne ki.

A helyi és nemzeti bajnokságokon, versenyeken, ha tehetném, *megtiltanám a vásárolt sportolók részvételét*, valamint a sporttámogatásra kapott pénz felhasználását sportoló vásárlására!

Létezhetnének továbbra is csupa vásárolt játékosból álló *profi* csapatok, ha el tudják tartani magukat, de ők *profikkal* mérkőznek!

Ha az 1920-ban Trianonban harmadára csonkolt kis Magyarország 1953-54-ben be tudta mutatni a világ legjobb focicsapatát, NEM IGAZ, hogy ma a szövetségi kapitánynak is először idegenlégióst kell keresni, és „*ha ló nincs, számár is jó*” elv alapján lehet csak magyar!

*

Tisztázzuk az *értelmes cselekvés* és a *bűnözés*, meg a *küldetés* összefüggéseit a továbbiak jó megértése érdekében. Minden bűnözést helytelenítetek, mégis fontos különbséget tenni.

Az *értelmes bűnöző* (= *kármértékű*, céltudatos) csak a más tulajdonának mértékéig okoz kárt (pl. zsebtolvaj, sikkasztó) saját hasznára, erőszak nélkül. Ezt sem helyeslem, de legalább értem, miért teszi. Ilyeneknél az *előző állapot helyreállítása*, a kár megtérítése a fontos.

Az *értelmetlen bűnöző* (= *kárfokozó*, romboló) nem elégszik meg a más élete, illetve élete hasznos tevékenységének (munkájának) eredménye elvételével, megcsonkításával, hanem ezen fölül saját haszna nélkül is további erőszakos károkat okoz rombolással (gyilkos, rabló, anyagi javakat törő-zúzó). Ilyenkor az *előző állapot helyreállítása* sokszor lehetetlen (pl.: gyilkosság), a teljes kár megtérítésén fölül fokozott büntetést érdemelne megsegényenítéssel, pl.: feltűnő közterületen, a ruhája hátán „KÁRFOKOZÓ BÜNÖMÉRT BÜNHÖDÖM” tenyérynyi betűs fölirattal lenne célszerű dolgoztatni hetekig.

Már az óvodás is megtapasztalja, hogy képzettségtől, kortól és nemtől függetlenül ugyanazt a műveletet több ember különböző pontossággal, jóssággal, hasznosíthatósággal képes elvégezni. A többség közel azonosan végzi el, ezt nevezzük *átlagos* vagy *közepes* szintnek. De mindig

vannak néhányan, akik ennél jobb, magasabb szinten, néhányan meg rosszabb, alacsonyabb szinten képesek rá.

Minden embernek van valamilyen adottsága, amit a közepesnél jobb szinten képes teljesíteni, ez a *talentuma*. Ezt továbbfejleszteni az emberek küldetése, idő és energia ráfordításával, szorgalmas, fáradtságos gyakorlással olyan szintre emelni, amire fölfigyelnek, ami tetszést, örömet okoz másoknak, amiben mások is kedvüket lelik.

A fiatalok értelmesebb, kisebb része talál magának értelmes célokat és elfoglaltságot. Igyekszik jól sáfárkodni talentumával: az átlagosnál jobb képességeit munkával, tanulással, sporttal, művészettel, fizikai és szellemi erőfeszítéssel, a gyakorlás fáradtságával tovább fejleszti, ezzel kitűnik a többiek közül. Eközben megtanulja a küzdés, a kudarc, a győzelem és a vereség elfogadását. Az emberiség kiemelkedően hasznos tagját példaképnek tekinti és követi példáját. Így növelve egyéni értékeit nő a magabiztossága, önbizalma, ellenálló képessége, képzettsége, de egyúttal társadalmi hasznossága is nő: többféle szerepre, több és jobb munkára, alkotásra lesz alkalmas, tevékenységével elismerést vagy tetszést arat vagy örömet szerez embertársainak.

A fiatalok nagyobb tömege sajnos nem jól sáfárkodik talentumával. Nem akarja vagy nem tudja fölismerni, mely képességeit lehetne az átlagos fölé fejleszteni, és nem hajlandó sem fizikai, sem szellemi erőfeszítésre, sem a gyakorlás fáradtságára ennek érdekében. Mivel így nem képes kitűnni társai közül, a mások figyelmének felkeltéséhez, elismerésének elnyeréséhez a könnyebb utat választja: a szokásostól, normálistól eltérő külsővel, cselekedettel, viselkedéssel, saját egészségének és mások munkájának tönkretételével, károkozással, gyakran értelmetlen bűnözéssel hívja fel magára a figyelmet:

– Fizikai erejét kiemelkedő sportteljesítmény helyett a parkok, játszóterek fáinak, bútorainak összetörésére, vonat-üléshuzatok fölhasítására, értelmetlen károkozásra használja,

– művészi és szellemi hajlamát és képességeit falfirkákon fitogtatja,

– külsejét a normális életvitelt akadályozó testékszerekkel, feltűnő tetoválással, értelmetlen vagy botrányos öltözettel teszi feltűnővé,

– személyes példaképe nincs, helyette a magamutogató tv-sztárok és a tv-reklámok példáját követi.

Ezáltal egyéni értékei nem nőnek, kevés fajta, képesítés nélküli, rosszszul fizetett munkára alkalmas, közérzete rossz, elégedetlen, társadalmi

hasznossága is alacsony, nem tud sem magának elismerést, sem másoknak örömet szerezni...

Diákkoromban én azokat tekintetem példának, akik történelmünk *hőseiként* a közösség (család, iskola, munkahely, falu, város, nemzet, haza) érdekében javára szolgáló *önzetlen cselekedetükkel* vagy nemzetközi elismerést kiváltó *rendkívüli teljesítményükkel* (tudomány, művészet, harc, sport terén) váltak hálát és tiszteletet érdemlökké. Őket tartom ma is követendő példának!

Kik a *példaképei* ma az ifjúságnak, hősök vagy sztárok?

Ma a médiában a mindenkin átgázoló, egyéni győzelemre törekvő, *önző* önmegvalósító, *sztárként* ünnevelt hullócsillagokat dicsőítik.

A tv-csatornákban már a gyermekműsorok többsége is arról szól, hogy ki hogyan győzi le a másikat. Meseszerűen vagy humorosan vagy valóságzerű filmben, de az egyéni siker, győzelem érdekében lépten-nyomon megsemmisítik az ellenfelet.

Az ifjúság életszerű példaként a *sztárok* életéről szóló tudósításokban, pletykarovatokban, a tv-csatornák „valóságshow”-iban vagy szappanoperáiban azt látja, szinte minden lehetséges eszközt büntetlenül alkalmazva érik el egyéni érdeküket, sikerüket, győzelmüket. Nincsenek gátai, nem korlátozza őket kötelesség, felelősség, hűség, büntudat, szégyen, együttérzés. Egyedül akarnak birtokolni, nem hajlandók tudomásul venni, ha az adott helyzet, időpont vagy személy nem teszi lehetővé szándékuk teljesülését.

A fiatalok többsége sajnos ezt a példát követi. A média önmegvalósítást, egyéni győzelmet diktáló *sztár-példáitól* oly mértékben *elvakul*, hogy csak a *győzelmet* tekinti egyetlen és helyes viselkedésmódnak.

Megszerzik maguknak, amit akarnak, kielégítik vágyaikat, ha törik, ha szakad, bármilyen erőszakra, gyilkosságra is képesek érte. *Nem fogadják el a kudarcot, ölnek, hogy győztesek legyenek, nem ismernek más megoldást!*

Ezt igazolja sajnos egyre több megtörtént eset:

- A 17 éves fiú, aki volt barátnőjét új barátjával együtt lekasabolta bozótvagókéssel.
- Aki megismerkedés után megölte a nőt, mert az nem akart vele élni.
- Tizenéves lányok, akik felajánlkoztak a hajléktalannak, aztán üdítővel teli palackkal agyonverték és elrabolták párszáz forintját.

– A miskolci drogos fiatalok, akik „ok nélkül”, hátulról leütötték és nyomorékká verték (nem rajtuk múlt, hogy meg nem ölték) a békésen hazafelé ballagó gitárművészt.

Bennük nem élt még arra példa, hogy az ember veszíthet, és akkor *le kell mondania valamiről*:

– akit elhagynak, *fájó szívvel és szerelmi bánattal* tudomásul veszi,

– akinek nincs elég pénze, igényei közül *választania kell, mire költhet*.

A különféle egyéni sikert ígérő műsorokban a sikerre törekvő, majd elérő *sztár* istenítése közben elterelik a néző figyelmét arról, hogy a szeme előtt *több százan vallanak kudarcot*, válnak vesztesé azalatt, amíg megszületik az *egyetlen győztes*. Arra egy pillanatig sem utal a tv, nem gondol a fiatal, hogy a kudarcot vallottak tömege hogyan éli meg, veszi tudomásul a vesztes szerepet. Nem ölhet meg mind valakit azért, hogy mégis ő érvényesüljön, mint az előbb felsorolt példákban, akik *mindenáron* győztesek akartak maradni.

Lássátok meg a fától az erdőt is! Az életverseny-pályán is az a szabály érvényesül, amelyik a *sportverseny-pályán*: sok a versenyző, de minden kategóriában csak egy lehet a győztes, a többinek pedig tudomásul kell vennie, hogy a győztes többre volt képes.

A győzelem nem tartós, csak pillanatnyi örömet okoz, nem biztosít boldog életet, erről hallgat a média, esetleg évekkel később apró újságcikkben olvashatod. A boldogságot emberi kapcsolataidban élheted át, megbecsülésen és szereteten alapuló kölcsönös viselkedéssel.

A vesztes szerepet, a kudarc állapotát el kell fogadni, hisz ebben a szerepben mindig sokkal többen vannak, mert győzelem csak keveseknek adatik. De nem végleges a vesztes állapot sem. A verseny megnyerésére, egy cél elérésére, egy konfliktus leküzdésére fordított energia, testi-lelki-szellemi fölkészülés, gyakorlás, edzés nem veszik kárba, saját képességeid fejlődését szolgálta! Aki képes *főlismerni*, és *tanulni a hibáiból*, és kitartó erőfeszítéssel küzd saját képességei fejlesztéséért, ezáltal lehet a következő verseny/konfliktus győztese.

A konfliktus a különböző érdekek, igények, nézetek összeütközése. Az emberi szervezet ilyenkor cselekvésre készül, gyorsabban dobog a szív, fölmeleg a vérnyomás: *harcolj a győzelemért, vagy menekülj a veszélyes helyzetből! A feszültséget le kell vezetni*, tudni kell valamilyen módon kezelni. Ha nem vezetik le cselekvéssel, akkor a feszültség megmarad, kimerüléshez, stressz-betegségekhez vezethet. Az emberek a leveze-

tésre is a saját egyéniségükre jellemző különböző megoldásokat alkalmaznak ösztönösen (pl. fölényben maradjon, másra hárít, kibúvókat keres, kihátrál, megalkuszik, kölcsönösen elfogadható megoldásra törekszik). Ez tanulható képesség, hasznos lenne iskolában **tanítani a konfliktuskezelési stratégiákat**.

Már az óvodás kortól érdemes olyan meséket megismertetni, majd megbeszélni a gyerekekkel, amelyik a másik embernek *nem legyőzésére*, megsemmisítésére biztat, *hanem a boldogság megélésére buzdít*, amely a mesterségükből, a saját munkájukból megélt becsületes emberek társadalmi fontosságából, hasznosságából, együttműködéséből, együttérzéséből, egymás kölcsönös megbecsüléséből fakad. Amelyikben a sok nem-győztes kisember mind fölfedezheti munkája, napi tevékenysége szépségeit, elnyerheti örömeit és tartós boldogságát.

A kudarc, a vereség mindenkinek rosszul esik, de

- nem másokban kell keresni az okát,
- többnyire saját **képességeink elégtelenségét jelzi, segít fölismerni,**
- **képességeink erőteljes fejlesztésére ösztönöz újabb kudarcok megelőzése érdekében.**

A kudarcot elviselni segíthet a *munkaterápia* is: a munka

- eltereli a figyelmed, mentesít a rád ártalmasan visszaható negatív gondolatokról (ez gyógyulási folyamat),
- az alkotás eredményében pedig feloldódást ad.

A veszteség vagy kudarc letaglózó hatása, **a bánat feloldódik alkotó folyamat közben, a munka eredményében megtestesülve megelégedettséget szül, helyreállítja a harmóniát.**

A Sors, avagy a Teremtő Világegyetem a kiegyenlítésre törekszik.

*

Kedves olvasó, egy kis játékos tesztet ajánlok, két dallal:

Jó, hogy egy kissé kisebb vagy nálam,

Fürtös hajadnak párna a vállam.

Jó, hogy egy kissé lehajlok hozzád,

Hogy csókkal érjem harmatos orcád.

Harmatos orcád ha csókkal érem,

Kigyullad rajta piros szemérem.

Pirulva bújsz el, eltakar vállam,

De jó, hogy kissé kisebb vagy nálam.

*Hívogatsz némán egy pillantással,
Csalogatsz szóval, egy sóhajtással.
Szememnek szép vagy, szívemnek jó vagy,
Úgy érzem éppen hozzám való vagy!*

Petőfi Sándor:

*Fa leszek, ha fának vagy virága.
Ha harmat vagy: én virág leszek.
Harmat leszek, ha te napsugár vagy...
Csak, hogy lényünk egyesüljenek.*

*Ha, leányka, te vagy a mennyország:
Akkor én csillaggá változom.
Ha, leányka, te vagy a pokol: (hogy
Egyesüljünk) én elkárhozom.*

A teszt kiértékelése:

- Aki mindkét dalt nevetségesnek, gyerekesnek, vagy maradinak érezte, *a ma embere*, sikerorientált, nem ismer együttérzést, szemérmet, önzetlenséget, szeretetet, ezzel a szemlélettel nincs sok esélye a boldogságra.
- Aki csak az egyiket tartja maradinak, vagy gyerekesnek, valószínű találkozott már a szerelemmel, *van esélye* a boldogságra.
- Akiben mindkettő kellemes érzéseket ébresztett, nincs a média bilincsében, még egészséges lelkű, *érdemes a boldogságra*.

*

SAJÁT TOLLAIKKAL ÉKESKEDNEK, ezért büszkék lehetünk azokra, akik tényleg a képességeik által érték el világszerte kiemelkedő teljesítményeket, akik hazánk kedvezőtlen gazdasági körülményei ellenére hosszú, küzdelmes, kitartó gyakorlással kivívták a magyar emberek iránti elismerést.

Egy kiemelkedő teljesítményt több, egymást kiegészítő tényező összehatása eredményezhet:

- *megfelelő cél* választása, kitűzése,
- az átlagosnál *jobb képesség* a cél tekintetében,
- türelmes, kitartó *gyakorlás*,
- szándék, akarat és *hit a megvalósításhoz*.

Ha hiszel benne, hogy képes vagy rá, meg tudod tenni.

Ha sportról van szó, ejtsünk szót a labdarúgásról, a fociról is. 7 éves voltam, amikor a Puskás-öcsis Aranycsapatra büszkék lehettünk. Akkor tudtam még őszintén lelkesedni a fociért. 1953-54-ben minden lakásban, minden rádióból az angolok elleni meccsek közvetítése szólt, az utcán is hallani lehetett Szepesit. Mi, gyerekek a „Kezdődik a Csinn-bumm cirkusz gyerekek” c. dal refrénjének dallamára énekeltük:

Sej, haj, angolok, 7:1-re kikaptatok!

Sej, haj, 7:1-re kikaptatok!

Véleményem szerint a ***mai magyar foci nem érdemli meg*** a ráköltött pénzt. Nálunk ma fociban az eredménytelen csetlés-botlást is megfizetik, támogatják, de más sportágban gyakran a saját költségükre világbajnokká válókat is mellőzik. A hazának dicsőséget szerző, nemzeti hírnevet (imázst) teremtő hőseinkről itthon szinte még hírt is kevesebbet adnak, mint a sportesemény helyszínén szerte a világon.

A '60-as években az ***öttusázóink***, a közelmúltban a ***vízilabdázóink*** majdnem hasonló aranycsapatként aratták győzelmeiket (olimpián 2000. Sydney, 2004. Athén, 2008. Peking, Európa bajnokságon 1997. Sevilla, 1999. Firenze, Világbajnokságon 2003. Barcelona, 2013. Barcelona), mint az '50-es években a focisták.

Egyéniben pedig a tornasportban ***lólengésben*** (nem élő lovon is!) nyertek magyarként olimpiai bajnoki címet: Pelle István (1932. Los Angeles), Magyar Zoltán (1976. Montreal, 1980. Moszkva), Borkai Zsolt (1988. Szöul), Berki Krisztián (2012. London). Említhetem a ***vívást, kakak-kenut és az úszást*** is, melyek a nemzetnek ***több dicsőséget hoztak, ezért több elismerést érdemelnek, mint a foci!***

Ha rajtam múlna, az ország költségvetéséből az ifjúsági tömegsportot és azokat a felnőtt sportolókat/sportokat engedném támogatni, akik/ amelyek nemzetközi szinten nyilvántartott eredményeket érnek el.

A többi legyen önfenntartó!

Fontos szempont szerintem, hogy történelmünk során a magyar mint *lovas nemzet* a lovas harcokban a világ legjobbjai közé tartozott évezreden át, egészen addig, míg a világháborúban már a *huszárok helyett a golyószóró és a tankok* lettek a harcok legfontosabb szereplői.

Ezért a legfőrfiasabb, egyúttal a magyar hagyományörzés szempontjából a legfontosabb, *leghuszárosabb* sportnak a méltánytalanul mellőzött ***öttusát*** tartom. Olyan példákat akarok bemutatni, akik ***megérdemlik*** a nemzet megbecsülését, akiknek példáját érdemes követni!

Külhoni magyar példaképek

TÖRTÉNELMI PÉLDÁK külhonban érvényesült legendás magyar virtusra és teljesítményre

Elterjedt nézet, hogy a magyarok történelmében az *utolsó dicső időszak* Hunyadi Mátyás uralkodása (1458-1490) volt, akinek „*nyögte bús hadát Bécsnek büszke vára*” is, az azóta eltelt fél évezred csak *szégyennünkről*, a más nemzetek általi katonai, politikai, illetve gazdasági leigázásunkról, elnyomásunkról, kizsákmányolásunkról szól.

*Történelmünk*ből érdemes feleleveníteni nemzetközi jelentőségű példákat, akik később és külhonban váltak kiemelkedő egyéniséggé, ott mutatták meg a világnak a *magyar virtust* (részletek az internetről).

**

Báthory István (1533-1586) erdélyi fejedelem és lengyel király.

Születése után néhány hónappal apja elhunyt, ezért Várdai Pál esztergomi érsek vállalta nevelését, majd az 1540-es években I. Ferdinánd bécsi udvarában apródoskodott. Humanista műveltséget szerzett, a reformáció terjedése idején is megőrizte katolikus hitét. 1559-ben megkapta Erdély legjelentősebb katonai pozícióját, a váradi kapitányságot.

János Zsigmond halála után az erdélyi rendek a gyulafehérvári országgyűlésen egyhangúlag választották Erdély fejedelmévé (1571–1586). Báthory a speyeri szerződéshez híven, titokban hűséget esküdött Miksának, a török Portának pedig elküldte a 10 ezer arany adót. Belpolitikájában a fejedelmi hatalom megerősítésére törekedett: felülvizsgálta a korábbi fejedelmi birtokadományokat, számbavette az állami jövedelmeket, fejlesztette a kereskedelmet és a bányászatot. Az erdélyi vallási türelmet ő sem bolygatta, de 1579-ben Kolozsvárra telepítette a jezsuitákat. *1581-ben megalapította* Kolozsváron a jezsuita kollégiumot, a mai *Szegedi Tudományegyetem jogelődjét*.

A Jagelló-ház kihalása után az erdélyi fejedelem elfogadta a lengyel rendek feltételeit, és feleségül vette a nála 10 évvel idősebb Jagelló Anrát, az utolsó Jagelló-házi lengyel király húgát. Báthory Erdély trónjáról sem mondott le, úgy koronázták királlyá (1576–1586), *1579-ben ő alapította meg a Vilnai (Vilniusi) Egyetemet* is.

A lengyel rendek azt kívánták tőle, hogy szerezze vissza a livóniai háborúban Rettegett Iván cárral szemben elvesztett területeket, de nem akarták a háború terheit viselni. Nagyobbként magyar hajdúkból álló seregével azonban Báthory megfelelt az elvárásoknak: 1579-1581 között három hadjáratban győzte le az oroszokat.

Előbb Polock várát foglalta vissza, majd Velikije Lukit ostromolta sikerrel, végül pedig *Pszkov* ellen vonult. 1581-ben *lengyel királyként* 5 hónapig ostromolta (többek között *1000 magyar lovasával*), egy helyen lerombolta a várfalat, de a hatalmas védősereggel szemben bevenni nem tudta.

Az oroszok valószínűleg nem is tudták, hogy a magyar virtussal találkoztak, de annyira büszkék rá, hogy hősiezen meg tudták védeni Pszkov várát 1581-ben Báthory Istvántól, hogy 300 évvel később emlékművet állítottak ennek emlékére, *ez olvasható a táblán*. Ez az egyik legnagyobb elismerés és tisztelet Báthory nagysága előtt.

A várat az 1950-es években teljesen felújították, a 9 km hosszú várfal teljesen ép. 2005 nyarán turistaúton Briglevics Laci kollégámmal ott is jártunk, és sikerült nekünk az, ami Báthorynak nem: *bejutottunk Pszkov várába* és onnan tekinthettünk ki a Velikaja folyóra...

Kilátás Pszkov várából a Velikaja folyóra

Pszkov várbástyája sörözőjében Briglevics Lacival

A cár a pápát azzal hitegette, hogy katolizál, és segít a törökök Európából való kiűzésében, így Báthory Antonio Possevino, itáliai jezsuita szerzetes közvetítésével végül 1582-ben Jam Zapolszkijban fegyverszünetet kötött az oroszokkal.

A siker így is jelentős volt, hiszen ezzel Lengyelország visszaszerezte az eredeti területéhez képest megnagyobbodott Livóniát és a Litvánia-hoz tartozó belorusz (fehéroroszországi) területeket, amivel előnyre tett szert a Balti-tengeri uralomért vívott hatalmi vetélkedésben.

Báthory a cár 1584-es halála után foglalkozott Oroszország meghódításának tervével is, de a lengyel rendek továbbra sem voltak hajlandóak vállalni egy ilyen nagyszabású vállalkozás terheit. Távolabbi politikai tervét – Lengyelország, Magyarország és Erdély államszövetségét, mely egyaránt szolgálta volna a Habsburgok és a török visszaszorítását – nem tudta megvalósítani, mert 1586 végén váratlanul meghalt. A lengyelek egyik legnagyobb királyukat tisztelik benne, annak ellenére, hogy élete végéig megmaradt magyarnak, és velük is csak latinul érintkezett.

*

Hadik András (1710-1790) kisnemesi családba született futaki Hadik Mihály és Hardy Franciska harmadik gyermekeként. (Futak a Csallóközben, ma Szlovákiában van.) A Hadik család alapítója, Hadik Mihály a Nádasdy ezred kapitányaként katonai érdemeire és hűségére való tekintettel III. Károly magyar királytól régi nemességét megerősítő címet kapott. Lendva város (ma Szlovéniában) egyik legszebb kilátópontján, a szőlőhegyen 1727-28-ban épült Szentháromság kápolnában, üvegfedelű koporsóban láthattam *Hadik Mihály* természetes módon (balzsamozás nélkül) mumifikálódott tetemét, amit a helyiek szinte csodának tekintenek.

Hadik András életútja kivételes példa arra, hogy volt karrierlehetőség a magyar nemesek számára a 18. századi osztrák császári hadseregben is. Élete során elért eredményeit azért tartom követésre méltó példának, mert a *látszólag* csak kurucos forróvérű virtusból elkövetett huszáros csínytevéseiről elhíresült fenegyerek, *emellett körültekintő, meggon-dolt* katonai vezető is volt.

Vakmerő, szemtelen, magyaros virtusú fellépései azért jártak sikerrel, mert örökölt kiváló képességeit célratörő, kitartó gyakorlással kiszámíthatóvá tette, haditetteit tudatosan, *körültekintően megtervezte és fegyelmezetten hajtotta végre*. Ezáltal lett a történelem „*leghuszárabbb huszára*”.

Mária Terézia szolgálatában részt vett az osztrák örökösödési háborúban, majd a hétéves háborúban (1756–63). 1759-ben már lovassági tá-

bornokká léptették elő. 1762-63-ban a Sziléziában harcoló császári fő-sereg parancsnoka lett.

Hadik Mihály mumifikálódott holtteste a Lendva-hegyi kápolnában

1757. október 10-én kalandos vállalkozásba kezdett, nevezetesen a sziléziai Habsburg–porosz frontvonalától 450 kilométerre északra fekvő Berlin, Nagy Frigyes porosz király fővárosának elfoglalásába. A porosz uralkodó ezekben a napokban ugyanis nem tartózkodott Berlinben, hanem személyesen irányította összevont haderőit a Habsburgok és franciák elleni távoli háborús fronton, Naumburnál, így a Sziléziából Berlinbe vezető országút katonai védelem nélkül maradt. Hadik András 4320 katonájával, köztük a saját nevét viselő Hadik-huszárezred és a Baranyay-huszárezred válogatott magyar lovasaival indult útnak. Az elenséges háterszágban a felfedezést elkerülendő az éjszaka leple alatt haladtak, míg napközben elrejtőzve pihentek. Hadik a gyalogságot a huszárok mögé ültetve szállíttatta, ily módon mindössze 6 nap alatt tették meg az ellenség földjén a jelentős távolságot (450 kilométert, vagyis naponta mintegy 70–80 km-t).

A Berlin falai alatt meglepetésszerűen megjelenő magyar huszárok a város átadását és hatalmas hadisarc kifizetését követelték. Mivel a város

tanácsa és a katonai kormányzó képtelenségnek találták a komolyabb ellenséges ostromgyűrű hírért, a fizetést megtagadták. Hadik a tüzéségét azonnal a városkapuk elé állíttatta, ágyútűzzel a város főkapuját betörte, mire a porosz őrség elmenekült. A huszárok fergeteges rohama a városban ellenálló 5500 főnyi helyőrséget szétszórta és foglyul ejtette. A városi tanács vezetői ezután azonnal kifizették az óriási, 215 000 talléros összeget. A pénz egy részét Hadik a katonái között osztotta szét. A várost magát megkímélte, csapatát erős fegyelem alatt tartotta, és nem vitt el egyebet, csak *hat porosz zászlót*, valamint Mária Terézia részére személyes ajándékként *két tucat női kesztyűt*, amelyekre a város címerét hímezte. A magyar huszárok csak egy napig tartózkodtak az elfoglalt városban, amíg a kesztyűk elkészültek.

Nagy Frigyes október 13-án értesült az ellenség hátszágbeli mozgásáról, és rögtön jelentős csapatokat küldött Berlin védelmére, ezek azonban csak 18-án érkeztek meg. Hadik az előző éjszaka már elhagyta a várost, és erőltetett menetben, nagy kerülővel visszaindult a sziléziai frontvonal felé. Útközben egy huszárkülönítmény Frankfurt an der Oder várost is megsarcolta.

A sereg pihenés nélkül menetelt, és bár oldalvédje többször is összeütközött a porosz huszárokkal, végül szerencsésen megérkeztek a Habsburg ellenőrzés alatt álló területre. Hadik vesztesége 88 ember és 57 ló volt, ezzel szemben Berlinből 425 porosz hadifoglyot hozott magával.

A világhírűvé vált esemény, Berlin megsarcolásának 250. évfordulóján rendezett történelmi játékokon (Elsterweda, 2007. október) a hagyományőrző magyar Hadik-huszárok is részt vettek.

Berlin megsarcolása szinte a honfoglalás kori „kalandozások” módján, a történelem leghíresebb huszárcsínyeként ismert, a porosz királynak óriási szégyen, ellenségeinek pedig nevetség tárgya volt.

Hadik Andrást tetteért a Mária Terézia Rend nagykeresztjével tüntették ki. A háború befejezése után hatalmas birtokokat, valamint magyar grófi rangot kapott 1763-ban, ezáltal emelkedett a család a főnemeselek közé. Ezután egy ideig budai katonai kormányzó, majd Erdély katonai főparancsnoka és királyi biztosa, az erdélyi kormányzók vezetője lett. Ebben a minőségében – Magyarországon elsőként – ő indítványozta a jobbágyszerrendszert felszámolását. Később a Habsburg csapatok fővezére, majd a Habsburg Birodalomhoz csatolt lengyel-román terület, Bukovina első polgári kormányzója lett.

Georg Weickert (1745–1799):

Hadik András tábornok

18. század közepe, részlet.

Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest

Georg Weickert (1745–1799):

András Hadik, Marschall

Mitte des 18. Jhs, Teilabschnitt.

Ungarisches Nationalmuseum, Budapest

Slov

Foto a kismartoni (ma Eisenstadt, Ausztria) Esterházi kastélyból

1774-től tábornagy és a bécsi Udvari Haditanács elnöke volt. Élete utolsó évtizedére mind a Habsburg Birodalomban, mind Magyarországon a legkiválóbb hadvezérnek tartották, fényes karrierje példátlan maradt.

Élete végén kegyelmet eszközölt ki a Moldvába menekült székelyeknek, akiket az általa kormányzott Bukovinában telepített le. Hálából a bukovinai székely települések közül Hadikfalvát és Andrásfalvát is őrá neveztek el.

1937-ben avatták fel a budai várnegyedben a Szentháromság utca – Úri utca sarkán Hadik András szobrát, amely egyúttal a 3., a későbbi *Hadik-huszárezred* emlékműve is, készítője ifj. Vastagh György.

(Hegedűs Géza: *A leghuszárbab huszár, és az internet nyomán*)

*

Itt kell még megemlítenem a Mária Terézia nagyrabecsülését szintén kiérdemlő másik magyart, **Kempelen Farkast** (1734-1804), a „magyar *Leonardo*”-t is. Igaz, ő nem kurucos virtusával, hanem magyar találékonysága, tudása és talpraesettsége által, többek közt a *beszélőgép* és a *sakkmozógép* alkotójaként vált világhírűvé. Kiváló polihisztor, a 18. század egyik legnagyobb magyar tudósa és feltalálója, a tudomány és technika terén a *magyar kreativitás világszínvonalú megtestesítője*, a nép szemében titokzatos varázsló. Nemcsak különleges gépek és technikai eszközök létrehozója, hanem az emberek boldogulását, kulturális fejlődését szolgálta. Beszélőgépével a siketnémákat akarta segíteni, a vakok számára feltalálta a dombornyomásos írást és azzal működtetett írógépét. Ivóvízzel látta el a pozsonyi és a budai várat. Az egyetemet Nagyszombatból Budára telepíttette át. Engedélyeztette a magyar nyelvű újság megjelenését. Nyolc nyelven írt, beszélt, olvasott, színdarabokat írt, rézmetszeteket készített, ő intézte el és vezette a budai királyi palota és a Várszínház építését is...

(Szalatnai Rezső: *Kempelen a varázsló*)

Mai példaképek

MA ÉLŐ PÉLDÁK a legendás magyar virtusra és teljesítményre.

Akiket e fejezetben **magyar példaképnek** javasolok, többen megkapták már a Magyar Örökség-díjat. Aki közülük még nem, azok díjazását érdemes kezdeményezni!

A **Magyar Örökség-díj** kitüntetettjeinek kiválasztása az alulról építkező *demokrácia* elvén és gyakorlatán alapszik: állampolgári jogon mindenkinek módjában áll díjra javasolni az általa érdemesnek tartott személyt, együttest, intézményt, teljesítményt. A Magyar Örökség-díj Bírálóbizottsága kizárólag az így beérkezett javaslatokból választja ki a díjazandókat. Évente négy alkalommal, esetenként hét-hét díjat osztanak ki kulturális műsor keretében.

A díj azon magyar személyeknek, intézményeknek, csoportoknak adható, akik tevékenységükkel hozzájárultak a magyar kultúra, gazdaság, sport, tudomány, azaz a magyar társadalom erkölcsi, szellemi felemeléséhez. Ezek együttesen alkotják a magyarság „Láthatatlan Szellemi Múzeumát”. (*Wikipédiából*)

Elnézést kérek olvasóimtól, hogy a kiemelkedő teljesítmények bemutatása során elég sok adatot, dátumot fogok felsorolni. Akit érdekel, annak a pontos adat, dátum a jó összehasonlítási alap. Akit nem érdekelnek a számok, ugorja át.

*

Balczó András (Kondoros, 1938) öttusázó, háromszoros olimpiai bajnok (1960. Róma, 1968. Mexikóváros, 1972. München), **tízszeres világbajnok** (1963-1970).

Az **öttusa** összetett versenysport, amely öt sportágból áll össze:

- *vívás*: párbajtőrvívás elektronikus találatjelzéssel, 1 tusra,
- *úszás*: 200 méteres táv teljesítése tetszőleges úszásmódban,
- *lovaglás*: egyes, kettes illetve hármas akadályokból álló díjugratás,
- *kombinált futás-lövészet*.

Mivel nem lépett be az MSZMP-be, sőt Kósa Ferenc *Küldetés* című portréfilmjében komoly kritikát fogalmazott meg a kommunista rend-

szerrel szemben, sportvezetői karrierje elé akadályokat gördítettek. Két diplomát szerzett a Testnevelési Főiskolán.

Elismerései:

- Az év férfi sportolója (1966, 1969, 1972)
- NOB emlékjelvény (1988)
- a Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztje (1994)
- *Magyar Örökség-díj* (1996)
- Csik Ferenc-díj (2001)
- MOB-érdemérem (2001)
- A Nemzet Sportolója (2004)
- Budapest díszpolgára (2011)
- Magyar Nemzetért Ezüstérem (2013)

Balczó András a feleségével, Császár Mónikával (a müncheni olimpián bronzérmes tornásszal) együtt 12 gyermeküket nevelték szeretetben és békességben sajátkezüleg épített budakeszi házukban.

2005-ben a Kairosz Kiadónál *„Szenvedésbe ágyazott gyönyörűség”* címmel jelent meg könyve, melyben Kocsis L. Mihállyal beszélget.

Keresztyén hitét megvallva előadásokat, élménybeszámolókat tart itt-hon és külföldön egyaránt. A *Küldetés* c. filmje óta több mint 2500 alkalommal találkozott emberekkel az országhatáron belül és kívül. Mindenkor arra törekedett, hogy figyelni tudjon másokra, és hogy pontosan megértsék, amit mondani akar.

Idézetek a filmből, illetve előadásaiból (internetről):

„...ha valaki azt képzei, hogy Isten nélkül is meg tudja oldani az életét, hogy céljai elérése majd boldogítja, nagyon téved. A boldogság nem függ a sikerességtől. A nem nyeres félelme állandóan gátolja az örömet. De amikor már nem akar mindenáron nyerni, abban a pillanatban szabaddá válik. (...)

Ma már tudom, hogy a templomba járás a hithez képest annyi, mint mikor valaki éneklés előtt megköszöri a torkát. (...) mindenféle színlelés, alakoskodás, mellébeszélés hosszú távon kárára van az embernek, (aki) eszerint él, ... lassan érő, jó gyümölcsöket szüretel.

Legnagyobb rossz az, ha valaki nem az Isten, hanem önmaga felé fordul, saját érdemének tekinti azt, amije van, amit elért, mivel nem tudja, hogy még a szorgalom, az akarás is Isten ajándéka.

A legnagyobb jónak a belátás képességét tartom. Belátni, hogy tévedtem. E nélkül nincs megújulás, előrejutás, újjászületés.

Akiben nincsen belátás, sorsa egyenlő lesz az állatével.”

*

A *testi* sporttevékenységben nemritkán felnőttkorban derül fény a rendkívüli teljesítményekre. Ennek két feltétele:

- a született rendkívüli képesség/alkalmasság valamilyen téren és az
- ehhez párosuló, rendkívüli kitartással végzett gyakorlás.

Tapasztalatok igazolják a bölcs mondást, hogy *gyakorlat teszi a mestert*, mert a *kitartó gyakorlással* lehet kiemelkedő eredményt elérni még akkor is, ha nem született rendkívüli képességekkel valaki.

A teljesség igénye nélkül említek néhány embert (adatok a tv-ből, illetve internetről), akik példa értékű teljesítményükkel világhírű dicsőséget hoztak a magyar nemzetnek, akikre okkal büszkék lehetünk:

Szőnyi Ferenc, a titánember, a ***20-szoros ironman világbajnoka***.

Az *Ironman Triatlon* a hosszútávú triatlon versenyek egyik fajtája, amelyet a World Triathlon Corporation (WTC) szervez. Az Ironman megszakítás nélküli 3,86 km úszásból, 180,25 km kerékpározásból és egy maraton futásból (42,195 km) áll.

Szőnyi Ferenc a 40-es éveibe közeledvén tette meg első lépéseit a sport területén. A hétköznapiakon Komáromban építési vállalkozóként dolgozik, 4 gyermek édesapja. Rájött, hogy főleg hosszútávfutásban és hosszabb kerékpár távokon tud jól teljesíteni. Ezért triatlonozásba kezdett, azon belül is a *vasemberek (ironman)* közé kívánt bekerülni.

2000-ben megdöntötte a 24 órás és az 1000 km-es kerékpározás rekordját is: 24 óra alatt 721 km-t tekert, illetve 34 óra alatt teljesítette az 1000 km-t.

2008-ban szinte még ismeretlen volt az első dupla ironman versenyén, de már 3.-ként ért célba.

„... egy kisserác odajött hozzám, és megkérdezte, hogy bácsi, te mennyit futsz? Azt válaszoltam neki, hogy amennyit akarok. Azóta ez nagyon sokszor eszembe jut. Jó érzés, hogy ***annyit futok, amennyit akarok.***”

A 2009-es Mexikói Deca Iron Triathlon (***10-szeres Ironman***) alkalmával ***világbajnok***, és megdöntötte a ***világrekordot*** is: 114 óra 59 perc-

re javította. A verseny során egymás után 10 ironman távot teljesítettek 10 nap alatt.

2010-ben a Dupla Deca (**20 x**) Ironman első helyezettje. Négy héten belül kellett húsz ironmannek megfelelő távot teljesíteni. Ő az első magyar, kevesebb mint 3 hét alatt teljesítette, a világon az 5. emberként.

Triatlon	Ironman (IM) Hosszú távú triatlon	Deca Ironman 10 x IM	Double Deca Ironman 20 x IM	Tripla Deca Ironman 30 x IM
ÚSZÁS	3,86 km	38 km	76 km	114 km
KERÉKPÁROZÁS	180,25 km	1800 km	3600 km	5400 km
FUTÁS	42,195km	422 km	844 km	1266 km

–„Megtehetem, meg tudom tenni, és meg is teszem!” – mondta előtte. Teljesítette az egyik leghosszabb, legnehezebb szárazföldi futóversenyt, a *Spartathlon-t* (246 km), és az egyik leghosszabb kerékpáros versenyt a Csendes-óceántól az Atlanti-óceánig, a Race Across Amerika-t (4 800 km) is.

Mexikóban szurkolói csak Racemachine-ként (Versenygép) ismerik. Szőnyi Ferenc/-Racemachine-TITAN, number-one, **a világ legszívósabb embere.**

MTI 2013. 10. 08.:

Rokob József győri sportoló nyerte meg Olaszországban a világon először megrendezett **30-szoros Ironman**-versenyt, amelyen naponta egy ironman távot kellett 30 napon keresztül egyetlen szünnap nélkül megtenni. Rokob József időeredménye egyben Guinness-rekord is!

Rokob József összesített ideje 356:33:17
Szőnyi Ferenc összesített ideje 358:35:58
Harmadik a magyarok után 20 órával:
Greger Sundin összesített ideje 379:24:54

Második lett mindössze 2 óra 2 perc 41 másodperc hátránnyal a komáromi Szőnyi Ferenc, aki a mexikói legutóbbi hússzoros távú ironman táv világbajnoka és egyben Guinness-rekordere is. Rokob így elhódította

abszolút értelemben Szőnyitől az ő által eddig birtokolt, „**Világ legszívósabb embere**” kitüntető címet is.

Szőnyi azonban jóval idősebb nála, teljesítménye így is felülmúlhatatlan, és korosztályában továbbra is birtokolja ezt a címet.

A sportolóknak ez a sorsuk, addig maradhatnak az élen, amíg egy fiatalabb jobb eredményt nem ér el. De az adott évben elért *világbajnoki eredményük azt igazolja, abban az évben ők voltak a világon a legjobbak* azonos feltételek között!

A magyar versenyzők *állami támogatás nélkül*, foglalkozásuk mellett óriási mennyiségű edzőmunkával készülnek a nagy versenyekre. Speciális és drága étkezésüket, versenyüket is teljesen önmaguk és néhány szerény összegű szponzori támogatásból finanszírozzák.

Harmadik a svéd Greger Sundin lett Szőnyi mögött 20 óra 48 perc 54 másodperc, ***majdnem 1 teljes nap*** lemaradással!

Rokob József 2009-ben kezdte el, és 2013-ban világbajnok lett az emberi teljesítőképesség eddigi legnagyobb versenyén!

Ezt utánozzátok, fiatalok, ne a magamutogatást, az értelmetlen erőfítogtató rombolást, meg a drogozást!

„*A felkészülésem remekül sikerült, magabiztosnak éreztem magam, tele hittel és pozitív energiákkal versenyeztem végig az egész hónapot. Hiszem, hogy ezért is kerültek el a sérülések, az immunrendszerem szintén bírta a strapát, még egy kis megfázást sem szedtem össze. Mindig szakaszokban gondolkodtam, s az egyenletes teljesítményre helyeztem a hangsúlyt. Ez olyan jól sikerült, hogy megdöntöttem a tízszeres ironman világcsúcsot, vagyis tíz napos versenyt tekintve magaménak mondhatom az egyhuzamban megtett legjobb időt*” – folytatta Rokob József.

Mint mondta, ***nem másokkal versenyzett, hanem „csak” a távval, az idővel és önmagával***; 72 kilósan ment és 65 kilósan tért haza a viadalról. Szerinte sokan értek el a vártnál rosszabb eredményt, mert nem figyeltek eléggé a táplálkozásra, az ásványianyag-pótlásra és a regenerálódásra, ő az utóbbira sportpszichológus segítségével készült.

A NASA szakemberei szeretnék az emberi teljesítőképesség határáról tanulmányokat készíteni a versenyzőkkel. (...)

A velem törtétekkel azt igazolom, hogy négy év alatt a totál semmiből bármilyen magasságig el lehet jutni. Erőt akarok adni a példámmal másoknak, a pozitív gondolkodás erejére akarom felhívni a figyelmet. Csak rajtad múlik! – mondta.

Az emberfeletti versenyben **főlényes magyar győzelem** született:

21 indulóból csak 8 tudta teljesíteni 38%,

a 8 teljesítóből a **2 legjobb magyar** 25%!

A hosszú távú triatlon versenyek legértékesebb versenysorozatát, az Ironman márkát birtokló amerikai WTC Hawaii-ban közölte, hogy *2014-ben versenyt akarnak tartani a magyar fővárosban.*

Persze könnyű a **magyarok**nak, hiszen köztünk élnek azok leszármazottai, akik **az emberi teljesítőképesség határain élést, a túlélést** előzetesen Sztálin Gulágján, meg a magyar Recsken és a Hortobágyon a munkatáborokban már megtanulták...

Most kellene a Szabadalmi Hivatalban (mai nevén: Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala) és nemzetközi téren is oltalom alá helyezettetni, *regisztrált védjeggyel®* levédetni a **magyar** márkanevet vagy szlogent, pl. azt, hogy:

„A magyar a legszívósabb nemzet!”®, vagy **„magyar = szívós”®**

*

Kassai Lajos lovasíjász világbajnok, íjkészítő mester, a modernkori lovasíjászat megteremtője, 1960-ban született Kaposváron. Íjkészítőként tevékenykedett, és eredményes versenyző volt a terepíjász szakágban.

*Még iskolába sem jártam, amikor édesanyám felolvasta **Gárdonyi: A láthatatlan ember** című könyvét. Magam előtt láttam az eseményeket, sőt szereplője voltam a történetnek. Vad vágták, tajtékzó lovak, feszülő íjak. Ez micsoda érzés lehet, gondoltam, s olyan akartam lenni, mint ők.* – meséli Kassai Lajos.

A nyolcvanas években kezdett íjakat készíteni, a fegyvereket a gyakorlatban is kipróbálta. Majd Cs. Sebestyén Károly és dr. Fábián Gyula munkássága alapján *modern anyagok és technológiák felhasználásával* rekonstruálta a honfoglalás kori magyar íjat, és a világon elsőként elkezdte sorozatgyártását. Alapelve és jelszava:

„nem az őseket kell követni, hanem azt, amit az ősök követtek.”

Jöttek a rekordok, kidolgozta a lovasíjászat versenyszabály-rendszerét, és a kilencvenes évek elejétől elkezdte az új sportágat terjeszteni.

2003-ban a lovasíjászat létrehozásáért és a világban való terjesztéséért a Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztjét vehette át.

2010-ben Kassai Lajos és a Magyar Lovasíjász Válogatott bemutatót tartott Marokkóban. Bemutatója tükrözte az egykori harcmodort, melyet

a fergeteges lögyorsaság és pontosság jellemzett (14 korongot lő le 19,85 másodperc alatt, alig több, mint **1,4 másodpercenként egyet!**). Nagy megtiszteltetésnek érezte, hogy meghívást kapott a marokkói fesztiválra, ahol bemutathatta tudományát, remélve, hogy az arab világban is újjáéled a lovasíjászat, hiszen egykor mind filozófiájában, mind gyakorlatában nagy mesterei voltak...

2011-ben a *Testnevelési Egyetem* elfogadta az általa kidolgozott gyakorlati oktatást és elindította a *lovasíjász képzést*, a világon elsőként Magyarországon lehet **lovasíjász tanári diplomát** szerezni.

2012-ben a Magyar Kultúra Napján a **Magyar Kultúra Lovagja** kitüntetésben, decemberben **Magyar Örökség Díj**-ban részesült a magyar lovasíjászatot újjáteremtő tevékenységéért.

Jordániában a lovasíjász világbajnokságot Kassai Lajos nyerte, 20 országból összesen 48 versenyző közül.

2013-ban **Hungarikum lett Kassai Lajos lovasíjász módszere.**

Kassai Lajos nem csupán egy íjat, egy érzést, hanem egy mesterséget is újjáélesztett. Íjkészítő üzeme ma már sokféle típust gyárt a szkítától a hun aszimmetrikus íjon át a magyar visszacsapó íjig, s mellette az íjászat-lovasíjászat kiegészítő felszereléseit a nyílvevőtől a lószerszámzatig – összegezte a díjazott munkásságát Lezsák Levente lovas oktató, kaszkadőr az MTI-hez eljuttatott méltatásában.

Kassai kaposmérői birtokán él, a *Kassai völgyben*. A Kassai völgy megközelíthető Kaposmérő fő utcájáról (61-es főút), a Rákóczi útról, a 114 és 116-os számú házak között csatlakozó földúton. 800 méter megtétele után egy tábla jelzi a parkolási lehetőséget a völgy bejárata előtt.

Elérhetőségei:

*Kassai Lajos – 7521 Kaposmérő,
Rákóczi út 122.*

Telefon: 82/477-061

Internet: www.kassai-lovasijaszat.hu

E-mail: kassai@lovasijaszat.hu

Nyílt Napot tart a Kassai-völgyben minden hónap első szombatján. Egész évben, függetlenül az időjárástól, 1988 óta fogadja a Kassai íjjal

rendelkezőket a völgy. Ez a szolgáltatás vált alapjául a ma már nemzetközi szinten működő *lovasíjász iskolának*. Ez az egyedülálló magyar harcművészet és sportág innét indult el világhódító útjára.

Kassai Lajos a modernkori lovasíjászat megteremtője. Közel két évtized alatt dolgozta ki egy ősi magyar harcművészet alapjain nyugvó sportág szabályrendszerét és edzés módszereit. Kezdetben Magyarországon, majd egész Európában, Amerikában és Kanadában tartott sikeres bemutatókat, edzőtáborokat.

Lovasíjász pályafutása során eddig nem akadt legyőzőre, és több világrekord, öt Guinness-rekord felállítása fűződik a nevéhez. A világon ő az egyetlen ember, aki képes volt 24 órán keresztül megállás nélkül lovasíjászni: 661 vágta alatt 12 lovon, 5412 lövéssel 15 ezer feletti összpontszámot ért el.

Kizárólag arab és arab félvér lovakat tart. Lovai egész életükben szabadon legelnek, forrásvizet isznak, és testvéreiként kezeli őket.

A lovasíjászat anyanyelve a magyar, az edzések levezetése a világon mindenütt magyarul történik. A nemzetközi kommunikáció pedig angolul folyik. A nemzetközi iskola jelenlegi tagjai Magyarország, Németország, Amerikai Egyesült Államok, Ausztria, Kanada, Új-Zéland, Norvégia, Kína, Bulgária, Csehország, Szlovákia, Svájc, Ausztrália, Spanyolország és Románia.

Egyéb rendezvények a völgyben: Nemzetközi lovasíjász versenyek minden év május harmadik és szeptember harmadik szombatján.

A lovaglás mellett megírta *Lovasíjászat* című könyvét, ami hazánkon kívül német és angol nyelvterületeken is sikeres. Ennek egyik oka, hogy a lovasíjászatnak nincs irodalma. A másik, hogy inkább az olvasók lelkére gyakorol hatást. Ma már negyedik kiadását érte meg Magyarországon, ebben írta le ars poeticáját:

„Alapvetően két embertípus van, a kérdés embere és a felelet embere. A kérdés embere az állandóan kutató, tapasztalni, megismerni akaró ember. A felelet embere pedig azt mondja, vallása már mindenre megadta a választ, és visszavonul a hitének megfelelő rítusokba. Az én életem mintha mindkettőt tartalmazná. Az íjászat egy út a belső világunk felé, gyakorlásán keresztül közelebb kerülünk önmagunkhoz. A lovaglás egy út a bennünket körülvevő világ megismerése felé. Gyakorlásán keresztül a külvilággal való kapcsolatunk fejleszthető. A lovasíjászat mindkét utat tartalmazza, a lövés pillanatában egyaránt tökéletes harmóniában kell

lenni a bennünket körülvevő világgal és önmagunkkal. Ezért minden lovasíjász élet célja a teljes harmónia elérése.

*Én mindent ki akartam próbálni, és azt mondtam, csak az ostobák akarnak a mások kárán tanulni, és **nincs fontosabb az egyéni tapasztalásnál.** A tudás az egyedüli kincsünk, amit nem vehetnek el tőlünk, és egyben a legarisztokratikusabb dolog is a világon. Most, hogy elértem életem delét, egy napfényes tisztásra jutottam, magam mögött hagyva a kérdések és a vágyak kínzó dzsungelét. **Sokkal több az elfogadás, mint a változtatni akarás bennem.** A lovasíjászat, ami egykor táltos lovon repített térben és időben, ma már egyre inkább egy rítus számomra, keretet adva hétköznapijaimnak, életemnek. Egyszerre jelenti számomra a tudományt, a művészetet és a vallást. Megpróbáltam a józanészre támaszkodva a lehető legtöbbet megtudni erről a tevékenységről, majd képességeimhez mérten művészien bemutatni, és mire eljutottam idáig, azt vettem észre, hogy hitemmé vált. ...*

*Egy a gyerekkoromban éledő, egyre erősödő vágy sodort a lovasíjászat felé. Nem tudom, hogy én találtam meg a lovasíjászatot vagy a lovasíjászat talált meg engem, de úgy egymásba gabalyodtunk, hogy csak a halál tud szétválasztani minket. Ennek a csodálatos harcművészetnek köszönhetem, hogy bejárhattam legbensőbb világom rejtett zugait és körbeutazhattam a földet. Makacsul ragaszkodom ahhoz, hogy **az embernek egész életén át munkálkodnia kell azon, hogy ha egy lépést tesz a külvilág megismerése felé, tegyen meg ugyanekkor erőfeszítést belső világa feltárása felé is.***

*Hagyjuk el azt, amik vagyunk, és váljunk azzá, amik lehetnénk, azonosuljunk teljesen azzal, amit csinálunk, **legyünk önfeledtek. Így válhatunk közvetítővé, alkalmassá arra, hogy a szellem rajtunk keresztül találjon utat a fizikai világba.***

(www.lovasijaszat.hu/volgy/index.php?module=staticpage&id=48.)

***A sagittis hungarorum libera nos Domine! – (Modena, Kr. u. 924)
– a magyarok nyilaitól ments meg, Uram, minket!***

Nem ok nélkül foglalták imába a *hun és magyar harcmódorként* közismert jellegzetes lovasíjász nomád harcmódort. A hunok szerint a harcos lövéseinek hatékonyságát az égiekkel való sikeres kapcsolat kialakítása jelentősen megnövelte.

Ember és ló szinte összenőve mozgott együtt, a harcos a vágtaugrás felső holtpontján nagy pontossággal lőtte ki a nyilát, előre, oldalt vagy hátrafelé fordulva. A lovasíjász a belső harmónia megvalósítása segítségével képes volt tizenhat másodperc alatt 10 nyilat (1,6 mp/db!) halálos pontossággal kilőni. Erre képes napjainkban *Kassai Lajos* is!

A X. században a magyarok 55 hadjáratot indítottak Európa különböző térségeibe, ezekből 51-et sikerrel vittek véghez.

Tudomásom szerint ezek a „*kalandozásoknak*” nevezett események nem vérszomjas rablóportyák voltak, ahogy azt a vesztes fél beállítja, hanem „*bérmunkaként végzett vállalkozások*”. Az egymással civakodó uralkodók valamelyike hívta általában ellenfelével szembe „*gyorssegélyként*”, „*bérbe vette*” a szokatlan nomád harcmodorukról elhíresült magyarokat. (Hasonlóan, mint ahogy manapság „veszik” a jó sportolókat...) A meghívó fél nyílt vagy hallgatólagos „*fizetsége*” volt az ellenfélén végrehajtható zsákmányszerzés, hadisarc.

Ennek a könnyűlovassági harcmodornak lett az utódja a *huszárság*. A lovas katonaságot világszerte a magyar huszárság után mintázták. Ezért vette át minden nemzet a magyar egyenruhát és a *huszár* nevet. A franciák a lovas katonaság dolmányát *dolman*-nak, a sujtást *soutach*-nak, a csákót *chacon*-nak nevezik.

E lovas hagyaték örököséiként kötelességünk minden formájában megőrizni és művelni az ősi harcmodort.

*

Mónus József hajdúnánási íjász, ötszörös távlövő világbajnok.

A távlövő világbajnok eredményeinek érzékeléséhez szükséges egy rövid előzetes tájékoztató:

A lovasnomád népek (hun, magyar, török, avar, mongol stb.) összetett íjainak átlagos lőtávolsága nagyobb az angol íj kb. 200 méteres lőtávjánál, ugyanis a reflexió eredményeképpen a nomád íjak gyorsabban lövik ki a nyílveesszót, mint a botíjak. Egy mai, nem az eredeti „recept” alapján készült 40 fontos íjjal el lehet lőni 200 méterre. A nomád népek harci íjai (lásd a Nemzeti Múzeumban rekonstruált íjat) viszont néha még meg is haladták a 80 fontot, és nem mellékes, hogy ezen íjak reflexiója jobban kiképzett volt, mint egy vadászíjé. Tehát egyáltalán nem tűnik túlzásnak, hogy a lovasnomád népek harci íjainak az átlagos lőtávja 300-400 méter körüli. A korabeli feljegyzések szerint, míg a

honfoglalók nyilai arattak az ellenség soraiban, addig az európai íjászok nyilvesszői félúton földre estek. A nyíl átütőerejét mutatja, hogy a honfoglaló magyarok nyilai a páncélt is átvitték.

Amikor a Mongol Birodalomban 1226-ban Eshunkei mongol íjász rekordtávolságra, **502,5 méterre** lőtt Dzsingisz Kán egyik ünnepi versenyén, oda emlékoszlopot állítottak. Ezt az emléket *Dzsingisz kán köve* néven a szentpétervári Ermitázs Múzeumban őrzik.

A valaha dokumentált legnagyobb lőtávolságot egy török íjjal érték el, a **Boszporusz átlövése több mint 800 métert** jelent.

Mónus József 2006 tavaszán Egerben járt, és egy íjászversenyt látva borzongató érzés fogta el.

„Tudtam, hogy valamikor régen jártam és harcoltam már itt. Ez a felismerés eredményezte, hogy belevágtam az íjászatba” – meséli a kezdetekről. Az addig gépész üzemmérnökként dolgozó Mónus azt mondja, nem a sport, hanem a tradíció miatt foglalkozik az íjászattal, nem is tartja magát sportembernek, és amikor a versenyeket emlegeti, harcosoknak hívja az ellenfeleket.

Mónus az íjászatot annak rendeli alá, hogy a magyarság múltjával, csataival, főbb harci eszközeivel foglalkozzon.

„Nagyon érdekel, hogy milyen lehetett a magyarok íja a 10-11. században, és ha az őseinkre gondolok, mindig az íjászat az első, ami az eszembe jut. Szeretném bebizonyítani, hogy szinte elképzelhetetlen messzinek tűnő távolságba is el lehet lőni tradicionális jellegű íjjal. Arra szeretném felhívni a figyelmet, ha egy török harcos az 1500-as években képes volt 800 méterre ellőni, akkor ugyanerre a magyar is képes lehetett, csak lehet, hogy arról nem maradt írásos emlék. Ami akkor elmaradt, azt szeretnék most pótolni” – ad magyarázatot elhivatottságára. A Hajdúnánáson, Budaörsön és Pesterzsébeten gyakorló Mónus ruházataiban is ápolja az ősök emlékét.

A jövőre nézve két nagy célt tűzött ki maga elé, az első, hogy 300 méterről tradicionális íjjal beletaláljon egy emberalak nagyságú célpontba – a kétszáznegyvenet korábban már sokszor kipipálta –, a másik, nagyobb szabású terv, hogy a 907-es pozsonyi csata emlékére 907 méteren túl lőjön el egy nyilat. (szerző: mti.origo.hu/richpoi.com
www.fusz.hu/fuszdrupal/?q=content/középkori...dönt...mónusjózsef...)

2008-ban nyerte az első világversenyét, amikor Dél-Koreában részt vett a Hagyományos Íjászok Világfesztiválján, amely része volt az olimpián kívüli sportágak Világjátékának. A verseny előtt 20 napon keresztül napi 1000 nyílveszőt lőtt ki, azt mondja, mindig hosszú időt szán a felkészülésre, mert fontos neki, hogy azt érezze, minden összeállt. „*A lelki nyugalom csak akkor van meg, ha érzem a felkészültség magabiztosságát, ehhez pedig idő kell. Az embernek, az íjnak és a nyílnak tökéletes összhangot kell alkotnia (...) Az ember akkor tud jól lőni, ha mindent ki tud kapcsolni, csak a célt látja maga előtt. Ahogy ellövöm a nyílat, abban a pillanatban érezni szoktam, hogy célba talált, vagy elkerülte*” – mondja.

2010 márciusában Budapesten rendeztek Nyílegyenes Távlövő Bajnokságot, amelyen Mónus József megdöntötte az akkor 784 éve felállított rekordot. A Mónus József – Grózer Csaba páros nyila 508,74 méterre szállt, hat méterrel haladva meg a középkorból ismert 502,5 méteres rekordot.

Az amerikai Utah államban lévő Grand Salt Flatsen rendezett nemzetközi távlövőversenyt, a magyar csapat összesen 12 aranyéremmel és öt világrekorddal zárta. Ebből öt aranyat és két rekordot a fia, a 17 éves *Mónus László József* szerzett, aki apjához hasonlóan 2006-ban vett íjat a kezébe.

2012 augusztusában Mónus József Kínában a belső-mongóliai Ergun városában rendezett íjászversenyen saját készítésű íjával és nyílveszőjével 653 méteres távolságra lőtt el, amivel felállította a távlövés új világrekordját. (mti) Az eredményt mongol, kínai és török bírák hitelesítették. A bajnokság szervezői az új csúcs tiszteletére emlékoszlopot emelnek, a Mongol Birodalomban 1226-ban emelt Dzsingisz kán kövéhez hasonlóan.

A verseny második legjobb eredményét is magyar íjász érte el, a **15 éves Posta Csongor** 11 ország és 12 tartomány több mint száz versenyzőjét előzte meg. (szerző: mti/origo.hu/richpoi.com)

Mónus József a Fehér Farkas 2014. június 1-jén Nagykanizsán a Nagy-Magyarország szobor előtt vette át a Magyar Műveltség díjat, ő mondta a trianoni ünnepi beszédet.

*

Az eddig bemutatott rendkívüli képességű példaképeket több hasonló-
ság jellemzi:

- az emberi teljesítőképesség határát súroló teljesítmény,
- rendíthetetlen szándék *és szorgalom* a célok elérésére,
- *határtalan kitartó gyakorlás, küzdelem lépről lépésre*,
- kiemelkedő eredményeik elérése nem gögössé, önteltté tette őket,
hanem ellenkezőleg, az emberi teljesítőképesség határainak, az
esendőségnek a megtapasztalása, a szent cél iránti *szerénységet és*
alázatot vált ki belőlük,
- minél többet értek el, már nem a mások legyőzésének dicsősége lett
a céljuk, hanem saját képességeik fokozása, egyre tökéletesebbé ki-
dolgozása,
- legnagyobb eredményeik, *testi* sikereik elérésekor lelkileg úgy érez-
ték ők csak közvetítői, *eszközei egy felsőbb szellemi energiának,*
amely a szinte tökéletes teljesítményben nyilvánul meg, az *ő testü-*
kön keresztül áramolva talál utat a fizikai világba.

PÉLDÁK Zalából, szűkebb pátriánkból (a Zalai Hírlapból és az inter-
netről):

Dr. Lubics Szilvia háromgyerekes anya, Hahóton fogorvos.

1974-ben Jászberényben született, Nagykanizsán él. 1997-ben szerzett
Pécsett fogorvosi diplomát, de csak a krisztusi kort megélve ismerte föl
rendkívüli hosszútávfutói képességeit. „*A siker jobbra azon múlik,*
hogy akkor is kitartsunk, amikor mások már feladták.”

2007-től kezdve vett részt félmaratoni (21 km), maratoni (42 km) fu-
tóversenyeken, majd 130 km-es ultramaratoni távon második lett.

2010-ben magyar nőként elsőként és egyedül futotta végig 35 óra 32
perc alatt a **Spartathlont, 246 km-t Athéntól Spártáig.**

A *Spartathlon* ultramaratoni futóverseny eredete:

Időszámításunk előtt 490-ben a görög-perzsa háború egyik legjelentő-
sebb ütközte, a maratoni csata előtt Miltiadész utasítására egy
Pheidippidész nevű futár Athénból indult a távoli Spártába, hogy segít-
séget és katonákat kérjen Leónidasz spártai királytól.

2011-ben 370 nevező, 285 induló közül 143 érinthette csak meg Spár-
tában célba érve Leonidasz király szobrát. Közülük Dr. Lubics Szilvia,

a Kanizsai Futó- és Szabadidősport Klub tagja 29 óra 7 perc 39 másodperces idejével összetettben a 14. helyezést érte el, **a nők közül pedig megszerezte az aranyérmet!**

„Tele volt szurkolóval a város, sok magyar is várt a célban. Körülbül húsz helyi kissrác biciklivel kísért engem, akkor már tudtam, hogy amint meglátom a szobrot, sírni fogok. Leírhatatlan érzés volt megéríteni Leónidasz szobrát. Itt mindenki győztes, aki célba ér, a nevünket is úgy mondják a végén, hogy az első győztes, a második győztes, a harmadik győztes...”

A történelmi hagyományokat szem előtt tartva a célban mindenki kap egy olajág-koszorút, beöltözött spártai nők pedig az Evrotasz folyó vizével itatják meg a versenyzőket, ahogy tették ezt i. e. 490-ben Pheidippidésszel is. Ezenkívül a résztvevők egy-egy emléklakettet, a győztesek pedig szobrot és aranyérmet kapnak, ugyanis a verseny nem pénzdíjas.

„Sokan hiszik azt, hogy a diadal, a megszerzett helyezés a siker. Az is... ám én valójában mindig önmagamhoz képest akartam jó eredményeket elérni, és a kicsi győzelmeknek is nagyon tudtam és tudok örülni. Biztosan van egy belső hajtóerő, ami valahonnan tényleg onnan belülről ered. (...)

...hetedikes korom óta fogorvos szerettem volna lenni, és el is értem. Ezt akartam, hát addig küzdöttem, amíg sikerült. És ez feszül a futás mögött is, illetve most már talán az is, hogy öt év rengeteg erőfeszítése van az eredmények mögött: most már én magam is tudni akarom, mire vagyok még képes. Mi mindent érhetek még el.”

2012-ben a Spartathlonon 40 fokban 350 indulóból csak 70 ért célba. Szilvia 29:45:56 idővel, nők közül 3. összesítésben 13. lett. Ekkor először futott vele a becsehelyi **Rudolf Tamás**, aki 28:29:59 idővel férfiak között 6. abszolútban 7. helyen végzett.

2012-ben a Balaton körbe futása abszolút győztese!

Az Ultra Balaton versenynek 166 egyéni induló vágott neki a 38 fokban forráságban, és a **212 kilométeres távon Lubics a férfiakat is megelőzve állhatott fel a dobogó csúcsára.**

22 óra 10 perc 58 másodperces idejével új pályacsúcsot állított fel. Sőt a legjobb férfi, Bogár János idejét is közel egy órával felülmúlta, így abszolútban is aranyérmet szerzett.

– Miért szeret futni?

– Mert kikapcsol, szabadnak érzem magam közben. (...)

Hogy miért? Talán a hormonok miatt, nekem a hosszú távokon termelődik a kellő mennyiségű endorfin. Egy baráti társaság csalt el magával az első igazán hosszú versenyre is. És megszerettem, miközben sikereket értem el.

2013-ban a Spartathlonon 35 országból 332 futó regisztrált, ebből 17 magyar, de csak 134 férfi és 14 nő teljesítette a 36 órás szintidő alatt a versenyt, 6 magyar is föladta. A Kanizsai Futóklubtól hárman értek célba.

Lubics Szilvia 28 óra 3 perc 4 másodperccel **ismét első lett a nők között!** Több mint egy órával javította 2011-es győzelme idejét, összesítésben a 12. legjobb időt érte el. *Rudolf Tamás* 34:17:24, *Sznopek József* 35:19:56 idővel ért célba.

2014 – UltraMilano-Sanremo: 53 indulóból csak 13-an értek be.

Milanoból március 29-én hajnali 5-kor indulva, 42 órán belül **282,7 km** távon kellett **Sanremoba** érni, három magyar futó vett részt.

Szőnyi Ferenc 33 óra 16 perc 1 másodperccel abszolút második, **Lubics Szilvia** 40:17:40-es idejével **női győztes**, abszolút nyolcadik, *Kulcsár András* 41:13:10-zel a 12. helyen zárt.

2014 szeptemberében Lubics Szilvia harmadszor nyerte meg a Spartathlon ultramaratont, minden idők legjobb női eredményével. A 245,3 kilométeres távot 26 óra 53 perc 40 másodperc alatt teljesítette. Csak nyolc férfi tudta megelőzni.

*

Mányoki Attila, a *La Manche* átúszója 1973-ban született Zalaegersze-gen.

„Kezdetől fogva a hosszútávúszás klasszikus szabályai szerint úszok, vagyis minimum öt órás vagy 25 km-es távokat teljesítek, ez nem számít ultraúszásnak, hiába nevezik annak.”

Az edzéseit segíti, hogy egy családi vállalkozásban vitt vendéglátó cégnél dolgozik, mely teljes rugalmassággal támogatja. Ugyanakkor az extrém körülményekkel nehezített kihívásokra csupán egy zalaegerszegi ötpályás 25 méteres medencében tud készülni.

„Amikor a napi 12-14 kilométeres szakaszokat teljesítem, azért elég sokat kell fordulnom, hogy a végére érjek. De semmi sem teher, mert egyszerűen imádok úszni.”

1989-ben volt a Balatonon az akkori Balatonfüred-Siófok között rendezett versenyen az első meghatározó úszása.

1991-ben Görögországban 35 km-es távon 2. helyezett lett.

1993-tól rendszeresen szerepel világkupákon, többnyire 25 kilométeres vagy ennél nagyobb távokon indulva. Több nemzetközi versenyen indult Európán kívül is: Argentínában, Brazíliában, Egyiptomban a Nílus folyón, a Szezi csatornánál, Kanadában és az USA-ban.

1997-ben az argentinai Paraná-folyón zajlott 88 kilométeren az eddigi leghosszabb távú versenye.

2003-ban részt vett a világ legnehezebb versenyének tartott Atlantic City erőpróbán, ahol 39 távot tett meg az óceánban. Élete eddigi legdurvább versenye ez volt. „Négy órát küzdöttem a borzasztó hideg, 14 fokos óceánban, onnan átjutottam a lagúnába, ami viszont 28 fokos volt, végül jött az óceán újra, ami közben tovább hűlt. A zárószakaszt folyamatos ellenáramlat nehezítette, ami a célhoz közeledve egyre erősebb volt.”

2008-ban átúszta a Balatont Kenese és Keszthely között: 79,6 km 25 óra 32 perc alatt, megállás nélkül, a hosszútávúszás szabályai szerint!

2011. a Balti-tengert átúszta Németország és Dánia között 6 óra 14 perc alatt Puttgardenből Rodbyba. Első magyarként.

2011-ben a nonstop úszásban tett világcsúcskísérletét félbe kellett szakítania medúzacsípés miatt. „A rekordkísérletnél még 10 órát úsztam azután, hogy éjszaka egy későn észlelt raj végigcsípte a testemet. Végül a méreganyagtól feldagadtak a végtagjaim, ödémás lett a torkom, és orvosi utasításra ki kellett szállnom, pedig csak 14 kilométerre voltam a 100 kilométeres világcsúcstól. Amikor kijöttem a vízből, az edzőm és görög barátaim boldogan gratuláltak, hogy ekkora távot végigúsztam. Itthon viszont kudarcént kezelték, hogy nem tudtam az új rekordot felállítani. Ez megváltoztatta a szemléletemet. Ha nem sikerül valami, én sem gondolom már kudarcnak. Örülök annak, amit sikerült úgy teljesítenem, ahogy azt az edzőmmel megbeszéltük.”

2013. augusztus 20-án a **La Manche-csatornát átúszta** 10 óra 47 perc alatt az angliai Dover és a franciaországi Tardingen közötti 47,23 kilométeres távon. Ezzel magyar versenyző érdemelte ki a férfiak mezőnyében a leggyorsabb csatorna-átúszó címét 2013-ban.

A harmincöt kilométeres táv már önmagában sem lebecsülendő, bár rendeznek ennél hosszabb nyíltvízi versenyt, a Csatorna átúszásának igazi nehézségét inkább a természeti körülményekben kell keresni. Hat-

óránként apály és dagály váltja egymást, a víz hőmérséklete pedig a legmelegebb nyári napokon sem igen éri el a 20°C-ot. Az évszázad legmelegebb nyarán (2003) is csak 17-18°C-ig jutott. Ehhez még feltétlenül vegyük hozzá, hogy ez egy régimódi verseny (elsőként Matthew Webb kapitány teljesítette a távot 1875-ben).

Az **Ocean's Seven** elnevezésű, hét állomásból álló nyíltvízi úszósorozat első része volt a La Manche átúszása. Itt hét csatornát kell meghódítani külső segítség nélkül.

1. a La Manche (35 km) átúszva: 47,23 km,
2. a japán Tsugaru-szoros (19,5 km),
3. a Skóciát és Írországot összekötő Északi-csatorna (33,7 km),
4. az Új-Zéland két szigetét összekötő Cook-csatorna (26 km),
5. a Hawaii mellett fekvő Molokai-csatorna (41,8 km), valamint
6. Los Angeles és Santa Catalina-sziget közti Catalina-csat.(33,7 km)
7. és a Gibraltári-szoros (14,4 km).

Az Ocean's Seven – eddig egyetlen ember, a 48 éves ír **Stephen Redmond** volt képes megcsinálni.

Mányoki Attila számára a La Manche átúszása az Ocean's Seven nevű sorozat első állomása volt, de a többi hatot is be akarja húzni. A legnagyobb kihívásnak az északi, a hawaii és a japán erőpróbát tekinti, ezért ezeken minél hamarabb szeretne túlesni. „Az Északi-csatornánál a víz még augusztusban is csak legfeljebb 12°C. Hawaiiiban az óceán nagyon beszűkül, így a hullámok és az áramlat is komoly erőpróbát jelent. A legkeményebb talán mégis a Tsugaru, ahol az extrém áramlat miatt a mindössze 19,5 km-es távval még Stephen Redmond is 24 órán át szenvedett.” Viszonyítási alapként: a hosszútávúszók egy óra alatt általában 4-5 km-t szoktak megtenni.

2013-ban Mányoki Attila 7 óra úszással megnyerte a görögországi Kalamatanál rendezett 30 kilométeres nemzetközi hosszútávúszó versenyt is, amire évek óta csak 15 résztvevőt hívnak meg.

Eredményei, helytállása elismeréseként Koroni görög város díszpolgári címet adományozott neki, ékes bizonyítékeként annak, hogy a helénéknél különösen nagy becsben tartják. Náluk sok-sok versenyen startolt már, és nem egyszer győzött is a különben mindig jóval 20°C alatti hőmérsékletű vizekben zajló, a távtól, a hőfoktól, az időjárástól függően nagyon sok órán át tartó erőpróbákon. Például a Messini-maratonin, a

Koroni és Kalamata közti 30 km-en. Amelyeknél alapszabály, hogy egyfolytában, megállás nélkül kell úszni. Megkötés továbbá, hogy az úszó nem szállhat ki a vízből, még csak meg sem kapaszkodhat kíséőhajójában, kizárólag a tápláléknak és a folyadéknak a beadása engedélyezett a fedélzeten tartózkodóknak.

2014. augusztus 9-én átúszta a japán Tsugaru (cugaru) tengersizrost. A 19,5 km széles szorosban 37,1 km-t úszott 7 óra 29 perc alatt, a világon a második legjobb időeredménnyel, az első magyar és a 13. ember, aki legyőzte a Tsugarut!

Jövőre egyszerre kettőt, szeptember végén a Catalina-csatorna 32, majd október elején a Molokai-csatorna 45-46 kilométeres távját szeretném legyőzni...

*

Kovács Gyula pórszombati erdész az őshonos gyümölcsfák megmentője. Az 1960-as években apjával bejárta az egész Nyugat-Dunántúlt, akkor még eredetinek mondható gyümölcsösöket találtak.

Itt, a nyugati szélén a határzár miatt az öregek teljesen elzárva éltek és őrizték a hagyományokat – mondja.

Az 1980-as években Göcsej szívében látta a gyümölcsfákat és a régi kultúra emlékeit elpusztulni, ez késztette az értékes gyümölcsfa génállomány megmentésére. A gyümölcsfák begyűjtése és elültetése csak az első lépés, mert fontosnak tartja a hozzájuk kapcsolódó ismeretek és legendák megőrzését, a néprajzi, helytörténeti gyűjtőmunkát is. A pórszombati Medes-hegyen levő birtokán mostanra csaknem kétezer különféle őshonos gyümölcsfafajtát gyűjtött össze.

Ennek kapcsán Szarvas József színész és Ambrus Lajos író részvételével megalapította a **Tündérkert-mozgalmat**, amely lassan behálózza a Kárpát-medencét. Szeretné a fiatalokkal is megismertetni, ezért iskolakertek létrehozását is szorgalmazza. Nagykanizsán a Piarista Iskolában tartott előadást.

A Kárpát-medence minden régiójának megvannak a jellegzetes gyümölcsfajtái. Ezek hosszú évszázadokon keresztül váltak annyira ellenállóvá, hogy túléljék a sokszor szélsőséges időjárás viszontagságait is. Ezért bárhonnan kap megmentendő fát, oltványt készít és visszajuttatja eredeti termőhelyére. A fák megtartásán, megismerésén túl a legfontosabb, hogy azok ismét teremjenek, és a *helyiek gyümölcslevet, lekvárt,*

pálinkát, ételekhez körítést készítsenek belőlük. Amikor szabad lett a pálinkafőzés, azonnal belekezdett.

„Fontos volt látnom, kóstolnom, hogy mit ihattak a régiek – meséli. Tanulságos az olyan kóstolás, amikor 15-20-féle körtepálinkát ízlel meg az ember – de nem ám összevissza, hanem az érés sorrendjében.

Tobzódó virágillattal kezdődik a sor, s mikor ez elhalkul, a gyümölcsíz tör előre. Az első még olyan, mint egy Liszt-rapszódia, a vége pedig, akár egy rekviem – az ízek az idő múlásával egyre karakteresebbé válnak. Mert a szókörté az őszi avar kesernyész illatát és hangulatát is hordozza, van benne egy cseppnyi az elmúlásból – ezt más körték nem tudják.”

A megyei közgyűlés a **Zala megye kistélepléseiért és hagyományaiért** díjjal ismerte el. (Elérhetőség: E-mail: tunderkertek@gmail.com)

(forrás: emf-kryon.blogspot.com/.../oshonos-gyumlolcsfajtak-tunderkertben.html, és www.hirado.hu/.../a-tunderkert-mozgalom-elinditoinak-celja-az-oshonos...)

Nemzetközi hírnevet szereztek még teljesítményükkel:

Fa Nándor és Gál József a Szent Jupáton körülvitorlázták a Földet.

1985. szeptember 26-án elindulva Opatijából mindössze húsz fő búcsúztatta, 1987. szeptember 12-én, 717 napos 70 ezer kilométeres út után visszatérve több ezer zászlót lobogtató, Himnusz éneklő magyar várta őket a Magyarországhoz legközelebbi adriai kikötőben. Ők voltak az elsők, akik magyarként egy vitorláson megkerülték a Földet. Hajójukat, a Szent Jupátot a Közlekedési Múzeumban Farkas Bertalan úrkabinja mellett állították ki.

Útjukról Fa Nándor „A Szent Jupát 700 napja”, Gál József „Széllel szél ellen” címmel írt könyvet.

A tengerből és hajózásból nem lett elégük, már az első útjuk alatt terveztek a folytatást, de különböző módon.

Gál József tengeri vándorló lett, családotul. Épített egy 13,5 méteres családi túrahajót, az **Equatort**, amivel világ körüli útra, expedícióra mentek feleségével és az akkor ötéves fiával, nem a déli, hanem a kényelmesebb egyenlítői úton. 1991 és 1996 között 25 országban jártak, 82 ezer kilométert vitorláztak. Azóta az Adrián elméleti és gyakorlati

oktatásokat tart saját tervezésű és építésű hajókon, és tengeri túrákat szervez az Adrián és a Karib-tengerre.

Fa Nándor szólóban is megpróbálta, ami párosban már sikerült, a túrahajózásról pedig versenyre váltott.

1990-91-ben a BOC Challenge-en indult saját építésű hajójával. Az **Alba Regiaval** négy megállással vitorlázta körbe a Földet. Kormánytörés miatt alig tudta befejezni a versenyt, de végül 11. lett, és különdíjat kapott. Átépitette a hajót, és elindult a legkeményebb vitorlás viadalon, a Vendée Globe-on, amelyen kikötés és külső segítség nélkül kell egyhuzamban megkerülni a Földet.

1992-93-ban Fa borult is, a vitorlája is elszakadt, de 128 nap 20 óra alatt célba ért, és ötödik lett, egyetlen nem tengerparti országból indulóként. Ő lett az első magyar, aki vitorlásával egyedül kerülte meg a Földet. A parton több ezres tömeg és a magyar Himnusz várta.

– *Szerencsés vagyok, mert magyarnak születtem* – ezek voltak első szavai a szárazföldön.

Fa további versenyeken minden megpróbáltatást túlélt. 1997-ben úgy tűnt, felhagyott a profi pályafutással. Kikötőépítő vállalkozása van.

Balatonon alapított két szólóversenyt, a Kenese-Keszthelyt és a Balaton-kerülő nonstop szóló vitorlásversenyt. Ez utóbbi a Balaton legnehezebb versenye, kikötés és külső segítség nélküli egyszemélyes verseny szeptember végén.

„...egy Balaton-kerülő már elég hosszú ahhoz, hogy a szólóvitorlázás szépségeit és nehézségeit meg lehessen tapasztalni.” – nyilatkozta.

2014. december 31-én elindult a Barcelona World Race versenyen a **Spirit of Hungary** nevű hajón, társa az új-zélandi Conrad Colman... A harmadszor megrendezett mintegy 24 ezer tengeri mérföldes, **kikötés nélküli földkerülés** utáni visszaérkezés Barcelonába március végére-április elejére várható.

*

Pálos Andrea (később asszonynevén: Rakonczay Viktória) és **Rakonczay Gábor** a Nyugat-magyarországi Egyetem Faipari Mérnöki Kara Alkalmazott Művészeti Intézet hallgatói **első magyar vegyes párosként átevezték az Atlanti-óceánt**.

2007. január 9-én indult és március 1-jére kötött ki Antigua szigetén (Karib-Szigetek) a Budapest Evezős Egyesület két evezőse saját tervezésű és kivitelezésű **Tűzhangya** nevű tengeri evezős hajójával.

A kanári-szigeteki La Gomera-tól a Kis Antilláknál levő Antigua közötti távolság 5233 km, vagyis átlagosan több mint 100 kilométert tettek meg naponta! (A Spanyolországi Rota kikötőjétől a Kanári-szigetekig 1431 km volt az út, így a teljes táv 6664 kilométer volt.) A 8,9 méter hosszú, 1,65 méter széles, két kabinos, kétevezős megterhelt hajót több mint hat tengeri csomós, azaz valamivel több, mint 11 km/h sebességgel sikerült hajtani.

*„Előre meghatároztuk az evezés és a pihenés ritmusát, két óra evezés, két óra pihenés, éjjel-nappal. A gyakorlatban azt jelentette, hogy amíg egyikünk evezett, a másik „pihent”, vagyis navigált, ivóvizet készített, neki kellett ellátnia a hajóval kapcsolatos teendőket. Két óránként váltottuk egymást. Ha napi átlagot kellene mondani, öt-hat óránál is kevesebb idő jutott alvásra. **51 nap 6 óra** alatt eveztek át az Atlanti-óceánt, és ezzel mi vagyunk a világ második leggyorsabb párosa.”*

Elismeréseik:

- Magyar Formatervezési-díj – Budapest, 2007
- Az Év Kalandja-díj, (Best of Adventure) – National Geographic, Washington, 2008
- Guinness World Records-díj – London, 2008

Könyvet is írtak tapasztalataikról, *Rakonczay Viktória – Rakonczay* (PONGOR PUBLISHING Kiadó, 2011) Fa Nándor előszavával.

2010 szeptemberében **WWF PANDA** nevű vitorlásukkal Föld körüli útra indultak, de 13 000 kilométer után a hajó hosszában átfordult, a bal-estet következtében a további útra alkalmatlanná vált.

Rakonczay Gábor ezután egyedül is átkelt az óceánon a Fa Nándor által tervezett és megépített, 1,2 m²-es kabinú, 7,5 x 1,2 méteres **Vitéz nevű egyszemélyes óceáni kenuval**. 2011. december 20-án a portugáliai Lagos kikötőjéből indult. 1200 km evezés után a Kanári szigetcsoportról, Las Palmasból 2012. január 25-én indulva, újabb 1000 km-re a parttól a 16. napon megszakadt a rádiókapcsolata.

2012. március 26-án, a 61. napon Antiguán kötött ki, a tervezettnél 20 nappal előbb. Ő az első a világon, aki egy kenuval átszelte az óceánt, ráadásul ilyen rövid időn belül. Világrekord, Guinness Rekord!

Az Atlanti óceán átkenuzása után a tv-ben mondta:

*Normális ember nem zárja be magát több hónapra 1 m² élettérbe, de **Somnium verum evadit** – Az álmok valóra válnak.*

*

Rövid utalás még néhány példára

(eXtrem.hu – Akikre büszkék vagyunk: a tenger nélküli ország ...):

Erőss Zsolt (Csíkszereda, 1968. – Kancsendzönga, 2013.)

Erdélyi születésű székely, aki első magyar állampolgárként mászta meg a Föld legmagasabb hegyét, a Csomolungmát. Magyarország legeredményesebb magashegyi hegymászója, a „hópárduc”.

Csúcs	Magasság (m)	Ország	Erőss Zsolt csúcshódítása
Csomolungma	8848	Kína/Nepál	2002
K2	8611	Kína/Pakisztán	
Kancsendzönga	8586	India/Nepál	2013 múltákkal
Lhoce	8516	Kína/Nepál	2011 múltákkal
Makalu	8463	Kína/Nepál	2008
Cso-Oju	8201	Kína/Nepál	
Dhaulagiri	8167	Nepál	2006
Manaszlu	8163	Nepál	2009
Nanga Parbat	8126	Pakisztán	1999
Annapurna	8091	Nepál	
Gasherbrum I	8068	Kína/Pakisztán	2007
Broad Peak	8047	Kína/Pakisztán	2007
Gasherbrum II	8035	Kína/Pakisztán	2003
Sisapangma	8027	Kína	

A hegymászók vágyálmait jelentő 14 db 8000 m fölötti csúcs közül tízet hódított meg (ebből kettőt múltákkal), amivel a nemzetközi élmezőnybe is bekerült. 2013. május 21-én a Kancsendzönga megmászása után a visszaúton eltűnt.

Eröss mászási stílusára jellemző volt, hogy lehetőség szerint került a fejlett hegymászóeszközök használatát és az ún. „tiszta stílust” gyakorlta.

Alapelve: „*A kudarcokból, a célok feladásából mindig tanulni kell!*”

Kopár István 1990 és '91 között **Salambo** nevű Balaton 31-es hajójával egyedül vitorlázta körbe a Földet. Útjáról remek könyvet írt „Kihívás” címmel. A következő három évben Kopár folyamatosan hajózott. Részt vett 1992-ben az Amerika 500 Atlanti-óceáni átkelő versenyen, egy évre rá pedig nyugatról keletre, egyedül szelte át az Atlanti-óceánt (ez elég súlyos teljesítmény), majd 1995-ben részt vett az Atlantic Raly Cruiser-en.

Méder Áron 26 éves villamosmérnök 19 láb (6 m) hosszú, 2,2 m széles **Carina** nevű tavi vitorlás hajójával 2006 szeptembertől 2009 szeptemberig 3 év alatt szőlővitorlázóként megkerülte a Földet. Ez a valaha volt legkisebb vitorlášhajó, amivel ilyen vállalkozásba fogott valaki. Könyveket is írt róla:

Méder Áron: Békét és szelet! – három év alatt a Föld körül

Méder Áron – Poór József: A Carina vitorlás Föld körüli útja

*

Közismert, hogy a magyarok nem csak a sportban, hanem a tudomány és kultúra területén (Nobel-díjasok, feltalálók, zeneszerzők, költők, festők, szobrászok) is világhírré tettek szert. Könyvtárnyi könyvet írtak már róluk, velük most nem foglalkozom.

Szellemi vagy művészeti téren születnek néha csodagyerekek, zsenik, akik már kisgyermekkorban felnőtt csúcsteljesítményre képesek.

Érdemes megemlíteni még néhány személyt, akik szellemi sportban hoztak dicsőséget a magyar nemzetre világra szóló eredményekkel.

Ma élő néhány példa nem fizikai teljesítményre:

Rubik Ernő a bűvös kocka megalkotója, **a magyar kreativitás világhírű képviselője**, őt nem kell bemutatnom. 2014 augusztus 20-án megkapta a legmagasabb magyar állami kitüntetést, a **Szent István Rendet**.

Baticz Milán a Rubik-kocka kirakás ötszörös magyar bajnoka.

A kanizsai „rubik-zsonglőr” (jelenleg a Budapesti Műszaki Egyetem mérnök-informatikus hallgatója) újfent kiváló eredményeket produkált.

Bosnia and Herzegovina Open 2012 július 29-én Sarajevo-ban megrendezett versenyén ismét zseniálisan szerepelt, olyannyira, hogy sikerült egyéni csúcsein annyit javítania, hogy összesítésben megelőzte mind az amerikai, mind a holland bajnokot. Így jelenleg – ismét – a **világranglista első helyén áll**. Ez persze nem minden, hiszen emellett a 3x3-as hagyományos kocka kirakásának *magyar rekordját* is sikerült 7 másodperc alá (6,93) vinnie.

A Rubik-kockának sok a változata (2x2x2, 3x3x3, 4x4x4, 5x5x5, 6x6x6, 7x7x7), és többféle versenymód (kézzel, lábbal, vakon, Magic Master stb.), ebből sokféle első díj van. A legnehezebb változat a *vakon kirakás*, amikor az összekevert kockát előzetesen tanulmányozhatják, fejben 150-200 forgatást kell előre végiggondolni, és egyetlen tévedéssel el lehet rontani. Ebben a versenyben is legtöbbször magyar a győztes.

Rapport Richárd Magyarország történetének eddigi legfiatalabb sakk-nagymestere. A családjával a Vas megyei Sé faluban él, édesapjától tanult meg négyévesen sakkozni, *nemzetközi mesteri címet* kapott 2009-ben. Ebben az évben a budapesti *First Saturday* versenyen kiharcolta az első nagymesteri normát. 2010 áprilisában hivatalosan is megadta neki a FIDE a **nagymesteri címet**. A nagymesteri cím feltételeinek teljesítése napján a kora: 13 év, 11 hónap és 6 nap, azaz a legfiatalabb magyar nagymester, eddig ezt a rekordot Lékó Péter tartotta. Világszerte az ötödik legfiatalabb nagymester.

A *Csuti Antal Sportklub Zalaegerszeg* csapatában játszik.

Koroknai András pókerbajnok, 30 éves, Debrecenben született, jelenleg is ott él. A helyi egyetem elvégzése után szabadúszó mérnök-informatikusként, illetve a nagybátyja cégénél dolgozott.

Pókerezni azért kezdett, hogy elterelje a gondolatait magánéleti válságáról, mert szakított a barátnőjével, ráadásul egy görögországi úton motorbalesetet szenvedett. Egyre több pénzt keresett a játékkal, és 2009-ben úgy döntött, profinak áll. Tornákon is indult, és alig egy éve volt profi, amikor megnyerte a 10 ezer dollár nevezési díjú WPT L.A. Poker Classicot, amivel 1 788 040 dollárt keresett, ami *minden idők második legnagyobb magyar pókernyereménye*.

Néhány hónappal később a Budapest Poker Open (BPO) bajnoka lett, sikerszériája most a pókervébé főversenyének hatodik helyével folytatódott. Koroknai András az első magyar pókeres, aki bejutott a WSOP Main Event *döntő* asztalára, ahol 2012. október 29-én kilencből a hatodik helyen végzett. A 10 ezer dollár nevezési díjú, no limit hold'em versenyen összesen 6598-an indultak. A nyolc amerikai mellett a magyar Koroknai András volt versenyben a világbajnoki címért, méghozzá esélyesként, 29 375 000 zsetonjával a második helyen állt.

Rátai Dániel, a Magyar Innovációs Szövetség által szervezett 2004. évi Országos Ifjúsági Verseny egyik győztese képviselte hazánkat 2005-ben a *21 év alatti tudósok olimpiáján*, az Intel ISEF (Intel International Science and Engineering Fair) világversenyén. Az Arizona fővárosában, Phoenixben ötvenhatodik alkalommal rendezett versenyen több mint 50 ország fiatal tudósjelöltjei versenyeztek.

Dániel a **Leonar3Do** találmányával vett részt, amely minimális (kb. 25-30 ezer forintos) ráfordítással a közönséges személyi számítógépet háromdimenziós készülékké és egyben érintőképernyős PC-vé képes változtatni. Teljesítményét a nemzetközi zsűri nemzetközi szinten is példa nélküli elismerésben részesítette: összesen *hat első díjat* ítelt oda a feltalálónak, a Neumann János Számítástechnikai Szakközépiskola diákjának. 2011-ben *Magyar Örökség-díjat* kapott.

Igyekeztem bemutatni olyan személyeket, akik nemzetközileg kiemelkedő eredményük által azt bizonyítják a világnak, hogy a magyar ember rendkívüli teljesítményre képes, akár fizikai, akár szellemi téren.

Példaképpül ajánlom őket az ifjúságnak a *tv virtuális hősei* (Terminátor, denevérember, a pókember stb.) és magamutogató *hullócsillagai helyett*. Az erőfitogtató rombolás, károkozás és drogozás helyett is ilyen *valóságos* hasznos célokra érdemes fordítani energiájukat, mutassák meg, *hozzájuk mérve mire képesek!*

Példák arra, hogy a számukra is hasznos tevékenység a nemzet, a haza, az egész emberiség javára is szolgálhat.

Példájuk igazolja a pozitív gondolkodás egyik fontos alappillérét is:
Ha hiszel benne, hogy képes vagy rá, meg tudod tenni!

Mai magyar szentjeink

A példaképek után olyan emberekről sem feledkezzünk meg, akik életüket mások szolgálatára szentelték.

„Csak az a nemzet érdemes jobb sorsra és örök életre, amely meg tudja becsülni nagyjait, s amelynek mindig szeme előtt lebeg azok példát adó munkássága.” (Esterházy János)

Csoóri Sándor:

„'93-ban (...), amikor kirobbant a horvát-szerb háború, nagyon sok magyar szökött át Jugoszláviából hozzánk. Pénzt kellett kerítenünk a megsegítésükre, ezért azokat a barátaimat, akik már jóval korábban meghívtak előadásokra, megkértem, próbáljanak meg segíteni. Egy nagy vacsorát szerveztek a Nemzetek Házában. Az Öböl-háború hírnév tábornokát, Colin Powelt kérték föl az est fővédnökének. Igen gazdag emberek jöttek el a rendezvényre, és nekem kellett Magyarországról beszélnem. Mit mondhattam volna őnekik? Azt mondtam, nagyon sajnálom, önök nem ismerik a hazámat. Néha láthatnak egy-egy fotót, vagy rövid reklámot róla, találkozhatnak '56-os száműzöttekkel vagy egy-egy emigránssal, akik mondhatnak valamit Magyarországról vagy Közép-Európáról. Én egyetlen gondoltba sűrítve mutatom be Önöknek ezt az országot:

Magyarország a középkorban annyi szentet adott Európának, ahány Nobel-díjast a 20. században.”

Ez a zárómondat annyira kerek, rövid és velős, hogy találó hasonlatával szerintem megérdemelten szállóigévé válhatott azóta.

Gyerekkorban fölmerült több kérdésem a szentekkel kapcsolatban:

- Honnan lehetett tudni valakiről, hogy szent?
- Némely szentről leírt *látványos csoda* kételyeket ébresztett bennem, megvizsgálta-e valaki akkor, hogy valóban az történt-e, vagy elhitték első elmondásra annak, aki előadta?
- Ma nincsenek szentek, mert a modern tudományos vizsgálati lehetőségek miatt nem lehetne bizonyítani csodák megtörténtét?

Az átlagos életvitelű ember képességeivel *önző haszonszerzésre* törekszik, hogy saját maga és szerettei számára a napi megélhetésen fölül minél több *élvezetet, anyagit, dicsőséget és hatalmat* szerezzen. Még ha rendezett és bűnözési szándék nélküli életet él, akkor is gyakran elkövet

bűnös cselekedetet, mert fenti törekvése közben a jó és rossz határmezsgyéjén ritkán tud ellenállni a csábításnak. Akkoriban a *szent* fogalmát megvalósíthatatlannak éreztem, mert szinte a *hibátlannal* azonosítottam, a katolikus hittanórák alapján azt gondoltam:

Szentté azt az embert avatják utólag, aki tiszta és kegyes életet élt, aki mindig, minden helyzetben betartotta a Tízparancsolatot, vagyis élete bűn nélküli és önzetlen, azaz hibátlan volt.

Azóta több mint fél évszázad élettapasztalatával inkább arra hajlok, hogy csodálatos magyar nyelvünk értelmezését fogadom el:

Vannak emberek, akik hajlandók és képesek egy fontos, számukra „szent” cél megvalósítására **szentelni, áldozni** egész életüket.

- Ilyenkor csak az a kérdés, hogy e célra törekvő tevékenységük
- *másokat szolgáló, az emberiség életét segítő, megkönnyítő, építő, anabolikus-e*, vagy
 - *az életet lebontó, katabolikus*, önző haszonszerzésre törekvő, vagy tévút, káros rögeszme, amely senkinek sincs hasznára (lásd a *Végösszegzés* fejezetben).

Szent életet él – még ha tökéletlen emberi gyarlóságból néha vét is a Tízparancsolat ellen –, *aki képességeit* (testi és lelki erejét, szellemi tudását) *és lehetőségeit* (az élet adta szerepeinek kihasználását) *elsősorban az emberiség javát szolgáló*, életét építő *tevékenysége*re (művészet, sport, szolgálat, tanítás, gyógyítás) *áldozza önzetlenül; nem az élvezetek, anyagi javak, dicsőség és hatalom önző megszerzésére fordítja!*

Ezt a *szent életet* fölismerik a kortársai is. A *csoda* pedig az, hogy képes egész életén át legyőzni önző igényeit, egész életét a mások szolgálatára, javára áldozni.

Következőkben ilyen kortársainkra hívom föl a figyelmet. *(Az adatok internetről, a Zalai Hírlapból és Bőjte Csaba könyveiből valók.)*

*

Batthyány Strattmann László

(1870-1931) a szegények orvosa

1900-ban Bécsben kapta orvos doktori diplomáját.

1902-ben Köpcsényben (ma Kittsee) építette meg első kórházát.

1906-ban Nizzában lett szemész szakorvos.

1916-tól a Ferences Harmadrend tagja.

1918-ban született 14. gyermeke. Trianon után Körmentre költözött családjával, kastélya egyik szárnyát szemkórházzá alakíttatta át.

Batthyány-Strattmann herceg bőkezűen támogatta az egyházat, tizenhárom templom fenntartásához járult hozzá, ő finanszírozta a körmendi templom új harangjainak költségeit is. A vagyonnal, gazdagsággal, szegénységgel kapcsolatban egy helyütt azt írta:

Tisztaiban kell lennünk vele, hogy a vagyon önmagában véve még nem bűn, és a szegénység nem erény. A vagyon veszedelmes ajándék, de ajándék, amelyet rengeteg jóra lehet felhasználni: Isten iránti hálára, embertársaink segítésére.

Szociális érzékenysége a legkülönbözőbb területeken megmutatkozott: télen tűzfát, meleg ruhaneműt biztosított a környék szegényeinek, birtokain jelképes összegért mintegy kétszáz házhelyet osztott ki, rendelesein fogadta és támogatta a vándorcigányokat, de azok felé is nyitott volt, akik – tanácsot, eligazítást, segítséget várva tőle – lelki problémáikkal keresték föl őt.

„Életem egyik fő feladatának tűztem ki, hogy orvosi működésemmel a szenvedő emberiségnek szolgálatot tegyek és ezáltal a jó Istennek tetsző dolgokat cselekedjem.”

Végrendeletében ezt írta:

„Hálát adok a Teremtőnek, hogy az orvosi pályára hívtam.

Ha boldogok akartok lenni, tegyetek másokat boldoggá.”

Temetésén gróf Mikes János, szombathelyi püspök így búcsúztatta: *„Batthyány szent volt, vagyis nem érte, hanem hozzá kellene imádkoznunk!”*

Németújváron (ma Gyüssing) a családi kriptában helyezték örök nyugalomra a ferencesek templomában. A temetésre különvonatok szállították a gyászolók sokaságát.

1944-ben Innitzer bécsi bíboros érsek megindította boldoggá avatásának előkészületét. 2003-ban a Szent Péter téren összegyűlt sok tízezer nyi hívő előtt II. János Pál pápa emelte őt a katolikus egyház boldogjainak sorába. A neves eseményen jelen volt a Batthyány-család mintegy százharminc tagja, a magyar államfő, a teljes püspöki kar, több mint 200 magyar pap, 6000 magyar zarándok is.

A katolikus egyház *boldoggá avatási* eljárása (latinul: beatificatio) a szentté avatási eljárás első része. A boldoggá avatott személy „boldog” (beatus) címet és korlátozott tiszteletet nyer: egy meghatározott területen (ország vagy szerzetesrend) nyilvánosan tisztelhetik (zsolozsmában

és szentmisében), de ereklyéit nyilvános tiszteletre nem tehetik ki, és templomot nem szentelhetnek a tiszteletére.

*

Esterházy János gróf

(Nyitraújlak, 1901 – Mirov, Csehszlovákia 1957)

Gróf Esterházy János előkelő főnemesi családból származott. Trianon után, az 1920-as évek közepén kezdte közéleti pályafutását, a magyarok visszaszorítását is magában foglaló „csehszlovák-izmus” ellenzőjeként lépve fel.

„... itt maradok köztetek és veletek fogom átélni a rossz napokat is... mert ha másokat maradásra bíztatok, én sem mehetek el innét”

1932. december 11-én az *Országos Keresztény Szocialista Párt* elnöke lett. Az 1935-ös választásokon Kassán bekerült a csehszlovák parlamentbe. Önrendelkezési jogot, nemzeti, vallási és kulturális téren a fejlődés biztosítását, Szlovákia és Kárpátalja számára autonómiát követelt. Az első parlamenti beszédében hangzott el:

„Akaratunk ellenére odacsatoltak Csehszlovákiához, követeljük, hogy a csehszlovák kormány teljes körben tisztelje a mi kisebbségi, nyelvi, kulturális és gazdasági jogainkat.

... Mi a szlovák népet mindenkor testvérünknek tekintettük és fogjuk tekinteni a jövőben is. Az ezeréves sorsközösség az Úristen műve volt, és ezt a sorsközösséget emberi erő szét nem bonthatja.” (...)

„A jövőt az építi helyesen, aki számításba véve az adottságokat, nem gátakat és elválasztófalakat emel, hanem a félreértések kiegyenlítéséhez és a békés együttélés előfeltételeinek megteremtéséhez járul hozzá.”

Esterházy volt a **szlovák parlament egyetlen képviselője**, aki 1942. május 15-én a 68/1942-es alkotmányi **törvény ellen szavazott**, ami a zsidóság kitelepítéséről szólt. A szlovák sajtó keresztüzébe került. Így indokolta az álláspontját:

„Veszélyes útra tért a szlovák kormány akkor, amikor a zsidók kitelepítéséről szóló törvényjavaslatot benyújtotta, mert ezzel elismeri jogosságát annak, hogy a többség a kisebbséget egyszerűen kiebrudalhatja. ... Én ellenben, mint az itteni magyarság képviselője leszögezem ezt, és

kérem tudomásul venni, hogy azért nem szavazok a javaslat mellett, hanem ellene, mert mint magyar és keresztény és mint katolikus a javaslatot istentelennek és embertelennek tartom.”

Esterházy János 1944-ben zsidók, csehek, szlovákok, lengyelek százezreit segítette a szökésben. Magyarország 1944. márciusi német megszállása ellen memorandumban tiltakozott. A horogkeresztesek rövid időre internálták, a Gestapo körözte.

Pozsony felszabadítása után a szovjet hatóságok internálták, de 12 nap után szabadlábra helyezték. Utána a helyi ideiglenes szlovák kormány képviselőjének szóvá tette a magyarok üldözését. Gustáv Husák utasítására letartóztatták és átadták a szovjet titkosszolgálatnak. Egy évig a moszkvai Ljubljankában tartották fogva. Koholt vádak alapján tíz év kényszermunkára ítélték és elküldték Szibériába. A szlovák Nemzeti Bíróság 1947-ben Pozsonyban *halálra ítélte* a fasiszmussal való együttműködése miatt. A szovjet hatóságok 1949-ben kiadták a csehszlovák hatóságoknak. Elnöki kegyelem által életfogytiglant kapott. Külső segítséggel alkalma lett volna megszökni, de ezt elutasította, mondván hogy ő nem bűnös, tehát nincs miért szöknie. Az 1955-ös általános amnesztia során a büntetését 25 évre csökkentették, de ebbe nem számították be a szovjet fogságban eltöltött időt. Csehszlovákia majdnem minden börtönében raboskodott, míg 1957-ben a morvaországi Mirov börtönében meghalt.

Oroszországban 1993-ban rehabilitálták, Lengyelországban kitüntették, az izraeli Jad Vasem intézet levélben méltatta érdemeit. *Csehországban és Szlovákiában továbbra is háborús bűnös.*

2011. november 3-án New Yorkban az egyik legbefolyásosabb amerikai zsidó szervezet, a Rágalmazásellenes Liga (ADL) (Anti-Defamation League) országos elnöke a Jan Karski Bátorság és Szolgálat Díjat (Courage to Care) nyújtotta át Giovanni Malfattinak, Esterházy János unokájának. Az ünnepségen részt vett Németh Zsolt, a Külügyminisztérium parlamenti államtitkára, ezt mondta:

Esterházy János „egy magyar Wallenberg” volt, aki egyszerre volt a fasiszmus és a kommunizmus áldozata.

Berényi József szlovákiai magyar politikus, a Magyar Koalíció Pártjának elnöke szerint Esterházy hosszú börtönéveinek viszontagsága és későbbi mártírhála nem volt hiábavaló, mert az utókor egy része kárpótol, igazságot szolgáltat, mondta a New York-i ünnepségen:

„*A Courage to Care Award* átadásával Önök, tisztelt Anti-Defamation League, nagyon nagy dolgot tesznek. Nemcsak Esterházy Jánost mentik fel a világ előtt a rá kitalált koholt vádak alól, amelyek Szlovákiában ma is szinte kikezddhetetlenül érvényben vannak, hanem reményt adnak a szlovákiai magyarok százezrei számára is, akik **1947 óta a mai napig a kollektív bűnösség vádjának** alaptalan bélyegét viselve élnek Szlovákiában.” (1945. évi **Benes dekrétumok** általi deportálások, vagyonvesztés stb.)

2012 szeptemberében Alsóbodokon, Zoboralján ünnepélyes keretek között felszentelték **Esterházy János Hűség keresztútját**. A 14 stáció Esterházy János utolsó tizenkét évének szenvedéseit jeleníti meg.

2013. május 15-én avatták fel Budapesten, a Gesztenyés kertben Esterházy János szobrát. *A felvidéki mártír politikus éppen ezen a napon, 1942-ben nem szavazta meg a zsidóság kitelepítéséről szóló alkotmány-módosítást.*

Dutka Ákos:

Karácsonyi beszélgetés az Úr Jézussal 1923-ban

*Ha e beteg, bolond világra
Uram, még egyszer megszületnél,
Bár milliónyi templomod van,
Kezddhetnél megint Betlehemnél.
Szalmajászolnál rangosabb hely
Uram, tenéked ma sem jutna:
Soha messzibb a Te országod,
„Miatyánkod” bár mindenki tudja.*

*Ha így jönnél Názáretből
Sápadtan, fázva, december este,
Az ügyefogyott szenvedőkhöz
Párizsba vagy Budapestre,
S leülnél az éhezők közt
S abból, amit valaha mondtál
Mesélnél új vigasztalásul –
Elfognának a tizedik szónál.*

*Mondjál csak új Hegyibeszédet
S amit mondtál a gazdagokról
S ha gyülnének az elhagyottak
S szólnál az Írás-forgatókról
S ha megpróbálnád Uram még egyszer
Az Embert rávenni a Szeretetre –
Internálnának, esküszöm rá,
Ha nem is vernének mindjárt keresztre.*

*

Most két olyan ma is élő ember következik (internetről és újságcikkek-
ből átvett részletek felhasználásával), aki a jó ügy érdekében a hatalom-
mal szembeszállva is megvalósította szándékát.

Papp Lajos szívsebész professzor

(Aranyosgadány, 1948.) Holtan jött világra március 21-én virágvasár-
nap, de szíve – a családi legendárium szerint a déli harangszóra – újra
verni kezdett. Hároméves korában családjával együtt kitelepítették szü-
lőfalujából, ahová csak évek múltán került vissza.

1966-ban a felvételi elbeszélgetésen megállapították róla, hogy a „ma-
gyar munkás- és parasztosztály ellensége”, s Magyarország összes egye-
teméről kizárták. Mégis orvosi diplomát szerzett, utána az Ér- és Szív-
sebészeti Klinikán lett egyetemi tanársegéd, adjunktus.

1989-ben megszerezte az Orvostudományok Doktora címet, meghí-
vást kapott az amerikai Harvard Egyetemre, kiemelt fizetésért sem ma-
radt ott, hazajött a magyar embereket gyógyítani.

A Haynal Imre Egészségtudományi Egyetem Szív és Érsebészeti Kli-
nika igazgatója lett. 1993-ban föltárta a szívbetegség ellenében ható visz-
szaéléseket a klinikán, kirúgták és Zalaegerszegre száműzték, a korabeli
sajtó összeférhetetlenségéről és alkalmatlanságáról zengett.

A kormány leállította a zalaegerszegi szívcentrum finanszírozását, éh-
ségstrájkjal harcolta ki a folytatást.

A Zala Megyei Kórház szívsebészeti osztályvezető főorvosaként ő ve-
zette a Haynal Imre Egészségtudományi Egyetem Szívsebészeti Tanszé-
két is. 1997-től a pécsi Szívcentrum igazgatója, a Szívsebészeti Tanszék
vezető egyetemi tanára. 1999 augusztusától a Pécsi Szívgyógyászati

Klinika igazgatója. Hatvan éves korában, 2008-ban saját kérésére nyugdíjazták.

1996-ban a *cambridge-i Életrajzi Társaság* az *Év embere* díjjal tüntette ki. Ez a cím olyasmi, mint az *emberi tisztesség és elkötelezettség becsületrendje*. Ezt megelőzően az „*Ötszáz befolyásos vezető*” cím viselésére is jogosultnak tartották Észak-Karolinából, az Amerikai Életrajzi Központból. Tagja lett a világelső elitcsapatának, akik munkájukkal, tisztességükkel valamiképpen befolyásolják századunkat, alakítják a világ arculatát.

2001-ben Széchenyi-, 2003-ban Magyar Örökség-, 2006-ban Prima Primissima- és Prima-díjat, 2008-ban Pro Cultura-díjat PRO PATRIA, NON NOBIS DOMINE! („A hazáért, nem magunkért, Uram!”) feliratú aranygyűrűvel, 2011-ben A Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztje a csillaggal kitüntetést kapott. Kaposvár, Budapest és Zalaegerszeg díszpolgára.

Sok emberi életet megmentett, sok szívet újraindított. Számtalanszor küzdött olyankor is, amikor már a műszerek életfunkciókat nem jeleztek, s esetleg a kollégák is feladták a harcot. Több ezer sikeres műtétet végzett, a sikertelenekért is nyíltan vállalja a felelősséget.

Életpályája alatt megtapasztalta: *a mindentudás egyedül Istené*, az embereknek tisztában kell lenniük képességeik korlátaival. A segítségnyújtást soha nem tagadta meg, betegnek a betegségről, az elhunytak haláláról mindig igazat mondott. Soha nem tett különbséget ember és ember között. Tapasztalatairól, gondolatairól őszintén és megdöbbenően vall írásaiban, könyveiben:

- Quo vadis Domine? – Papp Lajossal beszélget Járai Judit
- Jöjjön el a te országod
- Verbum cordis – A szív szava
- A Magyarokhoz
- Ne hagyj minket kísértésben, de szabadíts meg a gonosztól
- Csodák és tragédiák életemben
- Szabadíts meg a gonosztól

Nyugdíjasként Budapesten a Szívvel-Lélekkel Szolgáltató Kft.-ben ezen elvekkel gyógyít:

Életem szolgálat. Szolgálni az embert, szolgálni a betegeket.

Teremtőtől kapott hittel, krisztusi szeretet jegyében gyógyítani.

Több évtizedes kutatói és klinikai tapasztalataimat, tudásomat kívánom ötvözni a holisztikus gondolkodással és az elfelejtett, évezredes népi bölcsességekkel. Gyógyítani szívvel-lélekkel. Szívet-lelket-testet. Az EGY-etemes embert.

Böjte Csaba testvér

(Kolozsvár, 1959.) ferences rendi szerzetes, a Dévai Szent Ferenc Alapítvány alapítója.

Édesapja költő volt, s egy verse miatt a Ceaușescu-rezsim bírósága hét évi börtönre ítélte. Négy és fél év múlva szabadult, de a börtönben elszenvedett kínzások következtében, másfél hónap múlva meghalt. Csaba ebből értette meg, hogy a baj nem az emberben, hanem a tudatlanságban lakozik. Ezért döntötte el, hogy pap lesz.

Több helyen eltöltött papi szolgálata után 1992-ben Dévára helyezték. Oltalmába fogadott néhány utcagyereket, és a lakatot leverve az elhagyott és évtizedek óta üresen álló ferences kolostorba költöztek. A román hatóságok ellenezték ezt a lépését, és többször felszólították az épület elhagyására. Böjte atya válasza az volt, hogy a gyerekeket rakják az utcára a rendőrök. Ez nem történt meg. Az általa létrehozott *gyermekmentő szervezet célja* az Erdélyben sanyarú körülmények között, sokszor az éhhalál szélén tengődő gyermekek **befogadása**.

Jelenleg 71 közösségben közel 3000 gyermek étkezéséről, ruháztatásáról, tanításáról gondoskodik.

Idézetek könyveiből többet mondanak minden magyarázatnál:

A sötétség a fénynek, a rossz a szeretetnek a hiánya.

Minden, ami van, az egymásra találásból született (...)

*Találkozásból, **befogadásból**, szeretetből jöttünk létre.*

Minden bűn az elfordulásból, elzárkózásból fakad.

*Ha Isten szívedbe vágyat ültetett, eszközt is ad, hogy megvalósíthasd.
Csak el kell hinned, hogy képes vagy rá és meg tudod tenni.*

*Ne siránkozzunk azon, ami nincs, inkább örüljünk annak, ami van....
Ha az első félidőben gólt kaptunk, fölösleges bánkódni vagy bosszankodni rajta, inkább annál több gólt kell rúgnunk a második félidőben!*

A magyar ember értékrendje középpontjába hajlamos az igazságosságot helyezni. (...)

*Amikor elcsüggedünk, **nem arra van szükségünk, hogy az igazságot a fejünkhöz vágja valaki.** Az emberek, ha bajban vannak, (...) nem bölcs bírót keresnek, **hanem** orvost, **aki fájdalmukra kiutat mutat.***

***Jónak lenni jó.** Amit szeretetből teszünk, az nagy dolog.*

*A szeretet olyan, mint a gyógyszer, nem annak kell adni, aki megérdemli, **hanem** annak, **akinek szüksége van rá.***

Azt szeretném szeretni, akit senki sem szeret.

***Nem az a fontos, hogy diadalmaskodva kimondjam a magam igazát,** **hanem** hogy szavaim valóban gyógyítsák, termékenyebbé, gazdagabbá tegyék a másik embert.*

*Nem az a fontos, hogy a kisgyerek román, magyar, cigány, vagy német, **hanem** az, hogy **rendes, megbízható, kenyérkereső ember legyen** belőle.*

Meg kell tanítanunk a ránk bízott gyerekeket a jég hátán is megélni.

Minden egyes kis magban megvan a vágy, hogy gyökeret eresszen, virágot bontson, gyümölcsöt teremjen.

Az életnek az az értelme és célja, hogy egymásból kihozzuk a legtöbbet, a legjobbat, ahogy a földből a napfény és az eső kiszereti a kalászt, a rózsát.

***2011-ben** létrehozta, elindította **a Szent István tervet.** A magyarság céljainak újratervezésére irányul, legfőbb célja a közösségek erősítése, a térségfejlesztés és az, hogy figyeljenek egymásra az emberek.*

*„Ahogy a GPS sem veszekszik velünk, **ha** netalán **leментünk a helyes útról,** **hanem** csak annyit mond, hogy újratervezés, ugyanígy nekünk sem az elmúlt nyolc vagy húsz év hibás kanyarjait kell számba vennünk, **hanem** alázattal, a pillanatnyi helyzetünket ismerve **újra kell terveznünk a következő évek útirányát.**”*

I. *Tündérkert-projekt – Közterületek rendbetétele munkanélküliek, szociális segélyre szorulókat által.*

II. *Roncsház program*

*Düledező házak lebontása, újjáépítése olcsó tőpusterv és 20% állami támogatás segítségével. Ne csak falunapokat szervezzünk, **hanem** kalákákat is.*

III. *Kárpát-medencei népnevelés – felnőttképzés otthon gazdálkodóknak*

IV. A demográfiai egyensúly helyreállítása: „*a demográfiai csőd minden más csődnek, a gazdasági, anyagi csődöknek is az oka*”.

...ha mindannyian csak egyetlen négyzetméter területet tisztítanánk meg városainkban, falvainkban, ha mindannyian csak egyetlen fát, bokrot ültetnénk el kertjeinkben, akkor is már szebb lenne a világ.

*Udvarainkat, kertjeinket ültessük be étellel, és ebbe a munkába egyegy tál ételért, kis fizetésért vonjuk be a munkanélküli szegényeket. Fontos, hogy **ne küldözzessük** őket dolgozni, hanem **hívjuk** szeretettel magunkkal a munkába.*

A Szent István-terv lista megszületett. A feliratkozáshoz egy üres levelet kell küldeni a *szentistvan-terv+subscribe@googlegroups.com* címre.

2011. április 22.

Böjte Csaba ferences testvér **Európai Polgár-díj** kitüntetést kapott.

2011. szeptember 17.

Böjte Csaba ferences szerzetes és Mága Zoltán hegedűművész kapta idén a **Mindszenty-emlékérmet**, amelyet a bíboros szülőházánál rendezett ünnepségen adott át szombaton Lezsák Sándor, az Országgyűlés alelnöke, a Mindszenty Társaság ügyvezető elnöke.

2013. augusztus 20.

*Böjte Csaba meghirdette a **párbeszéd és a kiegyezés évét**.*

A Baranya megyei Birjánban az államalapítás ünnepe alkalmából tartott szentmiséjén azt mondta, szeretné, ha a világ 15 millió magyarja úgy döntene, hogy a veszekedés, torzsalkodás, rágalmozás helyett

„a keze, a nyelve, a szíve, az agya egyetlen célt szolgálna, Isten akaratát. (...) Szent István napján fogalmazzuk meg vágyunkat, hogy a közösségépítés, a családok összetartása, a béke, a holnap építésének tüzeiben akarunk élni!”

Ha Jézus, Szent István, Szent László, Bethlen Gábor nyomán járva végigmegyünk az úton, akkor az a Kárpát-medence fölvirágzásához vezet – (...) mind a négyen bizonyították, ez az út járható.

– Jézus nem vágott vissza kínzóinak, ha így tett volna, ma nem dicsőítenék.

– Szent István az egymásnak feszülő erők integrálásával alapított államot,

– Szent László pedig arra törekedett, hogy jobb belátásra bírja, megváltoztassa, mintsem megsemmisítse ellenfeleit.

– Bethlen Gábor fejedelem egy asztalhoz tudta ültetni az embereket, rájött arra, hogy összefogás, együttműködés nélkül nem lehet előre haladni.

...az a család és közösség érhet el eredményeket, amely képes megbocsátani másoknak, ezért ki kell tudjunk engesztelődni önmagunkkal, embertársainkkal, velünk élő más nemzetekkel, felekezetekkel, közösségekkel is.

2013. december

Böjte Csaba a határon túli magyarok közül félmilliomodikként kapta meg magyar állampolgárságát. Elérzékenyülve mondta:

Eddig ötezer gyereket **befogadtam**, most meg engem fogadtak be...

(...)

A szeretet, a jóság, az irgalom országa épüljön fel mindannyiunk számára! Egy olyan ország, ahol a határokon át lehet járni, ahol az ember embertársának testvére. Hol nem üvöltenek a farkasok, s ahol béke van. Köszönöm szépen, hogy itt lehetek, hogy a korona előtt megvallhattam hitemet, nemzeti identitásomat. Isten áldja meg magukat!

Magyar mecénások, a reneszánsz bölcsője Esztergom?

Maecenas, G. Cilnius etruszk származású római államférfi volt, aki Horatiust, Vergiliust s a kor több kitűnő költőjét támogatta anyagilag és erkölcsileg. Azóta nevezzük *mecénásnak* azokat, akik saját vagyonukból művészeti, kulturális tevékenységgel foglalkozó személyeket támogatnak.

Mátyás király 1458-1490 közötti uralkodása a magyar történelem egyik legerősebb, legsikeresebb időszaka volt. Királysága idején Magyarország Európa egyik nagyhatalmaként elől járt és példát mutatott az

erős állam megszervezésében (adózás, 1488. évi első törvénykönyv, Fekete sereg), de a tudomány és a művészetek támogatásában, terjesztésében is (Corvina könyvtár, egyetem Pozsony).

Ezen a téren követte tanítója, *Vitéz János* jó példáját.

Élete és uralkodásának eredményei tökéletes példát adnak az emberi tevékenység maradandóságának megítéléséhez:

Amit *karddal* szerzett, *fél évszázaddal* sem élte túl (halála után 36 évvel összeomlott),

de *kulturális öröksége fél évezred* múltán is ragyog!

*

Mátyás uralkodása idején készült az esztergomi palotában egy rejtélyes történetű, csodaszép freskó, egyes művészettörténészeink kutatása szerint Botticelli (1445–1510) legkorábbi híres alkotása...

A *Vitéz János* érsek dolgozószobájában megtalált freskón a négy sarkalatos erényt ábrázolják, ezenkívül vannak még csillagképek és egyéb pompás töredékek is. A négy sarkalatos (kardinális) erényt Platónról vették át a későbbi filozófusok. A falképek egy hatalmas reneszánsz dolgozószoba, úgynevezett *studiolo* freskói, amelyhez mérhető a reneszánsz idejéből máshol nem maradt fenn.

A Kossuth rádiónak nyilatkozó *Prokopp Mária* elmondta: a föltevés helytálló, Botticelli még itáliai kiugrása előtt festhette az esztergomi falképeket. (*Források: Prokopp Mária művészettörténész és Rieder Gábor, valamint az internetről a Wikipédia, továbbá a*

www.magyar szemle.hu/cikk/boticelli_esztergomban

hu.wikipedia.org/wiki/Vitéz_János_studiolója

www.ng.hu/.../2007/.../Botticelli_fresko_Esztergomba...

www.artmagazin.hu/index.php?... - nyomán a következőket tudom átadni olvasóimnak:

*

Az esztergomi Várhegy déli részének kiépítését III. Béla kezdte el. Egyetlen erődített tömbbe foglaltatta a lakótornyot, a palotát és a palotakápolnát. Az összetett épületegyüttes európai mércével is élvonalbeli uralkodói központ, pezsgő udvari élet színtere volt, hosszú évekig itt élt

Peire Vidal trubadúr, Guillaume Honnecourt építész, a Szentföldre vonuló Barbarossa Frigyes német római császár. A Fehér torony 1256-ig az Árpád-házi királyok több generációjának lakótornya volt, a mai Studiolo szintje felett két további szintje volt.

IV. Béla 1256-ban királyi székhelyét Budára helyezte át és a az esztergomi királyi palotát az érsekségnek adományozta. Ezután Szécsi Dénes elkezdte az érseki palota bővítését.

Az 1400-as évek második felében Esztergomban, a magyar királyok egykori székhelyén működött a reneszánsz kultúra egyik legjelentősebb közép-európai központja: *Vitéz János érsek udvara*.

Vitéz János (1408-1472) Janus Pannonius költő nagybátyja, Mátyás király korábbi nevelője, majd Magyarország kancellárja. 1445-től püspök, 1465-től esztergomi érsek, hatalmas, késő gótikus, kora reneszánsz palotát, könyvtárat és csillagvizsgálót építtetett a várban. A magyar humanizmus atyja, az akkori világ egyik leghíresebb humanistája volt, korának itáliai humanistái „*Lux Pannoniae*nek”, *Pannónia fényének* nevezték. *Mecénása* volt a korszak legjelentősebb tudósainak, itáliai és görög filozófusoknak, költőknek és képzőművészeknek. Dolgozószobáját Vitéz János „csak” festésetileg alakíttatta reneszánsz térre, studiolóvá. Mátyás király budai könyvtára mellett a legjelentősebb könyvtárral rendelkezett. Udvarában gyakran megfordultak a kor kiemelkedő természettudósai és humanistái: Janus Pannonius, Regiomontanus, Ilkus Márton, Galeotto Marzio.

1465-72 között élt Esztergomban és állt a magyar egyház élén. Esztergomi udvarában élt a neves csillagász, Regiomontanus, aki az érsek dolgozószobáját is rejtő lakótorony tetejére épített csillagvizsgálóban dolgozott. A szoros itáliai kapcsolatokkal rendelkező, nagy műveltségű humanista főpap feltehetőleg többször is járt Itáliában. Könyveit például egy firenzei könyvkereskedőtől vásárolta bibliotékája számára, amely a korabeli Európában a legjelentősebbek közé tartozott. Híres könyvtárának is helyet adó dolgozószobája azonban áldozatul esett az 1543-1683 között dúló török ostromoknak. Csaknem 340 éven keresztül föld és törmelék borította, mert a palota leomló felsőbb emeletei betemették.

*

Wierdl Zsuzsanna restaurátor az évek során behatóan tanulmányozta a 15. századi itáliai festők technikai eljárásait, főképpen Filippo Lippi és tanítványainak műveit. Kétséget kizárólag megállapította, hogy az esztergomi falképek mestere a Filippo Lippi művészetére jellemző ecsetrajzzal vázolja fel a kompozícióit, amelyet a kizáróan Botticelli képein megfigyelhető és az ötvösművészetből eredő, lehetőleg ezüstvesszőrajz kísér, amely, feltehetően, megelőzte az ecsetrajzot. Botticelliről köztudott, hogy művészi tanulmányait az ötvösművész bátyjánál kezdte, majd Filippo Lippinél folytatta 1460-67-ig. Ez a mester olyannyira becsülte a fiatal Botticelli tehetségét, hogy fiának, Filippino Lippinek a tanítását is rábízta. Ennek ellenére, amikor Filippo a tanítványaival Spoleto-ba ment, hogy az ottani megtisztelő megbízatást, a székesegyház hatalmas szentélyének kifestését elkészítse, 1467-ben Botticelli nem volt a munkatársai között! Eddig még egyik Botticelli-monográfusnak sem tűnt fel, hogy miért nem ment Botticelli Spoleto-ba. Hol volt ekkor, mit csinált? A válasz csak az lehet, hogy Spoletonál nagyobb igényű feladatra kapott megbízást...

Prokopp Mária, Wierdl Zsuzsa és Vukov Konstantin *„Az erények nyomában”* című könyvben (Studiolo Bt. Budapest, 2009) foglalta össze tapasztalatait a 4×5 méteres faliképről, amellyel a két kutató 10 éve foglalkozik.

Véleményük szerint valószínűleg Botticelli egy igen korai freskóját találták meg Esztergomban, Vitéz János egykori esztergomi érsek dolgozószobájában.

Elméletük szerint Vitéz János Filippo Lippit bízhatta meg palotája kifestésével, akivel Magyarországra érkezett Botticelli is. A négy erényt ábrázoló nőalakok közül ***Botticelli freskórészlete a Mértékletesség***. A nagy részben megsérült és az idők folyamán rosszul restaurált festményen sikerült megtalálni a művész valószínűsíthető szignóját. Áruklódó jel még a történelmi körülményeken kívül a jellegzetes női fejforma, a domborodó nyak és a fül javításai is. Botticelli ugyanis nem szeretett fület festeni, általában a haj alá rejtette.

*

Köztudott, hogy a Mátyás-kori magyar egyetem, az ***Academia Istropolitana*** megteremtője és főkancellárja is Vitéz János érsek volt. Európa legjelesebb tudósai örömmel cserélték fel bécsi, párizsi, krakkói

katedrájukat Esztergommal, mivel ismerték Vitéz Jánost, aki vonzó kutatási feltételeket, publikálási lehetőségeket biztosított számukra. A természettudományokat kiemelten támogatta (csillagvizsgáló építése)! Igen valószínűnek tartjuk, hogy e pápai engedéllyel rendelkező, bolognai jogú, négy-fakultásos, nemzetközi jelentőségű egyetem *megnyitásának nemzetközi ünnepségére, 1467. június 20-ra* elkészült az egyetem programját vizuálisan is bemutató falképdísz Vitéz János prímás palotájában, Esztergomban. (Igaz, a tanítás Pozsonyban kezdődött meg.)

A falképek elkészítését 1465-67 közé kell feltételeznünk, mivel Vitéz János az érseki kinevezést 1465-ben kapta. Ez a datálás *Botticelli legelső művészi elismerését* jelenthette, még az 1470-ben a firenzei Mercanzia számára festett *Erő-allegória* táblakép (Firenze, Uffizi képtár) előtt, amit *Botticelli első hiteles művének tekintenek*.

Amikor 1470-ben megjelent Botticelli Firenzében, nemcsak az említett jelentős megbízást nyerte el, hanem önálló műhelyt is nyitott. Tanulói között ott találjuk mesterének, Filippo Lippinek fiát is, Filippino Lippit. Ekkora tekintélyre és gazdagságra csak jelentős hírnevet adó művészi teljesítmény révén juthatott..

Amikor megérett a tanítvány, akkor jön egy mester...

Fotó: Studiolo/Wierdl/Esztergomi Vármúzeum

A négy sarkalatos erény a feltárt négyrészes freskón balról jobbra:

Prudentia – Bölcsesség: könyvvel és kígyóval,
Temperantia – Mértékletesség: vízes korsókkal (Botticelli),
Fortitudo – Erő/Bátorság: buzogánnyal és oszloppal,
Iustitia – Igazságosság: mérleggel és karddal.

Magyar parancsolat

Az 1960-as években még jól működött a magyar iskolarendszer:

Az ipari tanulók három év alatt szakmát szereztek, a *technikumokban* négy év alatt képzett technikusok jó középvezetők lettek saját szakterületükön, az *érettségizetteket felvételi vizsgával* jó arányban felvették főiskolára, egyetemre, és azt jó arányban el is végezték.

Aztán *cserbenhagyták* a jól működő rendszert:

Hosszabb idő alatt kevesebb szaktudást tanítottak, felsőfokú képzésre sokkal többen bejuthattak, de végül a többség a gyakorlatban használhatatlan képzettséget szerzett: vagy nem tudta alkalmazni, vagy nem is volt rá szükség.

Valamikor elődeink úgy gondolták, a középfokú ismeretek birtokában képes, *érett* az ember a felnőtt életre. Az *érettségi* a tanulmányi fogalomból a köznapi élet *egyértelmű* kategóriájává vált, mindenki tudta és értette is a jelentését.

Nosza, kétértelművé tették. Kitalálták a *kétszintű érettségit*, ez aztán a *fából vaskarika*. Ezentúl magyarázkodjon, aki akar. Akik a *középszintű érettségit* végezték el, egyre inkább azt érezték, súlytalanná vált. A *felső szintű* viszont nem tudta pótolni a felvételi vizsgát.

Most próbálkoznak visszaállítani a *cserbenhagyott* régi rendet?

A szociológusok megállapították, hogy a nagyjából azonos mértékű szegénységben élők két fajta csoportot alkotnak. Egyesek hajléktalanná válnak, mások ugyanolyan szegénységben élnek, mégsem válnak hajléktalanná.

Mi okozza a különbséget? A családi kötődés.

Hajléktalanná azok váltak, akiknek nem volt megtartó közösségük, család vagy barátok. Akik életvitelükkel elszakították a rokoni, baráti kötődés szálait is, *cserbenhagyták* családjukat, rokonaikat, barátaikat. Amikor utcára kerültek, viszonzásképpen a rokonok, barátok is *cserbenhagyták* őket.

Akik megtartották a rokoni, baráti kötődésüket, amikor elvesztették lakásukat, hazaköltöztek szüleikhez vagy gyermekeikhez, és nem kerültek utcára. *A család fontos szerepe, hogy megtart, befogad.*

Ezen a téren tanulhatnánk a cigányságtól, mert közöttük sokkal kevesebb a hajléktalan! Létszámukhoz képest nagyobb arányú köztük a szegény, mint a nem cigányok között. Életvitelük sem példás, a családi kötődésük mégis olyan, hogy bármi történik valamelyikkel, legtöbbjük talál olyanokat, akik befogadják.

Tudjuk, *más kárán tanul az okos.* Sajnos a magyar hajlamos arra, hogy csak saját keservéből tanuljon, gyakran még abból sem.

Kósa András matematikaprofesszor szerint (Kossuth Rádió): a 2004. december 5-i népszavazás „*a magyar gyalázat napja*” volt. Arról lehetett szavazni, akarjuk-e, hogy a trianoni diktátummal szétszaggatott országunkból véletlenül idegenbe került magyar testvéreink kettős állampolgárságként kaphassanak-e magyar állampolgárságot.

A kettős állampolgárság feltételei, körülményei jogilag még teljesen tisztázatlanok voltak, ezért nem volt szerencsés a kérdés feltevése sem. A szocialista-liberális kormány pedig hatalmi eszközeivel azzal ijesztgette a lakosságot, hogy a 23 millió román előzőnli hazánkat, és nem lesz majd nyugdíja a nyugdíjasoknak.

Sikerült a népet úgy összezavarni, hogy felénél kevesebb, 37,5% ment el szavazni, így eredménytelen lett a népszavazás, bár a kevés szavazó többsége igennel szavazott.

A Bibliában még a *tékozló fiúnak* is megbocsátanak és befogadják, mi pedig az önhibájukon kívül tőlünk elszakadt testvéreinknek sem nyújtottunk segítő kezet, *cserbenhagytuk őket!*

Ezért nem elég nekünk a Tízparancsolat, Kósa András szerint kell a tizenegyedik „*magyar parancsolat*” is:

Ne hagyd cserben testvéreidet, akkor sem, ha együtt élsz velük, és akkor sem, ha ez nem adatik meg nekik!

Azóta már a 2010-ben hatalomra került új parlament megszavazta a kettős állampolgárságot, hála Istennek már félmillióan meg is kapták. A sebek gyógyulófélben vannak, de ami 2004-ben megtörtént, megtörtént. Ne kövessünk el többé *cserbenhagyást!*

A cserbenhagyás helyett az összefogásra buzdított Kiss Dénes költő is (Pacsa, 1936. január 1.), akit a pécsi főiskoláról ezért az 1956. október 24-én megjelent verséért zártak ki:

Kiss Dénes: Velünk, vagy ellenünk (részlet)

*Dönts el magyar, mondd ki a szót!
Itt visszalépni nem lehet!
Az ifjúság acél-szíve
a forróságtól megrepedt! –
Dönts el magyar, dönts el diák,
és fonjuk láncná a kezünk!
Dönts el, ki élsz itt e honban,
velünk jössz-e? Vagy ellenünk?!*

*Ébredj magyar! Ma aludni
gyalázat! Vakondok-szerep!
Jöjj el közénk égő szívvel,
s emeld fel büszkén a fejed!
(...)*

*Felgyújtottuk a szíveinket,
szemünkben villámfény lobog,
hozzátok szólunk fásult falvak,
ébredő magyar városok!
Mi lettünk ma a vérkeringés,
új indulókat ver szívünk.
Tudni akarjuk, még ma! Tudni!
Ki van velünk és ellenünk?!*

*Utódai a mártíroknak –
mi döntsük el a holnapunk!
bitófák nőnek virágok közt,
ha nem merünk, ha hallgatunk! –
Kiégetik a lelkeinket,
férgek marják az életünk!
Holnap késő már! Ma kiáltson!
Ki van velünk és ellenünk!!*

Végül a cserbenhagyás ellen a **kölcsönös megismerést** javaslom. Az ismeretlen iránti *idegenkedés távol tart*, ellenszenvet, gyűlöletet kelthet. A megismerés megértővé, elfogadóvá tesz, szeretetet ébreszthet.

Az *Egri csillagok*-at törökre fordító Erdal Şalikoğlu szerint:

Ahhoz, hogy az országok jó kapcsolatot alakíthassanak ki egymással, fontos, hogy ismerjék egymást.

A célom az volt a fordítással, hogy jobban megismerje egymást a két nép, mert számomra ez a két nép testvérnép. Megismerés nélkül pedig nem alakulhat ki tisztelet és szeretet. (...)

Nem híres, gazdag, erős vagy szép, hanem EMBER akarok lenni!

Kobzos Kiss Tamás Magyar Örökség-díjas előadóművész és Erdal Şalikoğlu közös hanglemezeket adtak ki Balassi Bálint és korabeli török előadók dalaival.

Elgondolkodtam:

Egy tucat híján félezer éve a mohácsi csatában még az *egyistenhívő* törökök *Allah* kiáltással rohamoztak a *Jézust* kiáltó *egyistenhívő* magyarok ellen, és ölték egymást halomba...

Ugyanebben az időben kezdődött a vallási reformáció, amely által az egyistenhívő keresztény vallás több ágra szakadt, véres üldözések, önkéntes és erőszakos áttérések következtek.

A római császárság (Constantinus 313 évi milánói ediktuma) óta a többnemzetű és többvallású Erdélyben *fogadták el először a vallási toleranciát, szabadságot*, és hoztak róla határozatot **1568-ban** Tordán, az országgyűlésen.

Meglepő félezer év távlatából az emberi megértés és elfogadás terén:

– *Történelmi ádáz ellenségünkkel megbékéltünk. A török a megismerés* jegyében saját nyelvére lefordította az „Egri csillagok”-at, közös hanglemezeket készítettünk. Sőt: II. Rákóczi Ferenc 1717-ben **már 31 (!) évvel Buda visszafoglalása (1686) után** békésen élt emigránsként a törököknél!

– *A keresztény testvérvallások* viszont a reformáció (1517) óta nem egyeztek meg egymással, pedig külön-külön mind a szeretetet, megértést, elfogadást hirdetik. Fél évezred alatt addig jutottak megértésben és elfogadásban, hogy megegyeztek a *Miatyánk* ima ökumenikus szövegében. Évszázadok alatt lett volna idő az egyeztetésre, értelmezésre, hogy amiben teljesen egyetértenek az írásos és egyéb források alapján, az lehetne az *ökumenikus keresztény Biblia*, az *ökumenikus keresztény vallás* közösen elfogadott törzsanyaga.

A közös szülőtől származó vértestvérek sokgyermekes nagycsaládoknál is sokban különböznek egymástól. Felnőve külön élnek, de örömeikben, bánatukban összefognak, a közös családi hagyományok szerint együtt ünnepelnek, vagy adják meg a tiszteletet elődeiknek, rokonaiknak (karácsony, húsvét, esküvő, keresztlő, temetés, egyéb összejövetel alkalmával)...

Krisztus közös tanítványai a keresztény testvérek, a közös keresztény Biblián túl egymástól eltérő szertartásaikat, szokásaikat, igényeiket, amelyekben nem tudnak közös egyetértésre jutni, úgy tarthatnák meg, mint egy közös népművészetnek, vagy nyelvnek a változatait, táji sajátosságait (szekció, tagozat, frakció stb.-ként).

Valószínű nem is a közösen elfogadható *Biblia szövegét*, inkább az egyházi *szervezeti fölépítés* és hatalmi berendezkedés különbözőségeit nem képesek összehangolni. A *reformáció* a katolikus egyház több évszázados hatalmi rendjén és szokásain is *reformált, újított*: hierarchia helyett választás, papi nőtlenség megszüntetése, női lelkészek stb., és a katolikusok ezen nem akarnak változtatni!

Mindent a maga idejében, soha ne unatkozz

Biológusok szerint ***az emberi test 7 évenként megújul, mert minden sejtje kicserélődik.*** Elődeink valószínűleg nem tudtak erről, mégis az elmúlt századok során az emberi életnek egy tucatnyi 12 (+1) x 7 éves *ciklusa* alakult ki.

Hintalan László János (1947–) a Liszt Ferenc Zeneakadémia tanárának előadásán volt szerencsém részt venni Nagykanizsán a Magyar Műveltség Kincsestára Szabadegyetem keretében *Élet és iskola (A padban ülős iskolától a cselekvő gyermekélet felé: iránymutató teljesség-törvények)* címmel.

Előadásában a mai szétszabdalt oktatás helyett az emberi élet sajátosságaihoz igazodó, vele szervesen összefüggő rendszert javasolt.

Az előadáson elhangzottakat igyekszem most röviden összefoglalva ismertetni és saját gondolataimmal kiegészíteni.

Nagyszüleink, szüleink életében kb. az 1940-es évekig nagyjából még (az általam táblázatba foglalt) **7 éves ciklusokhoz igazodott az életvitel.**

Élet szakasz	7 éves ciklus	Élet kor	7 éves életciklus jellemzői
fiatalság	3 x 7 év fejlődés	0-7	Anya (óvónő) centrikus. Anyatejet, anyanyelvet, anyai gondoskodást kap. Tanul menni, beszélni, játszani. Szobatisztaság, öltözködés, iskolai magatartás, önfegyelem kialakítása. Vallási határel: <i>elsőáldozás</i>
		7-14	Apa (férfi tanár) centrikus. Ettől kellene kezdeni a 7 éves általános iskolát, többségében férfi tanítókkal, tanárokkal. Ciklus második felében testi-lelki fejlődés „kamaszkor” által nemi jelleg kialakulása, erősödése. Fiú férfi családtagoktól, lány nő családtagoktól sajátítja el a teendőket, szerepeket. Néprajzi határ: <i>legénnyé avatás</i> Vallási határ: <i>bérmálás, konfirmálás</i>
		14-21	Mester centrikus. Mesterséget, szakmát tanul. Hasznos, ha idegen országban szereztek nemzetközi tapasztalatokat, szakmai, nyelvi ismereteket, falusi önellátó gazda, városi iparosmester vagy polgár felnőtt viselkedésére gyakorlatot. Vagy érettségizik és továbbtanul. Ismeretei, képesítése, kora és jog szerint is <i>érett a katonaságra</i> , önálló felnőtt életkezdesre.
felnőttkor	6 x 7 év	21-63	Felnőtt, önálló családfenntartásra képes, házasodhat. Munkatársi, családi és társadalmi kapcsolataihoz igazodik. Gyermekait nevelje önálló, önellátó és a társadalom számára is hasznos emberré.
öregedés	3 x 7 év leépülés	63-84	Nagyszülőként segítse gyermekei családjá működését. A nemzeti és családi szokásokat, hagyományokat, saját tapasztalatait adja át fiatalabbaknak.
aggkor	7 év	84-91	Jó annak, aki még tiszteletre méltóan élhet.

Ma az iskola tevékenysége fontossági sorrendben:

1. gyerekfelügyelet
2. oktatás
3. nevelés?

Nevelés lenne a legfontosabb! Iskoláknak sokszor csak számuk van. Nevük legyen, ahhoz lehet kötődni, a szám személytelen. A gyerekek

ugyanolyan fontos az azonoskorúak, mint a vegyeskorúak társasága. Az osztatlan iskolában a vegyes korúak tanulnak egymástól. Ez az előnye az osztatlan-közös osztálynak.

„*A gyerek fejlődését ne korlátozzuk*” – ez liberális téveszme, mert az ősi bölcsesség szerint: *Téher alatt nő a pálma*.

Nem jó szülő az, aki „mindent” megad és megenged a gyerekének!
Aki minden anyagi kívánságát teljesíti, és a korához nem illő vagy a társadalmi renddel ütköző viselkedést, életvitelt megenged!

A háziállatokat is ***kell a viselkedésre nevelni*** (betanítani, szoktatni és gyakoroltatni), *ezáltal alkalmasak valamely feladatra*.

A gyerekeket is ***kell a viselkedésre nevelni is*** (nem csak oktatni) szülőnek, tanítónak, tanárnak, *ezáltal alkalmasak valamely feladatra*. Bármilyen területen eredményes, hasznos tevékenységhez szakismeretek szerint végzett, gondos, alapos, kitartó munkára van szükség.

Persze nem lehet mindent *begyakoroltatással*, „*bemagoltatással*” vagy *utasítással* betanítani.

A jó szülő olyan felnőtté NEVELI (NÖVELI) gyermekét, aki

- elsajátítva a békés együttélés ***kölcsönös viselkedésen*** alapuló szabályait, zökkenőmentesen tud beilleszkedni emberi közösségekbe,
- ***értékkalkoló*** munkája által hasznos tagja lesz a társadalomnak,
- képes *a jég hátán is megélni*, saját magát, családját eltartani, és
- képes hasonló *emberré nevelni* gyermekeit.

Nevelni (növelni) kell a gyermeket arra is, hogy

- alkalmazkodjon, amikor kell (hogy ne ütközzön állandóan, ne legyen elkeseredett, összeférhetetlen, vagy törvényszegő),
- versenyhelyzetben képes legyen erőfeszítéssel helytállni,
- váratlan helyzetekben, testi-lelki csábítás (alkohol, drog, bűnözés, szekták stb.) esetén a szülő nélkül is képes legyen helyes döntésekre,
- józan korlátok közt kell élnie minden embernek, és
- legjobb ***mindent a maga idejében tenni***.

A gyermek a családban együtt élve a felnőttek viselkedését sajátítja el mintaként, az ő *példájukat követi*.

*Jó példát kell mutatniuk a szülőknek arra, hogy mikor, milyen helyzetekben, ***hogyan viselkedve kell****

- *megadni a tiszteletet, megtartani, megőrizni a hagyományokat,*

- *választani* törekvés vagy szerénység, segítség vagy elzárkózás között,
- *megélni a jég hátán is*, mert a természetben minden hasznosítható, nincs hulladék,
- *talpon maradni* többlábon állva, akkor is ha egyik lábad alól elveszík a talaj,
- *elviselni, elfogadni* képességeid és anyagi lehetőségeid korlátait, a sikert, kudarcot, bánatot,
- *újrakezdeni* egy bukás után: van értelme és eredménye a kitartó, hosszú küzdelemnek, mert a természet mindig kiegyenlít!

A természettel együttműködő ember tudja, hogy a hullámvölgy után hullámhegy, az éjszaka sötétsége után a hajnal világossága, az élettelen fagyos tél után a zsenge tavaszi élet, a szokatlan időjárás miatti rossz termés után kedvezőbb időjárás és bő termés következik...

Nagyapáink még gyakorolták a **jó munkához idő kell** népi bölcsességét is, betartották, sőt meg is követelték szükség esetén. Tudták volna, nem úgy mint a ma hatalmon levők, hogy *a törvények és döntések előkészítésére, hatástanulmányára, megtérülést is kimutató költségvetésére* is időt kell szánni (földtörvény, tankönyvkiadás és -ellátás, trafik, online pénztárgépek, atomerőmű bővítés stb.).

A régiek tudták, idő kell az alapozásra is (mert csak megbízható alapokra lehet jó épületet emelni), és *mikor kell* belekezdeni valamibe.

Turbuly Lilla: Határidő

*Ahogy utazni készülödsz,
de most még nincs itt a napja,
ahogy deres kilincs a bőrt
az ujjadon magához kapja,
ahogy minden ősz előtt
egy örök nyári nap van,
ahogy a késsel vágott seb
sem lüktet az első pillanatban,
ahogy megérzed azt, hogy
innenntől nem lehet már félig, (...)*

A fölműveléssel, mezőgazdasággal foglalkozó ember szoros kapcsolatban él a természettel. Egyszerre kell testi és szellemi munkát is végeznie, mert tudnia kell, mit, mikor tegyen ahhoz, hogy a legjobb eredményt

érje el. Ehhez ismerned kell, amit termelni, nevelni akarsz, minden *nővénynek, állatnak* az életszakaszait, fejlődési igényét, és az *időjárást* is, amely befolyásolja mindezt. Melyik *növényt* milyen talajba, mikor, hogyan kell vetni, ültetni, ápolni, az *állatokat* szaporítani, nevelni, mit, mikor, hogyan lehet legjobban hasznosítani.

A régi öregeknek, a földet művelő, a *növények, állatok* életciklusaihoz és az *időjárás* változásaihoz igazodó nagyapáinknak ez még természetes volt. ***Mindent a maga idejében*** kell elvégezni, mert *tudták*, hogy eredménytelen, vagy ráfizetést, veszteséget, kárt okoz, ha nem akkor tesznek meg valamit, amikor annak eljött az ideje.

Mikor jön el az ideje? ***Amikor megérett, alkalmassá vált a feladatra!***

Ne türelmetlenkedjete, a természetet nem lehet sürgetni, ha éretlenül korán, vagy későn végzel el valamit, az megbosszulja magát!

Ha a gabona aratását több nappal elvéted, ráfizetsz: ha korábban aratod, még *éretlen* a szem, befülled, tönkre megy, ha később, már *túlérett*, sok szem kihullott, kevesebb lesz a termésed.

Amikor a gabona ***megérett***, akkor ***vált alkalmassá*** az aratásra.

Önálló családi életre *akkor érett*, ha fizikailag, szellemileg *alkalmas a legény*: a családja eltartására,

a leány: szülésre, gyerekápolásra, nevelésre, háztartás vezetésére.

Az élőlények fejlődési folyamata egyirányú, döntő a ***megérés = alkalmassá válás időpontja***, vagyis ***az események a maguk idejében és sorrendjében*** történnek, *a sorrendjük nem cserélhető fel!*

Ha a diák sikeres ***érettségi*** vizsgát tett, azáltal ***lett képes*** önálló munkavégzésre, felnőtt életre.

Ma európai divat előbbre helyezni a *jogokat* a *kötelességeknél*, sőt a *személyiségi jogok* követelői legtöbbször úgy viselkednek, mintha kötelességek nem is léteznének...

Helyre kell billenteni, talpra kell állítani az emberek, jogvédők szemléletét, sőt a jogszabályokat is, ahol eltér a józan észről:

Sorrendben a kötelesség teljesítéséből következik a ***jogosultság!***

A vételár fizetési ***kötelezettség teljesítésével*** szerzek ***jogot*** az árura.

A vizsga-***kötelezettség teljesítéséért*** kapok járművezetői ***jogosítványt***.

A nyugdíjjárulék ***kötelezettség teljesítése*** ***jogosít*** nyugdíjra.

Aki állampolgári ***kötelességeit teljesítette*** (pl. adók szabályszerű befizetése stb.), az élhet állampolgári és személyiségi ***jogaival***, gyakorolhatja a közügyeket.

A kötelességteljesítés és jogosultság sorban és egyensúlyban legyen!

Szerintem az Alaptörvényben (alkotmányban) rögzíteni kellene, hogy a korlátozott képességűek (gyerekek, öregek, betegek) kivételével:

„Aki bűnelkövetéssel szándékosan kivonta magát a jogszabályok érvénye alól, arra ezáltal nem csak a tiltó, kötelező, hanem a személyiségi jogait és szabadságjogait védő, biztosító jogszabályok sem érvényesek a bűnelkövetés kezdetétől a büntetés letöltésének befejezéséig tartó időszakra.”

Akit bíróság elítélt, a meghatározott időszakban a jogokra ne tarthasson igényt! Mert ideje van a *bűnnek* és az érte járó *bűnhődésnek* is!

A Biblia (Ószövetség – Prédikátor Könyve 3. fejezet) szerint:

*„Minden dolognak ideje van,
és ideje van minden akaratnak az ég alatt.
Ideje van a születésnek, és ideje a meghalásnak.
Ideje van az ültetésnek, és ideje a kigyomlálásnak.
Ideje van a megölésnek, és a meggyógyításnak.
Ideje van a rombolásnak és az építésnek.
Ideje van a sírásnak és a nevetésnek.
Ideje van a jajgatásnak, és ideje az ugrándozásnak.
Ideje van a falak szétverésének és a kövek egybegyűjtésének.
Ideje van a keresésnek, ideje az elvesztésnek.
Ideje az aratásnak, és ideje a vetésnek.
Ideje van az elszaggatásnak, és ideje az összevarrásnak.
Ideje van a hallgatásnak, és ideje a szólásnak.
Ideje van a szeretetnek, és ideje a gyűlöletnek.
Ideje van a hadakozásnak, és ideje a békességnek.”*

Röviden: *rend a lelke mindennek*. Azért született akkor és abba a vidékbe, éghajlatba, nyelvbe, nemzetbe, családba, mert akkor és ott kell helytállnod. Az ebből adódó próbatételeknek kell megfelelned, erre van szükséged a lelki fejlődésed érdekében. Ne futamodj meg előle!

Akkor tedd, amit kell, amikor a legjobb hatást érheted el vele!

Henri-Frédéric Amiel svájci filozófus-költővel értek egyet:

Minden bimbó csak egyszer virágzik, s minden virágnak csak egyetlen olyan pillanata van, amikor tökéletes szépségben pompázik; hasonló-

képpen, a lélek kertjében is minden érzelemnek megvan a maga virágzási ideje, vagyis egyetlen olyan pillanata, amelyben bája kiteljesedik, és uralma fenségesen tündököl.

Minden csillag éjszakánként egyszer halad át a fejünk fölötti délkörön, és csak egy pillanatig ragyog ott; ugyanígy, az értelem egén is, minden gondolatnak csak egyetlen – hogy úgy mondjam – zenit-pillanata van, amelyben teljes fényében és egész nagyságában delel. Művész, költő vagy gondolkodó: ott, ezen az egyszeri és tűnő ponton ragadd meg gondolataidat és érzelmeidet, hogy rögzítsd vagy megörökítsd őket, mert ez a tetőpontjuk.

Ignoranti, quem portum petat, nullus suus ventus est. (Seneca)

Semmiyen szél nem kedvez annak, aki nem tudja, melyik kikötőbe tart. „Céltalan hajósnak nem kedvez a szél.” (Montaigne).

A világban márpedig fújnak szelek. Különböző szelek, különböző irányokba. Kihaszználhatod, ha tudod, merre tartasz...

Életcélok nélkül ne reménykedj túl sok jóban.

Akik elégedetlenek a sorsukkal, azoknak általában nincs világos és határozott elképzelésük arról, mit szeretnének.

Csak a céltalan ember *unatkozik*. Akinek vannak céljai, nemcsak napi, hanem távlati céljai is, az mindig előbbre jár gondolatban, mint ahol tart a megvalósításban. Amikorra valami elkészül, már van újabb terve vagy a továbbfejlesztésre, vagy valami másra. Aki mindig elmaradásban van a terveihez képest, annak nincs ideje unatkozni!

Kövi Pál szavait ajánlom *(Erdélyi lakoma c. könyvéből)*:

Tudjuk hát megülni az ünnepet, és tudjuk megállni a hétköznapiakat; legyünk gondtalanok az örömben, és gondosak az öröm kimunkálásában.

Nádorváros

Szerintem Győr legkellemesebben élhető, délnyugati városrésze, gyermekkorom helyszíne, a *szülőföldem*. Szó szerint, mert ott születtem az Avar (ma Dessewffy) utca 13-ban, anyai nagyszüleim házában. Amikor a bábaasszony kimondta, hogy „*fiú, 4 kiló 85 deka*”, nagyapám

kijelentette: – *megszületett a kis Miklós*. Édesanyám nem akart vitatkozni, így kaptam a Miklós Elemér nevet (szüleim előzetesen meg egyeztek, ha fiú születik, Elemér, ha lány, Ibolya lesz).

Elgondolkodtam:

Nagyapámat mindig idős emberként ismertem, 4 éves koromban lett nyugdíjas. 1890-ben született, 1946-ban, születésemkor *56 éves volt*. Apám 1914-es, első unokája születésekor, 1971-ben *57 éves volt*, én 1946-ban születtem, első unokáim idején, 2003-ban *57 éves voltam*...

A Bécs-Budapest vasúttól északra van a Belváros, délre a Nádorváros. Akkoriban nagyjából a Nádor Étteremtől (Corvin utca) a temetőig, majd a Nádor tér, Pásztor utca, Közép utca által határolt területet foglalta magába, két észak-dél irányú fő utcája a külső-Baross út és a Kálvária utca volt.

A Kálvária utca a vasúttól kezdődve halad délre a GYSEV sorompóig, azon túl már Pápai út és mellékutcai alkották *külső* Nádorvárost, közvetlen lakókörnyezetemet. Gyerekkoromban még csatornázás nélküli, le nem kövezett mellékutcákban kevés kivétellel kertes, falusias családi házak voltak szabad állattartással. Vezetékes ivóvíz eleinte csak az utcánk torkolatánál a Pápai úton, később az utca fél hosszánál felállított közkútról volt biztosítva. Utcánk 6-7 ház hosszúságnyi volt, középen keresztezve a Marcal utcával. A kereszt alak nyugati vége vezet a Pápai útra, három vége zsákutca. Szinte nem volt járműforgalom, ezért a gyerekeket engedték a szülők az utcán játszani, így a felnőttek ismertek mindegyikünket és sokat tanultunk tőlük.

A Pápai út közelében élők úgy ismerték egymást, mint faluhelyen, és ha a belvárosi szaküzletekben akartak vásárolni, azt mondták „*be-megyek a városba*”. Gyermekkorom eseményeinek helyszínei a helyi lakók által közismert nevű épületekhez kötődnek.

A *Pápai útból keletre* csak a mi utcánk, az Avar utca nyílt, bal oldalan az első ház magasföldszintes volt, talán 3 bérlakással, a ház sarkán kötéltáblán: *Építette Horváth Samu és neje Szalay Erzsébet 1929, építette Nagy Kálmán kőm. mester*. Eredetileg 6 ablaka nézett a Pápai útra, 2 az Avar utcára, a ház sarkán bejárattal (boltnak szánták). Ma 3 ablak után kerítés választja el. A ház sarkán nyíló bejáratú lakásban Paulikék laktak, a többi már az utcánkból megközelíthető belső udvarról nyílt. Muzslayék laktak ott meg Limpárék, iker lányaik, Évi és Mari nálam fiatalabbak voltak, mi, gyerekek *Limpár háznak* hívtuk.

A mienk, a 13. szám az utolsó előtti ház volt. Az előttünk levőben Szabó Tóniék laktak, az utolsót építtetőjéről *zsidó háznak* hívták az utcabeliek. Magasföldszint fölött 3 egyszobás lakásban laktak Csomorék, pische-Szabóék, Olláryék. Csomor Erzsike meg Szabó Jóska osztálytársam volt, Olláry Edit idősebb volt nálam 5-6 évvel. A házhoz tartozó nagy kert az övéké volt, állatokat tartottak, kacsákat, tyúkokat, gyöngytyúkokat, és igyekeztek mindent megtermelni, ami a családnak meg az állatoknak kellett. A gyöngytyúkok nem az ólban éjszakáztak, hanem a kert végében, az árokparton álló jegenyenyárfák tetején. Edit apja, Pista bácsi biztosan fiút szeretett volna, mert viselkedése alapján ő lett az utcánk összes fiúgyerekének legkedveltebb felnőtt barátja. Nyugdíjasként kint tett-vett mindig valamit a ház körül, és nekünk, fiúknak mindent megengedett kipróbálni. Kertet ásott, összegereblyézte a faleveleket és növénysszárazakat, aztán eltüzelt, kerítést épített, kerítésoszlopokat állított, dróthálót feszített, szögelte a feszítő drótot, 3-4-5 fiúgyerek állandóan körülötte voltunk és minden munkájában segíthetünk. Ő folyamatosan beszélgetett velünk, elmondta: hogyan fogjuk a szerszámot, hogyan kell a tüzet gyújtani és hogyan kell vigyázni rá, hogy tovább ne terjedjen, hogyan kell az U-szöveget beleverni a fába... Ő volt az első, akinek az elvesztése fájó hiányt hagyott bennem, akinél föl kellett fognom, mi a halál. Nemrég még ott játszottunk körülötte, ugyanolyan volt, mint máskor, csak a nagylábujja tövéénél növekvő *bütykét, krumpliját* fájlalta, ami miatt leginkább gumicsizmában járt. Másnap bement a kórházba leoperáltatni, néhány napig nem láttuk. Nyári este már ágyban voltam villanyoltás után, amikor jött a felesége, Teri néni, és a nyitott szobaablakon kihajoló édesanyámnak sírva mesélte, hogy *meghalt a Pista, vérmérgezést kapott*. Nem akartam elfogadni, hogy nincs többé...

Szabó Jóska apja a horgászegyesület horgászmestere volt, a fia tőle tanulta a horgászatot, mi a bátyámmal meg őtőle. Mogyorófa botunkra kötött *hányas* vastagságú *damil* végére milyen csomóval kell a *horgot* fölerősíteni, hogyan készítsünk *stoplit* (kapásjelzőt) madártollból, mekkora ólomra van szükség. *Csalinak* hogyan gyűjtsünk az ásó mozgatószárával gilisztát meg lótetűt (lótücsök) a trágyadombból vagy jó kerti földből, hogyan készítsünk paprikás vagy gyömbéres kenyeret, de apró halhoz a még élő, de szárny nélküli légy is jó.

Hogyan kell *bevágni* a hálnak *kapáskor*, hogyan lehet *szákkal* alá-nyúlni a kiemeléshez, hogyan lehet a *ladik* végében egyik oldalon ülve evezve egyenesen haladni a vízen. Aztán miről ismerhető fel az *ökle*, a *dévérkeszeg*, a *vörösszárnnyú keszeg*, a *compó*, *sügér*, *naphal*, *kárász*, *ponty*, *csuka*, *harcsa*. Nyári szünidőben gyakran jártunk le a holt-Marcálra horgászni, télen meg korcsolyázni. Nyáron *mezítláb* mentünk egy szál *klott-gatyában* horgászni a holt Marcálnak nevezett (valójában Rába) holtágra, vagy *fecskében* fürödni a Rába folyó szabad-strand-jára. A parton virágzó lóherésen keresztül lépdelve tapasztaltuk talpunkon a különbséget a méh- vagy darázs-„csípés” között.

Utcánk déli oldalán utolsóként, *Búgerék házában* gyermekeik családjai laktak, Bársonyosiék (magyarosították a nevüket) és Horváthék. Horváthéknak egy lányuk volt, Ildikó Marcella, hegedülni tanult évekig, végül feleségül ment a hegedű-tanárjához, majd a *Győri Filharmonikus Zenekar tagja lett*. Édesapja, Józsi bácsi teherautó-sofőr volt. Ő is barátságos volt a fiúgyerekekkel, de korán indult dolgozni, csak amikor hazaért, estefelé nyüzsgöttünk az autója körül. Ott éjszakázott az autója a zsákutcánk végén, a házuk előtt. Beülhettünk a vezetőfülkébe, megmutogatta a sebességváltót, kéziféket és a műszerfalat, mi mire való. Néha még azt is megengedte, hogy dudáljunk, de a legérdekesebb volt indexelni. Az index az autó utas-kabinjának két oldalán függőlegesen lógó arasznyi hosszúságú piros lécs volt, ami egyik vagy másik irányba kapcsolva, a megfelelő oldalon a tokjából vízszintesre kiemelkedve jelzett. Azóta sem láttam olyat...

Velünk szemben Soleczkyéknál 3 lány és egy fiú volt, aztán még 3 fiú született. Az utolsó szülés meglepetést okozott: az anya és legidősebb lánya egy időben voltak a kórházban, de előbb született meg az unoka, mint a gyermek. A nagybácsi fiatalabb lett az unokaöcsnél.

Az apa, Vili bácsi német nyelvre vagy hegedülni tanította a környék gyerekei közül azokat, akiknek igényük volt rá.

Ha az *utcánk torkolatától a városból kifelé*, délre mentünk a Pápai úton, balra Takácsék sarki háza előtt állt egy *TRAFIK*, kis önálló, kocka alakú, piros cserepes téglalapú épület, hasonló mint a sorompókezelő bakterháza. Nem most találták ki az elkülönített dohányboltot, az ötvenes években is így működött.

1957-ben – még a nép által „*mizériának*” nevezett időszakban (a forradalom után, akadozó kereskedelmi áruellátásban) – ott is sorba kellett állnom, hogy pipázó nagyapámnak a pipadohányt megvehessem. Azért szolgáltak ki, mert az eladó személyesen ismerte egész családkunkat, pipázó nagyapámat is.

Utána következett a *Zseli asztalos* műhelye, ha elindította nagy fordulatszámú gépeit, sivításuk a házunkig elhallatszott. Majd egy magassíkföldszintes ház következett, amiben akkoriban egy kis élelmiszerbolt működött. Hűtőszekrénye nem volt, helyette a mennyezeten egy hatalmas ventilátor működött nyáron. (Később bezárták ezt a boltot, korszerűbbet építettek az utcánk torkolatával szemben, a Pápai út túloldalán. Az úttest bazalt kockakövekkel volt lekövezve, nyáron a sötétszürke kövek égették mezítláb a talpamat, amikor a földútról ráléptem, szaladnom kellett az úttesten át a túloldali élelmiszerboltba.)

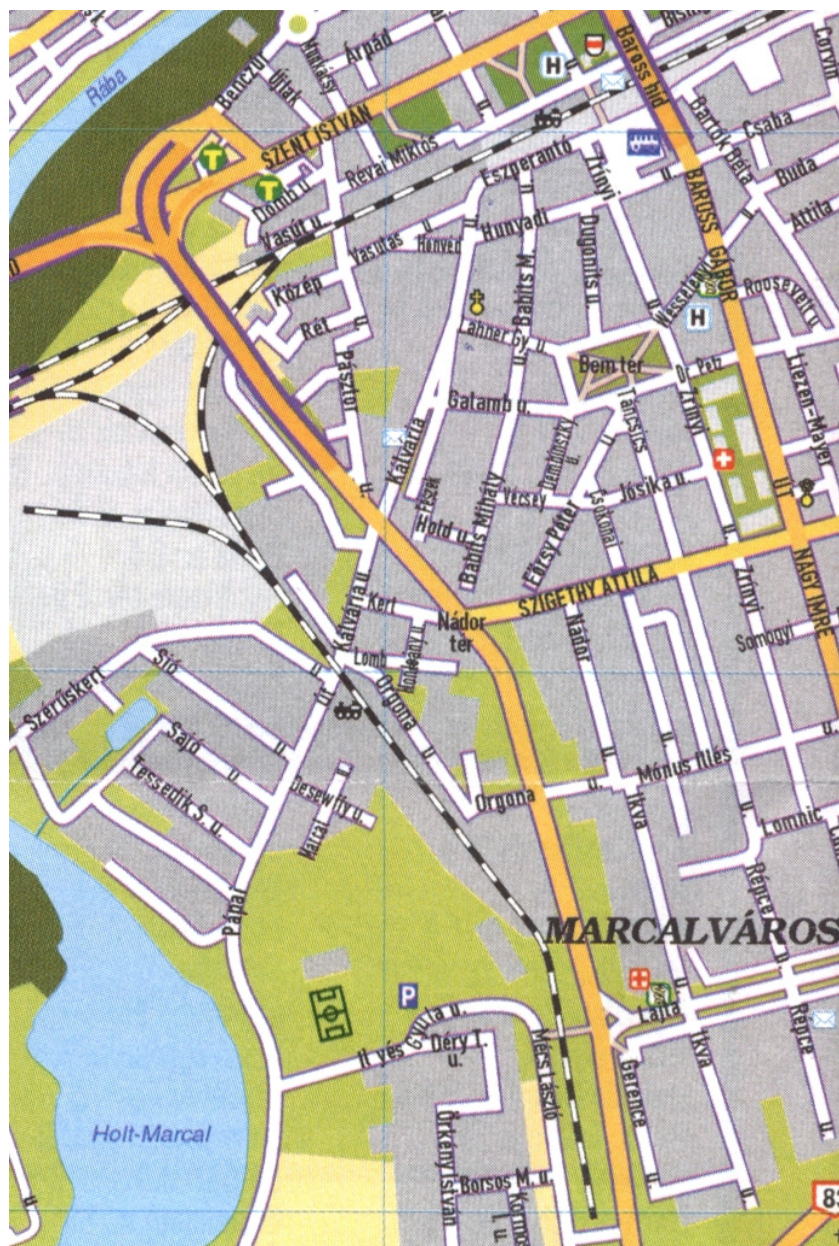
Tovább haladva kifelé, a *Pápai út nyugati oldalán* a Körös (ma Tessedik) utca után a város két sertéstelepe, amit „*I. disznószállás*”-nak, majd a holt-Marcál utat érintő patkója után a „*II. disznószállás*”-nak hívtak. A hígtrágyát valószínű beleengedték a holt-Marcalba, a TSZ-esítés után megszüntették a disznóhízlaldát.

Ahol a holt-Marcál az úthoz ért, enyhe lejtőjű kikövezett út vezetett a *Lóúsztatóba*. A falvakból Győrbe, illetve visszafelé haladó lovasokcsik nyári melegben behajthattak a Marcál sekély szélébe és patkó alakban vissza a Pápai útra. Ha ráért a gazda, kifoghatta lovait és meg is úsztathatta őket.

Az út keleti oldalán három tanya következett: Radnef Iván, a bolgárkertész, Finszterék és Ritterék (Ritter Imre bácsi nyugdíjasként volt a pallérunk és velünk együtt dolgozott a tsz-ben nyári iskolaszünetben). Az út másik oldalán a *téglagyárban* nagyapám éjjeliörkődött, kis acél fokosával.

Végül a Pápai út kettéágazott, egyenesen Kisbarát, Nagybarát, Nyúl felé, jobbra Csanak, Szemere, Pápa irányába. Az elágazásban még áll a „győri VÁM” épülete, ma sírköves vállalkozó dolgozik benne.

Utancántól a városközpont felé északra haladva, a Pápai út nyugati oldalán volt a *Harcsa vendéglő*, keleti oldalán pedig *Tóthék terménydarálója* (villanymotoros kis malom), ahol a lemorzsolt kukoricát daráltattuk a disznóhízlaláshoz.

Tovább a GYSEV sorompója után már a *Kálvária utca keleti oldalán* van a lejtős Lomb utca torkolata, elején a *Dade házzal*. Ez egy emeletes lakóépület volt, de olyan lepusztult állapotban, hogy némelyik ablakából még az üveg is hiányozhatott. Talán a villanyáram nem volt kikapcsolva, de más közmű ellátása nem lehetett. Munkakerülő suhancok ácsorogtak körülötte, és bele-belekötöttek az arra járókba. Mi, gyerekek féltünk arra menni, nekem Emily Brontë *Üvöltő szelek* c. könyvéből a hátborzongató kísérteties épület jutott róla mindig eszembe...

Haladva tovább a Kert utca torkolata következik. Ha befordulunk a Kert utcába, jobbról a Nádor tér, balról az Eörsy Péter utca (és ma már a Szigethy Attila utca) sarkán a hosszú háromemeletes „*városi bérház*”, gyerekkori barátaim lakóhelye. Építéskor talán a város első bérháza lehetett, egy szobás lakásokkal.

Tovább a Kálvária utca keleti oldalán a *Dobozgyár*, utána egy kétemeletes sarokház, a *Kelemen ház* épülete áll. Földszintjén ma is van fodrász (gyerekkoromban ebben szokott megnyírní a nagybátyám), az épület sarkán zöldségüzlet. Ma a Kelemen ház után a Kálvária utcát forgalmas út szeli keresztül.

A Dobozgyárral szemben, az utca nyugati oldalán van a *Kálvária*. A kisalföldi város sík utcái között, természetes dombra (a város három parti dűnéje egyikére) épült, télen ott szánkóztunk a domboldalon. A dombra a kelták és a rómaiak is temetkeztek, a 17. században katonai vesztőhely volt. Így az itt kialakított *Kálvária* valóban megfelelt a *calvaria* latin jelentésének (*koponyák helye*), *Jedlik Ányos* arra sétálva még látta, hogy a gyerekek a domb oldalába vájt barlangnál koponyákkal gurigáztak. 1714-1725 között épült a *Kálvária barokk épületegyüttese a keresztúti 7 stációkápolnával (állomás) együtt Martin (Athanasius) Wittwer* szerzetes tervei szerint. A téglafallal körülvett dombra széles lépcsősor vezet fel, tetején a Golgota csoport. Mögötte három kis kápolna áll. Az utca északi kezdetétől induló *keresztút* érdekessége, hogy az ember nagyságú festett faszobrokkal berendezett *7 stációkápolna 1722-re épült fel*, csak *1731-ben* engedélyezte XII. Kelemen pápa *14 stációs keresztutak* állítását. *Keresztúti körmenet Fájdalmas pénteken* járja végig a Jézus szenvedéseit idéző stációkat.

Északról délre a 7 stáció felirata, illetve a megörökített esemény:

1. Jézus vérrel verejtékezik – a Getszemáni kertben.
2. Júdás elárulja Jézust.
3. Jézus Annás főpap előtt.
4. Jézust megostorozzák.
5. Jézust tövissel megkoronázzák.
6. Íme, az ember – Jézus Pilátus előtt.
7. Jézus elesik a kereszttel.

A *Kálvária* utáni forgalmas útkeresztezéstől északra, a 6. stációkápolna mellett ma kis szálloda áll, a Hotel Kálvária, ahol a *Hangya* szövetkezet élelmiszerboltja volt. A további útszakasz beépült, az épületek közt található az apró kápolnák. Az 5. stációkápolna mellett van *óvodám-iskolám* épülete. Ezt az épületet édesanyám még *ZÁRDA* néven emlegette, mert amikor még ő járt oda, egyházi kezelésű lányiskola volt, amit a szemléletre jellemzően nem *nevelédének*, hanem *zárdának* neveztek.

Az iskolától nem messze érjük el a Kálvária utca északi kezdőpontját az 1. stáció mellett a *vasútnál*. Diákkoromban itt még acélvázaz gyalogos fölüljárón, a *Röpülő híd*on át jártam a gépipari technikumba. Azóta a fölüljárót lebontották, helyette aluljáró épült.

A 4. stációkápolnával szemben a keletre nyíló Lahner (volt *Kamillus*) utca sarkán álló (a *kamillánus szerzetesek* által 1770-74-ig építettett) *Szent Kamillus templom*ba járt a családuknk. Ott akkoriban olyan ütemben orgonált a kántor, hogy az idősek is tudtak ének közben lélegzetet venni. Tele torokkal énekeltek, és *emberhangtól zengett a templom* úgy, hogy az orgonát alig lehetett hallani. Ott énekeltem a gyermek énekkarban advent idején karácsonyváro énekeket...

Reményik Sándor: Templom és iskola egy részlete jutott eszembe:

*E templom s iskola között
Futkostam én is egykoron,
S hűtöttem a templom falán
Kigyulladt gyermek-homlokom.*

*Azóta hányszor éltem át ott
Lelkem zsenge tavasz-korát!
Ne hagyjátok a templomot,
A templomot s az iskolát!*

Gyerekkorom gyakori helyszínei közé tartozott még a *Zöldfa* (ma Babits Mihály) utca és az *Eörsy Péter utca*, amelyek a Kálvária utcától keletre, vele majdnem párhuzamosan haladva a Nádor tért kötik össze a mai Bem térrel. Ez utóbbi téren szoktak cirkuszt építeni, és oda jártunk, hogy előadások között akkor még ingyen láthassuk az oroszlanokat, tigriseket. Óvodás koromban „*szengyórtér*” volt nekem, győri gyereknek halás után, ahogy anyámtól és az összes környékbelitől hallottam egészen addig, amíg sárkányölő Szent Györgyről tudomást nem szereztem. Ad-digra olvasni is megtanultam, de a házfalak névtábláin akkor már azt olvashattam, hogy Bem József tér.

A *Füveskönyvben* említettem már, hogy kisgyerekként sokat verekedtünk a bátyámmal, édesanyámnak sok idegességet és bánatot okozva. 8-9 évesen lettem képes értelemmel uralkodni az ösztöneimen: beláttam, hogy bátyám olyan súly- és erőfölényben van, hogy amíg nem leszek hasonló súlyú, mindig ő fog győzni. Ettől kezdve hagytuk abba a verekedést, és a *többet ésszel, mint erővel* logikájával igyekeztem érvényt szerezni igazamnak. Általában édesanyám járt szülői értekezletre, ő lett ismerőse a tanítóknak, tanároknak. Még az otthoni testvéri verekedések

korszakában történt, a szülői értekezleten a többi szülő hallotta, hogy anyámnak minden tantárgyból csupa jót mondtak rólam. Édesanyám óvatosan kérdezte:

– *A magatartásával nincs gond?*

– *Á, dehogy, áldott jó gyerek!* – volt a válasz.

A többi anya irigykedve hallgatta, egyik meg is szólalt:

– *Milyen jó lehet magának otthon, ilyen jó gyerekekkel!*

Édesanyám megnyugtatta őket:

– *Ne higgyék, az iskolában visszafogja magát, de otthon átkozott rossz...*

Sajnos *galambszíve* ellenére sokat kellett bosszankodnia miattunk. 1970-ben elvesztettük édesanyánkat, aztán 1971-ben friss házasként már Zalában tanultam ezt a nótát, de lelkemben mindig így éreztem:

*Galambszívet örököltem az édesanyámtól,
A betyáros nótás kedvem az édesapámtól.
Ők neveltek, tanítottak minden szépre, jóra,
A bóbitás kisgalambom szerelemre, csókra.*

*Megbecsülöm édesanyám, s apám örökségét:
Szívem mélyén őrizgetem a babám hűségét,
Az én édes kicsi párom hasonlít anyámra,
Én pedig a nótás kedvű drága jó apámra.*

Osztálytalálkozó 2011

Ősszel a lomb visszatér a gyökerekhez – e keleti bölcsességet erdész fejjel nagyon szemléletesnek tartom. Őszülő fejjel az ember is visszatér a gyermekkorhoz...

Iskolánk, a *Kálvária utcai általános iskola* körzetébe tartozott Nádorváros eddig ismertetett területén kívül a Pásztor utca, Rét utca, Közép utca, Domb utca is. A tanulók városszéli szegény családok gyerekei voltak, kevés kivétellel mindenki egy szobás lakásban lakott. Ekkor, 1953-

61 között a magyar életszínvonal átlagosan sem volt magas, a mi környékünkön még az átlagnál is alacsonyabb volt, az akkori állapotok nem sok reménnyel biztattak bennünket.

Óvodába egy évig jártam. Az óvoda az alsó tagozatos osztályokkal közös földszintes épületben volt a főépület tornaterére mögött.

Elsőben még külön fiú- és külön lányosztályba jártunk, másodiktól már vegyesbe. Ez nem volt számomra szokatlan, hisz az utcánkban is gyakran játszottunk együtt fiúk és lányok, az óvodában is vegyes csoportokban voltunk, gyakran játszottunk papás-mamást is.

A tanítás egyik héten délelőtt, a következőn délután folyt. Tízóráira majdnem mindenki zsíros kenyeret hozott, a változatosság kedvéért egyik nap pirospaprikával megszórva, másik nap apróra vágott vöröshagymával. Nagyszünet után a teremben olyan hagymaszag volt, hogy a tanító bácsit csak azért nem zavarta, mert neki sem tellett másra. A tanterem padlózata olajjal volt átítatva, majdnem fekete volt és poros. Iskolánkba kb. 800 gyerek járt összesen, vagyis évfolyamonként átlag 100 fő volt két vagy három osztályra bontva.

Az A osztályba jártam 8 évig, a fiúkat elsőben Németh Katalin, a lányokat Ferencziné tanította. Másodikban már vegyes osztályban Dobler Irén nyugdíjazása előtti utolsó évét töltötte velünk, jóságos tanító néni volt.

Harmadik-negyedikben *Kuroli Mihály* tanított, alsó tagozatban ő volt számomra emlékezetes. Igaz, hogy a testi fenytést is alkalmazta nevelésünkre, de rám nagyobb hatással volt az oktatói határozottsága. Év elején elmondta, mit fogunk tanulni, mi a feltétele annak, hogy valaki felsőbb osztályba léphessen, és ezt be is tartotta. Összes tanítói módszerével arra törekedett, hogy a szükséges tananyagot mindenki elsajátsítsa. Ha egy tantárgy tananyagának végére jutott, az év végéig még hátralevő órákat kedvünk szerint szabadon tölthettük el. A tanulók többsége kedvelte, búcsúzásul nótát is küldött neki az osztály a „Szív küldi” rádióműsorban: *Megkondult a kecskeméti öreg templom nagy harangja...*

A forradalom után, 1959-ben iskolánkat Kun Béláról nevezték el. Felső tagozatban az osztályfőnökünk *Nonn Éva*, majd *Ruszhly Margit* volt. Nonn Éváról az idősebb diákok mind azt híresztelték, hogy az iskola legszigorúbb számtan- és mértan tanára, féltünk is tőle mindnyájan. Valóban szigorú volt, de következetes, kiszámítható, nem csak a számtanban (algebrában), magatartás terén is rendet, fegyelmet tartott. Az órákon csak a tananyaggal foglalkozott, nagyon alaposan megtanította

és szigorúan számon kérte. Nem lazított a tanár-diák szerepeken, nem viccelődött, nem kedveskedett, nagyon ritkán fordult elő, hogy valakivel, valamivel kapcsolatban személyes észrevétele, ügye volt. Osztályfőnöki órán elmondta, ő nem szereti, ha valaki helyezkedéssel, túlzottan szolgálatkész viselkedéssel akar érvényesülni, nem fogadja el sem a *be-nyalást*, sem a *besúgást*, ő csak a tudása alapján ítél meg mindenkit. Ezzel teljesen egyetértettem, mert én is így tartottam helyesnek, de ezért még nem kedveltem meg.

1961

Az első félév végén, amikor lezárta már az osztályzatokat, eldöntötte már, kit mire értékel, megkérdezte egyszer:

– *Na gyerekek, megmondjátok nekem, szeretitek-e a számtant? Az tartsa föl a kezét, aki szereti, biztosan azok vannak kevesebben!*

Először azok tartották föl, akiknek jól ment a számtan, aztán azok is, akiknek csak közepesen, végül már majdnem mindenki, hátha megharagszik azokra, akik bevallják, hogy nem szeretik.

Végül ketten maradtunk, akik nem tartottuk föl, az egyik az, aki éppen hogy csak megkapta a kettest, és én...

– *Úgy látom, csak két őszinte gyerek van az osztályban* – mondta Éva néni. (És nem haragudott meg rám, inkább becsült érte, mert ezek után néha személyes szívességre is megkért, hogy kölcsönként könyvet vigyek vissza helyette.)

Óra után megkérdezték néhányan:

– *Te nem szereted a számtant? Hiszen ötösöd van belőle!*

– *Nem szeretem, csak megtanulom!* – válaszoltam akkor. (Középiskolás koromban már fölismertem, hogy éppen az ő szigorú, alapos oktatásának eredményeként két kedvenc tantárgyam egyike lett a *matematika*, a másik a *magyar*! Ezekből nem is kellett készülnöm az érettségire, csak átnéztem, hogy melyik tételhez mi tartozik.)

Ötödikből van még egy emlékem. Növénytan tanárunk férfi volt, aki szintén elég alaposan és komolyan tanított bennünket. A növények szaporodását tanítva elmagyarázta, hogy a virágos növények legfontosabb részei, ivarszervei a virágban levő *termő* meg a *porzó*. A virágoknak azért kell feltűnő színűnek és illatúnak lenniük, hogy fölhívják magukra a figyelmet, odacsalogassák magukhoz a méheket. A méhecskék rárepülnek, és miközben nektárt gyűjtenek, elvégzik a bibe beporzását, a *megtermékenyítést*, a termő terméssé alakul, benne fejlődik a mag. Fontos a figyelemkeltés a méhecskéknél, hogy a beporzás megtörténjen, mert megtermékenyítés nélkül elhal a virág, nem fejlődik ki termés (gyümölcs) és mag, nem szaporodik a növény.

(Be kell vallanom, hogy olyan városi gyerek létemre, akiknek az udvarában még gyümölcsfa sem volt – csak szőlő, de annak nincsenek szirmos virágai, – addig nem is gondoltam még rá, hogy a virág alakul át, fejlődik gyümölcsé, maggá.)

Aztán a tanár bácsi gyakorlatias példával világosított föl bennünket:

– *Életünk virágai a lányok: gyönyörű színes szirmokba öltöznek, csodálatosan illatoznak, elszédítenek bennünket, föl akarják hívni magukra a figyelmet, hogy a méhecskéhez hasonlóan jöjjön valaki azért, hogy megtörténjen a beporzás, és megtermékenyülve termésük szülessen...*

Akkor értettem meg és bocsátottam meg a lányoknak, hogy minek cifrálnak és kenik-fenik magukat örökké, és kezdett megvilágosodni előttem, hogy *az ő bibéjüknek mi, fiúk vagyunk a porzói...*

Újabb emlék villant most elém, ez már egy-két évvel későbbi. Úgy emlékszem, egyszer szünet végén már bementünk az osztályba, talán

földrajz óra előtt, de még nem jött a tanárnő, a nyitott ablakon át áradt be a napfény, zsibongott az osztály. Cseke Rudi kinézett az első emeleti ablaknyíláson, aztán én a padomból csak annyit láttam, hogy fölugrott, fölült az ablakba, átvette a lábait kifelé, majd kilökte magát az ablakból és eltűnt. Egy percre elcsendesült az osztály, (még az is átszaladt az agyamon, talán valami zűrbe keveredett és öngyilkos akar lenni?), de még mielőtt bármit tettünk volna, ő mosolyogva megjelent a szomszéd ablaknyílásban, beugrott és nevetett rajtunk...

Amikor kinézett, fölfedezte, hogy az ablak alatt, a terem padlószintje magasságában kívül a házfalon van egy párkány. Arasznyinál keskenyebb szélességű, bádoggal fedve, és kifelé lejt, hogy levezesse az esőt. Nem tudom, mondta-e valakinek, mit akar, de egy pillanat alatt eldöntötte, hogy kipróbálja, át tud-e menni ezen a párkányon a másik ablaknyílásig, és cselekedett. Át tudott menni...

Rudi magas, nyápic gyerek volt, első ránézésre olyan, akit a szél is elfúj, de úgy járt kézen, mint talpon, és olyan testműveletekre volt képes, hogy biztosra vettem, előbb-utóbb cirkuszi artista lesz belőle.

Ilyen emlékek jutottak eszembe, amikor megkaptam Szűcs Pista levelében a meghívót, hogy **50 éves osztálytalálkozónk** lesz.

Az osztálynapló szerint 45-en kezdtük, a tabló szerint 43-an *fejeztük be 1961-ben* a 8.A osztályt. Fél évszázad alatt 9 osztálytársunk meghalt, sajnos nem érték meg ezt a jubileumot. Az élő 36 főből megjelent a találkozó 24, éppen kétharmad (szavazatképes többség ☺).

Az osztálytalálkozó a szokásos módon zajlott le (találkozás a volt iskolánkban, mindenki beszélt valamit az életében történekekről, aztán közös vacsora a Zöldfa étteremben), ezt nem kívánom részletezni.

Volt tanáraink közül ketten jelentek meg, Domonkos László, a tornatanár 82 és Lenke néni, énektanár 81 évesen. Utóbbi jó tanácsként versrészletet idézett nekünk *Arany János: Epilógusából és Áprilytól*:

*Az életet már megjártam.
Többnyire csak gyalog jártam,
Gyalog bizon'...
Legfőllebb ha omnibuszon.*

*Láttam sok kevély fogatot,
Fényes tengelyt, cifra bakot:
S egy a lelkem!
Soha meg se' irigyeltem.*

*Nem törődtem bennülővel,
Hetyke úrral, cifra nővel:
Hogy' áll orra
Az út szélén baktatóra.*

*Ha egy úri lócsiszárral
Találkoztam s bevert sárral:
Nem pöröltem, -
Félreálltam, letöröltem.*

Áprily Lajos: Imádság

*Adj, Istenem, bölcsességet,
Vágyaimnak csendességet,
Illedelmes öregséget
S könnyű véget, könnyű véget.*

Nem volt módom mindenkivel beszélgetni, de többünkben nagyjából azonos, közös megállapítás alakult ki, ez érdekelhet másokat is:

Ahhoz képest, hogy a város peremén élő, túlnyomóan szegény munkáscsaládok gyerekei voltunk, iskolai végzettség, szakmai képesítés, valamint a betöltött munkakörök tekintetében nagyon szerteágazó és tág határok közti életpályát teljesítettünk, talán egy sem volt köztünk, aki nek szégyenkeznie kellett volna emiatt a többiek előtt.

Iskolánk akkori tanítói, tanárai (akiket persze még az előző politikai rendszer nevelt és képezett tanárrá!) az '50-es évek szocializmusában is képesek voltak bennünket olyan emberré nevelni, akik a képességeiknek megfelelő helyen és módon megbízható, felelős munkát végeztek, becsülettel helytálltak.

Bennünk kérdése sem merült föl annak, hogy megadjuk-e a tiszteletet tanárainknak. Nem szerettük, de panasz nélkül tudomásul vettük azt is, hogy (bár tilos volt) a rendetlenkedők testi fenyegetést is kaptak.

2011. május 27. Iskolánk előtt

A nádpálcával Kuroli tanító bácsi is szívesen húzott a derékszögbe hajolva tartott fenekünkre, vagy „körmöst” adott. Felsőben „*dr. Kiss, de pofoz is*” becéztük a földrajz tanárt, Kőhalmi, az énektanár is adott pofont azoknak, akinek nem használt a szó. Rossz időben óra közti szünetben párosával kellett sétálnunk a folyosón, a rendre felügyelő tanár *Tenk Béla* volt. A rendetlenkedőknek vonalzóval verte a tenyerét „*ütlek, verlek, kapsz egy sort*” felkiáltással. A *Nyerges* által adott *pajeszos cseszta* is közismert volt (először fölfelé húzta a diák pajeszát, aztán az így kifeszített arcra az elengedés pillanatában csattant a *cseszta*, a csúsztatott pofon).

Nem szerettük, amikor a *tanár verte a gyereket*, de egyértelművé tette a tanár-diák viszonyt, és rendre nevelt bennünket. Nem kívánom vissza az akkori helyzetet, de rosszabb a mai helyzet, amikor a *gyerek verheti a tanárt* (rúgja, harapja, haját tépi, karmolja stb.), mert őt nem büntetik meg, de a tanárt igen, ha ő üt...

Az akkori diákok nyugdíjazásuk előtt szinte mind vezetői vagy tisztelt és elismert személyiségei lettek annak a kisebb-nagyobb közösségnek,

akkal együtt dolgoztak, amelyben tevékenykedtek, illetve önálló vállalkozásban, vagy tudomány, sport, művészet stb. terén értek el példás eredményeket.

Volt osztálytársunk, dr. Dimény Erzsébet véleménye szerint, aki e találkozón még *egyetemi tanszékvezető docens* szerepben ítélte meg egykori iskolánkat:

Nagyon jó iskola volt, mert az életkorunknak és az adott élethelyzetnek megfelelően neveltek bennünket. Pl.: Óráközi szünetben közös focizás során kitört egy ablaküveg, nem cirkusztak érte, nem adtak intőt senkinek. Összeadtuk az árát, megcsináltattuk, csak annyit kérdeztek: Mikor lesz kész?

Ehhez viszonyítva a középiskolájáról nagyon rossz véleménye volt.

Ismét visszagondolva, még egy dolgot fontosnak tartok: körülményeink, a megélhetési nehézségek *munkára neveltek bennünket*. Felső tagozatban, ötödik után nyári szünetekben rendszeresen dolgoztunk legalább egy hónapot és pénzt kerestünk...

Az is igaz, hogy tipikus *kettős nevelést* kaptunk. Tudni kellett, hogy mit kell vagy szabad az iskolában mondani, és mit nem szabad, ha azt akartuk, hogy a szüleinknek ne essen bántódása. Tapasztaltuk a Rákosi korszak „fekete disznóvágás” miatti feljelentéseit, meg az ’56-os forradalom utáni bebörtönzéseket is. Olvastunk már újságot, hallottuk a rádióban a híreket, beletanultunk az életbe is...

Nem tudok mindenkiről írni, inkább néhány érdekességet említek meg (abc sorrendben, magamról is), remélem, nem sokat tévedek:

Baradits Jenci – a Győri Filharmonikus Zenekar tagja alapítása (1968) óta, első hegedűse, most már *örökös tagja*.

Cseke Rudi – nem volt ott, mesélték róla, hogy nemzetközileg elismert szabadalmai vannak (nem tudom, hogy volt-e artista).

Dimény Erzsi – dr., a Pannon Egyetem (Veszprém) Számvitel és Controlling Tanszékén tanszékvezető egyetemi docens.

Gyömörei Sanyi – a győri MÁVDAC focicsapat egyik büszkesége volt hosszú ideig. „Az ég is akkor a legszebb, ha kék-fehér...” jelmondat sikeréért küzdve 1969-ben megnyerték az NB II-es bajnokságot. Később

edzőként is győzelemre vitte csapatát, a Rábapatona SE a Szabad Föld Kupa győztese, Megyei II. bajnok lett 1991-ben.

Sanyi még egy gyerekkorunkra jellemző történetet is felelevenített:

– *Egyszer egy osztálytársunk az egész délutánt náluk töltötte, észre sem vették, ahogy rájuk esteledett. Vacsoraidőben Sanyi édesanyja za-varba jött, mert krumpli-gombócot készített aznap délben. Abból pedig szokás szerint olyan nagyokat és annyit csinált, hogy délben is meg este is jusson a családfőnek 2 db, a többieknek 1 db fejenként. Hát mit adjon a vendég gyerekek? De a szegénység leleményessé tette, megoldotta a problémát: Földarabolta az összes gombócot, így már többnek is látszott és mindenkinek juthat belőle. Kicsit lepirította, aztán igyekezett úgy el-osztani, hogy senki se maradjon éhen. A vendégül látott osztálytársunk meg azóta is hálaival és nosztalgiával emlegeti, hogy mennyire ízlett neki akkor az a vacsora...*

Iványi Miki – gépésztechnikus, majd erdőmérnök, gazdasági szakmér-nök képesítéssel Nagykanizsán dolgozott. Nyugdíjazása után írt két könyvet, azokból idézett szöveget meg dalt is, és ajándékozott egy-egy példányt az iskolának.

Lauer Laci – a Károlyházi Citerazenekar vezetője. 2012-ben a Győri Fröccsnapokon a Széchenyi téren élvezték az előadásukat Torma Gyön-gyivel és tanár lányával együtt.

Machó Magdi – a legjobb furulyás, akit ismertem, gazdasági igazgató-ként ment nyugdíjba.

Németh Marika – elvégezte a győri zenei konzervatóriumot zongora tan-szakon, majd az ELTE matematika-fizika szakát. Nagykanizsán gimnáz-iumi matematika-fizika tanárként ment nyugdíjba. Az ottani Felsővá-rosi Templom Szent Imre kórusának karnagya 2000-től, szép sikereket értek el, önálló CD lemezfelvételt is készítettek. Marika orgonajátékáról is készült CD, amiből ajándékozott is iskoláknak.

Prutzky Jóska – hosszú ideig a MÁVDAC-ban Pálos József néven foci-zott Gyömőrei Sanyival együtt, ő is a csapat legjobbjai közé tartozott, sok örömet okoztak a csapatnak.

Somogyi Lajos – gazdálkodóként él ma is Ácson.

Szabó Pityu – ökölvívó lett, hosszú évekig sikeresen boxolt. Az orrán ma is látszik, azért becézzük DUDÁ-nak.

Szabó Jóska – gyerekkori szomszédom és állandó játszópajtásom, meglepően sok szakmát és munkakört gyakorolt. A találkozó idején még biztosítási ügynökként tevékenykedett. Legbüszkébb volt élete nagy halára, a 176 cm hosszú, 36 kg-os harcsára.

Szűcs Pisti – az Apor Vilmos iskola műszaki gondnoka.

Takács Márti – már *dédnagymana*! A 23 éves unokájától született 2 dédunokája. Nekem még csak nyolcadik évükben jártak a fűú unokáim. Ennyit jelent, hogy a lányok korábban válnak szűlővé: nála csupa női leszármazásból már a *negyedik generáció* jött létre, nálam férfiről férfira a *harmadik generáció* ugyanazon 50 év alatt...

Thomann Sanyi – mélyépítő technikusként részt vett a soproni TV-torony felépítésében, majd Pilisen a városi önkormányzat építésügyi szakembere volt.

Ujvári Miki – gyerekkorában egy felrobbant szódásüveg által sérült a lába, mégis háromtusázott és öttusázott egy évtizedig. Gépész üzemmérnök, magasépítő üzemmérnök, Európa mérnöktanár, építómester szakmérnök, docens, építésügyi szakértő.

Vadász Olgi – Ausztráliában él,

Vámos Klári – gyermekorvos, barátaim unokáit is gyógyítja.

Technikumi találkozó 2012

Következő évben középiskolai osztálytalálkozóra kaptam meghívást. Győrben, a *Jedlik Ányos Gépipari Technikumban* 1965-ben végeztünk, a 2012. szeptember 22-re szervezett találkozóig 47 év telt el. A találkozó helyszínéül közvetlenül a vendéglátó egység (a Zechmeister utcában

a Rábaparti Étterem) szolgált. A technikumba nem mentünk el, itt szólt magáról néhány mondatot, aki akart.

A találkozót Ágoston Gyula szervezte e-mailen. A tablónk szerint 35-en végeztünk, ebből meghalt 4, Kanadából Dömötör Imre nem jött haza a találkozóra, a 30-ból ha jól számoltam 20-an vettünk részt.

Néhány szó azokról, akikről ott, illetve utólag megtudtam valamit: *Ágoston Gyula* – világutazó lett, 135 országban járt addig, még 59-be szándékozik utazni. Útjairól szép színes fotókkal *magyar, német, angol* nyelvű kísérszöveggel számol be e-mailben ismerőseinek.

Boglári Péter – nem volt ott, minden idejét az unokaival tölti.

Gasztonyi István – nyugdíjba ment, vállalkozását felesége viszi tovább Ménfőcsanakon.

Hajdu Elemér – a gépipari technikum tanára volt évekig, később a megyei Kereskedelmi és Iparkamara elnöke.

Lőrincz Vilmos – Ausztriából 22 évi munka után hazatelepült, azóta a Csokonai utcában házat építgeti.

Mészáros Kálmán – Pannonhalmán él, büszke a szőlőjére és borára.

Szabó Sándor – Miskolcon az egyetemen alapvetően gépgyártás-technológiát oktatott, docensként nyugdíjazták.

Sauer Ferenc – eljött a találkozóra Németországból, autógyári szállító-sorokat, konveorokat tervez, videózott.

Varga Sándor – eljött Ausztriából a találkozóra.

Vincze László – sportbajnoki fizikumával és filmszínészi megjelenésével boldogan él 3 évtizeddel fiatalabb tanárnő élettársával és 8 hónapos kislányával. Kívánom, hogy felnőtté nevelhesse!

Badics Tamás, Kovács I. István Lutyi, Sebestyén Zoli, Soós Laci, Tóth Tihamér és Tóth Béla – is jelen voltak, de nem került sor köztünk személyes eszmecsere, ismereteink kölcsönös frissítésére.

2014 márciusában kaptam a hírt, hogy sajnos kettővel kevesebben maradtunk. *Major Sanyi* ekkor távozott közülünk (a találkozón még ott volt, már kemoterápiás kezelés alatt állt), állítólag *Kerekes Gyuri* is meghalt, még 2013 karácsonya előtt. Nyugodjanak békében!

Jedlik és unokatestvére Czuczor, Jedlik egyik találmánya a szódavíz

A találkozóra készülve, meg azóta is, sok emlék idéződött föl bennem. Be kell vallanom, még olyanok is, ami esetleg nem saját emlékem, hanem a bátyámé volt, de a technikumhoz kötődött bennem.

Bátyám két és fél évvel volt idősebb nálam, októberi születésem által *évesztesen* kezdtem, ezért 3 évvel járt fölöttem az iskolában.

Általános iskolában mindketten jól tanultunk (jeles, kitűnő), amikor ő középiskolába ment, ismerősök ajánlották, jó fejű gyerekek érdemes gépipariba menni, mert ott nagy a követelmény, de 4 év után technikusként jó munkakörben, jó fizetésért biztos munkahelye lesz Győrben, ha nem tanul tovább.

Az általános befejezése után nekem is ugyanezért tanácsolták, hogy építőipari vagy gépipari technikumba menjek. Akkor egyik iránt sem éreztem különösebb vonzódást. Mivel a bátyám már oda járt, én is a

gépipariba jelentkeztem, felvételi vizsgám matematikából és szabadkézi rajzból is sikerült.

Amikor elsős lettem, Tamás bátyám már negyedikes volt, és tőle már az előző három évben is sok olyat hallottam a technikumról és a tanárokról is, amiről a mi osztályunk nem is értesült. Keveredtek és összeadódtak bennem a saját tapasztalataim, ismereteim az övéivel. Ezért ma már nem emlékezem pontosan arra, mi az, amiről csak a mi osztályunk tudott, mi az, amit tőle tudtam meg. Néhány névre emlékezem az ő osztálytársai közül is: Marafkó Béla újságíró lett (M. Imre tanárunk öccse), Baumann a boxoló, Schmedák Feri, Alexovics...

Az 1960-as években a technikumok nagyon jó iskolák voltak, mert nagy mennyiségű szakmai és gyakorlati ismeretet is adtak, nagy hiba és bűn volt átszervezni őket szakközépiskolává. A városban rangot jelentett gépipariba járni, amit a gépiparisták indulója is kifejez:

*Huszonegy, huszonkettő, huszonhárom,
Gép-technikus a legelső a világon.
Hogyha megy, hogyha megy a randevúra,
Randevúja olyan pontos, mint az óra.
Gimnazista eredj haza magolni,
Ha nem akarsz holnap újra bezúgni!
Eredj haza magolónak,
Nem való vagy udvarlónak!
Gép-technikus a legelső a világon!*

*Huszonegy, huszonkettő, huszonhárom,
Gép-technikus a legelső a világon.
Hogyha megy, hogyha megy a randevúra,
Randevúja olyan pontos, mint az óra.
Hazamegyek olyan rumlit csinállok,
(hogy) 9 vonót szaggatnak a cigányok!
Ha meglesz a végzettségem,
Te leszel a feleségem,
Logarlécen kis-technikust csinálunk!*

Ez a büszke dal egy *első világháborús* közismert katonadal szövegének átírásából származik, annak dallamára énekelhető. Az akkori, 3-4 másodperccel késleltetett gyújtású nyeles kézigránáton a dörzsgyújtó húzó-

zsinórjának kirántásakor illetve eldobáskor számolták: *huszonegy, huszonkettő, huszonhárom*. Erre utal a nótakezdet. A sok szövegváltozat közül talán ez lehetett az eredeti:

*Huszonegy, huszonkettő, huszonhárom,
Magyar baka a legelső a világon!
Hogyha megy, ha elindul a csatába,
A jó Isten mosolyogva néz le rája.
Hazamegyek, olyan bulit csinállok,
Hogy olyat még öregapám se látott!
Mulatozva éjjel-nappal,
Hol részegen, hol józanan,
Magyar baka a legjobb a világon!*

Bár nem születtem műszaki érdeklődésűnek, és a családból sem kaptam ilyen tapasztalatokat (hiszen nálunk a legbonyolultabb műszaki eszköz a bicikli volt), mégis éreztem, hogy jó iskolába járok, mert *hasznos ismereteket szerezhettek*. Későbbi tapasztalataim is ezt igazolták, annak ellenére, hogy erdész szakmában tanultam tovább és dolgoztam egész életemben.

Ha egy tananyagban nem tudtam értelmi összefüggéseket fölismerni, a kötelező „magolás” *értelmetlen kényszerszermunkaként* mindig nehézkes és *ellenszenves volt számomra*. Sokkal szívesebben tanultam (még ha hosszabb volt is) olyan anyagot, amely valamely logikai szemlélettel vagy szabályok alkalmazásával *levezethető* vagy *felépíthető* eredményt adott. Ilyenkor szívesebben megtanultam azt a néhány szabályt, vagy műveleti sorrendet, amely lehetővé tette magolás helyett az egymásra épülő lépések alkalmazását. Kedveltem az *irodalmat* is, mert az olvasás gyönyörűsége korán lenyűgözött. A technikumban a szaktantárgyak többsége az új hasznos ismeretek jóleső érzésével töltött el, bár a tanulás folyamatát akkor nem élveztem.

Említék néhány példát személyes élményeimmel együtt:

Ábrázoló geometriában a testek áthatása nyújtott igazi élményt *Várady Lajos* tanár úr jóvoltából. Amikor megtanultuk megszerkeszteni, hogy pl. két különböző átmérőjű cső, vagy egy cső és hasáb különböző szögben találkozva mely vonalban metszik egymást, ez valódi térlátást adott az egész életre.

Matematikában Simon Ferenc tanár úr példamutató, precíz szigorúsága által az algebrai műveletek, az egyenletrendezések, az ehhez kapcsolódó összefüggések, nevezetes szorzatok alkalmazása érdekelt. Kimondottan élvezettel oldottam meg olyan feladatokat, amelyekben előre fölirt egyenlőségről kellett értelmes levezetéssel, egyenletrendezéssel bebizonyítani, hogy igaz vagy nem igaz.

Mechanika tantárgyat Ozora Ferenc tanár úr kezdte beültetni a lelkünkbe. Sajnos csak kezdte, mert nyugdíjazás miatt még az 1962/63-as tanév vége előtt félbenhagyta, és ha jól emlékezem, Marafkó Imre ifjú gépészmérnök fejezte be, aki a matematika oktatását is átvette. Osztálytársaim valószínűleg kevesebbet tudnak Ozoráról, mert bennem a bátyámtól hallottak is élénken megmaradtak. Véleményem szerint, amikor mi megismertük a '60-as évek elején, ő volt a győri „gépipari” legembematikusabb alakja.

Megérdemli, hogy emlékét megőrizzem és átadjam az utókornak.

Azért sajnos, hogy csak kezdte belénk plántálni ezt a csodálatos tudományt, mert Feri bácsi, „az Ozora” nem úgy oktatta a mechanikát, mint általában tanár oktat tantárgyat, hanem ahogy egy bölcs elárulja *a világ megismerésének, működésének kulcsát*. Ez akkor kezdett megvilágosodni előttem, amikor érdeklődésünk és megismerési vágyunk fölkelése érdekében azt a példát adta föl házi feladatként, hogy számítsuk ki, *ha egy gyerek kővel megdob egy ablakot, akkor csak a külső üveget töri be, vagy van még annyi energiája a kőnek, hogy betöri a belső ablaküveget is*. A példa kiszámításához a tényezőket úgy adta meg, hogy többféle segédszámítás után kaphattuk csak meg azokat az adatokat, amelyekkel a végeredményt kiszámíthattuk. Amíg otthon dolgoztam a feladaton, közben vált meggyőződésemmé, hogy az egyik legfontosabb, *leghasznosabb dolog a világon a mechanika* elsajátítása és *gyakorlati alkalmazása*, mert az erőhatások, nyomatékok, feszültségek, sűrűlási, gördülési ellenállások stb. ismeretével *kiszámítható* egy esemény fizikai hatásainak eredménye, *megtervezhető* egy gép vagy építmény teherbírása, élettartama, ezek jövőben várható fejleményei is...

És azonnal hihetőnek éreztem ezt a róla korábban hallott anekdotát:

„Az Ozora” biciklivel járt a technikumba télen is. Egyik reggel az iskola felé kerekézve egy kanyarban megcsúszott a jeges úton és elesett. Váratlanul érte az esemény, és tisztázni akarta, hol hibázott. Hát *leült a*

járdaszélre, aztán a jég és a bicikligumi súrlódási együtthatóját figyelembe véve **logarléccel** kiszámította, mekkora ívben kellett volna bevennie a kanyart ahhoz, hogy ne essen el. Csak ezután folytatta a kerekezést az iskola felé, de most már ügyelve arra, mekkora sugarú íven szabad kanyarodnia...

A **logarléc** használatát tanította és megkövetelte, mert az a technikusnak és mérnöknek a *mindennapi gyakorlat* eszköze volt, mint a szakmunkásnak a tolómerce („subler”). A digitális zsebszámológépek elterjedése előtt ez volt a legcélszerűbb zseb-számolóeszköz, mai fiatalok már nem is ismerhetik. Altalában fából és műanyagból készített, 25-32 cm hosszú, két merev léc között egy tolható léc volt **logaritmikus skálával** ellátva, ezért a szorzás összeadásként, az osztás kivonásként volt leolvasható, 3-4 számjegyre. A számszerű eredmény nagyságrendjét a kiinduló adatokból józan ésszel, *értelmesen* végiggondolva kellett megállapítani. Ez kizárta a nagyságrendi hibákat, ami a mai számológépeken melléütésből bekövetkezhet.

A *gyakorlati tapasztalatok* és elméleti számítások összeegyeztetését nagyon fontosnak tartotta, állandóan egy jól felszerelt laboratóriumban való kísérletezésről álmodozott. Gyakran kezdte a mondandóját ezzel a szakmaszeretettel és őszinte irigységet ötvöző félmondattal, amely a technikumban szállóigévé vált:

„A jó öreg John Perry az ő laboratóriumában ...”

És ezután következett mindig egy érdekes kísérlet története és annak tanulságaként megállapított fizikai törvényszerűség.

John Perry fanatikus híve volt annak, hogy *a gyakorlati ismereteknek meg kell előznie az elméletet*. A *pörgettyű* című könyvében a technika újdonságáról írt (*gyroscop, gyrostát*), amit ma **stabilizátor** néven alkalmaznak hajókban, harckocsikban. (Magyar kiadása: Budapest, Fővárosi Könyv- és Lapkiadó Rt. 1920.)

Nem tudom, hogy Ozora tanár úr csak olvasta (és megtanulta kívülről) ezt a könyvet, vagy volt valamilyen személyes kapcsolata is John Perryvel, de úgy beszélt róla, mint lelki barátjáról, vagy mintha Öveges professzor népszerűsítő fizikai kísérleteiről beszélne.

A *kísérletek, gyakorlati tapasztalatok* élményét hasznosító oktatási szemléletével hű volt iskolánk névadójához is. Jedlik Ányos előadásaihoz felhasználásra 292 *kísérletet írt le* 1829-ben! (Horváth Árpád: *A megkésett világhír* Móra Könyvkiadó, Budapest, 1980)

Hálás vagyok a Sorsnak, hogy a mechanikát a '60-as évek elején, *még egy értelmes korban* tanulhattam, és azért, hogy *Ozora tanár úrtól* tanulhattam. Ő arra tanított bennünket, hogy a fizikai mennyiségekkel végzett matematikai műveletek során *a mértékegységekkel is el kell végezni ugyanazokat a műveleteket, mint a számokkal*. Ezt szigorúan és folyamatosan megkövetelte, vagyis belénk nevelte, mint a mechanikai számítások módszertanát. Akkor e módszer által:

- a számítás számszerű eredménye mellé a mértékegység „eredménye” is kialakult,
- nem kellett megjegyezni egy fizikai fogalom mértékegységét, elég volt tudni a mért adatok mértékegységét és a számítási képletet,
- főleg megjegyezni a komplikáltabb mértékegységek közötti váltószámot, mert a műveletek során értelemszerűen kialakult,
- a mértékegységek érthetővé váltak.

A feladatokat úgy kellett elvégezni, hogy először föl kellett írni betűkkel a képletet, majd a betűket a mennyiségekkel és mértékegységekkel behelyettesíteni. A mértékegységeket szögletes zárójelben, a számokhoz hasonlóan, a képletnek megfelelő tört alakban kellett fölírni és a törttel végezhető műveleteket elvégezni.

Például:

A sebesség egyenlő út osztva az idővel. Mi még ezekkel a betűkkel tanultuk: $v = s / t$

Ha az út $s = 30$ m(éter), az idő $t = 3$ s(ecundum)

$$v = s / t = 30 / 3 [\text{m} / \text{s}] = 10 \text{ m/s}$$

A művelet végére látható, hogy m/s (méter per szekundum) a sebesség mértékegysége. Ha át akarom alakítani km/ó-vá, mivel 3600 szekundum 1 óra, a tört számlálóját és nevezőjét is ezzel szorzom:

$$10 \text{ m/s} = 10 \times 3600 \text{ m} / 3600 \text{ s} = 10 \times 3,6 \text{ km} / 1 \text{ ó} = 36 \text{ km/ó}$$

A mechanikai feszültség (jele σ) a szilárdságtanban tiszta húzásra vagy nyomásra az erő és a rá merőleges keresztmetszet hányadosaként számítható, mi így tanultuk:

$\sigma = P / F$, amiben P a húzó vagy nyomóerő **kg**-ban, F a keresztmetszet **cm²**-ben. Ezek a *gyakorlati életben*, a gépíparban is mért, a mérőeszközről leolvasható valóságos mértékegységek, amit kimondva minden normális hétköznapi ember is megért, és mértékét is ismeri.

A képletből adódik a húzó vagy nyomó feszültség mértékegysége: **kg/cm²**.

Ha pl. egy 90 kg-os ember 300 cm² felületen áll, akkor a nyomófe-
szültség: $\sigma = P / F = 90 / 300 \text{ [kg / cm}^2\text{]} = 0,3 \text{ kg/cm}^2$, ezek gyakorlatban
használt mértékegységek, *mindenki által érthető nagyságrend*.

Mi még így tanultuk, így minden mértékegység *értelmes volt*, és nem
kellett bemagolni sem a mértékegységek nevét, sem a váltószámokat.

De Nyugat-Európa nemzetközi szabványosítással bevezette az SI mér-
tékrendszert. Valami dicsekvési mániában és nagyképűségben szenvedő
elméleti fizikus találhatta ki, hogy a mértékegységeket híres emberekről
kell elnevezni: Newton, Pascal, Torricelli, Joule stb.

A súlyokról és mértékegységekről rendezett 14. konferencián
(*Conférence Générale des Poids et Mesures – CGPM*) fogadták el 1971-
ben, hogy *a nyomás SI mértékegysége a pascal (Pa) legyen*, ami newton
per négyzetméter (N / m²). (*El tudod képzelni, mekkora ez?*)

Persze nekünk is illett csatlakoznunk ehhez a nemzetközi örülethez.

Azóta az épület vagy gép tervezője híres emberek neveivel rejtjelezve
fejezi ki magát. Ráadásul e híres embereknek nem csak a neve nem
árulja el a mértékegységet, hanem a mértéke sem alkalmas a normális
életben mérésekre, ezért ezeknek a sokszorosát kell állandóan használni.

Pl. **1 kp / cm² = 10 N / 1 / 10 000 m² = 100 000 Pa**

10 kg/cm² = 1 000 000 Pa = 1 MPa (megapaszka).

Azt megértem, hogy elméleti számításoknál meg csillagászati mére-
teknél fontos a nemzetközileg azonosan értelmezett és elfogadott mér-
tékegységek használata, de a gyakorlatban sokkal jobb volt a ténylege-
sen mért mértékekkel való számolás.

Akkor, sőt máig sem tudtam megérteni (de tudomásul kellett vennem),
hogy a **tömeg** és a **súly fizikai értelmezése** során miért döntöttek *a ma-
gyar nyelvi értelmezéssel ellentétesen*. Úgy, mintha egy elméleti fizikus
elrendelné, hogy azt a ruhadarabot, aminek a két szárát a lábainkra húz-
zuk, ezentúl *gatyá helyett ingnek* nevezzük, amelyiknek a szarait a ka-
runkra húzzuk, azt meg gatyának...

Elméleti fizikusok szerint:

A tömeg anyagsűrűsége a fizikai testnek, jele: *m*, mértékegysége:
kilogramm (kg), **mérleggel méri**k, állandó mennyiség.

A súly erő, amellyel a test az alátámasztást nyomja, vagy a felfüggesz-
tést húzza a Föld nehézségi ereje hatására, jele: *Q*, mértékegysége: new-
ton (N), **dinamométerrel méri**k, változó mennyiség, a test térbeli hely-
zetétől (a gravitációs térerősségtől) függ. A test súlya a Földön a töme-
gének és a helyi gravitációs állandónak a szorzata.

Gyakorlatban *évezredek óta* a kereskedő által (hagyományosan serpenyőbe rakott súlyokkal) *mérlegen mért súlya* alapján vásárolt a vevő valamennyi árut (húst, krumplit, kenyeret stb.).

A mérleget és a hozzá alkalmazott mérő*súlyokat* a mérleg hitelesítésekor ellenőrizték és igazolták pontosságát.

A vevő akár magyar, akár német, ezentúl sem 500 newton súlyú krumplit akar dinamométerrel mérve vásárolni, hanem 50 kg súlyút, mérlegen mérve! A józan paraszti ész szerint ez nem okozhat zavart, hiszen egy adott épület vagy eszköz előállítása, javítása során végzett munka közben *ugyanazon tengerszint feletti magasságban a mérések eredménye nem változik*.

Ha ezt a krumplit, mérleget és súlyokat elvisszük akár a Himalájára, akár a tengerpartra, ugyanannyit mérünk, mert a gravitáció mindre, a krumplira, mérlegre és a súlyokra is ugyanúgy hat...

A diákok közt szájról szájra terjedő anekdota szerint a technikum kezelésében a Rábán átívelő *hegesztett hidat Ozora tanár úr tervezte* (Petőfi híd). Nem emlékszem, hogy ezt ő maga mondta volna, de elég gyakran és büszkén emlegette:

Európa második hegesztett hídja a győri.

A hídépítéssel kapcsolatban mesélte el egy híd hírhedtté vált katasztrofáját, hogy amikor katonaság vonult át rajta, az egyszerre lépések által a híd berezonált és a további lépések ütemére a rezgéshullámok összedadásától összedőlt.

Azóta rendelték el világszerte a katonaságoknál, hogy gyalogos menetben hídhoz érve ki kell adni a parancsot: „*Lépést ne tarts!*”

Utánakerestem a hegesztett híd történetének, ezt tudtam meg:

Európában először 1929-ben építettek a lengyel Lowitz-ban egy kisebb hegesztett hidat, hazánkban pedig egy gyalogos híd (vasúti felüljáró) épült 1931-ben Balatonszemesen.

Első hegesztett közúti hidunk építésekor 1933-ban Európa-csúcs volt Győrben. Gazdaságos volt a szerkezet, mintegy 15%-kal kevesebb acélanyag (110 t) kellett az 53 m nyílású szerkezethez.

A híd tervezése és kivitelezése is a győri Magyar Wagon- és Gépgyár egészének volt a műve. A II. világháború után a gyár főmérnöke, *Lengyel József volt az acélszerkezet fő tervezője*. A párhuzamos övű, rácsos modernnyílás építését is a Wagongyár végezte el. A hegesztés kiválóan vizsgázott. A hazai hídépítés kiemelkedő alkotása 1938-ban nemzetközi díjat kapott.

1945. március 28-án két keresztmetszetben felrobbantották. A roncsokra ideiglenes áthidalást építettek, s ezen haladt a forgalom 1946 március elejéig, ekkor kiemelték a roncsokat, s 25 tonnányi új anyag beépítésével a hidat hegesztéssel helyreállították. A minisztériumban Tantó Pál irányította az újszerű híd újjáépítését.

A hivatalos iratok csak a fő tervező nevét említik, könnyen lehet, hogy a mechanikai számításokat Ozora tanár úr végezte...

Keresgélés közben véletlenül bukkantam rá még a következőkre:

„Az intézet 477. sz. Rákóczi fejedelem vízi rover cserkészcsapata VI. nagytáborát 1938 nyarán mint vízi mozgó tábor rendezte meg. 2 laddal a Marcalon és a Rábán Sárvárig hatoltunk fel Ozora Ferenc parancsnoksága alatt...”

Győri Nemzeti Hírlap, 1941. június 15.:

Jedlik Ányosról nevezik el az ősszel megnyíló győri gépipari középiskolát.

„... a közboldogság legbiztosabb alapja az ifjú nemzedék tanítása és neveltetése ...” (Jedlik Ányos)

1999-től az iskola neve:

Jedlik Ányos Gépipari és Informatikai Középiskola.

Műszaki rajz (gépipari szakrajz) a következő tantárgy, amiről beszélnem kell. Azokat kívánom fölvilágosítani, akik nem tanultak ilyet. Megkedveltem, amikor fölismertem, hogy *ez egy nemzetközi nyelv, akár a kotta*. Akik ismerik a szabályait, nyelvismeret nélkül is megértik egymást.

Az alapokkal kezdtük, a rajzolás feltételeinek, a rajzeszközök követelményeinek megválasztásával. Milyen papírfajtára, milyen méretű lapokra rajzolunk (pl. A3 297x420 mm, A4 210x297 mm). A grafitceruzák hegyezése, keménységi fok szerinti felhasználásuk, a tus minősége, a rajzolás és írás eszközei, a ceruza és tus radírozása, sőt kaparása borotvapengével. Az elmázolás és a rajzlap túlzott elvékonyítása nélküli kaparás megengedett művelet. A rajzot tisztán, a szerkesztési, méretezési (keresztezések tilalma) és vonalvastagsági szabályok betartásával úgy kell készíteni, hogy az általa ábrázolt test minden mérete adott és egyértelmű legyen.

A rajzokon a *szabványírás* kötelező alkalmazása is nagyon megtett. A betűk alakja, méretarányai, dőlésszöge szabályozásával jól olvasható, nemzetközileg azonos jelöléseket használó írás megbízható

munkát eredményez. Egyetértettem, hogy a betűsablon nélküli szabványírást mindenkinek el kellett sajátítania.

Csak összehasonlításképpen említem, hogy közismert volt a jól képzett *orvosok és gyógyszerészek olvashatatlan írása*, mert nem követelték meg tőlük a szabványírást. Nekik csak az évezred fordulóján bevezetett számítógépes receptírás hozott megváltást...

A szakrajz elméletét szerettem, szívesen megtanultam szabályait, jóleső érzés volt a rajzolás elsajátítása, a szükséges ismeretek birtoklása. A rajzolást gyakorlatban inkább óvatosan, meggondoltan, viszonylag lassan végeztem. Ezért, ha mégis követtem el hibát, inkább kaparással javítottam ki, mint az egész újrarajzolásával.

Egyszer mégis kénytelen voltam *újrarajzolni*, ez emlékezetes történet. Technikumi tanáraink emberi tulajdonságaik alapján nagyon különböztek egymástól. De minden tanár arra vállalkozott és azért kapta a fizetését is, hogy átadja tudását, tanítsa a diákokat. Ha észleli hibáját, javítsa ki, terelje a helyes útra. Aki nem teszi ezt, *nem megfelelően végzi feladatát*, a vállalt munkáját. Az a diák, aki hibái megmagyarázása által tapasztalja a tanár *főlényes tudását* és segítőkész viselkedését, elismerve a tudástöbbletet szívesen megadja a tiszteletet a tanárnak. Többen tapasztaltuk, leginkább egy tanárunk lógott ki a sorból.

Sántha János tanár úr tanította nekünk a szakrajzot (meg a géptant). Ő kétféle módon kezelte a tanulókat. Akiknek ismerte (tisztelte, becsülte, vagy félté?) a szüleit, azokkal *kíméletesen* bánt. A többi kb. 4/5-öt *kíméletlenül* lekezelte, megalázta. Tudása helyett *főlényes viselkedésével* akart félelmet kelteni és tiszteletet követelni magának.

A technikumi rajzoktatásnak – mennyiségre is meg szakismeretre is – a legnagyobb rajzfeladata volt, amikor negyedikben motor alkatrészekről műhelyrajzot kellett készítenünk. A *műhelyrajz* követelménye, hogy a szakrajz szabványos jelöléseivel minden olyan adatot (méretet, felületkezelést stb.) fel kell tüntetni rajta, ami az elkészítéséhez szükséges. Behozatott az osztályba robbanómotoros járművekből kiszerelt 5-6 db dugattyút hajtókarral, tán még forgattyús tengellyel együtt is. Minden dugattyú mellé 5-7 fős csoportokat kellett alakítanunk, és olyan részletességgel kellett lemérnünk a dugattyú minden jellemzőjét, hogy az azok által készített rajzról a dugattyút elő lehessen állítani. E feltételek teljesüléséhez a dugattyút a gépipari szakrajz szabályainak megfelelően kellett több nézetben, több metszettel lerajzolni, és mindezt elhelyezni egy nagyméretű rajzlapon.

Összetett, egymásra épülő feladatsor volt, amelynek részfeladatait a végül elkészített rajzokból kellett megítélni:

- az alkatrész felmérés pontosságát, részletességét,
- a dugattyú előállításának anyag- és gyártásismereti szaktudását,
- a gyártási folyamat szabványos rajzi jelölését,
- a rajz, a méretezés és feliratozás szakszerű elkészítését,
- a rajzok, metszetek elrendezését, a teljes rajz külalakját.

Több hetes feladat volt, hetente rajzórakon megbeszéltük, hol tartunk, mire kell odafigyelni. Amikor közeledett a kész rajzok beadásának határideje, egyik-másik csoportból is akadt bátor ember, aki elsőik közt kivitte a tanári asztalhoz bemutatni.

Sántha tanár úr úgy intézte, hogy a leendő gépészmérnököknek életre szóló emléküket maradt erről az összetett munkáról. A feladat szakmai nehézségét és az elvégzendő munka nagy mennyiségét azzal tetézte, hogy a többhetes *rajzkészítés közben* nem figyelmeztetett a tévedéseinkre bennünket, nem világosított föl a helyes megoldásról. Helyette a *kész rajzok beadásakor* így végezte az értékelést:

A *kíméletes* 1/5-be tartozó diákoktól elfogadta a rajzot, vagy módosítást javasolt. A többiek közül kimerészkedőknek általában magyarázat és hiba jelölés nélkül, néhány pillanat után (vagyis érdemi ellenőrzés nélkül) *átlyukasztotta* a rajzlapját a piros golyóstollával, ezzel *újrarajzolásra* kényszerítette őket. Az addig *végzett munkát megsemmisítette* egyetlen mozdulattal, de a diákot arra sem méltatta, hogy megértse, hol, miért volt rossz, hogyan lett volna jó, és nem adott lehetőséget az esetleges javításra sem! Csak az *újrarajzolt* második vagy harmadik variációt fogadta el kész feladatként.

Engem teljesen fölháborított ez az eljárás, mert a kaparásos javítás kizárását *szabad akaratunk korlátozásának*, az *értelmetlen újrarajzolás kényszerszolgálatának* éreztem. Fölébredt bennem a lázadás, úgy döntöttem, ellenállok a kényszerítő hatalomnak. Rajztáblára fölrajzszegezve vittem ki a rajzomat. Rápillantott és már mondta is:

– *Én erről a rajzról nem tudnám elkészíteni a dugattyút!*

Elég magabiztosnak éreztem a szakrajz ismereteimet, ráadásul még a lázadás ingere is fűtött, így válaszoltam:

– *Én el tudnám!*

Ebben a pillanatban megfeledkezett a rajztábláról és vágta bele a golyóstollát a rajzomba. De a rajzlap nem lyukadt ki, mert a rajztábla nem engedte, csak koppant a toll.

– *Kis Iványi, megbuktatlak!* – emelte meg a hangját...

Szó nélkül helyemre mentem. Két hét múlva egy *másik dugattyúról* készített rajzzal mentem ki hozzá, amelyikről már fogadott el rajzot, indokolnia kellett volna, ha nem veszi át. Átvette. Rápillantott, egyetlen szó és piros jelölés nélkül hármast adott rá.

Igy sikerült kijátszanom a kényszerítő hatalmat: a hatalom elégedett volt, mert *azt hitte, a vitatott dugattyú újrajzolásával* elismertem, hogy rajzom nem volt jó. Én is elégedett voltam, bár *végeztem kényszer-munkát* a másik dugattyú műhelyrajzának elkészítésével, mégsem teljesítettem a diktátor akaratát: Nem *rajzoltam újra* másképp azt a rajzot, amelynek hibás voltát nem tudta megindokolni!

Megbuktatni nem tudott, de attól kezdve minden rajzomra egyetlen piros jel és indok nélkül hármast adott...

A technológiát osztályfőnökünk, *Balogh József* tanár úr (rövidítve csak *Bózsí, Bozsó* becenévvel említettük magunk közt) tanította. Jólelkű segítőkészségét főleg tanulmányunk vége felé, a továbbtanulásra jelentkezésnél bizonyította. Osztálytársammal, Boglári Péter barátommal már hetedikes korunk óta rendszeresen jártunk vadászatokra hajónak, szándékunkban állt minél előbb belépni egy vadásztársaságba. Ezt osztályfőnökünk meg osztálytársaink is tudták, és ifjúi hóbortnak tartották. A továbbtanulásra jelentkezéskor megbeszéltük egymással, hogy alig várjuk már, hogy dolgozzunk és vadászhasunk.

Ha tanulmányi átlag szerint az osztály tanulóit négy sávba csoportosítottuk volna, Peti barátommal mindketten a felső sávban voltunk a négy év során. Továbbtanulásra a legalsó sávban levők kivételével szinte mindenki töltött ki felvételi jelentkezési lapot, mi ketten nem.

Az osztályfőnöknek a jelentkezési lap mellé csatolnia kellett javaslatát, észrevételeit a tanulóra vonatkozóan. Amikor végignézte a jelentkezési lapokat, meglepődve kérdezte osztályfőnöki órán:

– *Boglári, Iványi, ti jó tanulók vagytok, hogyhogy nem akartok továbbtanulni?*

Peti azt válaszolta, már alig várja, hogy dolgozzon és vadászhasson, ő *jó technikus* akar lenni. (A *vagonygyár* egyik legjobb technológusa lett!) Én azt mondtam, gépész szakmát nem akarok tovább tanulni, legfeljebb Sopronban tanulnék tovább (ha felvennének), ahol vadászatot is oktatnak, de ahhoz a gépipari technikum biztosan nem ad továbbtanulást támogató javaslatot.

Balogh tanár úr elnevette magát:

– *Megirom én neked a javaslatot, add be nyugodtan a jelentkezésedet az erdőmérnökre!*

Hát beadtam. Mivel hatodik óta nem tanultam növénytant, megnéztem a felvételi tájékoztatót, miből lesz felvételi vizsga: matematika, fizika, biológia. Az első kettővel nem volt gondom, a biológiát részletesen is megnéztem. Nem tett különbséget, hogy valaki orvosi, állatorvosi, biológia tanári vagy erdőmérnöki képzésre készül, mindnek az élet keletkezése stb. általános biológiai ismeretekből való felkészülést javasolt. Egy volt általános iskolai osztálytársamtól kölcsön kértem gimnáziumi biológiakönyvet, és nyáron megtanultam az általános biológiai elméleteket.

Sopronban a matematika és fizika felvételem szerencsére jól sikerült, biológiából szóbelizni kellett, és természetesen a *növények légzéséről* kellett volna beszélnem. Álltam, mint számár a hegyen, aztán, hogy ne-hogy azt higgyék, néma vagyok, néhány szóval elmeséltem, hogy *gépész*

vagyok, de erdész szeretnék lenni, és miből készültem a felvételire, javasoltam, hogy *abból* kérdezzenek. Nevettek...

Mégis, vagy éppen ezért (?) nyáron olyan értesítést kaptam, hogy *előfelvétellel* felvettek az *Erdészeti és Faipari Egyetem Erdőmérnöki Karára*, 1966 őszével kezdhettek, előtte menjek katonának...

A tantárgyak közül akkor is, azóta is nagyon hasznosnak tartottam még (akár technológus lett valaki, akár erdész) az *elektrotechnikát* (Kamarás Árpád), végül a *műhelyi gyakorlati oktatást*: a heti egy nap gyakorlati munkát, amely által a fémmegmunkálás módjait elsajátíthattuk.

Bármikor jó érzéssel gondolok vissza középiskolámra, a '60-as években Győr egyik leghasznosabb iskolája volt! Emlékeztet rá ballagási tarisznyánk...

Továbbtanulás – Díszkorsó alapítása

Előfelvétellel vettek föl az egyetemre, ezért 11 hónapi sorkatonai szolgálat letöltése után kezdhettük meg tanulmányainkat Sopronban.

Fölelevenedtek katona emlékeim (Kalocsa, Szolnok, Szeged, Marcali), fél évszázad távlatából talán nem számít már a hadititok megsértésének, ha néhány képet bemutatok 1965-66-ból, a leendő erdőmérnökök elfoglaltságáról azok kedvéért, akik nem voltak *előfelvételis* katonák...

A selmeci diákhagyományt folytatva Sopronban az egyetemet kezdő hallgatók nem *gólyák*, hanem *balekok*. A valódi oktatás megkezdése előtt egy hét *balekoktatáson* vettünk részt, ami alapvetően a diákszokások, hagyományok és diáknóták ismertetéséből, gyakorlásából állt.

Visszagondolva a kezdetre, csak elismerésemet fejezhetem ki elődeink bölcsességéhez, akik tudták, hogy a kezdő hallgatót rendre és az idősebbek tiszteletére kell nevelni, nehogy elszemtelenedjen. Mert az ifjú, sikeres felvételi után, kikerülve a szülői felügyelet alól, szabadnak és felnőttnek érzi magát, azt hiszi, övé a világ, mintha már el is végezte volna az egyetemet.

Hátsó sorban balról első e könyv szerzője

A diákszokások közül legfontosabb a **viselkedés**: a kezdő adjon tiszteletet, a „Jó szerencsét!” bányásköszöntéssel köszönjön előre mindenkinek, akivel az egyetem területén találkozik. Később majd ő is *visszakapja a tiszteletet a kezdőktől*.

Az önbizalom-túltengésben szenvedő balekot helyre kell billenteni.

Az elődök humorosan szigorú megfogalmazása figyelmezteti őt arra, hogyan értékelje önmagát, hogyan viselkedjen:

A balek zöldfülű, poroshasú, ész és értelem nélküli véglény, amely minden tekintetben az Isteni Fényben Tündöklő Dicső Firmák támogatására szorul.

Balek tízparancsolat:

- „ 1. *balek kuss!*
2. *balek kuss!*
3. *balek kuss!*
4. *balek légy illedelmes!*
5. *balek ne légy falánk!*
6. *balek ne légy konfidens!*
7. *balek mutatkozz be!*
8. *balek illedelmesen köszönj!*
9. *balek a Firmák asztalához csak engedéllyel ülj!*
10. *balek válassz magadnak Firmát!”*

A második legfontosabb az erdész diákszokások közül a két és fél évszázad óta gyűjtött bányász, erdész, kohász szakmához kötődő **nóták** ismerete, ami nélkül *szakestélyt* tartani elképzelhetetlen. 1966-ban az írássok sokszorosítása még vagy nyomdai úton, vagy a *gépírás* stencilezésével történt. A selmecbányai Alma Materből származó dalok akkori legfrissebb kiadása könyv alakban *A mi nótáink* címmel Miskolcon jelent meg 1965-ben, de ebből nem tudtak elegendőt biztosítani a balek-oktatáshoz. Ezért a legfontosabb nóták gyűjteményét az akkor végzős firmák A5-ös méretű 10 oldalas gépírásával kaptuk meg. Az általam még ma is becsben tartott megsárgult (helyenként sör- és borpecsétetes) lapok utolsó oldalán még olvasható: kiadja: LESZNYÁK & LIPTAI...

Minden rosszban van valami jó, az előfelvételis katonaság jó oldala az volt, hogy már tanulmányaink (és a balekoktatás) megkezdése előtt összeszoktunk későbbi évfolyamtársaikkal, valamint, a frissen végzett erdész technikusoktól – Antal Józsitól, Fótos Jóskától, Nagy Lacitól, Právetz Toncsitól (*akit a Csákvári erdészet igazgatójaként 2012-ben a Magyar Érdemrend Lovagkeresztjével tüntettek ki!*) – előzetes ismereteket szerezhettünk a diákszokásokról. Így már a *kalocsai laktanyában* megismertem és megkedveltem a legfontosabb erdész dalokat, és ott, akkor, tőlük hallottam egy különös soproni diák hagyományról is.

Ez a szájról szájra terjedő anekdota jó példája a hagyományok születésének, a diákos leleményességnek, de a tanárok és diákok egymást kölcsönösen tiszteletben tartó viselkedésének is:

Állítólag az 1930-as években egy többször sikertelenül vizsgázó hallgatónak valami ilyesmit mondott a geológia szigorú professzora:

– Ilyen tudással nálam akkor lesz esélye az elégségesre, ha majd a kőhattyú kitollasodik a diszkúton...

A diák nem volt rest, az éjszaka folyamán némi méz vagy csiriz és egy párnányi toll segítségével a kőhattyút feltollazta. A professzor méltányolva a találékonyságot, betyárbecsületből állta a szavát, megadta az „egs”-et a hiányos tudását leleményességgel pótló diáknak...

Ma már hagyomány, hogy a végzősök a *szalagavató és valétakorsó avató szakestély* alkalmával feltollazzák a kőhattyút, közben fáklyával a kézben körbeállva már *Hattyútollazó nótát* is énekelnek.

A diákhagyomány születéséről szóló anekdotának több változata ismert. Valóságalapja annyi, hogy: Sopronban az Orsolya téren felállítottak 1917-ben egy szentmargitbányai kőből faragott hattyús díszkutat. 1929-ben a Városszépítő Egyesület az Orsolya térre méltóbbnak találta a gyermek Jézust karjában tartó Mária szobrával díszített 17. századi díszkutat állítani, ezért a hattyús kutat áttelepítették a Hunyadi utca és a Béke út találkozásánál levő kis térre. A kőhattyú ma is ott áll **Vendel Miklós akkori geológia professzor**, Kossuth-díjas akadémikus (emléktáblával ellátott) háza és az egyetemi ifjúsági ház között.

Az anekdotában többször vizsgát ismétlő diákról jutott eszembe *Lesznyák*, a balekoktatáson kapott kis nótásfüzet egyik készítője, aki tudomásom szerint az egyik *veterán* volt 1966/67-ben a firmák között. Elhatározta, ha addigi élete legnagyobb eredményeként egyszer végre minden vizsgáján sikeresen túljut, a Himalája hegycsúcsait meghódító hegymászókhoz hasonlóan *meghódítja az Erzsébet kertben álló mamutfenyőt*, és győzelmi zászlóként egy *lepedőt tűz ki a csúcsán*, így az egész város értesülhet arról, hogy befejezte tanulmányait. Sikertől vizsgái után föl is mászott, az Ady úti régi kollégium ablakaiból jól láthattuk a fölkött lepedőt is, de nem jutott föl egészen a csúcsig, mert fönt már nagyon sűrűn álltak az ágak. Azért így is olyan teljesítmény volt, ami emlékezetes maradt, de *nem tudok róla, hogy a későbbi veteránok diákhagyományként követték volna a példáját...*

1966-ban *Pankotai Gábor*, az erdészeti szállítástan professzora volt a rektor, aki szinte katonás rendet és fegyelmet tartott, de elfogadtuk, mert szigora *párosult* mély *szaktudással* és jól hasznosítható előadásmóddal. Viszont ki akartuk fejezni nemtetszésünket azon tanárainkkal szemben, akik az elismerést kiváltó *tudás helyett* akartak formai szigorral tekintélyt szerezni *katonaviselt emberek előtt*. Az általunk alapított díszkorsó ajándékozása módot adott erre is.

2011. szeptemberében a 40 éves egyetemi találkozónkon hangzott el, hogy a soproni egyetem könyvtára szeretné írott dokumentumon megőrizni a *díszkorsó* történetét és a hozzá kapcsolódó hagyományokat, amit a diplomájukat 1971-ben megszerző valétálók alapítottak.

Akkor döntöttem el, hogy a rendelkezésemre álló emlékek fotójának bemutatása mellett leírom, amit a ***valétakorsóról*** fontosnak tartok.

Sopronban az egyetemen nagy becsben tartják, és haladó hagyományként nemcsak megőrzik, hanem *gyakorlatban alkalmazzák ma is* a Selmecbányáról, a Bányászati Akadémiáról származó diákszokásokat. A mesterségekhez kötődő, a német céhes életből és bányász szakmai szokásokból kialakított diákszokások gyakorlatban *élő hagyományként fejlődnek tovább*. A tanulmányaikat végző felnőtt diákok közösségi összefüggései a hagyományos szabályok szerint szakonként külön tartott ***szakestélyek***. A szakestélyen a német hagyományból származóan általában sört fogyasztottak *söröskorsóból*.

Bene valete (latinul) – *éljetez boldogul!* – így köszöntek el a régi rómaiak, a XI. sz. óta a pápai bullák zárószavaként is használják. Megrövidítve *Valete* – *mondták a távozók* az otthon maradóknak. Ebből származik, hogy a selmeci Akadémia tanulmányait befejező, *távozó diákjai* a diáktársaiktól és a várostól *elköszönők* a „valétálók”, ballagásuk pedig a „valétálás”.

Az évfolyamunk valétálása előtti évben, 1970-ben a Valétabizottság elnöke, *Gál Imre* erdőmérnök-hallgató meghívást kapott a miskolci testvéregyetem Bányamérnöki Kara Szalagavató Szakestélyére. Amikor hazajött, elmesélte, hogy a bányamérnökjelöltek ilyenkor külön erre a szalagavatóra készített, szakmai jelképpel, évszámmal, felirattal ellátott díszes söröskorsót kapnak.

Addig ez nem volt szokás az Erdőmérnöki Karon, hát azonnal megszületett a szándék, hogy Sopronban az erdőmérnökjelöltek is kapjanak

hasonlót. A bányászhallgatókkal való testvériség jegyében abban egyeztünk meg a miskolciakkal, hogy évfolyamunk valétálására 1971-re, velük közösen, azonos valétakorsót készíttetünk Hollóházán, csak a fő ábra eltérő: saját egyetemünk szakmai jelképe. Korsónk fekete lett, fölül fehér peremmel, alul és fölül egy sor bányászkalapácsos vékony fehér mintával. A korsó talpában van az egyedi számozás, enyém a 186. példány.

Az ünnepélyes szakestélyre alkalmas söröskorsó tervezése, megrendelése és elkészítése ideje alatt, kollektív bölcsességgel, alkottunk hozzá alapítólevelet is.

Az 1971. évi díszkorsó

Valéta karszalagunk

Megőriztem és itt bemutatom az 1971. évi alapítólevélről készült fénymásolatot, a jobb olvashatóság érdekében nyomtatva is idézem:

ALAPÍTÓLEVÉL

Mi az Erdészeti és Faipari Egyetem Erdőmérnöki Karának és Faipari Mérnöki Karának 1971-ben valétáló hallgatói határozatot hoztunk DÍSZKORSÓ adományozásáról. Ezen díszkorsók évente a Szalagavató Szakestélyen kerülnek átadásra.

Az adományozás célja:

*Jelképezze az erdőmérnök és faipari mérnök hallgatók barátságát,
Emlékeztesse a valétáló hallgatókat a Sopronban együtt eltöltött évekre,
Kifejezze megkülönböztetett hálánkat, megbecsülésünket az Alma Mater oktatói iránt.*

A díszkorsó elnyerésére jogosultak:

A valétáló erdőmérnök és faipari mérnök hallgatók,

*Tisztségüknel fogva a mindenkori rektor és dékánok,
Szalagavató Szakestély elnöke.*

A díszkorsó adományozható:

A Faipari mérnöki és Erdőmérnöki Kar 8 oktatójának, akik az itt eltöltött 5 év alatt a legtöbbet tettek a valétáló hallgatók érdekeiért, munkájukkal kiemelkedően elősegítették mérnökké válásunkat, és ezzel kivívták megkülönböztetett tiszteletünket és megbecsülésünket.

A Valétabizottság határozata alapján a szakma és városunk azon illusztris képviselőinek, akik tanulmányaink ideje alatt különösen sokat tettek egyetemünk fejlesztéséért.

Testvérkarunk a miskolci Bányamérnöki Kar Valétabizottságának szalagavató ünnepélyünkre meghívott tagjainak.

A díszkorsóval rendelkező, az Alma Mátért elhagyó hallgatóknak jogában áll minden évben díszkorsót rendelni. Az ebből befolyt összeget a mindenkori Valétabizottság kizárólag a valétálás költségeire fordíthatja.

Az alapítólevél elhelyezése az egyetem Ifjúsági Házában történjen. A mindenkori Valétabizottság az Alapítólevél mellett a díszkorsó egy példányát elhelyezni köteles.

A hagyományok folyamatos továbbvitele érdekében a Valétabizottság köteles az előző évben végzett évfolyamok valétaelnökeit meghívni, akik ellenőrzik az Alapítólevélben foglaltak betartását.

A díszkorsót minden évben új formában kell elkészíttetni.

Ezen Alapítólevelet megváltoztatni, módosítani nem lehet.

Sopron, 1971. március 5.

Az Alapítólevél hitelül:

Dr. Pankotai – Szakestély elnöke

Gál Imre – Erdőmérnöki Kar Valétaelnöke

Süveg József – Faipari Mérnöki Kar Valétaelnöke

ALAPÍTÓLEVÉL

MÍVELT ERDÉSZETI ÉS FAIPARI EGYSÉTEM ERDŐMÉRŐNKI KARRA ÉS FAIPARI MÉRŐNKI KARRÁNAK 1971 - BEN VÁLASZTÁSI KÖZVETLEN VÁLASZTÁSOK MÓDJÁN DISZKORSÓ ADOMÁNYOZÁSÁRÓL. EZEN DISZKORSÓK EREDETE A SZALAGAVATÓZÁSI KÖZVETLEN VÁLASZTÁSRA.

A ADOMÁNYOZÁS CÉLJA:

A FELKÉPESZÍTSE AZ ERDŐMÉRŐNKI ÉS FAIPARI MÉRŐNKI KARRA BARÁTSÁGAT, MÉRLEKÉPESZÍTSE A VÁLASZTÁSI KÖZVETLEN VÁLASZTÁSOK ÉS ADOMÁNYOZÁS EREDETEI EREDETEI, FELKÉPESZÍTSE MÉRLEKÉPESZÍTSE AZ ERDŐMÉRŐNKI ÉS FAIPARI MÉRŐNKI KARRA BARÁTSÁGAT, MÉRLEKÉPESZÍTSE A VÁLASZTÁSI KÖZVETLEN VÁLASZTÁSOK ÉS ADOMÁNYOZÁS EREDETEI EREDETEI.

A DISZKORSÓ EREDETEI ÉS JÓVÓBÓL.

A VÁLASZTÁSI ERDŐMÉRŐNKI ÉS FAIPARI MÉRŐNKI KARRA, ISZTÉKÖZÖNKÉL FOGVA A MÉRŐNKI REKTOR ÉS DISZKORSÓ, SZALAGAVATÓ SZAKKÖZÖNKÉL EREDETEI.

A DISZKORSÓ ADOMÁNYOZÁS CÉLJA:

A FAIPARI MÉRŐNKI ÉS ERDŐMÉRŐNKI KAR 8 OKTATÓKNAK, AKIK AZ IZTÉKÖZÖNKÉL 3 EV ALATT A VÁLASZTÁSI KÖZVETLEN VÁLASZTÁSOK EREDETEI, FELKÉPESZÍTSE AZ ERDŐMÉRŐNKI ÉS FAIPARI MÉRŐNKI KARRA BARÁTSÁGAT, MÉRLEKÉPESZÍTSE A VÁLASZTÁSI KÖZVETLEN VÁLASZTÁSOK ÉS ADOMÁNYOZÁS EREDETEI EREDETEI.

A VÁLASZTÁSI ERDŐMÉRŐNKI ÉS FAIPARI MÉRŐNKI KARRA, ISZTÉKÖZÖNKÉL FOGVA A MÉRŐNKI REKTOR ÉS DISZKORSÓ, SZALAGAVATÓ SZAKKÖZÖNKÉL EREDETEI.

A DISZKORSÓVAL KÖZÖNKÉL, AZ ERDŐMÉRŐNKI ÉS FAIPARI MÉRŐNKI KARRA, ISZTÉKÖZÖNKÉL FOGVA A MÉRŐNKI REKTOR ÉS DISZKORSÓ, SZALAGAVATÓ SZAKKÖZÖNKÉL EREDETEI.

A ALAPÍTÓLEVÉL EREDETEI ÉS JÓVÓBÓL.

A VÁLASZTÁSI ERDŐMÉRŐNKI ÉS FAIPARI MÉRŐNKI KARRA, ISZTÉKÖZÖNKÉL FOGVA A MÉRŐNKI REKTOR ÉS DISZKORSÓ, SZALAGAVATÓ SZAKKÖZÖNKÉL EREDETEI.

A DISZKORSÓVAL KÖZÖNKÉL, AZ ERDŐMÉRŐNKI ÉS FAIPARI MÉRŐNKI KARRA, ISZTÉKÖZÖNKÉL FOGVA A MÉRŐNKI REKTOR ÉS DISZKORSÓ, SZALAGAVATÓ SZAKKÖZÖNKÉL EREDETEI.

A ALAPÍTÓLEVÉL EREDETEI ÉS JÓVÓBÓL.

A VÁLASZTÁSI ERDŐMÉRŐNKI ÉS FAIPARI MÉRŐNKI KARRA, ISZTÉKÖZÖNKÉL FOGVA A MÉRŐNKI REKTOR ÉS DISZKORSÓ, SZALAGAVATÓ SZAKKÖZÖNKÉL EREDETEI.

5 APRIL 1971. MÁRCIUS 5.

AZ ALAPÍTÓLEVÉL KÖZÖNKÉL.

ERDŐMÉRŐNKI KAR VÁLASZTÁSI KÖZÖNKÉL

FAIPARI MÉRŐNKI KAR VÁLASZTÁSI KÖZÖNKÉL

Az alapítólevélből látható, hogy a díszkorsóból összesen 8 oktató kaphat. A valétakorsó értékét akartuk azzal növelni, hogy korlátozott számban készítettve, évente csak 4 erdész és 4 faipari tanárunknak adunk. Azoknak, akiket (minden hatalmi, beosztási, politikai stb. szereptől függetlenül) *a hallgatók meg akarnak jutalmazni, mert megérdemlik 5 évi oktatói és emberi viselkedésük alapján.*

„Indexem” (*Leckekönyvem*) szerint 5 év alatt 37 személy oktattott bennünket illetve vezette gyakorlatainkat. Az elméleti vizsgák és gyakorlati feladatok eredményes teljesítésével 114 db érdemjegy és igazolás kellett az erdőmérnöki diplomáig. Ebből szereztünk tapasztalatot az összehasonlításhoz...

- Előadó és gyakorlatvezető tanáraink nagyon különböztek egymástól
- szakmai ismereteik frissessége, mélysége, avagy felszínessége,
 - előadó- és magyarázó készségük, az idegen kifejezések érthetetlen villogtatása, illetve az ismeretek alapos értelmezése és átadása,
 - a szakterületük iránt a lelkesedés vagy a megcsömörlött unalom,
 - a hallgatókhoz szaktársi és emberi segítőkészség, vagy a tudományos „fellegekben járás”, illetve követelőzés és fenyegetőzés,
 - valamint a diákhagyományok továbbvitele, rendezvényeken részvétel, vagy ezektől elzárkózás tekintetében.

Az Erdőmérnöki Karon, ha jól emlékszem, a diákhagyományok gyakorlásában való együttműködésért, valamint lelkiismeretes tanári munkája és mély szakmai tudása alapján *Nemky Ernő* növénytan professzor, kiváló előadásai alapján *Bezzegh László* a földmérés tan és *Pankotai Gábor* a szállítástan professzora, továbbá a diákok iránti kiemelkedő segítőkészsége alapján *Tamás László* az ábrázoló geometria adjunktusa kaptak 1971-ben díszkorsót, a valétalók elismerése és hálája jeléül.

A *Füveskönyv, Tanítás...* című fejezetében már megemlékeztem Bezzegh professzor úrról. Ott még nem tudtam bemutatni a fotót a mellszobráról, amit később helyeztek el a soproni egyetem botanikus kertjében, hát most pótolom. Örömmel állapítottam meg, hogy a professzorok szobrai közül talán övé a legtökéletesebb. Annyira élethű, hogy még a szája szögletében örökké ott bujkáló, alig észrevehető fanyar mosolyát is megörökítette *Kutas László* szobrászművész. A kép illik ide is, mert szinte vita nélkül érdemelte ki a valétalóktól a díszkorsót.

Bezzegh professzor

Az Alapítólevélnek megfelelően néhány évig még rendeltem a valétakorsóból. Mióta könyvespolcom egy teljes sora (5 oszlop köze) megtelt söröskorsókkal, azóta nem rendelek...

Erdős Péter (alias Fürge Jim) évfolyamtársunk, aki nem csak erdőmérnök, hanem faipari mérnök is, korábbi elhatározása és ígérete szerint elkészített egy emlékoszlopot a 40 éves egyetemi találkozónkra. Minden évfolyamtárs lakókörnyezetéből kért egy követ, amit fölerősített az oszlopra, mellé vésve az illető nevének kezdőbetűit.

Az emlékoszlop avatása

és alkotója jobbra

Az emlékoszlopot az egyetem Botanikus kertjében állítottuk föl, és a 40 éves találkozónkon, 2011. szeptember 23-án ünnepélyesen avattuk, az erdészhimnusz első strófáját énekelve:

*Erdész vagyok, csöndes tanyám erdő mélyében áll,
Hová csak farkas és madár, szelíd kis őz talál.
Feledve rég a külvilág, csendes az életem,
És mégis megsebzé szívem az égő szerelem,
És mégis megsebzé szívem, az égő szerelem...*

Ott őrzi a díszkorsót alapító 1971-ben végzett évfolyam emlékét az utókornak. Az emlékoszlopba bevésett fölírat:

KÖSZÖNET
TANÁRAINKNAK
1971-2011
JÓSZERENCSE

Talentumunk az ősnyelv és ősirás?

A könyvesbolt kirakatában 1984-ben fölkelte egy könyv az érdeklődésemet. Forrai Sándor: *küskarácsontól sülvester estig – egy botra rótt középkori székely kalendárium és egyéb rovásírásos emlékeink*.

A néprajzi szokásokat, kifejezéseket mindig igyekeztem megismerni, mert érdekesnek tartottam, élvezettel olvastam. Bementem a boltba, bepillantottam a könyvbe és azonnal megvettem.

Iskolában nem tanultunk a *rovásírásról*, egy eddig ismeretlen, csodálatos világ tárult föl előttem. Nemzeti múltunk megismerésének egyik kulcsára bukkantam, és már akkor úgy éreztem, jó lenne megismertetni minden magyar emberrel. Most igyekszem *Forraitól* átadni annyit, hogy kedvet ébresszek ősi írásunk megismerésére, elsajátítására.

A múlt erős gyökér, jelen s jövő belőle él.

Ősi írásunkat középkori krónikásaink *hun és szkita írásnak*, a XIX. századtól *hun-székely írásnak* nevezték. A **magyar nyelvű szövegek** ma használatos latin betűitől eltérő írásjeleit *Fadrusz János* (Pozsony, 1858. – Budapest, 1903.) világhírű szobrászművésznünk nevezte el **rovásírásnak**. (A könyv végén csatoltam az ősi ABC-t, egy-egy betűhöz többféle jel is tartozhat rovásírásos emlékeink alapján.)

Erdészként jól tudom, hogy ha a fát a gyökereitől elvágják, elpusztul. Gyökértelen nép is így jár. A sekély gyökerű fákat (lucfenyő, bükk) a *változó irányú szelek* is kidönthetik, de a mélyen gyökerezőket (tölgy, dió, gesztenye) nem. A nemzeti kultúra és hagyományok is könnyen kiszakíthatók, elpusztíthatók, ha csak felszínesek. Ezért gondosan meg kell őriznünk a mélyen gyökerező hagyományainkat.

Aki szégyelli és megtagadja őseit, nemzetét, nemzeti hagyományait, annak az a sorsa, hogy példáját követve őt is megtagadják utódai!

Az *előítélettel becsmérlő* vagy *elfogultan délibábos* szemlélet helyett részben valóságos nyelvemlékek, részben kutatók véleményének bemutatásával szeretném *elgondolkozásra és értékeink megbecsülésére* készíteni olvasóimat.

Rovásírásos nyelvemlékeink közül idézek néhányat:

1. Székely ***botnaptár*** (a bolognai rovásírásos emlék) a 13. századból;

Luigi Ferdinando Marsigli olasz hadmérnökről 1690-ben ezt írták: „*A szittya néptörzstől lakott Székelyföldön tanulmányozta és megfigyelte e*

nép nyelvét, s kutatásai közben olyan fát talált, a mely ezen föld első keresztényei ünnepeinek naptárát tartalmazza.”

Ekkor talált rá ez a tudós ember arra a botnaptárra, ami korábban a templomban volt használatos. Ott a hívők erről leolvashatták a névünnepeket, úgy, mint azt ma a falinaptárak segítségével tesszük.

A botnaptár 150 cm hosszú, és több mint kétszáz szót, az *állandó* névünnepeket tartalmazta, addig használhatták, amíg el nem tört. A jóval kevesebb *változó* vallási ünnepet kisebb botra évente kellett róni.

Marsigli Bolognában született, találkozhatott *etruszk rovásírással*, fölismerte, milyen értékre lelt.

Papírra lemásolta a számára ismeretlen szöveget, és annak olvasatát is – egy helybéli székey segítségével – aláírta latinul. Majd Bolognába vitte a gyűjteményébe, s ezzel mentette meg az utókor számára, mert az eredeti időközben elpusztult.

Ez a legbővebb rovásírásos emlékünk. Érdekessége, hogy a naptár utolsó szava még az „Áldás”, az ősmagyar vallási köszöntés. Későbbi írárok végén, pl. a Rudimentában már az *Ámen* szót használták.

A **botra rótt** írás-olvasás *iránya* folyamatosan **jobbról balra** halad, kígyózó *bustrophedon* („ökörszántás”) sorvezetéssel, a jelek a haladás irányába néznek. A négyoldalú bot 1. sora a bot *kezdetétől végéig* halad. Ott fél fordulattal elfordítva, az ellentétes oldalon halad tovább a 2. sor a bot *végétől kezdetéig*. Negyed fordítás után a 3. sor a szomszédos oldalon halad újra a bot *kezdetétől végéig*, majd az ezzel ellentétes oldalon halad a 4. sor a *végétől a kezdetig*.

2. A nikolsburgi ábécé, 1483 előtről;

(Nikolsburg = Miklósvár = Mikulovo, ma Csehország)

A könyvkötészet kezdeti idejében a *könyvkötők felhasználták a régebbi, már kiselejtezett könyvek, iratok anyagát az új kötésekhez. Így került töltelékként egy 1483-ban megjelent ősnymotatvány első-belső oldalára az a lap, melyen ezzel a címmel olvasható rovás ábécénk:*

„A székeyek betűi, melyeket fára véstek vagy róttak”.

A nikolsburgi könyvtár 1933-ban árverésre került, s akkor választották le az ősnymotatványról ezt a pergamenlapot, s így került az Országos Széchényi Könyvtár tulajdonába.

Vékony Gábor szerint **a kézírás Janus Pannoniusé lehet**, esetleg – a Rudimenta előszavában is említett – az ő elveszett (kiselejtezett?) magyar nyelvtanának egy oldala.

3. Telegdi János Rudimentája, 1598;

A mű teljes címe: „*Rudimenta, azaz a hunok régi nyelvének elemei*”

A mű a **reformáció korában** született, amikor előtérbe kerültek a magyar anyanyelvű íghirdetések. Szerzője, Telegdi János római katolikus főpap azzal a céllal is készítette, hogy a magyar ősi írás újból elterjedjen, mert a szerző átlátta, hogy a fogyatékos latin ábécével a magyar nyelv szépségét visszaadni nem lehet. Ez a latin nyelvű kéziratos **rovástankönyv** közli a székely-magyar rovás ábécéjét, majd a betűk kiejtését és az írás szabályait tárgyalja. Magyarítja azt is, hogy a magyar rovás a magyar hangok jelölésében egyszerűbb eljárást követ, mint a latin írás. Mutatványul közli a Miatyánkot és a Hiszekegyet magyar rovásbetűkkel.

Műve Marosvásárhelyen íródott és csak kéziratos másolatokban terjedt el, melynek több változata ismert. Erdősi Sylvester János műve után a **második magyar nyelvtankönyvnek** is tekinthető.

4. **Számrovásbot** használata a 19. század végéig;

Népünk gyakorlatában a számrovást használták legtovább főleg a pásztorok, mert törvény írta elő a számrovásbot használatát az adó kirovása, majd lerovása céljára. Tavasszal fölrották rá a juhászra bízott nyáj mennyiségi adatait, amiről ősszel adott számat a számadó: mennyi a szaporulat, mennyi az élő, mennyi került dögrovasra.

Az átadó és átvevő megegyeztek a nyáj (vagy az adó, kölcsön) adataiban, e mennyiségeket botra rótták, amit *hosszában kettéhasítottak*, az egyik fele az átadónál maradt, a másik az átvevőnél. Számadáskor összeillesztve a két darabot *kizárták a vitát, csalást, tévedést!*

Feltűnő, hogy rovásírásos emlékeink közül a legkorábbi biztos adat 1431 évi. Korábbirol semmi nem maradt? Varga Csaba *Idő és ABC* című könyve hivatkozik Koricsánszky Attila felfedezésére:

A *Gesta Hungarorum*-ban (hasonmás kiadása Budapest, 1975) a 28. oldalon Anonymus körbeírt egy, a többinél nagyobb méretű ősi betűinkkel írt szótöredéket. Ez azt jelenti, hogy e szótöredék már ott volt, amikor Anonymus a Gestát írta 1250 körül. Akkoriban gyakran előfordult, hogy régi írás lekaparása után írtak új szöveget a pergamenre. A szótöredék méretéből és helyzetéből megállapítható, hogy **létezett egy ősi írásmódunkkal írt könyvünk, amely legalább annyi lapból állt, mint Anonymusé, de annál korábbi és nagyobb méretű volt!**

Ezzel összefügg az *ősgesta* története:

Vámbéry Ármin egy törökre fordított kéziratot hozott haza Isztambulból, és **1860-ban** a Magyar Tudományos Akadémiának ajándékozta. Szülejmán szultán tolmácsa és diplomatája (Mahmud Terdzsüman) Székesfehérvár királyi könyvtárának elégetésekor, 1543-ban egy több szakaszban folytatólagosan írt (vagy több) krónikát latinból törökre fordított a szultánnak. A TÁRIH-I ÜNGÜRÜSZ (A magyarok története) közép-oszmán-török nyelven írt kódex az ősmondáktól a mohácsi vészig mutatja be Magyarország történetét. Kutatók szerint a legkorábbi szakasz **az *ősgesta*, 907-ben keletkezhetett** (Árpád halála évében), amit Géza fejedelem fordíttathatott latinra, hogy megmentse a nem latin betűs iratok megsemmisítésekor. Az *Akadémián 110 évig elfektetett* török kézitről titokban készült filmmásolat jutott el a prágai Károlyi Egyetem turkológus professzorához, dr. Blaskovics Józsefhez, ő fordította magyarra. További kalandok után jelent meg könyv alakban. (*A magyarok története* [Mahmud Terdzsüman]: *Tarih-i Üngürüs*; Madzsar Tarihi / [törökből ford., jegyz., utószó Blaskovics József; előszó Vass Előd], Bp.: Magvető, 1982)

Rovásírásos nyelvemlékeinkből megállapítható, hogy a magyarok elődei írástudók voltak. Népünk a X. században a latin ABC-s írásbeliség bevezetésekor vált „írástudatlanná”, amikor a rovásírást pogánynak minősítve tiltották, üldözték.

Az ősi magyar írás jelentőségét az adja meg, hogy egy évezrednél tovább élve maradt a magyarok tudatában a *római kereszténység* ősi írsunkat tiltó, latinosító kényszere ellenére.

Nem véletlen, hogy a vallási reformáció idején, amikor a néptömegek föllázadtak a *római katolikus egyház* egyeduralmából fakadó hatalmi túlkapásai ellen, föléledt az általuk *betiltott rovásírás* iránti igény is!

Érdekes megállapítások nyelvünk és genetikánk kutatóitól:

– *Berzsenyi Dániel* (1766-1836) szerint: *a magyar nyelv tán az egész óvilág nyelveinek gyökere és anyja...*

– *Galánthay Tivadar* 1914-ben fölfedezte, hogy az **egyiptomi hieroglifák** alapkészlete azonos a székely-magyar ABC betűkészletével.

– *Móricz János* (1923 Horvátánadalja, Körmend – 1991 Guayaquil, Ecuador) az 1960-as években *magyarul beszélt ecuadori indiánokkal*, szerinte *a spanyol önkény által kiirtott indián ősnyelv ősmagyar volt*.

– Padányi Viktor szerint a **sumér**, Timaru Kast Sándor szerint az ír, walesi és gall **kelták** nyelve, Forrai Sándor szerint az **etruszk** írás áll legközelebb a magyar nyelvhez.

– Mario Alinei olasz nyelvész szerint „Az etruszk nyelv egy archaikus formája a magyarnak.”

– Juhász Zoltán népzenekutató és mesterséges intelligenciákkal foglalkozó mérnök, a nemzetközi népdalkincs számítógépes összehasonlító elemzése szerint **a Kárpát-medence a zenei ősnyelv keletkezési helye** (*A zene ősnyelve*, Frig Kidó, 2011).ß

Ornella Semino olasz kutató 2000-ben elvégzett genetikai vizsgálatai szerint: „... a jelenlegi magyar férfiak 93,3 %-a négy ősapától ered, és 73,3 %-a már az **őskőkorszakban a Kárpát-medencében élt férfiak utódja**. (...) az urali népekre jellemző gén a magyarokból teljesen hiányzik!” (Dr. Czeizel Endre: *A magyarság genetikája* 235. oldal.)

Varga Csaba íráskutató szerint ma a Kárpát-medencében magyar néven sokféle, eltérő történelmű, de azonos eredetű nép él összeolvadva. A „honfoglalók” is csak hazatértek őseik földjére, vérrokonai közé. Lehet, hogy csak a XII. századtól nevezik nyelvünket magyarnak, addig *szkíta, avar, vagy hun* volt, de úgy őriztük, hogy keveset változtattunk rajta. Ősi magyar írásunkban minden magyar hangnak külön jele volt, a latin ABC-nek a magyar hangokhoz igazítása nagyjából ezer esztendőbe telt! Nem tudták, milyen latin betűkkel írják le a hangokat, ez az oka latin betűs első nyelvemlékeink (*Halotti beszéd* stb.) kiejthetetlen olvasatának, nem az, hogy annyit változott azóta!

*

Saját véleményem a fentiek alapján:

Anyanyelv szavunk kifejezi, hogy anyánktól kaptuk életünket és nyelvünket is, vagyis *genetikai és nyelvi rokonság összefügg*.

E kutatói megállapítások abban azonosak, hogy **népünk, nyelvünk és írásunk sokszorta régebbi kötődését feltételezik az ősnyelvhez és a Kárpát-medencéhez a „honfoglalás” időpontjánál.**

Forrai szerint a **gyorsírás** (rövidítéses írás) magyar nyelvi első létrehozója Gáti István, majd az **egységes magyar gyorsírás** alkotója, Radnai Béla is a **magyar rovásírás** rövidítési rendszeréről vett példát.

Nekünk, akik ma a Kárpát-medencében még használjuk, szerintem kincs, *talentum az ősi írás, jól kell sáfárkodnunk vele!*

Nemzeti hagyományainkat, műveltségünk kincseit nem elég őrizgetnünk rossz sáfár módjára, hanem álmából felébresztve segítenünk kellene terjedését, hogy tudatosuljon, mindennapunk részévé válhasson! Szerintem közművelődési intézményeinkben (iskola, művelődési ház, könyvtár) pl. a tájékoztató föliratokon a latin betűs melletti *párhuzamos használatával közismertté, természetessé lehetne tenni. Iskolákban oktatni, szakkörökön, versenyeken gyakoroltatni és fejleszteni lehetne. A helységnevtáblánál, ahogy a magyar nyelvű fölirat mellé a helység nevét nemzetiségi nyelven, a görög- vagy cirill betűs tábla mellé pedig latin betűkkel is fölírják, szerintem ugyanúgy rovásírással is fölírhatjuk, láthassák, népünk megbecsüli kincsét, ősi írását...*

A **rovásírást** (a magyar népdalt, néptáncot, a Röpülj páva köröket, a Táncház mozgalmat és a szavalóversenyeket is) *hungarikummá* kellene nyilvánítani és felvenni Kulturális örökségként a Kiemelt Nemzeti Értékek Listájára! Örülök, hogy a *Forrai Sándor Rovásíró Kör szervezésében* 1998-ban megtörtént az első, 2014-ben pedig már a **XV. Kárpát-medencei Rovásírásverseny és Műveltségi Találkozó**.

Dutka Ákos: A KÁRPÁTOK DALA

*Míg áll a Kárpát büszke gránitorma
s fiút fogannak rab magyar anyák,
tekintsetek az örök csillagokra
s daloljátok a Kárpátok dalát:
e bérc örök, s a rabló bűn múlandó,
gránithatárt itt istenkéz emelt,
mit megcsúfolhat millió halandó,
de földi törvény nem dönti e pert...
Földeinket bár rablók cibálják -
örök határunk mégis csak a Kárpát.*

*Míg áll a Kárpát büszke gránitorma -
és délre folynak onnan a folyók,
hegyek szívének kincsét ide hordva,
érett kalászáért küld cserébe sót.
Gránitkart, mely földünk ölbe fogja,
örök ölelésre istenkéz emelt,
kit megcsúfolhat millió halandó,
de földi törvény nem dönti e pert,
földeinket bár rablók cibálják,
örök határunk mégis csak a Kárpát.*

*E gránitölbe zárt nagy róna hantján
apánk csontjából terem a kenyér,
anyánk csókjának íze él a magván,
e szent magon, mely mindennel felér.
E gránitölben egy a Sors örökre,
együtt jár telelni innen a madár.
Nincs a földnek oly hatalmú ökle,
ki ős vizeknek új törvényt csinál...
Földeinket bár rablók cibálják,
örök egy várunk mégis csak a Kárpát.*

Sértés, sértődés, tudat és valóság, ítélkezés

Az utóbbi években gyakrabban találkozom sértődéssel a hétköznapi életben. Ezért akarok véleményt alkotni róla, de nehéz eldönteni, hogy évek teltevel melyik változás a fő okozója ennek:

- A felgyorsult életű és önmegvalósító ember *nem törődik* azzal, megsért-e másokat viselkedése?
- Az emberek közti viselkedés, kapcsolat kötetlenebb lett, általában *nem kell félni* attól, hogy életveszélyt vagy vagyonvesztést okoz a másik ember megsértése?
- Tapasztalataim többségét ma már nyugdíjas korú emberek közt szerzem. Az idősebbek talán könnyebben sértődnek vagy értik félre a helyzeteket, vagy okkal sértődnek, mert úgy bánnak velük?

A fegyveres párbajozások korában gyakori volt még a szándékos sértő viselkedés, amikor a sértő fél párbajt provokált, hogy

- megleckéztesse,
- megbüntesse a másikat, vagy
- ha *kétséges volt, kinek van igaza*, mindketten tudomásul vették a nézetkülönbség rendezésének azt a módját, hogy majd a vesztes fél elfogadja a *győztes* (jobb fegyverforgató) *főlnyét*, álláspontját.

Egy anekdota szerint a világhírű matematikus, *Bolyai János* főhadnagyként az aradi huszárezred 13 tisztjével egyetlen napon vívott összes párbajban sértetlenül győzött úgy, hogy *a vívások között hegedüléssel pihente ki magát...*

Amióta nem párbajoznak az emberek, a sértő fél nem kaphat *látványos elégtételt, győztes szerepet*, nincs értelme a sértésnek.

Szerintem ma a ***megsértődés***

- az esetek felében: abból a ***téves felfogásból, szemléletből*** fakad, hogy: „*nekem van igazam*”, *aki mást mond, engem támad*,
- az esetek majdnem másik felénél: ***téves, hiányos ismeretből*** származik a személyekre vagy a helyzetre vonatkozóan,
- egy töredékét okozhatja: a ***szándékos*** sértő, bántó magatartás...

Általánosságban, az esetek túlnyomó többségében *a megsértődés nem bántó szándékból, hanem a sértett fél félreértéséből keletkezik!*

Emberek vagyunk, tévedhetünk (mondták már őseink is) – ezért *senki-nek sincs oka azt föltételezni, hogy csakis neki lehet igaza, akkor pedig megsértődni sincs oka!*

Ha van rá lehetőség, a ***kölcsönös felvilágosító beszélgetés lenne a célravezető***, a sértődést megelőző, a jövőben viselkedésváltozást eredményező a szidalmazás, kérdőrevonás, megalázás, kigúnyolás vagy hátmögötti kipletykálás helyett. Amikor elmondhatja az észlelő, miért érzi helytelennek, amit észlelt, az elkövető pedig, hogy miért viselkedett úgy, ahogy. A másik fél meghallgatásával tisztázódnak az esetleges félreértések, az is, hogy az észrevételezés nem bántó szándékú volt, elmarad a sértődés, mindkét fél megértőbbé válik és változtathat szemléletén. Egy példa saját életemből:

A technikumi érettségi és az egyetemi felvételi vizsga után igyekeztem gyorsan munkába állni. Nem volt esélyem nyári üdülésre, az otthoni lustálkodásnál pedig hasznosabbnak éreztem munkával pénzt keresni. Úgy gondoltam, nyár elején még több munkalehetőség közül választhatok, mint azok, akik majd csak a nyaralás után akarnak elhelyezkedni. Ha pedig fölvesznek az egyetemre, akkor ősztől már úgysem dolgozom, de éppen szükségem lesz a nyári keresetemre.

A gépésztechnikus képesítés feljogosított többféle szakmunkás munkakör betöltésére is, választhattam ezek, vagy a kezdő technikus gyakornoki munkája közül. Tájékozódtam az állásajánlatok és a velejáró fizetések terén, és *marós munkakört* vállaltam, mert *teljesítménybérben, három műszakban* a fizetésem másfélszerese, kétszerese is lehetett a technikus gyakornoki fizetésnek.

Győr legtávolabbi, északkeleti szélén, az Iparcsatornán túl, a Vagongyár hadiüzemében dolgoztam, *felderítő úszó gépkocsik* (FUG) futóműve rugósbakjainak marása volt az első munkám. Lakásunktól busszal csak átszállással tudtam volna oda közlekedni, inkább biciklivel jártam, így nem kellett igazodnom menetrendhez. Diákként néhány perccel becsengetés előtt szoktam csak az iskolába érkezni, mert annyi idő elég volt a kabátomat levetni, füzetet, tollat elővenni. A forgácsoló csarnokba is a munkakezdés előtt néhány perccel érkeztem, és meglepődtem, hogy szinte csend volt, már egyetlen gép sem dolgozott. A művezető jó szándékkal osztott be az üzem egyik legjobb marósának gépére váltóműszakba, hogy tapasztalatlan kezdőként tőle jó szakmai tanácsokat kaphassak. Zoli türelmetlenül várt a már nem működő marógépe mellett. Pillanatok alatt elmagyarázta, hova érkezik a megmunkálandó munkadarab, hogyan kell a művelet idejére befogni a gépen, és utána hova kell elhelyezni továbbszállításra, aztán elsietett.

Ilyen modern gépet sosem láttam még, azt sem tudtam, hol lehet ki-be kapcsolni, körül kellett járnom, hogy megtaláljam. A közelemben levő gépeken már mindegyiken dolgoztak a munkatársaim. Első nap bizony többször át kellett mennem valamelyik szomszédomhoz (mindig azt választottam, akinél úgy láttam, hogy éppen nem zavarom a munkában), hogy alapvető dolgokat megkérdezzek tőlük, még azt sem tudtam, hol van a WC. Hát nem csoda, hogy mosolyogtak rajtam.

Másnap szintén öt perccel munkakezdés előtt érkeztem. Zoli megkérdezte, hogyan telt az első napom, bevallottam neki, hogy nagyon tájékozatlannak éreztem magamat. Ő se nem haragudott, se nem kritizált, hogy *későn érkeztem*, hanem tájékoztatót:

– *Mi itt a város távoli szélén három műszakban dolgozunk. A buszjárat, amellyel a zömmel vidéken lakó dolgozók elérhetik a városközpontból induló vonatokat vagy távolsági buszokat, negyedórával a műszakváltás után indul az üzem elől. Addig kell nekik elmenniük az öltözőbe, lezuhanyozni, átöltözni, a kilépés időpontját lebélyegezni az automatával a kapunál és felszállni a buszra. Ilyenkor nincs idő semmi másra.*

Ezért mindenki legalább negyedórával műszakváltás előtt érkezik. Aki addig dolgozott, ekkor már leállítja a gépét, lesöpri a gépről és összesöpri a fémforgácsot, tisztára törüli és úgy adja át a gépet a következőnek. Az érkezővel eközben tudnak megbeszélni mindent, amit szükséges. A műszakváltás hangjelzésekor azonnal sietnek az öltözőbe, hogy le ne késsék a buszt. Ha te is ehhez tartod magad, akkor sok mindenben tudok neked segíteni!

Megköszöntem a felvilágosítást és a jó tanácsához tartottam magamat. Nem történt *sem félreértés, sem sértődés*. Soha, semmi nézeteltérés nem volt közöttünk, barátsággal köszöntem el tőle, amikor katonának kellett bevonulni még egyetemi tanulmányaim előtt...

A világ valóságát minden ember másként érzékeli, érzékelésünket pedig befolyásolja a bennünket ért információk halmaza, mindezt együtt tekintjük valóságnak.

Minden ember saját gondolatainak világában, saját valóságában él. Amit hiszünk a világról, befolyásolja minden élményünk felfogását.

Ha kényelmetlenül érezzük magunkat a világban, úgy véljük, bántanak bennünket és *sértődésre* lenne okunk, *nekünk kell változtatnunk* a környezetünkhöz való viszonyunkon. Ne azt várjuk, hogy a világ vagy a másik ember fog a kedvünkért megváltozni.

Ha változtatni akarunk a világon, saját magunkat, a valóságról alkotott képünket, ***gondolatainkat kell megváltoztatnunk!***

Szendi Gábor pszichológus szavaival:

Megváltoztatni, amit lehet, elfogadni, amit nem lehet megváltoztatni!

További néhány jó tanács Szendi Gábortól (Almási-Bagdy-Böjte-Szendi: *Veszteségből nyereség, vereségből győzelem* c. könyvből):

Az ***élet tanfolyam***, amelyben mindig új feladatokkal szembesülünk, amelyen ***nincs kudarc, nincs vereség, csak tanulság és tapasztalat***. Ha valami nem sikerül, az csak arról szól, hogy másként vagy mást kell próbálnunk. Jelentős veszteség, vereség arra figyelmeztet, hogy változtatnod kell az életeden.

A sorscsapások választásra kényszerítenek bennünket.

A vereség értelme: segít fölismerni gyengéinket.

Mihail Botvinnik sakkozótól kétszer is elnyerték a világbajnoki címet. Mindkétszer visszavonult, egy évig elemezte lépéseiket, aztán a visszavágón visszanyerte a világbajnoki címet!

Minden leküzdhetetlennek tűnő feladat leküzdhető részfeladatokból áll. Ha le tudjuk bontani lépésekre a célhoz vezető utat, akkor elég csak a lépésekre koncentrálni, a sikert a SZORGALOM garantálja.

A Mai példaképek c. fejezetben bemutatott hosszútávú sportolók is elmondták, hogy emberfeletti teljesítményük végrehajtásakor nem a célra, győzelemre, vereségre gondoltak, hanem arra, hogy *még egy lépést, még egy percet ki kell bírni.*

Ami nincs a tudatunkban, az számunkra nem létezik.

Azt szokták mondani, a halálos beteg meg a megcsalt házastárs tudja meg utoljára a valóságot, amikor már rajta kívül mindenki tudott róla. Ez hibás *álkimélet*, mert könnyebb megemésztetni, elfogadni és elviselni egy *várható* változást, mint a *váratlan* letaglózó hatását a megmásíthatatlan ténynek. Kedvezőbb korábbi stádiumban, hosszabb ideig alkalmazkodni a tényekhez.

Igaz, hogy amíg, *amiről nem tudunk, az nem okoz lelki fájdalmat.*

Ha már itt tartunk, elárulom az ***erdészársadalom nagy lelki fájdalmát.*** Ha más is tud róla, talán másnak is fáj, és még csoda is történhet, hogy olyan valaki is át tudja érezni az erdészek fájdalmát, akinek jelenleg hatáskörében van a megoldás lehetősége, de eddig nem volt tudomása róla. *Adja az Isten, hogy úgy legyen, hogy az ország dolgait intézők végre becsületbeli ügynek tekintsék a közadakozásból létrejött ingatlanokat visszaadni jogos tulajdonosuknak!*

Az ***Országos Erdészeti Egyesület (OEE) székháza 1886-ban*** készült el *egyesületi forrásokból és adományokból.* Az Országház közelében, az Alkotmány és a Honvéd utca sarkán Czigler Győző terveivel és kivitelezésével épített 3 emeletes sajátos palotát ***1949-ben*** jogos tulajdonosának el kellett hagynia. Az erdész szakma irányítói sajnos a rendszerváltás negyed évszázada alatt sem tudták visszaszerezni...

Mi alakítjuk környezetünket, de csak annyit látunk belőle, amennyit a ***tudatosságunk szintje*** lehetővé tesz. Az alacsonyabb szintű tudatossággal rendelkező ember a ***saját egyéni „valóságát”*** tekinti ***az egyetlen igazságnak.*** Nem tudja, nem is akarja elképzelni, hogy más szempontok alapján másnak látná ugyanazt a valóságot. A *más véleményűek fölött könnyebb ítélni, mint indokaikat megérteni és elfogadni!* Inkább saját gondolja, baja, kudarca okát is ***másban*** keresi mindig. Szűkre szabott gondolatvilága saját lehetőségei fölismerésétől is elzárja. Ez okoz sokszor előítéletet, vitát, veszekedést, *téves megítélést, sértődést*, megbántást és megbántottságot.

Ilyen *szűk látókörűek*re utal a közismert bibliai eredetű mondás:

Más szemében észreveszi a szálkát is, magáéban a gerendát sem.

Szűk látókört okozhat a túlzott magabiztosság, az **önteltség gőgje** is, aki önkritika nélkül biztos a dolgában, *mindenáron meg akarja védeni a maga igazát*. Lenézően vagy megvetően **ítélkezik** mások felett, de nem hajlandó elismerni, ha *legyőzte, aki többre volt képes*.

Az övétől eltérő szemléletet, véleményt nem fogadja el, meg sem fontolja, mert úgy érzi, az a saját igazának feladása, megszegyenülés, meg-alázkodás, meghódolás lenne. Nem hajol meg sem hatalom, sem bölcsesség előtt. Nem ad tiszteletet, *nem emel kalapot senkinek*. Pedig, ha az élet mást bizonyít, sosem késő belátni a *tévedést*...

Ady Endre: Krisztus-kereszt az erdőn

*Havas Krisztus-kereszt az erdőn,
Holdas, nagy, téli éjszakában:
Régi emlék. Csörgős szánkóval
Valamikor én arra jártam
Holdas, nagy, téli éjszakában.*

*Az apám még vidám legény volt,
Dalolt, hogyha keresztre nézett,
Én meg az apám fia voltam,
Ki unta a faragott képet
S dalolt, hogyha keresztre nézett.*

*Két nyakas, magyar kálvinista,
Miként az Idő, úgy röptünk,
Apa, fiú: egy Igen s egy Nem,
Egymás mellett dalolva ültünk
S miként az Idő, úgy röptünk.*

*Hús év elmúlt s gondolatban
Ott röptül a szánom az éjben
S amit akkor elmulasztottam,
Megemelem kalapom mélyen.
Ott röptül a szánom az éjben.*

Szabad akaratunk és érzékelésünk korlátai

Az ember *értelemmel* és *szabad akarat*tal rendelkezik. Szabad akaratunkkal *alkothatunk*, vagy *rombolhatjuk* mások alkotásait. De *nincs teljes szabadság, a szabadság csak korlátok közt értelmezhető!*

A szabadság: környezeted és saját képességeid korlátai valamint az általad önként vállalt korlátok *közötti értelmes választási lehetősége szabad akaratodnak.*

Az *értelmes* választáskor e korlátok többsége rögtön észlelhető, de az *érzékszerveink korlátait* gyakran elfelejtjük, sőt néha szándékosan nem akarjuk figyelembe venni. Könnyebb úgy élni, hogy amit nem látunk, nem hallunk, nem tapinthatunk, az nincs is! Pedig elég gyakran tapasztalhatjuk, hogy van...

Az érzékelésről eszembe jutott, amikor bátyám bemutatta nekem, hogyan működik a *rajzfilm*. Nagyon megtetszett, megmutattam én is általános iskolás osztálytársaimnak, aztán gyakran játszottunk így az iskolában is *rajzfilmes*te:

Hajlékony fedőlapú vastagabb tankönyv lapjainak jobb alsó sarkába rajzoltunk egy apró ábrát, amekkora még a fehér lapszélen elfért. Ha pl. egy ember alakot szemben álló helyzetben, akkor a következő lapon ugyanoda, ugyanakkora emberalakot, behajlított térdekkel. Aztán újra az állót, újra a behajlított térdűt, legalább tízszer egymás után. Majd a könyv közepét begörbítettük úgy, hogy a jobboldalon nyitható lapszélek ne derékszögben álljanak a fedőlaphoz képest, hanem lejtősen, aztán a jobb kezünk hüvelykujjával pörgetve a lapok csücskét, *mozgóképet látnunk*: az emberke térdhajlításokat végzett.

Az állóképeket, ha gyorsabban váltakoznak, mint amit a szemünk követni tud, *mozgóképeknek* látjuk...

Hasonló eset, ha gyorsan forog a biciklikerek, nem látjuk külön-külön a küllőket, hanem olyan, mintha egy átlátszó fátyolszerű anyag lenne a küllők helyén.

Nem látjuk a levegőt sem, mégis tudjuk, hogy van, mozgása néha olyan erős, hogy a háztetőt, vagy a traktort odébb viszi.

Látásunk korlátozott, szemünk nem elég jól érzékeli a valóságot.

Hallásunk is korlátozott, hiszen tudjuk, hogy vannak olyan hangok, amelyeket az ember nem hall, de állatok, pl. a kutya, igen.

Tapintásunk a legmegbízhatóbb, gondoltuk, mert az anyag valósága kézzel foghatóan tapintható, materialista szemlélettel látható, tudományosan mérhető is. Később a tudomány fejlődése zavarba hozott bennünket, amikor a kézzelfogható anyag legkisebb részét kerestük. Legkisebbnek tekintettünk a molekulát, majd az atomot, amely az atommagból és a körülötte keringő elektronból áll, de már nem kézzelfogható. Tapintásunk is korlátozott.

Érzékszerveink a valóságnak csak töredékét érzékelik, mindenkié másik töredéket. De az értelmes ember szabad döntéséhez figyelembe veszi korlátait is.

Iskolában korábban tanultunk a naprendszerről, később az atom szerkezetéről. Amikor először megláttam az atommodellt, azonnal föltűnt a kettő közti hasonlóság: úgy látszik, ilyen a Világegyetem szerkezeti fölépítése. Az atommag a körülötte keringő elektronokkal egy mikro *naprendszer*, vagy fordítva, a naprendszerek az univerzum *atomjai*...

Többször foglalkoztatott ez a hasonlóság, később eljátszottam a gondolattal és mosolyt fakasztó eredményre jutottam:

Ha az általunk látható világ, az Univerzum Föld-szintje a nulla szint, ami itt Naprendszer, az *egy szinttel följebbről* atomnak látszik, ami itt atommag és elektron, *egy szinttel lejjebbről* napnak és bolygónak.

Ülök a lakásban, mellettem a kisfiam lekváros kenyeret majszol. Mivel minden anyag atomokból áll, amikor beleharap a kenyérbe, tulajdonképpen csak kenyérnek és lekvárnak látszó anyagot, valójában két különböző anyagi tulajdonságokat mutató *atomhalmazt* nyel le.

Az Univerzum első emeletéről, a +1 szintről nézve a lakásunkat hordozó Föld bolygó *mint elektron* kering a Nap *atommag* körül. Az egész naprendszerünk az Univerzum egy atomja, sokmillió társával együtt benne lehet egy olyan a halmazban, ami egy óriási méretű lekváros kenyeret alkot, amiből egy óriás kisgyermek jóízűen falatoz és a saját szintjének megfelelő bolygón ülve kering a Napja körül.

De ne feledkezzünk meg arról sem, hogy a kisfiam által lenyelt lekváros kenyér ízű atomhalmazban levő minden egyes atom elektronjain az Univerzum -1 szintjén, mint egy bolygón ülhetnek parányi kisfiúk, akik miközben keringenek a nekik Napnak látszó atommag körül, jóízűen esznek egy-egy lekváros kenyeret...

Vajon hány emeleti- és pinceszintje lehet az Univerzumnak?

Test-lélek-tudat kvantum

Öt éve a Honvéd Kaszinó énekkarában egyik énekes társunk, Németh Laci megbetegedett. Ősszel többször hiányzott az énekkari próbákról, meglátogattam, akkor még nagyon bízott a felgyógyulásban. Később, amikor már úgy érezte, nem tud többé a próbákra járni, levélben elköszönt az énekkartól. Engem név szerint is említett a levélben, arra gondoltam, örülne egy személyes beszélgetésnek, újra meglátogattam. Bevallo, mindig zavarban vagyok, amikor olyan emberrel találkozom, aki nagy bajban van, de én nem tudok rajta segíteni. Egyrészt nem elég együtt érezni vele, de tehetetlennek érzem magam, másrészt nem akarok olyanról beszélni, ami számára fájdalmas lenne. Ezért ilyenkor inkább hagyom, hogy ő beszéljen, amiről akar, én csak csatlakozom a témához. Laci pár szót mondott az állapotáról, majd adott néhány tanácsot az énekkarral kapcsolatban, aztán egy kölcsönkapott könyvben olvasottakról beszélt, a *test-lélek kvantum* összefüggéséről.

A könyv szerint a legújabb tudományos kutatások eredményei igazolják a keleti orvoslás ősi szemléletmódját, hogy az ember *teste, lelke, tudata egyetlen egészet (kvantumot)* alkot, nem kezelhető eredményesen a három külön-külön egymástól függetlenül.

Mutatta is a könyvet, de nem írtam föl a szerzőjét és címét, mert arra gondoltam, később majd én is kölcsönkérhetem és elolvasom. A Sors azonban másként rendelte. Laci sajnos egy jó hónap múlva, 2009 karácsony másnapján befejezte földi pályafutását. Ő már megtapasztalta, amit mi még nem, már átláthatja a valódi összefüggéseit annak, amit a könyvben részben a tudomány új eredményeiként, részben még feltételezésként fogalmaztak meg...

A *kvantum* latinul mennyiség, mérték. *Max Planck*, a kvantumelmélet atyja megállapítása szerint a természetben az energiaközlés nem egyenletes folyamatban, hanem „*kvantumokban*”, *mennyiségi adagokban történik*. Ilyen értelemben használjuk e könyvben a továbbiakban a kvantum szót.

Életünk legfőbb kincse az EGÉSZSÉG. Fölébredt bennem a kíváncsiság hogyan érvényesül a *kvantumszemlélet az egészség megőrzésében, a gyógyításban*? Utánaéztem könyvekben és interneten is, ennek a lényegét igyekszem röviden átadni. Először állapítsuk meg, mi volt a jellemző eddig a *keleti* és a *nyugati* orvoslásra.

A keleti ősi gyógyítás a test-lélek-szellem egységén alapul. A betegség testi tünetei azt jelzik, hogy az ember tudatában diszharmónia alakult ki, a gondolkodásmódunkat kell megváltoztatni, hogy helyreálljon a harmónia.

A keleti gyógyítás alapfilozófiája szerint az ember egyszerre biológiai, pszichológiai és szellemi lény, egymással szorosan összefüggő harmónikus EGÉSZ. Az ember EGÉSZsége: étrendje + tevékenysége + szellemi beállítottsága + környezete EGÉSZétől függ. (Ahogy a magyar nyelv tökéletesen kifejezi!)

Minden folytonosan a változás állapotában van, a *jin janggá*, illetve a *jang jinné* alakul. Ha a zsugorodás elérte végső határát, tágulás következik, és így ismétlődik, mint az apály és dagály. Ez a *világmindenség ritmusa szabályoz mindent!*

A *jin* és a *jang* elválaszthatatlanok és kölcsönösen kiegészítik egymást. Ellentétek nélkül nincs változás, nincs mozgás.

Ha magunkat is a nagyobb EGÉSZ pici részének tekintjük, akkor boldogságot teremthetünk magunk és a környezetünk számára.

Egyes testrészek (a talp, a tenyér, az arc, a szem szivárványhártyája, az írisz, a fülcimpa, gerincvelő, csontok, bőrfelület stb.) alkalmasak a szervek állapotának jelzésére illetve befolyásolására. Több száz ilyen *aktív pont és zóna* van testünkön, ezek ingerlése (tűszúrás, nyomás, masszírozás) reflexet, vagyis visszahatást kelt a hozzá tartozó szervben! A *reflexerápia* ezáltal alkalmas gyógyításra, ez évszázadok óta ismert és gyakorolt volt a távol-*keleti orvoslásban*, diagnosztikában, csak a működésének mechanizmusát eddig nem indokolták meg a nyugati világ számára elfogadott tudományossággal.

A *nyugati civilizáció* (főként Európa és Észak-Amerika) általában a *betegséget véletlenszerű testi zavarnak tekinti, amit azért kíván megszüntetni, hogy addigi helytelen életmódját tovább folytathassa. Orvoslása* a testi tünetek gyógyszeres és sebészeti kezelésével foglalkozik.

A gyógyszer-kereskedelem a világ egyik legnagyobb üzleti hasznát adja. Erre is érvényes a közmondás, hogy *evés közben jön meg az étvágy*, a kereskedők még több hasznot akartak. Ez a gyógyítás helyett a pénzgyűjtés irányába terelte őket. Sok pénzzel pedig sok mindent el lehet intézni: orvosi konferenciákon akár új betegségeket kitalálni (pl. *kisgyerekek hiperaktivitása?*), a régi betegségek (cukor, koleszterin túltengés stb.) határértékeit lejjebb vinni. Ez azonnal megsokszorozza a gyógyszervásárlók számát és a gyógyszer-kereskedelem hasznát. Az értelmes

betegek bizalma megingott ugyan, de milyen megoldást válasszanak gyógyszer helyett?

Erre is próbáltam lehetőséget találni az orvostudomány új kutatási eredményeit alkalmazó új eljárások megismerésével.

Az orvostudomány technikai fejlődéseként az 1960-as évek óta képesek a leállt szívet bizonyos feltételek között újraindítani, 1968-ban vették be az *agyhalál* fogalmát. 1975-ben *Raymond Moody* orvostanhallgató *Élet az élet után* c. könyvében írta le George Ritchie tapasztalatait, amikor leállt szívvvel 9 percig testén kívül tartózkodott. Haladva egy alagúton találkozott egy fénylénnyel, akit Jézusként azonosított, közben erőteljes békét és kiegyensúlyozottságot tapasztalt.

A *szívhalálból* visszatért emlékezők többsége egyezően állítja, hogy **a lélek túléli a test halálát**, a túlvilág pedig szinte kíváncsós békét és megnyugvást jelent. Akik „*halálközeli élmény*” tapasztalatot szereznek, általában *istenhívővé válnak*...

*

Amióta hallottam a nyugati és keleti gyógy mód közti jelentős szemléletbeli különbségről, ez mindig bizonytalanságot keltett bennem:

A *keleti gyógy mód*ot tartottam lelkem szerint helyesebbnek, de megfoghatatlannak éreztem, hogyan állapítható meg, milyen tudati zavar következménye a testi tünet, és hogyan állítható helyre a harmónia.

A *nyugati gyógy mód* viszont csak a tünetet kezeli, ahelyett, hogy a tünet okozóját szüntetné meg.

A két szemlélet között pedig nem találtam összeköttetést.

Ezért örültem meg annak (és ezért akarom ismereteimet átadni olvasóimnak), hogy a *nyugati orvostudomány* igyekszik a legújabb tudományos elméleteket (*Rupert Sheldrake, Barbara Ann Brennan, Lyall Watson, Dr. David Bohm, Max Planck*) az orvosi szakterületekre értelmezni, új eljárásaiban pedig a **keleti orvoslást** és szemléletmódot is érvényesíteni. Munkájuk eredményeként hasonló következtetésekre jutottak, ez a **kvantumszemlélet a gyógyításban**:

– Az **ember** a test + a lélek + a tudat kvantuma egyetlen EGÉSZ-et képező **testmező, energiamező** (nem egymástól független szerveinek összekapcsolódásából álló önműködő gépezet).

– Az univerzumban létezik egy mindent összekötő hálózat (*morfo-genetikus mező*), melyben az események képesek hatni egymásra. (*Telepátia, a távolba látás, távgyógyítás értelmezése!*)

– Az ember úgy működik, mint egy **információ-átviteli szerkezet**. *Az egyén tudata olyan, mint egy számítógép, ami az egész univerzum adat-bázisához kapcsolódik. (Hawkins szerint az adatbázisban tárolt információk gyorsan, bárhol és bármikor könnyedén elérhetők.)*

– Az egészségügyi problémákat többnyire a **helytelen gondolkodás** okozza, s az elváltozások először az emberi **testmezőben** jelennek meg, a **szervekben** legtöbbször csak évek múltán.

– **Minden sejtünk magában hordozza a teljes genetikai programot.** Testünk egy bizonyos *alaplínia szerint* építkezik, az egész létezésnek is van egy *rendező elve*. **Az emlékezet a test minden részében tárolódik,** azaz a **testmezőben**.

Ez érthetővé teszi világháborút megjárt nagyapáink elbeszéléseit is: Amikor a háborúban nagy roncsolással sérült katonák végtagjának amputálásával előzték meg a halálos végű vérmérgezést, a csonkolt katonák később is panaszkodtak néha a már hiányzó végtagjaikban érzett fájdalomra...

Az ember akkor élhet harmonikus életet, ha *testi, lelki, szellemi EGÉSZ*-sége fenntartására törekszik. Kellemes közérzetet *nem a tétlen kényelem* ad, hanem a gyakorlással fenntartott egészség, az egész ember mindhárom összetevőjének folyamatos működtetéssel történő karbantartása.

Már léteznek olyan gyógy módok, amelyek *ötvözik az ősi keleti gyógyítási gyakorlatot a legfrissebb tudományos ismeretekkel és a legfejlettebb eljárások, diagnosztikai műszerek alkalmazásával.*

Ezek közül érdemes hármat kicsit részletesebben megismerni:

1. *Hamer, Ryke Geerd* német orvos a GermanNeuMedicine (GNM) felfedezője. Szerinte **minden megbetegedés egy súlyos érzelmi megráz-kóddatással keletkezik!** Amikor az embert *váratlan, meglepetésszerű* élménysokk éri, abban a pillanatban a *konfliktus az agy előre meghatározott helyén csapódik be és sejtleválást okoz (Hameri góc).* Az agysejtek, melyeket a *becsapódás ér, elektronikus impulzust és biokémiai jelzéseket* adnak a *hozzá tartozó szervi sejteknek, mely daganatnövekedést, szövet csökkenést vagy funkció kimaradást okoz,* attól függően, hogy melyik agyi részen van a becsapódás középpontja.

Az „*Új Medicina*” a **lélek-agy-szerv** összefüggésre épül:

A **lélekben** bekövetkezett változás, konfliktus nyomot hagy az **agyanban**, ha ez tartós, elváltozást okoz a **szervben** – ez a betegség.

Ezt feloldva, visszafelé is lejátszhatja a tudat – ez pedig a gyógyulás!

A megbetegedés az agy és a lélek összjátéka! – állítja.

2. Dr. Walkovszky Attila NES-Terápiája (NES: Nutri-Energetic Systems) természetes orvoslási rendszer, mely **kvantum elektrodinamikai** (QED) alapon egyesíti a biológiát és a fizikát a gyógyászatban.

A **kvantummező (QED) erőtér**, amely elektromos töltésből, fényből, nehézségi erőből és mágnesességből áll. A NES gép összehasonlítja az illető **testmezőjében** lévő QED-információt a számítógépben lévő **optimális mezőével**, másodpercek alatt feltárja, hol van eltérés, zavar, és milyen korrekciókra van szüksége. **Kvantum információval** kódolt terápiás cseppek (*infocseppek*) szedésével a testmező helyreállítható, **aktíválható a test öngyógyító képessége**.

3. Dr. David R. Hawkins: *ERŐ kontra erő* c. művében gyakorlatban hasznosíthatóvá teszi a **kvantum szemléletet**. Felfedezései (az izmok és mozgásuk tanulmányozásán) a **kineziológián** alapulnak, továbbfejlesztéséből származnak. Szerinte az ember és viselkedése biztosan megítélhető, nem befolyásolhatja a tudomány, a média, a politika, az ideológia, a vallás, mert a Teremtő kódolta az emberbe. Az *emberi test* képes **megkülönböztetni** és kineziológiai reakcióval **jelezni is** bizonyos jelzőismok erejének

– növelésével a pozitív, az **életet építő** = **anabolikus, igaz, a jó**, illetve

– gyengülésével a negatív, az **életet lebontó** = **katabolikus, hamis, rossz** ingereket, dolgokat.

A *rosszindulatba* szó szerint **belebetegszünk**: mindig saját gyűlölködésünk áldozatai vagyunk, még a titkolt ellenséges gondolatok is a saját testünk elleni élettani támadáshoz vezetnek.

Ha a betegségek kialakulásának ez a menete helyes, akkor a gondolat megváltoztatásával a betegségek folyamata visszafordítható.

Hawkins kidolgozott egy rendszert, amely a **tudatszintet 1 és 1000 között képes mérni logaritmikus kalibrációs értékekkel**. Ezen tudati szintek jellemző mértékű lépcsőit jelzőkkel meghatározva létrehozott egy **17 szintes tudattérképet**.

Holografikus világegyetemben élünk, minden nézőpont olyan pozíciónak felel meg, amelyet a szemlélő egyedi tudati szintje határoz meg.

Az embertársaink iránti szeretet csak akkor válik lehetségessé, ha már nem ítéljük el, nem féljük és nem gyűlöljük őket.

*

Saját megállapításaim a **kvantumszemléletű gyógyításról**:

A felsorolt és röviden ismertetett orvosi megállapítások hosszú évek gyakorlati tapasztalataira hivatkoztak. Ha nem tévedtek, újdonságaik alapján alapvető változások valósíthatók meg életünkben.

Írásaimban már sokszor foglalkoztam a helyes értékrenddel, a helyes emberi viselkedéssel, mércének eddig a *józan ész*t tekintettem. Most már egyszerűen, olcsón, hitelesíthetően *kimutatható lenne az igazság*, ha a gyakorlatban használnánk Hawkins mérőszámait! (pl. Az „európai értékek” mind az ember javát szolgálják-e, vagy nem?). De az igazság nem érdeke a világot uraló globális pénzügyi hatalomnak...

Az emberiség javára *forradalmi változásoknak kellene következnie*: Ne a médiumok és a politikusok mondják meg, mi a jó és rossz!

– Minden tudatformáló írást (könyv, újság, plakát, szórólap) és közbeszédet (tv, rádió, nyilvános gyűlés), amelynek a valóságtartalma, életet építő jellege alacsonyabb a *pártatlanság* tudati szintjénél (250 Hawkins-féle érték), *hamis tájékoztatásként gátolni és jelölni lenne célszerű*, alkotóját, terjesztőjét pedig a lakosság szándékos félrevezetéséért, csalásért felelősségre vonni!

– Minden élelmiszer és egyéb árucikk címkéjére *jó lenne kötelezően fölírni a „Hawkins számot”*, ami tájékoztatná a vevőt, hogy milyen mértékben *építi vagy bontja le az életet*. Megelőzhetőek lennének a *gombamérgezések* is, mindenki egyszerűen ellenőrizhetné, mi nem ártalmas az egészségének.

– A *hazugságvizsgálat* kineziológiai módszerével a bűnesetek kihallgatása meggyorsulhatna, gyorsan kiderülhetne az igazság, a bírósági tárgyalások lerövidülhetnek, nem tarthatnak 1 évnél tovább!

– A NES terápiával **aktiválható a test öngyógyító képessége**, sokkal kevesebb gyógyszerre lenne szükség. (A gyógyszer-kereskedelem milliárdosai tönkremennének?)

*

A katolikus hittan tanulásakor már 8-9 évesen ellentmondásosnak éreztem a Bibliában az ószövetségi Atyaisten és az újszövetségi Fiúisten (Jézus Krisztus) szemléletmódját, emberekhez viszonyulását.

Abból indultam ki, hogy Isten a Mindenható, és azt várja az emberektől, hogy kerüljék a bűnös viselkedést. Akik ismerik a Tízparancsolatot, választhatnak, hogy betartják vagy megszegik, és ezáltal majd a Mennyországba jutnak vagy a Pokolba kerülnek. Miért kell az első két parancsolatban előírni, *hogyan* kell Őt tisztelni, egyes imákban pedig a *hatalmát dicsőíteni*? Ő miért viselkedik úgy, ahogy embernek sem szabadna? *Isten hiú, haragtartó és bosszúálló?*

Hawkins érdekes magyarázatát adja ennek.

Állítása szerint módszerével az emberi történelemben először számszerűen kalibrálni lehet a relatív igazságot, múltbeli eseményekre is. Skáláján bármely intellektuális nézet, kijelentés, ideológia, vallás helyessége megállapítható. Példaként idézem a kereszténység értékelésének egy részletét *A valódi én hatalma* c. könyvéből:

A kereszténység igazságszintjének hatalmas csökkenése a niceai zsinat idején következett be. A 900-as érték felett álló kereszténység több mint 400 pontot zuhant vissza, miután az Újszövetség mellett az Ószövetséget és (az asztrális eredetű) Jelenések Könyvét is belevették „a Szentírásba”. Ez óriási hiba volt, ugyanis a Teremtés, a Zsoltárok és a Példabeszédek Könyve kivételével az Ószövetség minden része elgyengíti az embert a kineziológiai teszt közben, ami azt jelenti, hogy igazságszintjük a 200-as érték alatt van, valótlanságon alapulnak.

(A két niceai zsinat 325-ben és 327-ben volt.)

Az alacsony értékek az Istent emberi tulajdonságokkal felruházó ábrázolás következményei, mert esendőnek állítják be a Mindenhatót, aki ki van szolgáltatva a bosszúállás, gyűlölet, elfogultság, alkudozás, sebezhetőség, harag, rombolási vágy, büszkeség és hiúság emberi gyarlóságainak.

A bosszú eme haragos istenének megbékítésre, kiengesztelésre, hízelgésre van szüksége, és alkudozni kell vele, hogy ne kezdjen dühödt pusztításba, a világot viharral, áradással, tűzvénnyel és járvánnyal sújtva.

Ez pontosan az ellentéte az igazság, könyörület és megbocsátás istenének, akit Krisztus képviselt. Krisztus azt tanította, hogy a bosszúállás istenének helyét a könyörületesség és a megbocsátás istene veszi át. Imádkozunk ellenségeinkért, és bocsássuk meg tudatlanságukat.

Az igazságosság, bosszú és részrehajlás istenének ősi héber hagyománya elutasítja ezt a tanítást.

Világszabályok, világkép

A világ nem változatlan, se nem véletlenszerűen változó, hanem meghatározott szabályok szerint fejlődő.

Az előzőekben bemutatott kutatási eredmények meggyőztek bennünket a ***világegyetem láthatatlan szabályainak létezéséről***, melyek által

- a világegyetem *morfogenetikus mezőjében* minden összefügg,
- az *ember* is része ennek a hálózatnak, és számítógéphez hasonlóan kapcsolatban áll az emberiség végtelen tudatbázisával,
- az emberi testbe kódolt képesség *megkülönbözteti* (és kineziológiai reakcióval *jelezni is képes*) az *életet építő* pozitív és az *életet lebontó* negatív ingereket, dolgokat.

A látható világ is szabályok által behatárolva jelenik meg, amelyben a változatlanság és változatosság, a meghatározottság és véletlen, a szerkezet, forma és működés arányossága egyszerre érvényesül. Nincs két egyforma élőlény, de csak a ***változatlan világszabályok*** keretei között érvényesülhet a ***változatosság***, nem tud eltérni a sejtjeibe kódolt faji, genetikai stb. jellemzőktől. A világegyetem dinamikus egyensúlyát, az örök ***változást meghatározó változatlan világszabályok*** sokfélék. (*Pilantsunk rá néhányra az internet segítségével.*)

– A ***szimmetria*** a legegyszerűbb, legszembetűnőbb szabály. Egy középponthoz képest körben, vagy tengelyhez képest két oldalon azonos távolságra, azonos látványt adó motívumok elhelyezkedése. A szimmetria nem csak látványként jó, hanem célszerű és hasznos pl. a test működtetésének ellátása, egyensúlya és a mozgás, közlekedés szempontjából is. Ezért készíti az ember a közlekedési eszközöket is szimmetrikusra, hogy a vonóerő-igény, légellenállás stb. mindkét oldalon azonos mértékű legyen.

– A ***biológiai szimmetriáknak*** másik leglátványosabb megjelenési formája, a ***levélállás (fillotaxis)*** még szembetűnőbb a termések magvainak, pikkelyeinek; a virágzatok kis elemi virágjainak két, egymással szemben futó spirál család szerinti elhelyezkedése. A legszebben a fenyőtoboz és a napraforgó mutatja ezeket, de a kőrözsaféléken és kaktuszokon, pálmák törzsén is megvalósul. A növényi rácsozaton előforduló spirálok darabszáma rendszerint egy ***Fibonacci-szám***.

Fibonacci, Leonardo (Pisa, kb. 1170 – kb. 1250), olasz matematikus, egyesek szerint „a középkor legtehetségesebb matematikusa” volt. Fiatalkorában apjával, Pisa városának kereskedelmi képviselőjével utazott, ennek során ismerkedett meg a hindu-arab számrendszerrel. Felismerte, hogy a hindu számjegyekkel az aritmetika egyszerűbb és hatékonyabb, mint a római számokkal. Majd kora vezető arab matematikusainál végzett tanulmányokat, 1200 körül tért haza utazásaiból. 1202-ben, 32 éves korában adta ki az általa tanultakat *Liber Abaci* címmel (Az abakusz könyve avagy Könyv a számtanról/abakuszról), az „abakusz” szót aritmetikai értelemben használva, és ezáltal bemutatta a hindu-arab számrendszert Európában. A könyv egyértelmű újdonsága a *az új számírás, a helyiértékes írásmód* elve.

A *Liber Abaci*-ban bemutatta egy nyúltenyészet elméleti növekedési görbéjét is ideális körülményeket feltételezve. Ennek a problémának a megoldását később generációkon át *Fibonacci számokként* említették. A számsor már a 6. században is ismert volt indiai matematikusok által, de nyugaton csak a *Liber Abaci*-ból vált közzismertté.

A ***Fibonacci számsorozatban*** az első kettő után minden szám az azt megelőző kettő összege. Így tehát a számsorozat: 1, 1, 2, 3, 5, 8, 13, 21, 34, 55, 89, 144, 233 stb. Minél későbbi tagok, az egymást követő számok aránya annál inkább az *aranymetszéshez* közelít (ami megközelítőleg 1:1,618 vagy 0,618:1).

Tizedes törtben a $\Phi = 0,6180339\dots$ A 100 %-ot véve alapul a megelőző Fibonacci számokat úgy kapjuk meg, hogy elosztjuk 1,618-al.

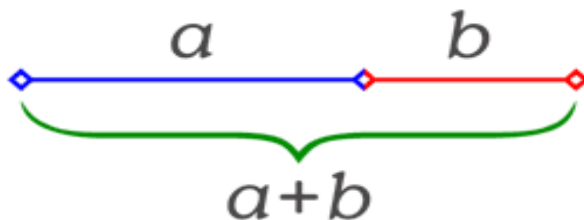
$$100 \% : 1,618 = 61,8 \%$$

$$61,8 \% : 1,618 = 38,2 \%$$

$$38,2 \% : 1,618 = 23,6 \%$$

A $23,6 + 38,2 = 61,8$ továbbá $38,2 + 61,8 = 100$ is Fibonacci sor!

– Az ***aranymetszés***, az *arányosság* egy törvénye szerint aránylik egymáshoz két rész, ha az egész $(a+b)$ úgy aránylik a nagyobbik részhez (a) , ahogy a nagyobbik rész (a) aránylik a kisebbikhez (b) . $(a+b) : a = a : b$

Az **arany metszés** vagy **aranyarány** egy olyan arányosság, amely **egyensúlyt teremt a szimmetria és az aszimmetria között**, a természetben és művészetben is gyakran megjelenik.

Felismerhető például az emberi testen vagy csigák mészvázán, található ókori épületeken, középkori és reneszánsz képzőművészeti alkotásokon, sőt zeneművek arányaiban is. Az ókoriak az arany metszésben *a létezés egy alaptörvényét vélték felfedezni*.

A 61,8% közel áll a 66,666...%-hoz, a kétharmadhoz, ami könnyen föl ismerhető arány a természetben vagy műalkotásokon is, amely a szimmetria és az aszimmetria közt egyensúlyt, harmóniát sugároz.

– A **fraktálszimmetria** az **önhasonlóság**. Amikor az eddigiek közül egyik szabály sem érvényesül, az alakzat kevésbé szimmetrikus, a természet akkor is mutat rendezettséget.

Az **önhasonlóság** azt jelenti, hogy egy kisebb rész felnagyítva ugyanolyan struktúrát mutat, mint egy nagyobb rész. A természetben mindenhol megtalálhatók a fraktálok. A galaxisok spirálkarjaiban, a hegyekben, felhőkben, a fákban, a patakok vagy folyók kanyarulataiban, a tavak, tengerek partszakaszaiban és az élőlényekben is felfedezhetjük. Az emberi test is rengeteg fraktált tartalmaz, ilyenek többek között a vérerek, az idegek, és a légutak csőhálózata.

*

Eddigi életem során nem voltak *szellemekkel, holtak lelkével* kapcsolatos személyes tapasztalataim. Moody 1975-ben megjelent könyve (*Élet az élet után*) óta tekintem természetesnek, hogy a **lélek túléli a test halálát**, de csak 2002-ben, feleségem halála után, Balogh Béla könyvében találtam szakszerű magyarázatot ennek lehetőségére...

A **látható anyagi világ** és a **láthatatlan másvilág** vagy szellemvilág lehetőségének a tudomány mai ismereteivel értelmezhető lényegét igyekszem átadni Balogh Béla: *Végső valóság* c. könyve alapján általam csoportosítva (*B.B.-re hivatkozom*):

A szerveinkkel érzékelhető anyagi világ jellemzői:

– **Anyagi tulajdonságokat mutató állóhullámok**

Amikor tovább tudtuk bontani az atomot, kiderült, hogy vannak tömeg nélküli részecskéi, mint a *foton*, mások (pl. pozitron, elektron) pedig sugárzási energiává alakíthatók. Az anyag átalakulhat energiává. Egyre kisebb részecskékig jutva azt tapasztaljuk, hogy nincs már további anyagi

rész, amit bonthatnánk, *eltűnt az anyag!* Az anyagnak érzékelt részecskék kis *energiacsomagok*, magasabb energiához magasabb rezgésszám tartozik. A hullámsávok, a frekvencia (másodpercenkénti rezgésszám) növekvő sorrendjében: rádióhullámok (hosszú, közép, ultrarövid), radar, fény (infravörös, látható, ultraibolya), Röntgensugárzás, gamma-sugárzás, kozmikus sugárzás.

Ezek közül az aláhúzottak alkotják az **anyag hullámsávját**.

Pauli kizárási elve szerint ha két atom azonos, a bennük levő azonos elektronok kizárják egymást. *Azonos hullámhosszú*, vagy egymásnak egész számú többszörösű két hullám *érzékeli egymást*, **anyagi tulajdonságot mutatnak** egymással szemben. Az eltérő hosszú hullámok nem érzékelik egymást, **áthaladnak egymáson**. (Pl.: rádióhullámok, kozmikus sugárzás, a falon is, rajtunk is áthaladnak.)

Az ANYAG állóhullámokból álló összetett hullámsáv, amely anyagi tulajdonságokat mutat, ha önmagával azonos hullámsávval ütközik.

Az *anyagérzet* az anyag belső frekvenciájával megváltozik:

Ha a víz energiaszintjét (oxigén és hidrogén atomjait alkotó állóhullámok rezgésszámát) csökkentjük, a víz *szilárd jéggé* fagy. Ha megemeljük a rezgésszámát, *légnemű párává* alakul, már áthaladhatunk rajta, be is lélegezhetjük.

– **Oktávós (hét réteges) ismétlődés**

Érzékszerveink milyen információkat képesek érzékelni?

A *hanghullámok* közül a jó fül dobhártyája a 16 és a 20 000 Hz közötti frekvenciasávot érzékeli. Nem kerül rezonanciába 16 Hz alatti *infrahangok* és a 20 000 Hz fölötti *ultrahangok* frekvenciájával.

– *Hét alaphangból (C, D, E, F, G, A, H) áll a zenei skála*, minél magasabb a rezgésszám, annál magasabb a hang. A nyolcadik (*a felső C*) már az első hangnak magasabb frekvencián rezgő megfelelője. Ha tovább skálázunk, a *nyolcadik hangtól*, azaz **egy oktávval följebb** mind a 7 hang *ismétlődik*. Bármilyen dallam is jól felismerhető azonossággal megismételhető egy oktávval magasabban vagy alacsonyabban. Ha még tovább haladunk fölfelé a hangskálán, eljutunk olyan magasra, amit már nem tudunk kiénekelni, de hangszeren lejátszva még halljuk. Még feljebb vannak olyan hangok is, amit már a fülünk sem képes érzékelni.

– *Hét alapszint* kapunk, ha a *fehér fényt* prizma segítségével felbontjuk, ezek a *szivárvány színei* is (kívülről befelé): *vörös, narancs, sárga, zöld, kék, indigó, ibolya*. Ebben a sorrendben a leghosszabb hullámtól, vagyis

a legalacsonyabb rezgésszámtól a legrövidebb hullám, azaz legmagasabb rezgésszám felé, a hullámhossz kb. felére, a rezgésszám duplájára változik. A szemünk által még látható vörösnél alacsonyabb rezgésszámú az *infravörös* (hősugárzás), az ibolyánál magasabb rezgésszámú az *ultraibolya* műszerekkel érzékelhető. Tehát a sok *különböző hullámhosszúságú sugárzásból egy oktávot láthatunk* szabad szemmel, de léteznek több oktávval magasabb vagy alacsonyabb sugárzás is.

– *Hét évenként testünk minden sejtje kicserélődik.*

– *Hét sorban helyezkednek el az **elemek is** a Mendelejev féle periódusos rendszerben fizikai és kémiai tulajdonságaik bizonyos ismétlődése alapján. Az **anyag elemeiből is egy oktávot érzékelünk.***

A hang és a fény példája alapján *feltehetően az **anyag esetében is kell lennie egy oktávval följebb** magasabb rezgésszámú változatnak!*

Az anyagot alkotó állóhullámok is meghatározott rezgésszámúak, és ha elég nagy a frekvenciakülönbség, a hullámok áthatolhatnak egymáson. A ház fala nekünk *anyagi tulajdonságokat mutat*, minket akadályoz, de a hang- és rádióhullámok áthatolhatnak rajta. A rádióhullámokat viszont hasonló frekvenciájú rádióhullámokkal ki lehet oltani, vagy zavarni lehet, mert ezek *egymással szemben anyagként* viselkednek, mint a fal az emberi testtel szemben!

A szerveinkkel nem érzékelhető magasabb szféra

Az általunk ismert hullámok (hang, fény, illat, anyag, sugárzások) széles frekvenciasávjának összessége az *elektromágneses spektrum* (amelynek alsó és felső határát érzékszerveink és mérőműszereink érzékenységé szabja meg), a háromdimenziós fizikai világunk.

Ha az egész ismert *elektromágneses spektrum egy oktáv*, képzeljünk el *egy oktávval följebb egy magasabb frekvencián rezgő* elektromágneses hullámokból álló *világot*, ez egy ***magasabb szféra***.

A zenei hangokhoz hasonlóan ennek a világnak a tulajdonságai nem azonosak, de hasonlóak a földihez, *térbeli, időbeli, anyagi* hatás tekintetében. A magasabb szférát csak a *magasabb energiaszint*, az elektromágneses hullámok *magasabb frekvenciája* választja el fizikai világunktól. A jelentős frekvenciakülönbség által a magasabb szféra hullámai nem mutatnak anyagi tulajdonságot a mi világunkkal, könnyen áthatolnak rajtuk, és fordítva, mi is őrajtuk. Ezért a magasabb szféra világának *nem kell egy emelettel följebb lennie*, hanem ugyanebben az Univerzumban egymáson áthatolva és egymást átítatva létezhetünk.

B.B. szerint: A fizikai test halála után az élet egy magasabb szférában, energiatestben folytatódik.

B.B. szerint: Az univerzális törvény a Szeretet Törvénye, célja: a lelki fejlődés. Mindenkire egyaránt érvényes vallástól és fajtól függetlenül. Gondolatod vagy cselekedeted megjelenésének pillanatában megjelennek annak következményei is, ezek visszahatnak az elkövetőre. Szabad akaratom szerint választhatsz, hogy az univerzális törvénnyel együttműködsz, vagy ellenszegülsz (az **árral** úszol vagy **árral szemben**). Ha együttműködsz, részesülhetsz az **egységes egész** minden lehetőségéből. Ha önző módon *ellene fordulsz* az **egységes egész** (morfogenetikuss mező)-nek, korlátozó erőkkkel állsz szemben, amik a kiegyensúlyozott „egész-ség” állapotába akarnak visszatéríteni.

B.B. szerint: Az embernek kettős természete van:

- az **ego** az emberi (saját érdekeid, a hatalomvágy, önzés, félelem, ítélkezés), testvéreid és az **egység** ellen biztat,
- a **lelkiismeret** az isteni szikra, amely az univerzális Szeretet Törvényére figyelmeztet, biztat.

Az **ego** jelképes neve a Sátán, aki kísértésbe visz, önző, szeretet nélküli hatalomvágyra, dicsőségre, mások feletti ítélkezésre ösztönöz.

A **szeretet** akkor válik értékké, amikor úgy tudsz szeretetet adni, hogy semmit nem vársz cserébe.

B.B. szerint: A karma törvénye – amit vetettél, le kell aratnod.

Biztosítja az **egyensúly harmóniáját** az ember és a világegyetem között, *mindig kiegyenlít*: ha kapsz – adnod kell, ha adsz – kapni fogsz.

Világnézet, világlátás, világszemlélet, világkép.

Általános iskolában az '50-es években, majd 1965-ben, amikor biológiából egyetemi felvételi vizsgára készültem, és 1965-66-ban sorkatonaként kaptam *világnézeti* oktatást, nevelést.

Sopronban az egyetemen a '60-as években a filozófia keretében materialista szemléletű kész megfogalmazásokat oktattak. Egyszer véleményt kértek tőlünk az oktatásról, akkor azt javasoltam: A kész, merev formulák helyett ismertessék velünk a különböző nézeteket, hívják föl a figyelmet mindegyiknek a megvédhető és cáfolható elemeire, a köztük levő ellentmondásokra, összefüggésekre, aztán dönthesse el a hallgató saját maga, melyiket fogadja el saját józan eszével.

A tanítottak szerint világnézetünket alapvetően az határozza meg, mit gondolunk, mit hiszünk a *világ keletkezéséről*, az *élet keletkezéséről*, az *ember létrejöttéről*. Az akkor hallottak szerint alapvetően kétféle világnézet lehet: az *idealista (teista)* és a *materialista (ateista)*.

Az *idealista* világnézet szerint: először volt Isten, egy szellemi lény, ő teremtette az anyagi világot és az élőlényeket is. A Biblia teremtéstörténetében a *tohuwabohu* öskáoszában létező *víz és sötétség* volt az, amiből Isten a *látható világot* teremtette. A „világ” szó általában a Földet jelenti, aminek az égitestek (a világegyetem) szinte csak kiegészítői. A földi világon az *emberi élet uralkodik*.

A *materialista* világnézet szerint kezdetben a világűrben ősrobbanással alakultak ki az égitestek. Aztán az idők folyamán fejlődve az *élet véletlenszerűen jött létre*, majd a Darwin-féle evolúciós folyamat által az élőlények és az ember is. Charles Darwin *A fajok eredete* c. könyve 1859-ben jelent meg, az *evolúció* szót először az 1871-ben megjelent *Az ember származása és a nemi kiválasztás* c. könyvében használta.

Szerintem egyik világnézet sem pontosítja, hogy *miből keletkezett* a világ (a semmiből a valami, illetve a láthatatlanból a látható: a menny és föld, vagy ősrobbanás), inkább azt részletezi, *hogyan jött létre valamiből*. A bibliai teremtéstörténet *nem tekinthető tudományos leírásnak*, ezért nincs értelme szó szerint hivatkozni rá sem *bizonyítékként* idealistáknak, sem *cáfolandóként* materialistáknak.

Az evolúció feltevését, *új fajok létrejöttét természetes kiválasztódással* tudományos kutatások sem igazolták teljesen, másfél évszázad óta.

Az égitestek közt észlelhető *vöröseltolódás* (Doppler-effektus) alapján a világegyetem *tágulása* indokolható *ősrobbanással*, de lehet egy lüktető ciklusnak az egyik fázisa is, amit majd *összehúzódás* követhet és megint tágulás. Szerintem a *ciklikusan ismétlődő örök mozgás* a Világegyetem jellemző életritmusa, nem az egyirányú változás.

Élő jellegét éppen a folyamatos változás, fejlődés, szaporodás jelzi.

E kétféle nézet egyike sem tudott meggyőzni, egyik sem adott számomra kielégítő magyarázatot.

Eddigi ismereteim szerint Grandpierre Attila, a csillagászati tudományok kandidátusa elméletét tartom legvalószerűbbnek. Ha el tudjuk fogadni észérveit, az élő Világegyetem maga az egyetlen Teremtő. (Így a világ és az élet keletkezéséről minden más nézet értelmetlen.) *Az élő Világegyetem végtelen morfogenetikus tudat- és energiamező, nincs kez-*

*de és vége sem térben sem időben, mindig volt és lesz, benne a terem-
tés is folyamatos. Az egész világegyetem örök, de azon belül folyamatos
változásai során egy-egy égitestnek van kezdete és vége. A csillagok,
naprendszerek, bolygók, a Föld és minden, ami rajta testet öltött, *életpá-
lyán fejlődik*: született, fiatal-, felnőtt-, és idős életszakasza után elpusz-
tul. Egy-egy egyeden a fejlődési szakaszok követik egymást. A világ-
egyetemben az égitestek, a Földön az élőlények összességében, *külön-
böző egyedeken* egyszerre létezik mindegyik fázis.*

***A látható világban minden anyagi születik, folyamatosan változik,
majd elpusztul. Csak a láthatatlan maradandó.***

Tudjuk, hogy a **láthatatlan energia** alacsonyabb frekvencia tarto-
mányban a rezgésszám csökkenésével **látható anyaggá** testesülhet.
Ilyen az *univerzum materiális*, látható része. Az ember ugyanebben a
tartományban él, és érzékszervei is csak ezt a frekvenciatartományt ké-
pesek érzékelni.

Ismereteim szerint az emberi megismerés fejlődése egyre inkább arra
mutat, hogy a korábban föltételezéshez képest a világegyetem

– szerkezeti fölépítése végtelenül összetett, de működése szigorú szabá-
lyok szerint összehangolt,

– működési elve viszont egyszerűbb (energia, hullámok, frekvencia).

***A fejlődés szabályozottsága biztosítja a fajok változatlanságát, a fa-
jon belül az egyedek változatosságát.***

Szabályozatlan **véletlenszerű fejlődés** nem korlátozná a változatossá-
got, **a fajok sem lennének változatlanok.**

Az ember világgépe is folyamatosan változik ismeretei és tapasztalatai
folyamatos változásával. Az emberi tudás fejlődéséről *Vizi E. Szilveszter*
és az általa idézett *Pascal* megállapítását tartom igaznak:

*Az emberi tudomány gömbhöz hasonlít, mely szakadatlanul növekszik.
Minél jobban kiterjed, annál nagyobb felületen érintkezik az ismeretlen-
nel.*

Dr. Kulcsár Gyula rákkutató, a Culevit megalkotója szerint a kutatók
általában nem hirtelen megvilágosodással jönnek rá valamire:

*ha egy problémára megoldást találunk, akkor abból kettő újabb meg-
válaszolandó kérdés kerekedik.*

Ismereteim szerint az emberiség nagy tudósainak többsége, amikor sa-
ját maga megvizsgálja, hogy szakterületén jelentős eredményt elérve,
az általa feltárt új tényekben egyidejűleg sokkal több *ismeretlenre* buk-

kant, mint amennyi új ismeretre, idealistává válik. Fölismeri, hogy a dolgok összefüggései *többszörösen sokréteűbbek és összehangoltabbak*, mint gondolta. A világegyetemben az égitestek szabályozott működéséhez, az élet fennmaradásához a feltételek olyan soktényezős és mestersen összehangolt együttműködése szükséges, amely véletlenül szinte lehetetlen. A világegyetem *felépítése*, az élet fenntartásához igazodó *működtetése* (a sejtekbe, kristályokba *előzetesen* kódolt „szoftver”), a feltételrendszer folyamatos összehangoltsága még apró és fölöslegesnek tűnő részleteiben is *tudatos tervezést*, a *szerkezet és rendszer arányossága*, valamint a *meghatározottság* és a *véletlen* gondos, célszerű együttműködése *művészi alkotást*, *mindenkéfelett álló intelligencia* létezését feltételezi nagy valószínűséggel...

A világegyetem nem kész alkotás, hanem szigorú szabályok szerint fejlődő, alkalmazkodóképes, amelyben a változatosság és változatlanság egyszerre érvényesül. Szerencsére, mert ha kész és változatlan lenne a világ, megakadályozná a fejlődést, és borzasztóan unalmas lenne. A teremtes még ezt is összehangolta: a világot változóvá, változatossá tette, és ehhez ajándékul kapta az ember a változatosság gyönyörködtet érzését.

Grandpierre Attila csillagász szerint az élő világegyetemben három elv, a fizikai elv (az anyag), a biológiai elv (az élet) és a pszichológiai elv (az öntudat) összehangolt működése alkot egy egészet. Közülük az élet nem véletlenül alakult ki és maradt fenn évezredekken át, hanem az egész világegyetem éppen az élet működtetéséhez igazodik. Ha meghalunk, szervezetünk EGY-sége fölbomlik, mert az embernél, a test-lélek-szellem(tudat) hármásának EGYségében szintén az élet a központi vezérlő elv!

Ma már kétségtelen, hogy az emberi élet a fogantatással kezdődik, a magzati élet megszüntetése is gyilkosság. Ne öljétek meg az életet!
Kertész László: Nyitott száj némán is sikolt

*A magzatvíz körülölel,
hüvelykujjam szopom,
Csak tizenhét hetes vagyok,
s már fénylik homlokom...
Burokban, anyám méhében
már érzem mi a jó,
fölöttem dobbanó szíve*

álomba ringató.
Az én szívem még kisharang,
parányi piros hús,
de valami áldott érzés
anyám szívéhez húz.
– Honnan tudnám, hogy
rámtörnek
érzéketlen kezek,
hogyan vannak magzatgyilkoló
iszonyú műszerek?
De most, jaj, hogy sikoltanék,
szivattyú jön felém
és áttör a burkolaton,
már nagyon félek én.
Torkom tikkadtan elszorul,
jön a hang sziszegve,
mintha kalapács zúdulna
vergődő szívemre!
Kitérnék, de elér a cső,
– mi ez a fájdalom?
Miért ver úgy ütőerem?
Tűz szopós ujjamon,
vért hányva csak tátogok már,
feléd jajdul a szám,
legalább te szánj meg engem,
ments meg édesanyám!
Már darabolnak, jaj, segíts...!
– Késő, már nem élek,
szám nyitva, homlokom véres,
de még lát a lélek:
látja, hogy fejem beszorult,
és fogó töri szét,
hogyan nyomot ne hagyjak sehol,
hogyan ne mondassák: élt.
– De én tudom, élet volt az
a tizenhét hét is,
mert emberségem benne volt,
tanú rá az ég is,

*ami nem derülhetett rám,
mert megöltek engem,
s nem találhattam irgalmat
az emberszívekben.*

Végösszegzés

Csaknem negyed évszázaddal idősebb munkatársam, Attila életvitelének, ügyintézésének jelszava és legfőbb rendező elve ez volt:

Az élet nem állhat meg!

Gyakorlati alkalmazását így tudom megfogalmazni:

– *Segítsd feloldani az akadályozást*, mert minél tovább tart, csak növeli a bajt, és majd hibásnak érzed magadat is a következményekért.

– Aki dolgozik, *ne akadályozd*, ne bosszantsd fölösleges beavatkozással, többet ér, ha együttműködésével halad a folyamat.

– *Az előírást szegd meg*, ha gátolja az akadály elhárítását, az életet.

Követem példáját, mert én is hiszem: fontosabb az ***életfolyamat fönntartása***, mint az életszerűtlen szabályok erőltetése.

Az emberi cselekvések többségét az érzékszervek kielégítésének vágya vezérli. Az érzékek kielégítése, az *érzéki örömök* éltetik a vágy kielégíthetetlen tűzét. A vágyak folyamatosan ismétlődő sorának beteljesítésére halmoznak fel vagyont és hatalmat. Az ember ***vágyai*** korlátlanok, végtelenek, ***szükségletei*** korlátozottak, végesek. Az igények kielégítése a Föld véges mennyiségű javaiból történik. A *vágyak* egyre bővülő kielégítése, a Föld fokozódó kirablása nem folytatható! A ***vágyak*** helyett a ***szükségletek kielégítését*** kell megoldani! A *kitermelés bővítése* helyett a *szükségletek* egyre gazdaságosabb, egyre csökkenő ráfordítású kielégítése is adhat vállalkozói nyereséget.

Az ***új ismeretek*** szinte igazolnak olyan régi elképzeléseket, feltevéseket, állításokat, amelyeket korábban bizonyítás híján tudománytalannak, sarlatánságnak, babonának tartottak, de igazolják a *pozitív lelki beállítottság* (Hill) előnyeit is:

– A ***szavak teremő erejében***, hatásosságában (elátkozás, ráolvasás, ima, mantra) hittek a régiek. *Ne fessd az ördögöt a falra, mert megjelenik!* – tanácsolta a régi szólásmondás. És bebizonyosodott, a *kimondott szóra* elménk asszociál, működik a szavak ereje a jó cél elérése érdekében,

de árthat is. *A jóról beszélj, amit meg akarsz valósítani*, hogy a jó szaporodjon a világban!

- **A gondolatok is hatnak**, nem csak a tettek és a szavak, ez a pozitív gondolkodás szerepének jelentősége: *összpontosítsd gondolataidat mindig azokra a dolgokra, amiket akarsz*, és fordítsd el azokról, amiket nem akarsz. **Lásd meg, válaszd és kövesd a pozitívumot**, ne pazarolj időt, energiát a negatív megszüntetésére!

Winston Churchill találó megfogalmazásával:

*A pesszimista minden lehetőségben meglátja a nehézséget;
az optimista minden nehézségben meglátja a lehetőséget.*

Életvitelünk során *választjuk, alakíthatjuk környezetünket, vagy alakulunk hozzá*. A közmondás szerint *madarat tolláról, embert barátjáról, de aki korpa közé keveredik, megeszik a disznók*.

A keleti bölcsek szerint a világ körülöttünk benső tartalmaink tükröződése, *a tükörkép csak akkor változik, ha az változik, akit tükröz*.

Életünkben **a megértés a feladatunk, nem az ítélkezés!**

Szabó Lőrinc (*Piszkosságok*) szavaival:

„piszkosságaimból tanultam másoknak megbocsátani”

Célom a *helytelent helyesbíteni, nem az elkövetőt büntetni!* A büntetés (elítélés, megszégyenítés) nem lehet cél, esetleg nevelés eszköze.

Legfontosabb őrizendő, fejleszthető emberi értékek: az EGÉSZSÉG, a SZERETET, a TUDÁS, a SZORGALOM és a KITARTÁS.

Aki törekszik a kiegyensúlyozott életre, előzetesen józan ésszel meg kell gondolnia döntései következményeit, hogy *megtett vagy elmulasztott cselekedetei, vagy viselkedése miatt ne kelljen*

- *sem fölöslegesen ütköznie* hatósággal, közösséggel, családtagjaival,
- *sem irigyelnie* a másokét, mert annak idején, nem mások rovására, maga is megtette, megszerezte azt, amire igénye volt!

Ahogy Farkas Imre nótaszövegéből is hallhatjuk:

*Debrecenben voltam, Nagyerdőben jártam,
A mi kis padunkon ifjú párt találtam,
Feléjük repesett örömmel a lelkem,
Azt, hogy csókolóztak, roppant helyeseltem.*

*Lábujjhegyen mentem, tova az avarban,
Dehogyan zörögtem, dehogyis zavartam,*

*Volt nékem is tavasz, akácvirágzás is,
Söpörtem eleget, söpörjön már más is!*

*

Egyesek szerint *a férfiembernek akkor teljes az élete, ha*
– *fát ültetett* (magánemberként én a Kis-Balatonnánál több hektáron),
– *házat épített* (erről már írtam ebben a könyvben),
– *fiúgyermeket nemzett* (én kettőt is) és
– *könyvet írt*.

Mindezt sikerült elérnem, ezek szerint *elégedett lehetek?*

Serfőző Simon író, a Felsőmagyarország Kiadó vezetője szerint:

Minden embernek van egy könyve, csak nem biztos, hogy meg is írta.

Második könyvet már kevesebben írnak, harmadikat pedig csak az ír, akinek van mondanivalója az embereknek...

Éppen ezért született ez a könyv, hogy átadjam mondanivalómat olvasóimnak. E vezérfonalra fűztem egymás mellé még az összefüggést látszólag nem mutató fejezetek láncszemeit is összefüggő körlánccá.

Térjünk vissza az *elégedettséghez!*

Szerintem tévúton jár, *aki a legeredményesebbekhez, a látványos anyagi jólétet, hatalmat, hírnevet, sikert elérőkhöz hasonlítja magát*. Ez felszínes összehasonlítás, mert általában nem ismerheti azok *befolyásoló tényezőit* (induló anyagi és képesítési helyzetét, öröklési viszonyait, előnyt vagy támogatást adó összeköttetéseit, az általa befektetett szaktudást, személyes munkamennyiséget, energiát és kitartást), valamint azt sem, *milyen árat fizetett ezért* saját egészségi állapota, családi, emberi kapcsolatai, kulturális és szellemi vágyai terén.

Az ember önmagához mérheti elégedettségét: saját kiinduló állapotához mérheti saját tényezőitől befolyásolva elért eredményét.

Nekem például az jutott eszembe, hogy gyermekkoromban az '50-es, '60-as években családunk ruházkodását csak édesapám nővére segítségével, Amerikából küldött használt ruhával tudtuk megoldani. A jólét *amerikai csodájaként* olvastuk Bözsi nénénk levelében, hogy lakásukat gombnyomással fűtik, férje és ő két autóval külön-külön járnak dolgozni.

Felnőtt koromra a gombnyomásos fűtést már a mi családjaink is elérték, gyermekeink családjában pedig megvalósult már a két autó is.

Elégedettek lehetünk, hiszen akkor már itt van Amerika!

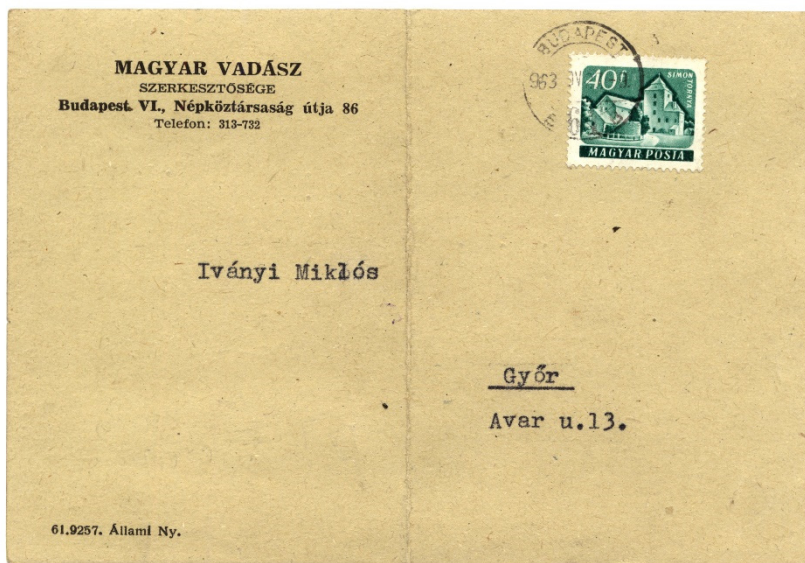
Igaz, a fél évszázaddal ezelőtti...

Zárszó

Iványi Miklós 1946. október 30-án, Győrben született. A soproni egyetemen 1971-ben okleveles erdőmérnök, majd 1995-ben vállalkozó gazdasági szakmérnök diplomát szerzett. 1971-től Nagykanizsán él, ott dolgozott a zalai erdőgazdaságban különböző munkakörökben, 2006-ban onnan ment nyugdíjba.

1963-tól jelentek meg rövid szépirodalmi, néprajzi és gazdaságpolitikai jellegű írásai, több havi-lapban, üzemi és szakmai lapban.

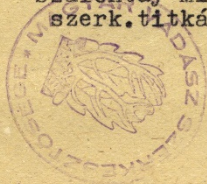

Köszönettel vettük Szerkesztőségünkhöz
beküldött irását, s előreláthatóan lapunk
legközelebbi /januári/ számában megjelenik.

Üdvözlettel

Szalontay

Szalontay Miklósné
szerk. titkár

Első hosszabb írásműve a 2008-ban, majd bővítve 2009-ben kiadott *Füveskönyv* volt, tulajdonképpen életszemléletét értelmező írásainak könyvvé rendezett gyűjteménye.

Életed gyümölcsei címmel 2011-ben jelent meg a következő könyve, melyben hasonló gondolataival továbbra is a közjóra buzdítja olvasóit, olyan viselkedésre, amely hasznos a családnak, a helyi közösségnek és a nemzetnek egyaránt.

2011, 2012, 2013-ban írásai megjelentek a Kanizsai Antológiában.

A Nemzeti Erőforrás Minisztérium 60 év felettiek számára önéletrírói pályázatot hirdetett ÉLETÚT címmel. E pályázatra 2012-ben beküldött *Hétgyerekesek* című munkáját a Jókai Anna által vezetett bírálóbizottság (Hanák Gábor, Kalász Márton, Kozma Huba) könyvjutalommal ismerte el. Ezen írásával szerepel a 126 alkotó között is, akiknek munkáiból a Magyar Napló Kiadóval készült antológia „*SORSFORDULÓK. Válogatás az Emberi Erőforrások Minisztériuma Életút-pályázatának díjnyertes műveiből*” címmel. Az antológia könyvbemutató ünnepségét 2013. május 16-án tartották Budapesten a Magyar Írószövetségben.

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA
SZOCIÁLPOLITIKÁÉRT FELELŐS HELYETTES ÁLLAMTITKÁRSÁG

Iktatószám: 25390-1/2013.

Melléklet: 1 db

Iványi Miklós

Nagykanizsa

Husztí tér 5/c. I/1.
8800

Tárgy: Meghívó

Tisztelt Iványi Miklós!

Engedje meg, hogy ez úton is gratuláljak az Életút pályázaton való eredményes részvételéhez! Örömmel értesítem, hogy az Emberi Erőforrások Minisztériuma támogatásával és a Magyar Napló Kiadó jóvoltából a nyertes pályázatokból kiadvány készült, amelynek mintegy 126 alkotója között Ön is szerepel.

**A Sorsfordulók címet viselő antológia könyvbemutató ünnepségére
2013. május 16-án 10.00 órai kezdettel kerül sor
Budapesten, a Magyar Írószövetségben,
amelyre tisztelettel meghívom.**

A helyszínen a kötet egy példányban ingyenesen átvehető. A kiadványt forgalomba nem hozzuk. Amennyiben további kötetekre tartana igényt, kérjük, jelezze. A rendezvény helyszínének befogadóképességére tekintettel kérjük, azt is jelezze, egyedül vagy kísérvél érkezik-e.

Mellékeltlen küldöm az esemény meghívóját. Megtisztelő részvételére számítunk!

Részvételéről, illetve esetleges könyvigényéről május 15-ig szíveskedjék visszajelezni a szilvia.baranyai@emmi.gov.hu e-mail címre, vagy a 06 – 1 – 795 2609-es telefonszámra.

Budapest, 2013. május 8.

Üdvözléttel:

Asztalosné Zupcsán Erika
helyettes államtitkár sk.

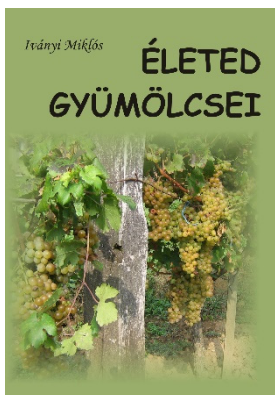

Iványi Miklós

FÜVESKÖNYV

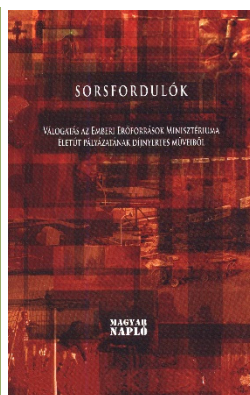
2008

Iványi Miklós

ÉLETED GYÜMÖLCSEI

2011

SORSFORDULÓK

VALÓRAIS AZ EMBERI ÉRDEKESÉK MINISZTERISZÁLLÁSA
ÉLETET FÉLÁZADÁSOK DIFINIKULUS MŰTÉRI

MAGYAR
NAPLO

2013

Iványi Miklós könyvének kiadásával foglalkozni igazi kortársi disputa. Érdeklődése szerteágazó szellemi vidékekre vezet. Ezen kívül szívesen ismerkedik újfajta elméletekkel. Közéleti érdeklődése a kormányzás, a törvényalkotás iránt a legélénkebb, ezt úgy kell érteni, hogy minden – általa megoldatlannak, rosszul szabályozottnak ítélt – területen szívesen ad tanácsot.

...*Fától az erdőt* című harmadik könyve kapcsán mindezen területeken sokat vitatkoztunk. Sokat tanultam és sokfajta változtatásról sikerült meggyőzőnöm a szerzőt. A kötet tartalmának egy részével most sem értek egyet, gondolatait azonban megfontolásra érdemeseknek tartom.

Gyermekkorára, tanuló éveire, aktív erdészeti korszakára emlékező írásait fiatal és felnőtt figyelmébe egyaránt jó szívvel ajánlhatom.

*Czupi Gyula
a kiadó*

Irodalomjegyzék

- Almási-Bagdy-Böjte-Szendi: Veszteségből nyereség... (Kulcslyuk, 2013)
Alexander, Eben: A mennyország létezik (Magnólia, Kaposvári Ny. 2013)
Áprily Lajos: Összes versei és drámái (Szépirodalmi, Budapest, 1990)
Arendt, Hannah: A totalitarizmus gyökerei (Európa, Budapest, 1992)
Aurelius, Marcus elmékedései (Európa, Budapest, 1983)
Balogh Béla: A végső valóság (Bioenergetic Kft. Piliscsaba, 2002)
Böjte Csaba: Iránytű a végtelenhez (Helikon, Budapest, 2011)
Courtois, Stéphane: A kommunizmus fekete könyve (Nagyvilág, Bp., 2000)
Drábik János: Tudatmódosítás (Gold Book, Budapest, 2004)
Erdey Sándor: A recski tábor rabjai (Reform, Debrecen, 1989)
Forrai Sándor: küskarácsonról sülvester estig (Múzsák, Bp., 1984)
Gibran, Kahlil: A Próféta (Édesvíz, Budapest, 1992)
Grandpierre Attila: Az élő Világegyetem könyve (Válasz, Bp., 2002)
Gulyás Gy. és Gulyás J.: Törvénysértés nélkül... (Láng, Debrecen, 1989)
Hantó Zsuzsa: Haramiak és emberek (Pytheas, Budapest, 2013)
Hawkins, David R. : ERŐ kontra erő (Agykontroll Kft., Bp. 2004)
Hawkins, David R. : A valódi Én hatalma (Édesvíz, Budapest, 2007)
Hegedüs Géza: A leghuszárbab huszár (Móra, Budapest, 1969)
Hill, Napoleon –Stone, W. Clement : A siker titka: Pozitív lelki beállítottság (Bagolyvár, Budapest, 1993)
Horváth Árpád: A megkésett világhír (Móra, Budapest, 1980)
Juhász Zoltán: A zene ösnyelve (Bp., Frig Kiadó, 2011)
Kushi, Michio: Az arcod nem hazudik (Hunga-Print, Budapest, 1992)
Láng György: Primavera, Sandro Botticelli élete (Móra, Budapest, 1978)
Newton, Michael: Lelkünk útja 1,2,3,4
Noszik, Borisz: Schweitzer (Kossuth, Budapest, 1975)
Priour, Jean : Sorsunk és az előérzet (Holnap Kiadó, Budapest, 1993)
Reményik Sándor: Isten közelében (Unikornis, Bp., 1991)
Saint-Exupéry, Antoine de: Citadella (Szent István Társulat, Budapest, 1982)
Schweitzer, Albert: Életem és gondolataim (Gondolat, Budapest, 1981)
Selye János: Stressz distressz nélkül (Akadémia, Budapest, 1976)
Szalatinai Rezső: Kempelen a varázsló (Móra, Budapest, 1969)
Szent-Györgyi Albert: Az élet jellege (Magvető, Budapest, 1973)
Szondi Miklós: Magyar betűkkel róva (Magyar Menedék Könyvesház)
Tepperwein, Kurt: Mit árul el a betegség? Lélek és test harmóniája (HUNGALIBRI, Budapest, 1992)
Varga Csaba: IDŐ és ABC (FRÍG Kiadó, 2003)
Várkonyi Nándor: Az írás és a könyv története (Széphalom Könyvműhely, 2001)

Képek jegyzéke oldalszám szerint

- 26. Sokorói és zalakárosi futás
- 29. Órangyal oklevél
- 48. Derékba tört bükk
- 77. Erdész utcai lakás előszoba, konyha
- 79. Erdész utcai kandalló
- 90. Rákos Jóskánál Kurta-hegyen, 1987.
- 95. Gál Sándor fiaival zenél
- 96. Zalakárosi dalárdatagok a Parkerdőn
- 97. Zalakárosi főzőcsapat Zalakomárban, 2011
- 103. Vili bácsi, Néber András és a Gálok
- 133. Elba szigetén Villa San Martino
- 134. Kilátás a villából
- 135. Raguzai felirat
- 154. Virtusfesztivál Miháld
- 165. Pszkov, Báthory emlékmű felirata
- 166. Pszkov várból a Nagy folyó
- 166. Pszkov bástyájában
- 168. Hadik Mihály koporsója Lendva-hegyen
- 170. Hadik András tábornok képe, Kismarton
- 212. Esztergomi Vármúzeum freskója
- 228. Nádorváros térképrészlet
- 230. Kálvária, Győr
- 234. Általános iskolai osztálytablónk 1961
- 238. és 50 év múlva, 2011
- 243. Jedlik Ányos és Czuczor Gergely szobra
- 255. Gépipari technikumi ballagási tarisznyánk
- 257. Harckocsi és személyzete
- 257. Lőszerhüvely-tisztítás
- 258. Rajtársaimmal
- 262. Az 1971. évi Valétakorsó
- 263. Valéta karszalag
- 265. Alapítólevél
- 267. Bezzegh professzor szobra
- 268. Emlékoszlop, ...és alkotója
- 303-304. Arckép és levelezőlap a Magyar Vadásztól
- 305. Meghívó
- 306. Három könyv
- 312. Ősi magyar ABC

Versek és dalok jegyzéke oldalszám szerint

Versek

- 14. Tollas T: Erdő fohásza
- 30. Bódás J: Elveszítetetlen
- 39. Áprily L: Tavaszi vizek
- 41. Weöres S: Ballada 3 falevélről
- 42. Áprily L: A csavargó
- 43. Áprily L: Vadludak
- 44. Áprily L: Túl ötven erdőn
- 46. Devecseri G: Erdő
- 47. Áprily L: Szeret az erdő
- 49. Én a csúcokra
- 49. Nagy G: Egy alul is
- 53. Reményik S: Az ige
- 55. Benjamin László: Két évtized
- 84. Jékely Z: Profán Angelus
- 85. Túrmezei E: Életünk aranya
- 107. József A: Világosítsd föl
- 109. Tollas T: Bebádogoznak
- 112. Péntek I: Ügyes fickók
- 115. Nagy G: Magyar abszurd
- 118. Székely J: Semmi soha
- 123. Iluh I: Jézus markába
- 152. Áprily L: Vadlúd voltam
- 202. Dutka Á: Karácsonyi
- 215. Kiss D: Velünk, vagy
- 220. Turbuly L: Határidő
- 231. Reményik S: Templom
- 236. Arany J: Epilógus
- 237. Áprily L: Imádság
- 274. Dutka Á: A Kárpátok
- 280. Ady E: Krisztuskereszt
- 298. Kertész L: Nyitott száj

Dalok

- 7. Annyi mindent kéne
- 12. Ma este indulunk a frontra
- 13. Már megettem a kenyerem
- 17. Én úgy szeretek részeg lenni
- 33. Hej, vig legény a fás legény
- 34. Suszter legény akart hozzám
- 37. Úgy még sosem volt
- 38. Mindig az a perc a
- 39. Jártam sárban, Abasárban
- 49. Idesanyám, kössön kendőt
- 55. Nem vagyok én már az
- 59. Nem vagyok én csapodár
- 61. Az egyiknek sikerül
- 78. Bokrétát kötöttem mezei
- 87. Hűvösebb van már, ősz
- 89. Mindnyájan voltunk
- 90. Ha majd egyszer légy
- 91. Cserfa, bükkfa, mandula
- 96. Trink, Trink
- 99. Lili Marleen
- 102. Orgonavirág
- 104. Ez a föld a hazám
- 136. Ember ne légy büszke
- 161. Jó hogy egy kisé
- 162. Fa leszek ha
- 232. Galambszívet örököltém
- 244. Gépiparisták indulója
- 245. Katonadal
- 268. Erdész vagyok
- 301. Debrecenben voltam

Hivatkozások

1. Ady Endre 280;
2. Arisztotelész 146;
3. Alinei, Mario 273;
4. Amiel, Henri-Frederic 223;
5. Arany János 236;
6. Arendt, Hannah 113; 117;
7. Attila 87;89;300;
8. Aurelius, Marcus 8;11;
9. Áprily Lajos 39;41;42; 43;44;46;
47;152;237;
10. Babits Mihály 65;
11. Balczó András 172;
12. Balogh Béla 292;
13. Baritz Sarolta Laura 145;
14. Batthyány Srattman László 198;
15. Baticz Milán 194;
16. Báthory István 164-167;
17. Benes dekrétumok 202;
18. Berényi József 201;
19. Berki Krisztián 163;
20. Berzsenyi Dániel 272;
21. Bezzegh László 266;267;
22. Biblia 17;111;134;216;222;288;
23. Blaha Lujza 38;
24. Bogár László 144;
25. Bohm, David 285;
26. Bolyai János 276;
27. Borkai Zsolt 163;
28. Botticelli 209-213;
29. Bőjte Csaba 87;205-208;
30. Brennan, Barbara Ann 285;
31. Bruni, Luigino 145;
32. Churchill, Winston 301;
33. Cicero 37;
34. Courtois, Stephanie 113; 117;
35. Czeizel Endre 83;273;
36. Csere János 21;
37. Csoóri Sándor 197;
38. Drábik János 142-144;148;
39. Erdey Sándor 113;
40. Erdős Péter 267;
41. Eröss Zsolt 193;
42. Esterházy János 200;
43. Fa Nándor 190;
44. Fadrusz János 269;
45. Fangler Imre 121;
46. Fehér Szarvas 123;
47. Fibonacci, Leonardo 290;
48. Forrai Sándor 269;274;
49. Galánthay Tivadar 272;
50. Gál Imre 261;264;
51. Gál József 190;
52. Gál Pista 101;
53. Gál Sanyi 94;
54. Gesell, Silvio 145;
55. Grandpierre Attila 21;296;298;
56. Gulyás testvérek 113;
57. Hadik András 167-171;
58. Hamer, Ryke Gerd 286;
59. Hantó Zsuzsa 112;
60. Hawkins, David R. 287;
61. Hegedűs Géza 171;
62. Hintalan László János 217;
63. Houska, Wolfgang 49;
64. Horváth Vilmos 103;
65. Jedlik Ányos 229;241;247;251;
66. József Attila 107;
67. Juhász Zoltán 273;
68. Kassai Lajos 177;
69. Káldy József 91;
70. Karády Katalin 38;
71. Kempelen Farkas 146;171;
72. Kertész Feri 94;
73. Kertész László 298;
74. Kiss Dénes 215;
75. Kobzos Kiss Tamás 216;
76. Kopár István 194;
77. Kopp Mária 56;
78. Koroknai András 195;
79. Kósa András 214;

80. Kovács Gyula 189;
81. Kövi Pál 223;
82. Kulcsár Gyula 297;
83. Kuroli Mihály 233;238;
84. Kutas László 266;
85. Leip, Hans 98;
86. Levi Primo 117;120;
87. Löwenstein, Ludvig 59;
88. Lubics Szilvia 21;184;
89. Maecenas 208;
90. Magyar Zoltán 163;
91. Mányoki Attila 186;
92. Marsigli, Luigi Ferdinando 270;
93. Mátyás király 208;
94. Méder Áron 194;
95. Molotov-Ribbentrop 116;
96. Mónus József 181-183;
97. Montaigne 223;
98. Móricz János 273;
99. Monspart Sarolta 26;
100. Murphy 38;
101. Nagy Gáspár 49;115;
102. Napoleon 133;
103. Nemky Ernő 266;
104. Ozora Ferenc 246-251;
105. Pankotai Gábor 261;264;266;
106. Pannonius, Janus 271;
107. Papp Lajos 203;
108. Pareto, Vilfredo 142;
109. Pascal 297;
110. Pauli 293;
111. Páll Tamás 49;
112. Pálos Andrea 191;
113. Pelle István 163;
114. Perry, John 247;
115. Petőfi Sándor 124;162;
116. Péntek Imre 112;
117. Plank, Max 285;
118. Polai József 27;
119. Pongrátz Ödön 128;
120. Posta Csongor 183;
121. Prokopp Mária 209-211;
122. Radnai Béla 274;
123. Rakonczay Gábor 191;
124. Rapport Richárd 195;
125. Rákos Jóska 87;94;
126. Rátai Dániel 196;
127. Rochefoucauld de la, Francois 115;
128. Rokob József 175;
129. Rotschild család 143;
130. Rubik Ernő 194;
131. Saint-Exupery, Antoine 8;104;
132. Salikoglu, Erdal 216;
133. Schultze, Norbert 98;101;
134. Schweitzer, Albert 10;
135. Selye János 10;
136. Seneca 223;
137. Serfőző Simon 302;
138. Sheldrake, Rupert 285;
139. Szabó Lőrinc 301;
140. Szalay Zsuzsanna 145;
141. Szent-Györgyi Albert 11;
142. Szendi Gábor 11;278;
143. Szent László 85;
144. Székely János 118;
145. Szőnyi Ferenc 174;
146. Tamás László 266;
147. Telegdi János 271;
148. Tollas Tibor 14;109;
149. Turbuly Lilla 220;
150. Valcsicsák Zoltán 146;
151. Varga Csaba 273;
152. Vámbéri Ármán 272;
153. Vendel Miklós 260;
154. Vitéz János 209-212;
155. Vizi E. Szilveszter 297;
156. Zamagni Stefano 145;
157. Zerkovitz Béla 61;104;
158. Walkovszky Attila 287;
159. Watson, Lyall 285;
160. Wierdl Zsuzsanna 211;
161. Weöres Sándor 41;

ŐSI MAGYAR ABC
Szkíta-hun-székely-magyar ROVÁS jelei és hívószavai

S. sz	Rovásjel	Hívószó	Neve
1	I	Szár SZálfa	eSZ
2	†	Istenfája	I
3	T	Íme	I
4	+	Derék, Döngölő	eD
5	≠ =	GYepű,	eGY
6	Y Y	Támasz	eT
7	Y Ψ	ZSindely	eZS
8	↑	Cél	eC
9	1 7 7	Jövesztő	eJ
10	4 4 4	Anyá, Aratókés	A
11	4 4	Áldott Állapotú	Á
12	8 8	Mama, Mellek	eM
13	1 3 7	Paripa	eP
14	4 4 5	Ülőke	Ü
15	H H - 3C	Rosta, Rögzít	eR
16	H □	CSerény	eCS
17	H B B	Záp (létrán)	eZ
18	M	Vályú	V
19	W W	Uzonyy	U

S. sz	Rovásjel	Hívószó	Neve
20	⌘	Útkereszt	Ú
21	X	Bak	eB, Bá, BeBi, Bo
22	X X X	TYúkláb	eTY
23	^ ^	Sátor	eS
24	⋈	Gebe	eG
25	⋈	Ló	eL
26	◇ 2 Z	Kocka	eK, aK
27	X X	Háló, Hajfonat	eH
28	)	Nappal	eN
29	D 9 9	NYugvó nap	eNY
30	3 3 3	Este	E
31	5 5 5	Éjjel	É
32	5 5	Orr	O
33	2	Óra	Ó
34	X K X	Ökör	Ö
35	X	Őr	Ő
36	○ ○ ○	LYuk	eLY
37	⊗ ⊕	Föld	eF
38	⊗	Űr	Ű

JEL	1	X	Y Ψ	X	X	○	⊗	⊕	⊗	⊗	⊗	⊗
szótag	ak	unk,ünk	ant,ent	and	amb	us	emp	mb	enb	tpru	tprus	nt
	*	X	V	X	IIIV	IIIV	IV	IV	V	III	III	I
1000	100	50	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1

nap

